Svenska

SKOGSVÅRDS FÖRENINGENS TIDSKRIFT

FACULTY OF FORESTRY
APR 25 1922
UNIVERSITY OF TORONTO

HÄFT. 3—4 MARS—APRIL 1920 ÅRG. 18

OBS. SKOGSVECKAN 16—20 mars 1920. Gemensamt sammanträde å Röda Kvarn fredagen den 19 mars kl. 11 f. m., Skogsvårdsföreningens årsmöte i Läkaresällskapets stora sal lördagen den 20 mars kl. 10 f. m. Skogsveckans middag samma dag kl. 7,30 e. m. å Strand hotell.

SKOGSVÅRDSFÖRENINGENS TIDSKRIFT

MED
MEDDELANDEN FRÅN STATENS SKOGSFÖRSÖKSANSTALT

UTGIVES AV
SVENSKA SKOGSVÅRDSFÖRENINGEN
(FÖRENINGEN FÖR SKOGSVÅRD)
REDAKTION: PROFESSORN, JÄGMÄSTAREN GUNNAR SCHOTTE, ANSVARIG UTGIVARE
PROFESSORN, FIL. D:R HENRIK HESSELMAN.

Tidskriftens pris i bokhandeln 15 kr., för medlemmar (medlemsavgift 3 kr., varför erhålles tidskriften Skogen) allenast 12 kr.

Föreningens kontor, Jakobsbergsgatan 9, 3 tr., hålles öppet vardagar kl. 1/2 10—4. Rikstel. 22 90. Postadress: Stockholm C. Professor Schotte träffas i telefon Riks Experimentalfältet 32 (kl. 10—11 f. m.) och efter kl. 1/2 6 e. m. i sin bostad vid Dalängens hållplats å Lidingöbanan, Rikstelefon Lidingö 133 o. Allm. tel. Lidingö 219.

Författarna äro ensamma ansvariga för sina uppsatsers innehåll. Avtryck av uppsatser och illustrationer ur tidskriften förbjudes, därest ej särskilt tillstånd härtill erhållits av redaktionen.

INNEHÅLL:

Svenska Skogsvårdsföreningen:
Arrendelagstiftningen för skogsbygdens småbruk. I. Inledande föredrag vid extra sammanträdet den 24 nov. 1919 av ARVID NILSSON. II. Diskussion, yttranden av A. LINDMAN, B. A. DE VERDIER, FR. HOLMQUIST, D. AF WÅHLBERG, G. SEDERHOLM, U. WALLMO, G. FRIEBERG, H. CARBONNIER, A. HOLMGREN, W. DYBECK, TOR JONSON, J. W. RUNQUIST, O. ENEROTH, N. GABRIELSSON samt inledaren ..... Ser. A. sid. 65
ROMELL, LARS-GUNNAR: Något om artbildningsproblem ..... » » » 77
KINNMAN, GUNNO: Redogörelse för vid Garpenbergs sågverk år 1918 utförd provsågning (med 4 fig.) ..... » » » 92
In memoriam:
Edward Gustaf Kinberg (med 2 porträtt) av KARL FREDENBERG .. » » » 101
Skogspolitiska inlägg:
Krigets skadegörelse i de allierades skogar, ref. av I. T—DH ..... Ser. B. » 125
Riksdagen:
Kungl. propositioner ..... » » » × 73
Motioner i skogs- och jordfrågor ..... » » » × 81
Skogsforskningen:
Olika veds värde för pappersfabrikation ..... » » » × 82
Litteratur:
Recensioner:
PHILIPP FLURY: Aus dem Gebiete unserer Forsteinrichtung (rec. SVEN PETRINI) ..... » » » × 88
Tidskriftsöversikt:
Skogsteknologi ..... » » » × 89
Transportväsen och byggnader ..... » » » × 90
Skogsekonomi ..... » » » × 92
Skogsbiologi och marklära ..... » » » × 93
Skogspolitik och skogsstatistik ..... » » » × 96
Nyutkomna böcker ..... » » » × 97
Meddelanden från Svenska Skogsvårdsföreningen:
Inbjudan till pristävlan ..... » » » × 99
Skogsveckans allmänna sammanträde ..... » » » × 101
Svenska Skogsvårdsföreningens årsmöte ..... » » » × 102
Skogsveckans middag ..... » » » × 102
Trävarumarknaden av —M ..... » » » × 102
Notiser:
Vacker gåva till Skogshögskolan ..... » » » × 103
Jägmästare A. N. Cedergrens resestipendier ..... » » » × 104
Skogsadministrationen:
Skogsstatens lönereglering. Domänstyrelsens och domänfullmäktiges yttranden ..... » » » × 104
Avgången ur statstjänst åren 1913—1918, ref. av MAGNUS NORDQUIST » » » × 105
Skogsadministrativa meddelanden ..... » » » × 127
Tjänster och förordnanden ..... » » » × 132
Ansökan för bidrag ur fonden för skogsvetenskaplig forskning ..... se Platsnotiser.
» »

ARVID NILSSON

ARRENDELAGSTIFTNINGEN FÖR SKOGSBYGDENS SMÅBRUK.

I. Inledande föredrag

vid Svenska skogsvårdsföreningens extra sammanträde den 24 nov. 1920.

Uppenbart är väl, att det lagstadgade förhållandet mellan skogsägaren å ena sidan samt brukarne av torp och andra små jordbrukslägenheter i skogarna å andra sidan måste få väsentlig inverkan på det bättre skogsbruket och dess fortsatta utbredning i samma mån, som arrendelagarna skärpas med bestämmelser, vilka skogsägaren måste finna särskilt betungande eller orättvisa. Den som icke har en omedelbar förnimmelse härav genom erfarenhet från skogsbygder med småbruk av förevarande slag i stort antal, torde få detta klart för sig, om man gör en överblick över arbetsförhållandena i olika landsändars skogsbygder och över behovet av ändringar i dessa arbetsförhållanden.

I stort sett är det ju så, att skogsskötseln i de väsentliga delarne av Norrland och Dalarne ännu är mindre grundlig. Avverkningen bedrives där å enstaka stora trakter, dit hästar och folk vallfärda om vintern oftast långa vägar, ibland till och med å vägar så långa som vårt land är brett. Man rustar ut sig för ett mer eller mindre långvarigt ödemarksliv under provisoriska logis- och bostadsförhållanden. Det utstämplade virket utdrives i den mån det har avsättningsbara dimensioner, är lämpligt att flotta el. dyl. Om somrarna ligga skogarna i stort sett öde. Detta senare totalintryck kan ej avlägsnas av de enstaka kolvedshuggarna, där kolningen mer undantagsvis än som regel är lönande, och ej heller av några enstaka förekommande dikningS-, skogsodlings- eller stämplarelag.

De flesta av dem, som här arbeta i skogen, hava sålunda långt och ofta mycket långt till sina hem. Detta i förening med arbetenas periodiska och ambulerande karaktär skapar påtagliga förutsättningar för tillkomsten av ett skogsarbetarproletariatet, som det givetvis är en social uppgift av högsta rang att snarast få ersatt med bofasta skogsarbetare.

I sydligare trakter går det annorlunda till. Å bruksskogarna i det relativt vidsträckta Bergslagen t. ex. är det vanligt, att en stor vid

småtorp bofast skogsarbetarstam har arbete i skogen året runt oavsett den relativt korta tid, skötseln av de små jordbruken kräver. Dessa bofasta skogsarbetare hava av naturliga skäl blivit småbrukare på grund av bland annat mer eller mindre avlägsen belägenhet från orter, där livsförnödenheter kunna köpas.

Om vintern förstärkes arbetarstammen i skogen i endast oansenlig skala genom den från de större jordbrukslägenheterna då frigjorda arbetskraften. S. k. lösa arbetare finnas visserligen men endast i oansenligt antal.

Skogsskötseln bedrives här i smådetaljer. Avverkningstrakterna äro i regel mycket små men mångdubblade i antal vid jämförelse med Norrlands och övre Dalarnes. Alla träddimensioner hava här avsättning. Skogarna växa fortare och få dels därför och dels för de bättre avsättningsförhållandenas skull väsentligt lägre mognadsålder och slufhuggas tidigare. Kalytorna bliva därför rätt stora och skogsodlingen omfattande. Dikningarna hava sitt folk. Under hela barmarkstiden pågå kolveds-, sulfatveds- och brännvedshuggningar i omfattning motsvarande 30 à 50 % av hela den för året avverkade virkesmassan. Det större huggningsarbete, som dessa virkessortiment ur smalare och mer kvistiga stamdelar kräva pr kubikenhet, åstadkommer, att denna »barmarkshuggning» drager mer än hälften av totala årsavverkningens huggningsarbete. Här och där tager man under barmarkstiden till och med reda på kvisten efter de avverkade träden med hjälp av de mindre arbetsdugliga.

De hästägande skogsarbetarna äro under högsommaren och hösten i färd med sina stora milvedskörningar och andra virkeslunningar, körningar av byggnadsmateriel till torpen o. d. för att under väsentlig del av senhösten sköta kolmilorna.

Skogarna giva här väsentligt större avkastning till stor del till följd av det grundligare skogsbrukssättet.

Ännu längre mot söder i landet finner man egendomar med ytterligare i detalj bearbetade skogar.

Om vi stanna inför de stora bruksskogarna i Bergslagen och närmare granska förutsättningarna för det bättre skogsbrukssättet där, finna vi, att detta skogsbrukssätt icke kunde tillämpas utan den bofasta arbetskraftens hjälp. Vi erfara också, att de där arbetande skogsmännen på de flesta håll trots skogsarbetarstammens relativa riklighet äro fullt övertygade om behovet av att ytterligare öka de bofasta arbetarnas antal för en ännu bättre skogshushållnings skull och att vi sålunda också borde ytterligare öka de småbrukande skogsarbetaregårdarnas antal.

Vända vi åter blicken mot Norrlands och övre Dalarnes skogsvidder, finna vi uppenbart, att vägen till befrielse från det ytliga skogsbruket där i första rummet heter: nyodling och nybygge av fasta skogsarbetares småbruk i stor skala.

Då den bofasta arbetskraften är så otillräcklig, och ännu under långa tider kommer att så förbli, måste det vara *ett synnerligen produktivt intresse* — och än mer produktivt ju högre skogsskötseln står — *att skogsägaren kan disponera denna arbetskraft i största utsträckning, och att han på förhand vet i vilken utsträckning han får disponera den.* Han kan ju eljest icke planlägga sitt arbete.

Den ingeniör, som icke vet, att han har en bestämd arbetsstyrka till förfogande under förutbestämda tider, kan icke åtaga sig att åstadkomma den kvalitativa eller kvantitativa produktion i sin verksdrift, som verket kan och ur enskild som allmän synpunkt bör lämna. Av samma skäl kan skogsförvaltaren icke taga på sitt ansvar att utföra det behövliga produktiva skogsarbetet utan att på ungefär liknande sätt hava folket i sin hand.

Det är alltså för ett välordnat skogsbruks bedrivande en oavvislig nödvändighet, att arrendeavtalen beträffande småbruken å de egentliga skogsegendomarna möjligast noga angiva i vilken utsträckning brukaren är arbetsskyldig i skogen. Detta i varje fall så snart arrendetiden överstiger ett år, och man icke befinner sig i de undantagsområden, där tillgången å bofast arbetskraft är särskilt riklig.

Intressekonflikter uppstå emellertid här mellan skogsbrukets krav på största arbete av skogsarbetaren och småbrukets fordran på att åkern också skall skötas, så att den giver största skäliga avkastning, och att brukaren sålunda icke skulle få av skogsbruket förhindras att utföra detta jordbruksarbete, som även det är så betydelsefullt ur såväl enskild som allmännyttig synpunkt.

För att reglera dessa tvister liksom tvister i allmänhet mellan markägare och arrendatorer, hava vi fått de s. k. arrendelagarna. Med det här redan anförda borde det vara klarlagt, att dessa arrendelagar kunna bliva av ingripande betydelse till nackdel för det ordnade skogsbruket, om lagstiftarna icke beakta skogsbrukets berättigade intressen utan se alltför ensidigt på småbrukets fördel.

De nu gällande arrendelagarna äro som bekant tvenne, lagen om nyttjanderätt till fast egendom av 1907 och den s. k. *Norrländska arrendelagen* av 1909, som giver åtskilliga särbestämmelser för Norrlands och Övre Dalarnes del utöver den förstnämnda *allmänna arrendelagen*, som man ju plägar benämna den.

Den norrländska lagens tillämpningsområde sammanfaller alltså i stort

sett med det förut skildrade mindre grundliga skogsbrukets utsträckning. Denna lag är som bekant den för skogsägaren väsentligt strängare och mången riksdagsman har fördenskull velat utsträcka dess tillämpningsområde även till sydligare trakter med eller utan skärpning av vissa lagens bestämmelser. Den norrländska lagens specialbestämmelser synas nämligen i stort sett tillfredsställa dem, som nu önska en strängare arrendelag för hela Sverige. Jag bortser härvid från, att denna norrländska lag inom sitt nuvarande giltighetsområde riktar sig endast till de jordbruk, som hava mer än 4 hektar inrösningsjord. Denna begränsning har i förevarande sammanhang mindre intresse, då Kungl. Maj:t nu tillsatt en jordkommission med uppdrag bland annat att utreda i vad mån bolagsarrendatorer, torpare och deras vederlikar borde förskaffas en mera tryggad ställning.

I detta uppdrag till jordbrukskommissionen ligger uppenbarligen ett visst erkännande åt det krav, som de sakkunniga för utredning av jordförhållandena i södra och mellersta Sverige i sitt betänkande av 1916 framfört, gående ut på, »att *en social arrendelagstiftning* för den svagaste arrendatorsklassen såsom bolagsarrendatorer, lantbönder och torpare och med dem jämnställda brukare av annans jord måtte för hela riket komma till stånd». Frågan gäller sålunda nu att lagstifta strängare även beträffande de minsta jordbruken.

Man frågar sig då, vad som i detta sammanhang menas med »social arrendelagstiftning».

I nyssnämnda sakkunniges betänkande heter det härom i huvudsak, att dylik lagstiftning skulle avse att åt en arrendator giva något av den självägande bondens självständighet och trygghet i utövningen av sitt yrke såsom odlare och att överhuvud taget avlägsna den förnimmelse av social ofrihet, som förevarande brukare nu icke kunna undgå. *I en social arrendelag intaga därför, säga de sakkunnige, följande frågor de främsta rummen, nämligen frågorna om*

1) *Upplåtelsetidens längd; arrendetiden skall vara lång.*

2) *Rätt för arrendatorn att nyodla mot ersättning.*

3) *Befrielse för arrendatorn från byggnadsskyldighet och från s. k. större reparationer, samt*

4) *Rätt för arrendatorn att utan hinder av arbetsskyldighet hos markägaren få bruka sin jord.*[1]

Jag vill icke yttra mig om de egentliga jordbruksgårdarna, som försörja sin brukare och hans familj utan hjälp av väsentliga inkomster

[1] En väsentlig betydelse tillägga de sakkunniga även sådana arrendevillkor som rätt för arrendatorn till husbehovsvirke och kreatursbete från omgivande skogsmarker, men jag har förbigått dessa villkor, då jag tagit för givet, att ingen meningsskiljaktighet föreligger beträffande dylika villkors behörighet.

vid sidan om jordbruket. Min erfarenhet är särskilt liten beträffande sådana gårdar, men så mycket förstår jag, att dylika jordbruk, som ju också oftare innehavas av intresserade jordbrukare, kunna kräva en helt annan arrendelagstiftning än skogsbygdens småbruk, som mitt anförande främst skulle gälla.

Med skogsbygdens småbruk menar jag jordbruk om intill c:a 12 tunnland öppen jord i de stora skogstrakterna, där brukarna äro hänvisade till skogsarbete för sitt uppehälle, de större av dessa småbruk födande skogsarbetets dragare. Skogsarbetet är alltså här den huvudsakliga förvärvskällan och icke jordbruket, vars intressen sålunda här rätteligen borde tillgodoses endast i den mån de ej förnärma skogssmåbrukarnes berättigade väsentliga fordringar såsom skogsarbetare.

Den största meningsskiljaktigheten beträffande nyssnämnda huvudgrunder för en social arrendelagstiftning för förevarande småbruk gäller givetvis *den långa arrendetiden*. Huru innerligt jag än önskar, att den ordentlige skogsarbetare, som tilläventyrs begär lång arrendetid, kunde få sin vilja fram, förstår jag för min del icke, att denna långa arrendetid skall vara nödvändig för att skapa trevnad för bofasta skogsarbetare och än mindre att dylik arrendetid skall vara den allra främsta huvudgrunden för en god social arrendelag för dessa skogsarbetares småbruk.

Göres kontraktstiden lång, vilja skogstorparne, vilkas huvudsakliga levebröd såsom nyss nämnts består av arbete vid sidan av jordbruket, givetvis i kontrakten hava besked även om skogsarbetsprisen under kontraktstiden. Men varken arbetare eller skogsarbetsgivare äro väl hågade göra särskilt mångåriga arbetsavtal, allra minst i dessa tider av hastigt växlande penningevärden. Uppenbart är under sådana förhållanden, att ej heller någon bindande större arbetskyldighet kan avtalas i de begärda långkontrakten. Arbetaren går väl ogärna in på att binda sig för visst arbete utan omedelbart sammanhang med överenskommelse om priset för arbetet.

Glidande löneskalor av något slag skulle väl här kunna vara hjälpmedlet, tycker man. Arbetstiden kunde ju med stöd av sådan skala reglera sig själv efter konjunkturväxlingarna. Huru gärna mången skogsägare än ville införa dylika löneskalor, förhindras han härtill, emedan ingen solid grund finnes att bygga sådana löneskalor på. Växlingarna i markegångstaxornas priser på olika dagsverken skulle vara en dylik grund, och den är nu försöksvis tillämpad vid åtminstone en skogsförvaltning. Dessa markegångstaxor tillkomma emellertid på sådant sätt, att speciella kännare av de medeltalsberäkningar, som ligga till grund för markegångstaxorna, avrått från deras användning för ifrågavarande ända-

mål. Dessa markegångstaxor hava även den svagheten, att de fixeras endast en gång om året, vilken svaghet vid våra dagars hastiga värdeförändringar kan bliva rätt framträdande.

En annan grund för dylika glidande löneskalor skulle tyckas föreligga i Socialstyrelsens regelbundet offentliggjorda indextal för levnadskostnadernas förändring. För huggarelöners reglering skulle dessa indextal möjligen kunna användas, i all synnerhet som Socialstyrelsen enligt uttalande av dess chef, vill fördjupa och utvidga de grundläggande prisundersökningarna och giva skilda indextal för olika delar av landet. I mina hemtrakter hava vi försöksvis infört självreglering av arbetsprisen med hjälp av dessa indextal på en skogsförvaltning för en femårsperiod. Svårare bleve det emellertid att använda dessa indextal vid körlönernas jämkning, emedan sådana faktorer som foder-, häst- och redskapsvärden icke ingå i de nu föreliggande indextalen. Priset på kördagsverket borde ju även representeras i indextal för körlöners reglering liksom mansdagsverkspriset borde vara med i huggarnes indextal.

Ofrånkomligt är emellertid, att ingen som helst god beräkningsgrund för glidande löneskalor åt skogsarbetet ännu föreligger, och även om sådan grund kunde åvägabringas, bleve det självfallet lika motbjudande för såväl skogsägare som skogsarbetare att kontraktera arbetspriser för mycket långa tidsperioder, innan många års erfarenhet om sådana löneskalors användbarhet förelåge. Lika ofrånkomligt är, såvitt jag förstår, att glidande löneskalor måste prövas, om man skall kunna i någon mån tillmötesgå behovet på längre arrendetider. Men härifrån till lagstadgade långa kontraktstider för dessa skogssmåbruk borde steget vara långt.

Nu tillämpas som bekant med stöd av allmänna arrendelagen mycket korta, ofta till och med endast ettåriga arrendetider å dessa småställen på grund av svårigheterna att förutbestämma prislistor för längre tid framåt.

Men detta resonnemang avfärdar mången entusiast för torparnas väl med den invändningen, att det behöves inga glidande skalor och inga prislistor alls. Det går ju an att göra så, som Norrländska arrendelagen nu medgiver beträffande de arrendatorer den avser, att skogsarbetaren gives rätt att säga upp sitt kontrakt när som helst och att endast skogsägaren blir bunden för lång tidsperiod (Norrlandslagen har ju här minst 15-åriga arrendetider, bindande endast för markägarna). Huvudsaken är ju, säger man, att skogsarbetaren blir fri och obunden.

Om nu en dylik lagförskriven olikställighet mellan kontrakterande parter överhuvud taget skall anses förenlig med billighet och rättvisa

och sedermera bliva gällande även för södra och mellersta Sveriges skogssmåbruk och för alla Norrlands åtrådda små kolonisationsjordbruk, kommer, så vitt jag förstår, hela skogsarbetarefrågan i ett minst sagt ogynnsamt läge, icke blott för skogsarbetsgivarne utan även för arbetarne och icke minst för landet såsom storintressent i den större skogsvärdeproduktionen.

I det föregående har betonats, att vi för att åvägabringa bästa möjliga värdeproduktion ur våra skogar måste hava en bofast skogsarbetarestam, som skogsförvaltaren har i sin hand på ungefär samma sätt som verkstadsförvaltaren har sina arbetare tillgängliga. Att giva skogsarbetarna sina småställen fast på hand under minst 15 år, skulle ju vara liktydigt med, att man i industrisamhället uthyrde arbetarbostäderna för minst 15 år med uppsägningsrätt endast för arbetaren. Någon sådan orimlighet är heller icke ifrågasatt beträffande industriens arbetare men väl nu för skogens.

Finge skogsägaren åse, hurusom hans mer eller mindre dyrbart förvärvade hus och åkerbitar nyttjades av arbetare i angränsande företags eller skogsjobbares tjänst, finge nog hans intresse för kolonisation och skogsarbetares småbruk en väsentlig knäck. Ett oförminskat eller i varje fall mindre förminskat skogsarbetareproletariat bleve väl av naturliga skäl följden. Att den bättre skogshushållningens insteg och utbredning därmed försenades framgår av det förut nämnda. Staten har, såvitt jag förstår, icke rätt att förnärma skogsägarnes spirande intresse för de stora skogstrakternas kolonisation och vidare bebyggande. Detta intresse måste väl därtill vara alltför värdefullt för landet, direkt beroende som landet måste vara av detta intresse för att kunna ernå en bofast befolkning å de stora skogsvidderna inom rimlig tid med överkomliga kostnader och för att ernå den förstorade skogsvärdeproduktionen.

De långa arrendetiderna hava således många olägenheter för skogsbygdens småbruk. Men jordbruket måste väl få sitta emellan vid de korta arrendetiderna, frågar man? Medgivas måste, att så blir fallet, men endast till någon mycket liten del. Med grundliga av- och tillträdessyner räddas ju det väsentliga åt jordbruket, och frågan gäller alltså här endast en bråkdel av hävden på enstaka oansenliga lantbruk. Den ordentlige arbetaren flyttar ju icke ofta, och han behöver icke frukta att bli uppsagd till flyttning om han hörsammar sitt arrendekontrakts bestämmelser. Erfarenheten visar detta. Än mindre anledning till fruktan av nyssnämnda slag borde föreligga numera, när behovet av fasta skogsarbetare är i så hastig tillväxt. De flesta jordbruksintresserade skogsarbetare kunna alltså säga sig hava fördel av att sköta jorden väl även förutan i lag bestämda långa arrendetider.

Något större socialt missnöje kan väl i varje fall icke avlägsnas genom en lagbestämmelse, som de missnöjda själva icke kunna särskilt åtrå.

Såsom stöd för min uppfattning härutinnan vill jag ytterligare omnämna, att jag i vintras tillställde brukarne under fyra skogsförvaltningar, jag har befattning med, en direkt fråga, om de önskade långa arrendetider, och fick i stort sett inga jakande svar. Å tvenne av dessa förvaltningar hava ettåriga arrenden använts av här förut anförda skäl. Skrivelsen till dessa förvaltningars torpare hade följande lydelse och återfanns ovantill å anteckningslistor:

Till innehavarne av skogstorp under Hellefors Bruks Aktiebolag.

Ehuru Ni icke gjort någon framställning om längre arrendetider för Edra torp, vilja vi härmed uppmana dem, som tilläventyrs önska längre kontraktstid än ett år, att här nedan anteckna sitt namn. Om längre upplåtelsetider på detta sätt begäras, äro vi beredda upprätta förslag till kontraktsformulär för dylik upplåtelsetid.»

Skogvaktarna, som förmedlade denna framställning till arbetarne, erhöllo samtidigt en cirkulärskrivelse av innehåll, att torparne skulle delgivas förutnämnda skrivelse, att skogvaktarna icke fingo påverka torparna i någondera riktningen och att den tveksamme torparen skulle givas god betänketid.

De två övriga här ifrågavarande förvaltningarnas arrendatorer hade i stort sett haft femåriga arrendetider med kontrakterad arbetsskyldighet och kontrakterade arbetspriser, under senare år förhöjda efter dyrtidens prisstegringar. Erfarenheten om dessa kontrakts oförenlighet med längre arrendeperioder i tider med nu förekommande hastiga värdeförändringar föranledde en skrivelse till dessa arrendatorer liknande den förstnämnda, men denna skrivelse åberopade sig särskilt på olägenheterna av långa arrendekontrakt. I detta sammanhang är väl denna skrivelse därför av mindre intresse, ehuru man även här har rätt att påstå, att några förespråkare för långa arrendetider bort framkomma, om dessa långa arrendeperioder verkligen vore en sådan huvudsak för skogstorparnes välbefinnande.

De tillfrågade torparne, som förut haft ettåriga kontrakt och sålunda fått del av den förstnämnda skrivelsen utgjorde tillhopa 280 huggare och 224 körare, och torparne av den senare kategorien hade ett antal av 227. Tre à fyra åldringar, som givetvis gärna ville sitta kvar vid sina förmåner och en annan med speciellt intresse av längre kontrakt voro de enda, som ifrågasatte längre arrendetid.

De uteblivna teckningarna å dessa anteckningslistor för de mångtaliga egentliga skogsarbetarne inom förevarande skogsförvaltningar

illustrera sålunda, vad jag förut framhållit, att för ifrågavarande småbrukare skogsarbetet är huvudsaken och jordbruket bisak. Utan förening mellan arrendekontrakt och med bindande avtal om skogsarbete och skogsarbetslöner böra de vara likgiltiga för längre arrendetider.

Rätten att nyodla mot ersättning vid arrendets frånträdande skulle vara en andra huvudpunkt i en social arrendelag, och obestridligt är väl, att den småbrukare, som är både intresserad jordbrukare och intresserad nyodlare, kan sätta så stort värde på att få nyodla, att han ser sig hava råd att avvara den större arbetsförtjänst, han kunde förvärva genom annat arbete. Men dessa så intresserade nyodlare äro säkerligen icke många. Eljest finnes det nog hos de större skogsägarna, som förevarande lagstiftningssträvanden förnämligast åsyfta, lägenheter som passa för dessa fåtaliga, som verkligen åtrå nyodlingen.

Inom vidsträckta trakter är det ju ett väsentligt intresse även för skogsägaren att skapa nyodlingar. Jag tänker härvid icke endast på de stora ödevidder, där bofasta skogsarbetare saknas och där ett bättre skogsbruk redan nu kunde förverkligas, om fasta småbrukande skogsarbetare funnos, utan även på de vidsträckta trakter såväl i nordligare som i sydligare skogsområden, där skogsarbetaren med mycken möda och oerhörd tidsspillan skördar sina ofta illa belägna s. k. röjslar och slåtterängar med skördar, vilkas fodervärde understiger halmens.

Genom att nyodla en liten bit mosse eller ibland befintlig annan jämförelsevis lättodlad mark, kunde skogsarbetaren sedan skörda samma foderkvantiteter med långt mindre än hälften av det årliga arbete, han nu på grund av gammal hävd m. m. anser sig böra nedlägga på sina mer eller mindre odugliga slåttermarker. Odlade skogsarbetaren i dylika fall, uträttade han ett i mångdubbel måtto produktivt arbete. Han skapade, sedan nyodlingen gjorts, samma fodermängd på väsentligt kortare arbetstid varje år och finge en så mycket längre arbetstid över för ett skogsarbete, som vore givande icke blott för honom utan även för skogsägaren, och detta sistnämnda i sådan grad, att skogsägaren borde vara angelägen om att på verksamt sätt ekonomiskt stödja nyodlingen. Ju flera dagar skogsägaren får hjälp av torparen såsom skogsarbetare desto bättre, och skogsägaren vinner ju också den mark tillbaka för skogsbruk, varå arbetaren nu skördar sitt mindrevärdiga foder.

På dylikt sätt tillkomna odlingar hava ju även den fördelen med sig framför de nyodlingar, som göras endast för nyodlandets egen skull, att de bliva påtagligt lönande ur allmän ekonomisk synpunkt. Som bekant är ju, såsom även nyss antytts, nyodlandet sett helt för sig så arbetsdrygt och dyrbart, att odlaren i allmänhet ej får tillnärmelsevis daglön för sitt arbete genom ökade skördemöjligheter. Ett tusen kro-

nor tunnlandet anses numera vara en billig odlingskostnad. Och sådant belopp hava ju de vanliga jordbrukarna i stort sett icke makt att betala för ett jordbruk, icke ens om i beloppet inbegripes åbyggnadernas värde.

Det ligger sålunda en även ur nationalekonomisk synpunkt betydande vikt uppå, att det mesta möjliga göres av det för markägare och brukare *ömsesidiga* odlingsintresset. Det måste väl därför vara mindre lämpligt att medels lag tvinga skogsägaren att betala sådana odlingar, som han icke har intresse av. Det kan icke heller förväntas, att en odlingsintresserad skogsägare skall mäkta bevara sitt ur allmän synpunkt så betydelsefulla odlingsintresse, om han får bevittna hurusom småbrukare, som han förskaffat bostad och hjälp till viss odling, sysselsätter sig med fortsatt odling i st. f. med ett angeläget skogsvårdsarbete, som får vila för den i dylika fall mindre produktiva odlingens skull.

Här invändes, att skogsbolagen icke ännu börjat visa något verksamt intresse i större skala för dessa nyodlingar, men tendensen är väl dock given, sedan skogsägarnes ekonomiska fördel av att stödja vissa nyodlingar klarlagts. Dylik invändning kan från skogsägarhåll även besvaras med, att nyodlingsintresset bland skogstorparne icke framträtt i nämnvärd grad. Undantag torde väl även hava varit, att torparne i skogsområdena vägrats nyodla och nekats någon ersättning för sin nyodling.

Allmänna arrendelagen är passiv ifråga om nyodlingen och den norrländska lagen säger i detta avseende i § 11 att, »om arrendatorn genom nyodling — — — på ett varaktigt sätt förökat fastighetens värde, njute han ersättning därför av jordägaren, när fastigheten avträdes; dock att ersättning för nyodling ej utgår med mindre jordägaren lämnat skriftligt samtycke till nyodlingen eller arrendatorn före dess företagande hos jordägaren anmält sin avsikt att nyodla samt därvid angivit platsen och de ungefärliga gränserna för det tillämnade odlingsområdet - - -»

Av skäl, som jag nyss anfört, borde det vara tillfyllest att i en arrendelag för smålagenheter i skogsbygden införa endast sådan bestämmelse om nyodling, att brukare äger nyodla efter markägarens skriftliga medgivande och att i sådant skriftligt medgivande även skulle angivas i vilken grad tillämnat odlingsföretag av markägaren ersattes.

Av vida större betydelse för skogssmåbrukaren är rätten att huru som helst nyodla mot ersättning är det, såvitt jag förstår, att han blir i tillfälle *att sköta sin redan befintliga jord* något så när ordentligt. Den allmänna arrendelagen säger intet härom, men den norrländska

påbjuder att annat arbete än jordbruksdagsverken »må ej till tiden så utkrävas, att arrendatorn hindras att ordentligt sköta sitt jordbruk». Den senare föreskriften är givetvis så behjärtansvärd, att den, ehuru den går skogens intressen emot vid första påseendet, likväl måste vara förenlig med skogsbrukets bästa ur den synpunkten, att skogsbruket måste hava fördel av arbetare som trivas.

En betydande invändning kan kanske emellertid göras häremot på enstaka håll, t. ex. där flottningen å smärre flottleder är hänvisad till liten vattentillgång och kort tid och tillgången på »lösfolk» för enstaka kortvarigt arbete är liten. Värdefullt vore det väl därför, om någon reservation kunde göras för dylika undantagsförhållanden.

Den arbetstid, jordbruket på ett ställe skulle anses kräva, måste ju emellertid fixeras i samband med bestämmandet av arbetsskyldigheten i kontrakten. Utan dylikt fastslående av jordbrukstiden vore rätten att obehindrat sköta jorden påtagligen av ondo för skogsbruket. Denna jordbrukstid kunde självfallet hellre kontrakteras så lång, att den i varje fall måste förslå, än att skogsbrukaren skulle hållas okunnig om vilken tid han finge disponera sina skogsarbetares arbetskraft.

Befrielse för brukaren från byggnadsskyldighet och s. k. större reparationer skulle såsom nämnt också vara en huvudgrund i den sociala arrendelagen. Dylikt stadgande, som återfinnes i den norrländska arrendelagen, är väl mer berättigat än den allmänna arrendelagens föreskrift, att brukaren skall ansvara för allt underhåll samt gottgöras för förbättringar och ersätta försämringar med stöd av vanliga till- och avträdessyner. I praktiken hava ju också markägarna inom ansenliga skogstrakter frångått allmänna arrendelagen härutinnan och själva omhändertagit det väsentliga husunderhållet. Skogsarbetarna äro ju i regel icke några utpräglade byggnadskarlar, och det har fördenskull flerstädes t. o. m. visat sig nödvändigt för markägarne omhändertaga byggnadernas underhåll för att förebygga byggnadernas förfall.

Norrlandslagens fordran i dess § 8, att allt husunderhåll skall vara helt iordningsställt och i felfritt skick, när brukaren tillträder stället, synes däremot föga tilltalande. Det måste väl vara opraktiskt att utfärda lagbestämmelser, som icke kunna efterlevas. Trots det senaste årtiondets storartade uppsving på husbyggandets och husunderhållets område inom ofantligt stora skogsvidder i bolagshand, torde det vara en praktisk omöjlighet för mången större skogsägare att erbjuda alla sina brukare felfria hus, om en lagbestämmelse av dylikt innehåll skulle träda i kraft.

Tillräckligt vore väl, om lagen ålade markägaren ansvara för det större husunderhållet, och att det i tillträdessynen intoges föreskrift om

tiden, då föreliggande brist skulle vara avhjälpt. Synemännen behövde nog även i lagtexten en instruktion om att de vid bestämmandet av dylik byggnadstid skulle iakttaga hänsyn till markägarens svårigheter och att markägaren t. ex. icke behövde uppvisa större årlig kostnad för dessa byggnadsarbeten än som stode i angivet förhållande till inflytande arrendebelopp. Sämst ställda i detta hänseende äro givetvis de skogsägare, som låtit torparna bibehålla det större husunderhållet.

Liknande erinran mot Norrlandslagens ordalydelse torde vara att göra beträffande dess bestämmelse, att markägaren skall vid brukarens tillträde även »hava utfört alla erforderliga s. k. *mindre reparationer* å nödiga byggnader ävensom överlämna fastighetens trädgård, åker och äng, beteshagar, hägnader, diken, vägar, broar, brunnar, vattenledningar i ett efter ortens sed behörigt skick.» Det torde väl vara lämpligt att ålägga brukaren ansvaret för dessa s. k. mindre reparationer och underhallsarbeten, och att han får ersättning för brister vid tillträdet och får betala brister vid frånträdet i enlighet med stadgade av- och tillträdessyner. Härför tala ju icke blott nyssnämnda svårigheter för mängen markägare att ombesörja underhåll under den närmare tiden utan även den omständigheten, att det ur praktisk synpunkt måste ligga närmare till hands, att brukaren utför eller låter utföra dessa mindre arbeten mot ersättning enligt syn. Norrlandslagen medgiver på sätt och vis sådan ordning i det den säger, att arrendatorn må bättra vad som härutinnan brister och därför njuta ersättning enligt till- och avträdessyn, om jordägaren eftersätter vad på honom ankommer. Ett dylikt lagföreskrivet åläggande för jordägaren att utföra arbeten, som han i praktiken icke utför, bl. a. därför att anordningen är opraktisk men givetvis även på grund av föreliggande straffrihet för underlåtenhetssynder härutinnan, måste väl i varje fall icke vara ägnat att uppehålla önskvärd respekt för utfärdad lag.

Det vore av intresse att i detta sammanhang granska norrlandslagens definition av begreppet »mindre reparationer». Dylika reparationer borde väl rätteligen avse bland annat sådant underhåll, vars storlek eller litenhet brukaren genom vanskötsel eller skötsel kan väsentligt inverka på. Visserligen bleve de s. k. mindre reparationerna på så sätt något mer omfattande, än nuvarande Norrlandslagen avser, men med hänsyn till syneförfarandet borde väl brukaren icke löpa nämnvärda risker genom sådan anordning. Jag har väl emellertid att här lämna dessa detaljfrågor åsido.

Med det här anförda har jag belyst det föreliggande ämnet ur de väsentliga synpunkter, som synts mig böra anläggas därpå. De framlagda huvudgrunderna för en social arrendelag äro sålunda, såvitt jag

förstår, även vad skogsbygdens småbruk beträffar till ansenliga delar behjärtansvärda, men å andra sidan föreligga väsentliga omstridda punkter, där de vägande sakskälen uppenbarligen brista hos den sociala arrendelagstiftningens anhängare. I varje fall torde vara påtagligt, att en arrendelag kan bliva sådan, att dess åtrådda nytta i vissa riktningar överträffas av dess skada i andra avseenden, och att en sådan lag ingalunda är någon borgen för, att det sociala missnöjet avlägsnas hos den bofasta skogsarbetarstam, som nu finnes och härefter kommer att finnas i de stora skogsområdena. Orsakerna till detta missnöje ligga enligt min mening i huvudsak vid sidan av de förhållanden, som en arrendelagstiftning har att beröra, och dessa orsaker ligga sålunda också vid sidan av mitt ämne.

II. DISKUSSION.

Ordföranden, konteramiral A. Lindman: Jag skall be att få framföra vår tacksamhet till föredragshållaren för föredraget. Enligt min uppfattning har detta föredrag varit av mycket stort intresse och av synnerligen stor betydelse. Vi, som ha särskild kännedom om förhållandena i Norrland, som levat under den norrländska arrendelagen under en ganska lång följd av år, ha därigenom börjat förvärva oss vissa erfarenheter om de olägenheter, som äro förknippade med densamma. Jag skulle för min del vilja säga, att om man vill komma därhän i Norrland, som man i ganska stor omfattning gjort i södra Sverige beträffande ett intensivare skogsbruk, exempelvis genom att gallra skogen på ett kraftigare sätt än förut, så kan man icke göra detta därför att de stora skogsbygderna i Norrland lida av att där icke finnes en tillräckligt stor bofast befolkning, och man kan icke bedriva ett intensivare skogsbruk utan att man har tillgång till talrika bofasta arbetare.

I den norrländska arrendelagstiftningen har man den bestämmelsen, att om arealen är över 4 hektar, så är arrendetiden 15 år. Sålunda gäller det att bestämma en arrendetid på 15 år. Hästtorparna eller kolartorparna ha förut haft ett mycket lågt arrende i kontanter, men därjämte har kolaren varit skyldig att utföra kolning av ett visst antal stigar kol. Nu kan man icke bestämma kolpriserna och utkörningspriserna för så lång tid som 15 år. Dessa senare årens erfarenheter ha visat, att detta helt enkelt är omöjligt. Sätter man för låga kolpriser, då blir kolaren missbelåten, och sätter man för höga, så kan det hända, att järnbruksdriften icke tål vid det. Det blir sålunda nödvändigt att utesluta kolpriserna ur kontrakten, då man icke kan på förhand bestämma, att så och så många stigar skola kolas till det och det priset. Och vad blir då följden om man har arrendet bestämt endast i kronor? Jo, då kan resultatet bliva, att sedan man gjort i ordning bostad för denne torpare, han icke arbetar på den skog, dit torpet hör, utan kanske — såsom föredragshållaren visade — går till en granne, måhända en skogsskövlare, så att skogsägaren håller torpet, under det att innehavaren av torpet kanske arbetar för en annan.

Detta är en stor olägenhet. Nu vill jag genast säga, att jag är alldeles på det klara med, att det är en viktig uppgift, att dessa innehavare av torp genom kontraktets bestämmelser äro tryggade mot att icke misshandlas. Jag känner nu visserligen icke något fall, då en sådan karl misshandlats, men bara den möjligheten, att något sådant kunde inträffa, bör förebyggas. Men vilja statsmakterna tillgodose det enligt min uppfattning allra största intresset, nämligen att få de privata skogsägarna att bedriva en intensivare skötsel av skogen än de tyvärr i stor utsträckning gjort, då måste statsmakterna också finna utvägar i detta fall, ty det går enligt min uppfattning icke an att ha det som det nu är. Det är alldeles som föredragshållaren sade, att för skogsägaren som för vilken annan företagare som helst är det nödvändigt att beräkna, vilka möjligheter han har att få arbetet utfört. Om t. ex. ett järnbruk i Norrland på sin skog har ett stort antal kolare och dessa icke kola annat än till ett pris, som är alldeles för högt, då kan han icke beräkna, huru han skall kunna sälja sitt tackjärn eller de produkter, han framställer med detta kol.

Det är en annan synpunkt, som jag skall be att få framhålla. Om på grund av den norrländska arrendelagen avtal är träffat med t. ex. en hästtorpare, så kan man icke av detta torp under dessa 15 år avskilja någon del för att bereda plats för en eller två skogsarbetare. Nu är det tyvärr på det sättet i Norrland, att skogsarbetaresystemet finnes mycket litet. Det är där, som vi veta, huvudsakligen lantbönder och torpare, som ha mindre gårdar, men skogsarbetare finnes det endast i liten utsträckning. Men det är nödvändigt att häri göres en förändring. För min del får jag bekänna, att jag under tidigare år eller i slutet på 1890-talet haft stor tvekan mot detta skogsarbetaresystem, därför att jag trodde, att det skulle medföra stora kostnader för skogsägarna att underhålla dem. Men allt eftersom åren gått har jag blivit mer och mer övertygad om nödvändigheten att komma in på detta system, och jag tror att det bör användas i större utsträckning än hittills. Icke ens de dyra byggnadsåren, som varit, ha avskräckt mig från att anse, att man bör gå fram — t. o. m. mera än förut — på denna väg. Därför har jag tagit mig friheten, då ingen annan begärt ordet, att framhålla dessa synpunkter. Det är icke så mycket nytt, som ligger i dem efter inledarens föredrag, men jag menar, att det arbete, som behöves för att få fram en förnuftig arrendelagstiftning, bör inriktas på att genomföra de förändringar, som äro av omständigheterna betingade och nödvändiga även i de delar av Norrland, där arrendelagen gäller men där förhållandena icke kräva densamma.

Kapten de Verdier: Jag skall be att få uttala min tacksamhet för att detta föredrag kommit under diskussion. En fast arbetarestam är ett viktigt villkor för en rationell skogshushållning. Jag är fullt ense med föredragshållaren och ordföranden om att lösningen av denna fråga flerstädes bör ske i den riktning, som de tänkt sig, och jag har själv arbetat på detta sätt. Men det är ett annat sätt, huru det icke här i dag berörts, som möjligen icke kan tillämpas under alla förhållanden men som i södra Sverige mig veterligen praktiserats sedan ett tjugotal år, och det är att göra torparna till självägande. Jag tänker härvid särskilt på hästtorparna eller körkarlarna. Jag tror det skulle vara en god lösning av frågan. Jag har blivit ägare av en 3,000 tunnlands skogstrakt. All inägojord med husbehovsskog var frånsåld. Då jag tänker på allt det arbete, som jag förut haft på andra trakter

med arrendatorer och reparationer och allt sådant, så finner jag, huru lugnt jag numera har det i denna lilla vrå med självägande arbetare. Man får tänka på, att de, som bo i skogarna och äro självägare, icke gärna resa bort för att söka arbete på annat håll, om det tillbjudes på platsen till ortens pris, och jag tror också, att man i längden får billigare arbetare genom detta system. Säkert är, att man har mindre omsorger och mindre besvär med dem.

Jag har velat framhålla detta såsom ett på somliga platser synnerligen användbart system, som tål att diskutera.

Landshövding Holmquist: Herr ordförande, mina herrar! Den här frågan är i själva verket en mycket stor fråga. Det är alldeles klart, att när det gäller hela det svenska skogsbruket, så spelar arbetskraftens allmänna organisation en alldeles oerhört stor roll. Såvitt jag kan begripa, har i själva verket skogsproduktionens föregångsmän för litet uppmärksammat denna fråga. Det är alldeles klart, att det gäller att på lämpligt sätt utplantera arbetskraften och tillgodogöra den för detta stora syfte, och det fordras mycket lång tid för att göra denna organisation så lämplig och så passande efter föreliggande förhållanden att allt går i lås.

Nu vill jag egentligen ur allmänna synpunkter blott betona en sak, att jag icke riktigt kan förstå den ärade inledaren, då han säger att ur skogstorparens, skogsarbetarens egen synpunkt denna längre kontraktstid skulle ha en jämförelsevis liten betydelse. Jag ber att få säga, att den argumentation, som han sökte suga ur frågeformulären till dessa arbetare kan jag icke ansluta mig till. Det är alldeles märkvärdigt med dessa torpare. Jag kan berätta, att då jag såsom ordförande i kommittén för den svenska hemslöjdens organisation skickade ut frågeformulär, så var det omöjligt att få dem besvarade. Man trodde, att något låg bakom, och man vägrade i hundratals fall att svara. Och jag är färdig att säga, att om jag varit torpare och fått dessa nyss angivna frågor, så skulle jag trott att något legat bakom, och detta alldeles särskilt, då det är två olika formulär, som skickas ut till olika personer. De äro människor, som äro i det läget, att de tala om sådant, och vad vi tycka vara bagateller har för dem en mycket stor ofta mystisk betydelse. Men nog måste man väl i all rimlighets namn erkänna, att en person, som sitter med längre kontrakt, är en annan medborgare än den, som sitter med årskontrakt. I Dalarne är det, om jag rätt minnes, åtminstone 12,000 brukare, som ha 2 hektar eller därunder. Naturligtvis är det ett stort antal brukare, som icke äro i den ställning, som här avses, men, mina herrar, det är i alla fall en betydande befolkning, och denna befolkning bör ur sociala synpunkter ha sin ställning säkerställd. Och jag kan icke tänka mig, att detta kan ske utan en längre tids brukningsrätt. Huru lång vågar jag icke säga. Ur denna synpunkt tror jag sålunda icke att man kan gå med på vad den ärade inledaren anförde.

Så ha vi odlingsfrågan. Herrarna förstå, att då det gäller en odlingsfråga, så ligger det ofta något bakom de icke sällan oerhörda ekonomiska nackdelarna för dem, som bruka den svenska jorden. Jag har ofta varit närvarande och honorerat dem, som odlat upp jorden, för att de förvandlat gamla stenbackar till trädgårdar. Skulle jag bedöma detta arbete ur nationalekonomisk synpunkt, så skulle jag säga, att det var oförståndigt, men bakom detsamma ligger en kärlek till den plats, där ödet ställt dessa personer. Vi må vara aldrig så förnumstiga och vetenskapliga och säga: gör icke detta utan gör

något som ur statsekonomisk synpunkt är mera lönande — de komma bara att vända på tuggbussen och fortsätta som förut. Då så är fallet, så måste man väl skänka ett sådant arbete sin honnör och söka se till, att de få glädje och ekonomisk reveny därav, efter det är kärleken till jorden, som förestavat deras arbete. Ur den synpunkten vill det förefalla som om man för litet beaktat denna sak.

Vad som skall göras vågar jag icke säga, men jag tror att huru man än vänder på saken, måste man söka skapa ett sådant läge, att man över huvud får arbetskraft, ty, mina herrar, har detta hittills varit krångligt, så tror jag, att man för framtiden kanske får det värre, och då tror jag att man får ställa frågan så: huru skall den svenska skogsindustrien lösa arbetarefrågan så, att den får förstklassig arbetarstam för att utföra sin gärning som skogsproducent? Jag vågar icke säga men tror, att åtskilligt av vad de sakkunniga uttalat är av den beskaffenhet, att det borde kunna vinna ett visst och kanske icke så litet avseende.

Överdirektör af Wåhlberg: När skogschefen Nilsson säger, att hans arrendatorer icke vilja vara med om en längre arrendetid, så förefaller det mig, som om det låge något bakom. I verkligheten får man väl tänka sig, att det skulle innebära mera trygghet för en person ju längre han får sitta kvar vid ett arrende. Jag föreställer mig, att anledningen till alla dessa nekande svar, som skogschefen Nilsson meddelat, är, att arrendatorerna resonnerat som så: »vi veta icke, vad vi i framtiden kunna få betalt, om vi nu skriva på för flera år». Jag tror, att det är där, skon klämmer, och jag skulle vilja fråga herr Nilsson, om icke han möjligen tror detsamma. Det är ju i alla fall frågan om regleringen av arbetspriserna under en längre arrendetid, som torde vara en av de viktigaste, ja, kanske själva kärnpunkten vid uppgörande av arrendekontrakt med arbetsskyldighet.

Herr Nilsson sade, att han på vissa områden gjort försök med socialstyrelsens prisindex och därefter rättat arbetspriserna. Däremot trodde han icke på markegångstaxan. Det är ju möjligt, att om man utgår från markegångstaxan för varje socken — jag vet icke om sådana fastställts, men till grund för medelmarkegångstaxorna ligga väl sockentaxor —, dessa sockentaxor kunna vara olämpliga att lägga till grund, men medelmarkegångstaxorna för länen skulle väl ändå giva ett tillräckligt tillförlitligt uttryck för prisläget på arbetsmarknaden i länet. Tager man medelmarkegångstaxorna och lägger dem till grund för ett avtal, och kan man utgå från, att en sådan medelmarkegångstaxa är ett riktigt uttryck för prisläget på arbetsmarknaden, då tycker jag, att man med ledning härav kunde få ett avtal, som gör det möjligt, — genom att man kan följa medelmarkegångstaxans variationer — att ordna avtalet om arbetsprisen så, att det så att säga reglerar sig självt. Därigenom skulle den svåraste frågan i arrendeavtalet vara avlägsnad. Om denna synpunkt vid detta möte kunde vinna beaktande, så tror jag, att man kunde komma till en lösning av frågan, så att man kunde gå in på en längre avtalstid och därigenom giva skogsarbetarna, torparna, en trygghet för att de få sitta kvar och även för arbetsgivarna lösa frågan om ersättningen.

Godsägare Sederholm: Alla talare, som uppträtt ha varit ense om, att den bestämmande synpunkten för vad som nu avhandlas måste vara, att det

beredes tillräcklig tillgång på arbetskraft för att genomföra en rationell skogsdrift. Med arrendelagens nuvarande bestämmelser är det omöjligt att för t. ex. en tid av 15 år framåt känna sig tryggad för att den arbetskraft, som innehavaren av en lägenhet kan prestera, utöver den, han använder för att bruka sin gård, skall komma det avsedda skogsbruket till godo. Det är nog sant, att mycket blivit eftersatt i fråga om genomförandet av en rationell skogsskötsel, men vi få se detta mot bakgrunden av den intensifiering av skogsdriften, som under de sista decennierna kommit till stånd. För 30 år sedan var driften mycket mer extensiv, och erforderliga nybyggnader hava icke kunnat ske lika fort som behovet av arbetskraft vuxit. Man måste enligt min uppfattning fasthålla, att det i ifrågavarande hänseende icke i första hand är arbetsgivarens uppgift att tillgodose jordbruksintresset för en samling jordbrukare, utan att skapa goda levnadsvillkor för en samling skogsarbetare — närmast jämställda med industriarbetare — som han behöver för en rationell drift av sin skog.

Då är frågan vad som skall kunna göras för att trygga detta behov. Det är väl icke möjligt att ordna denna sak genom upplåtelser på lång tid, då man icke kan få den arbetsprestation, som man önskar, fixerad för denna tid. Jag tror, att dessa lägenheter för skogsarbetare närmast äro att jämställa med de bostäder, som industriarbetarna ha fått att begagna och att det därför borde vara riktigare att gå efter hyreslagen, där man tillerkänner hyresgästen vissa naturaförmåner, såsom viss rätt till avkastningen och viss mindre areal av jorden. Man skulle alltså upplåta jorden mot ett hyresavtal, men på samma gång skydda innehavaren av stället mot att lida förlust genom att vid ett avträde utan ersättning avstå de förbättringar, som han eventuellt åstadkommit på jorden. Det är visserligen sant, att vissheten att få glädja sig åt frukterna av sitt arbete har han icke på samma sätt, som om han hade kontrakt på längre tid, men jag tror, att det i detta fall är ofrånkomligt, att skogsägaren tryggar åt sig tillgång på arbetskraft och att han dessutom skapar trygghet åt arbetaren att få full ersättning för vad denne lagt ned på jorden utan att kunna draga nyttan därav. Jag menar, att detta även ur nationalekonomisk synpunkt måste anses tillfredsställande

Skogschefen Nilsson: Landshövding Holmquist nämnde, att torparna äro så inbundna och så litet meddelsamma, att de draga sig för att sätta sina namn på listor. Sant är nog detta till viss grad, och jag sätter själv icke så stort värde på negativa opinionsyttringar av ifrågavarande slag från torparna. Men jag har sagt, att, om dessa långa arrendetider vore ett huvudvillkor för att torparna skulle kunna trivas, man säkerligen fått något uttryck för detta vid mina förevarande förfrågningar. Sådana urskogsförhållanden hava vi icke i min hemtrakt, att innebyggarna, när de äro av verkligt avvikande mening i en för dem betydande sak, icke säga ifrån. Torparna äro hos oss organiserade inom större delar av förevarande förvaltningsområden och de hava särskilda styrelser, som icke äro ovana att framföra deras meningar.

Man förbiser nog här, att det icke går an att betrakta dessa skogsarbetarelägenheter såsom jordbrukslägenheter, och det är säkerligen så, att omöjligheten att göra långa arbetsavtal i förening med kontrakten varit främsta orsaken till, att våra torpare icke begärt långtidskontrakt. Jag är helt ense med överdirektör af Wåhlberg därom, att vi böra sträva efter att få en god

grund för glidande löneskalor, som såväl arbetare som arbetsgivare kunna lita sig till. De grunder som nu stå till buds äro som jag förut framhållit bristfälliga. Markegångstaxorna äro ju ej mycket att bygga på av bland andra orsaker den, att det kan tänkas bli arbetarna själva, som upprätta dem. De fixeras ju genom bemedling av sockenombud, som sammanträda, visserligen inför Konungens Befallningshavande, men om jag ej är orätt underrättad, hava dessa sockenombud rösträtt vid fastställandet av de olika taxeprisen. Vid numera gällande demokratiska styrelsesätt bliva givetvis flerstädes arbetare utsedda till ombud och skulle dessa sålunda sättas att rösta i egen eller i de samarbetande kamraternas sak, om markegångstaxorna skulle läggas till grund för arbetarnas löneregleringar.

En annan svaghet hos markegångstaxorna är, som jag förut framhållit, att de bestämmas endast en gång om året. Nu växla ju omkostnaderna så hastigt, att man behövde en smidigare beräkningsgrund.

Dugliga löneskalor för skogsbruket kunna, såvitt jag förstår, icke erhållas på annat sätt än genom hjälp av socialstyrelsen, och det vore enligt min mening därför lämpligt att ingå till socialstyrelsen med anhållan om dess medverkan för att ernå speciella indextal för skogens yrkesgrupp inom skilda orter. Det bleve nog därefter lättare att göra mindre kortvariga kontrakt. Dessa speciella skogsindextal borde vara tvenne, ett för huggare och ett för körare. För huggarnas indextal skulle väl en kombination av deras levnadsomkostnader och gällande mansdagsverkspriset bliva grundläggande och för körarnas en sammanställning av deras levnadsomkostnader, omkostnaderna för häst och redskap samt kördagsverkspriset.

Överdirektör af Wåhlberg: Jag tror icke, att markegångstaxorna äro så svåra att tillämpa. När ombud väljas, finnes det bestämmelser, huru de skola väljas. De personer, som uppgöra dessa markegångspris, företräda dels arbetsgivareintresset, dels arbetarna. Kunde man tänka sig ett sådant system, att sockenvis valdes ombud för arbetsgivare och arbetare för uppgörande av markegångstaxan, så kunde detta bliva en utgångspunkt, varigenom man kunde få det riktigaste resultatet. Får man denna siffra klar, så kan man lösa dessa frågor, och då spelar det icke någon roll, om jag utarrenderar lägenheten på ett eller flera år.

Ordföranden, konteramiral A. Lindman: För min del skall jag be att få yttra ännu några ord för att klargöra min ställning till de långa kontrakten. Jag är icke någon motståndare till långa kontrakt i och för sig. Min egen erfarenhet säger mig, att under en lång följd av år jag aldrig avskedat någon torpare, och jag tror nog, att det förhåller sig på samma sätt på en mängd håll. Följaktligen tror jag icke, att det finnes något direkt behov av långa kontrakt, men det kan bli, och jag erkänner, att en sådan arrendator har en viss trygghet. Jag har sålunda intet att invända mot de långa kontrakten, om man kan tänka sig något system med glidande skalor, t. ex. beträffande kolningen, om detta kan ske med markegångstaxan eller socialstyrelsens prisindex som grund. Kan man göra något sådant, tror jag, att därigenom kunde skapas en så riktig grund, som det är möjligt att ernå. Hade man ett sådant system, så vore ganska mycket vunnet.

Medan jag har ordet, skall jag be att få säga ännu ett ord. Jag tror att lands-

hövding Holmquist har rätt däri, att mycket är försummat på detta område. Ja, det är sant, men man hade förr i tiden icke något riktigt begrepp om skogsskötsel. På 1880- och 1890-talet ha vi börjat att vakna litet och begripa, att en bättre skogsskötsel är av behovet påkallad, och jag skulle vilja säga, att ehuru jag varit mycket intresserad av skogens skötsel, så erkänner jag, att jag icke insåg betydelsen av denna sak förut på samma sätt som senare. Jag har börjat begripa, att vi måste ha en intensivare skogsskötsel och därför disponera över en tillräckligt stor arbetskraft. Landshövding Holmquist betonade också, att det stora spörsmålet är att få tillräcklig arbetskraft. Men därför måste man ha bostäder på skogarna; det är ett oeftergivligt villkor. Men man uppmuntrar icke skogsägarna att bygga bostäder, om de icke få garanti för att den karl, som placeras där, också arbetar på skogen. Nu är det på det sättet, att det förekommer, att sådant folk går och arbetar på andras skog, och det är naturligtvis mycket litet tilltalande för skogsägaren. Och det är icke nog med detta, utan han arbetar ofta icke alls under långa tider.

Överjägmästare Wallmo: Jag har under en lång följd av år haft att syssla med ett halvt tusental brukare och har därigenom skaffat mig en viss erfarenhet om dessa brukare, vilken utmynnar däri, att lika visst som torparna eller brukarna böra ha sådana garantier, som man här framhållit, lika visst är, att jordägaren bör ha garanti för att brukaren verkligen utför arbete på den skog, där han enligt kontrakt bör utföra detsamma. Ty erfarenheten säger, att om det är möjligt för brukaren att slippa ifrån skogsarbetet, så vill han det i regel, och är det möjligt att smita undan från skogen till en granne, så gör han det, i hopp att där få mera betalt. Grannen är ofta en skogsspekulant, som härjar och avverkar skogen under loppet av ett par tre år och har i sin hand att betala mera än jordägaren eller kronan, som måste tänka på det uthålliga skogsbruket. När jag sålunda utgår från att skogsägaren oavvisligen bör ha rätt att få ett visst mått av arbete utfört av brukaren, som får till sig upplåtet bostad och jord, så är det också givet, att denna brukare, som befinner sig i en arrendators ställning, icke har rätt att yrka på en obegränsad frihet och således arbeta på vilken skog han önskar. Det är mycket lyckligt för den människan, som kan säga; jag vill vara absolut fri, men detta förutsätter, att hon genom förfäders eller eget arbete kommit i sådana omständigheter, att hon kan vara fri i allt sitt görande och låtande. Detta är icke förhållandet med oss alla, och det kommer icke heller att bliva fallet, att varje människa kan säga: jag handlar fritt, ty det har jag rättighet till, utan det är väl så, att vissa människor alltid måste komma i ett visst beroende av andra, och vad nu särskilt dessa brukare beträffar, så måste ihågkommas att kronan förskjuter kapital, bygger hus och upplåter jord till desamma.

Att torparen skulle komma helt bort från sin ofrihet är sålunda helt enkelt omöjligt. Då gäller det att skapa sådana förhållanden mellan jordägaren och brukaren, att de bliva till bådas båtnad.

De synpunkter, som inledaren framhöll, håller jag för mycket beaktansvärda, och jag tror att det ligger inom verklighetens gränser att förverkliga de önskemål, som han uppställde. Beträffande då först upplåtelsetidens längd, som enligt Norrlandslagen är 15 år, så ser jag intet som hindrar, att vi acceptera en längre arrendetid på 10—15 år, i de fall brukaren önskar detta, vilket icke alltid torde bli händelsen, ty erfarenheten säger nog, att brukaren ofta

icke vill binda sig för en längre tid framåt. Genom upplåtelse på längre tid komme brukaren att känna sig tryggare; det ligger i sakens natur. Men då gäller det att övervinna de svårigheter, som inledaren talade om, svårigheterna att fixera ackordspriserna för en så lång tid som 10—15 år. Jag kan icke förstå annat än att det ligger bra nära till hands att övervinna dem genom hjälp av vår nya socialstyrelse. Vi skola låta dagsverks- eller ackordsprisen glida enligt socialstyrelsens levnadskostnadsindex. Jag såg häromdagen i tidningarna, att socialstyrelsen tänkte utvidga sin verksamhet så att dessa indexsiffror skulle uppgöras länsvis, men även om detta nu icke blir förhållandet, så räcker riksindexen att föra till målet, dvs. få en fullgiltig regulator för löneskalans växlingar under en längre arrendeperiod. Det synes ligga bra nära till hands att arbetslönerna regleras efter levnadskostnaderna. Socialstyrelsen publicerar visserligen sin levnadskostnadsindex numera fyra gånger om året. Men att priserna växla under året betyder i föreliggande fall ej så mycket, utan synes tillräckligt att vi taga till utgångspunkt endast *en* levnadskostnadsindex för varje år för regleringen av lönerna. Jag gillar alltså fullständigt det syftet hos arrendelagstiftningen, att det bör vara långa arrendetider, 10—15 år, och sedan bör det icke möta några svårigheter att bestämma de årligen återkommande variationerna.

Beträffande punkt 2, eller att arrendatorn skulle ha rättighet att vid arrendetidens slut få ersättning för gjorda uppodlingar, så kan jag icke se annat än att det bör ligga i jordägarens och det allmännas intresse, att en sådan bestämmelse inflyter. Dessa odlingar äro för övrigt av bra liten betydelse för jordägaren, ty odling är ett drygt och kostsamt arbete för odlaren varför han nog i regel ej kan åstadkomma så mycket i odlingsväg, att det spelar för jordägaren någon större roll att ersätta odlaren för hans möda. Men det är alltid uppmuntrande för arrendatorn att veta, att han får ersättning för detta arbete.

Beträffande den tredje punkten, att jordägaren skall vara skyldig att göra alla nybyggnader och verkställa alla större reparationer, så har jag under många år förfäktat den synpunkten. Jag har ansett det vara galet, att dessa små brukare skola vara skyldiga att vidkännas kostnaderna för reparationer, framför allt större sådana. Jag har sett upprörande exempel på att brukaren måst sälja sin enda ko, därför att han tvingades lägga nya tak på ett par hus. Sådant verkar upprörande, och det skulle visa en dålig politik, om en sådan bestämmelse skulle stå kvar, att brukarna på våra skogstorp skulle vara skyldiga att underhålla husen, framför allt när det gäller det yttre underhållet, eller att de skulle tvingas utföra nybyggnader.

Beträffande sista punkten är det självklart, att jordägaren icke vill lägga sådana band på arrendatorn, att denne hindras att sköta sitt jordbruk, ty det vet var och en, att det är ett livsvillkor för honom att det lämnas honom tid övrig att sköta sin åkerlapp.

Skogschefen Nilsson: Gent emot överjägmästare Wallmo vill jag framhålla, att jag icke på förhand vill godtaga de särskilda indextal för skogsbruket, socialstyrelsen eventuellt kan komma att framlägga, såsom goda grunder för glidande löneskalor. Man behöver nog någon erfarenhet härutinnan, innan ett omdöme är möjligt. Saken är nog icke så enkel, som den vid första påseende kan synas vara. Om t. ex. de bofasta arbetarnas natura-

förmåner allestädes voro desamma och om förhållandet mellan »främmande» arbetares löner och de bofastas sålunda överallt vore lika, vore givetvis möjligheterna att ernå ett gott resultat på den nu förordade vägen större. Men alla veta vi vilka olikheter föreligga i detta hänseende t. o. m. inom små områden. Omläggningar av avlöningssystemen kunna bliva nödvändiga, lättare att genomföra på ett håll än på ett annat. Ofantligt viktigt synes det mig emellerid vara, att man försöker komma fram på denna väg.

Nyodlingsfrågan är i mina ögon en relativt liten fråga, därför att nyodlingen, åtminstone i de trakter jag känner närmast, säkerligen skola förekomma i relativt liten skala, där de icke bliva föremål för initiativ från markägarehåll.

Kapten de Verdier nämnde om lämpligheten av egna hem med småbruk för skogsarbetare såsom en erfarenhet från hans hemtrakt. Den trakten hörer emellertid till de undantagstrakter i skogarna, där man har särskilt god tillgång på folk. Mitt anförande har gällt de skogsområden, där man har mer eller mindre ont om bofast folk och där man alltså behöver hava arbetskraften mer i sin hand än med självägaresystemet är möjligt för att kunna utföra behövliga skogsbruksarbeten.

Länsjägmästare Dybeck: Det talas om att skogsbruket skulle anskaffa fasta arbetare, och det yttras farhågor för att dessa arbetare icke skulle kunna bibehållas för arbetet på de skogar, där de äro anställda för att arbeta. Det talas vidare om att de gå utanför skogsgränsen och skaffa sig arbete av andra, som kunna betala litet mera. Varför kunna då de, som erbjuda arbete utom dessa gränser, betala litet mera? Jag tror, att det beror därpå, att de, som löst arbetarefrågan genom anställande av fasta skogsarbetare, i regel räkna på att för den förmånen, som en skogsarbetare har genom att vara arrendator, han visserligen bör betala en liten summa — 100 eller ett par hundra kronor — men att han dessutom bör betala litet mera genom att utföra sitt arbete åt skogsägaren för billigare pris. Jag tror för min del, att detta är ett fel. Arrendet för skogsarbetaretorpet belöper sig till hundra eller ett par hundra kronor om året, någon gång mera, men man räknar dessutom på ett par hundra dagsverken, kanske årligen 150. Arrendesumman rör sig sålunda om en krona eller något mera per arbetsdag. Skulle man icke kunna tänka sig, att om skogsägaren har behov av en fast skogsarbetare och vill lösa denna fråga genom att bygga bostäder eller torp på sina skogar, han även borde anse sig betalt för dessa nedlagda kostnader genom det låga arrendet och förmånen att äga en fast arbetskraft, och att alltså denna arbetskraft skulle kunna betalas i stort sett som den arbetskraft, som skogsägaren erhåller från annat håll? Det kan tyckas liberalt, att om jag har en skogsarbetare, som bor i mitt hus och därför betalar ett lågt arrende, denne skall få lika mycket betalt som en, som jag tar från en annan socken. Men för mig verkar det icke så, utan mig synes det som borde den, som kommer in från en annan trakt, snarare ha mindre betalt, än den, som bor i av mig arrenderad fastighet.

Alltså menar jag, att man bör gå ut ifrån den principen, att den fast anställde skogsarbetaren skall ha litet mera betalt för sitt arbete än den tillfälliga arbetskraft, som man tar från annat håll.

Forstmästare Frieberg: Ehuru egentligen liggande utom ramen för dessa förhandlingar, skulle jag endast — med anledning av här gjorda an-

tydningar om lämpligheten av glidande arrenden och från andra håll riktade anmärkningar mot förslaget — med några ord vilja belysa huru vi vid Östanå fideikommiss, vilket jag har äran företräda, just i dagarna löst arrendefrågan. Dessa arrenden gälla dock gårdar om 10—15 tld och mera alltså ställen med minst en häst. Vi hava nämligen just gått in för principen om glidande arrenden och därvid, för att samtidigt kunna få arrendena att utgå i kontanter förfarit sålunda:

Först har undersökts vilka viktigare produkter, som alstras på en gård och därvid kommit till det resultatet, att 50 % av inkomsten utgöres av skogskörningar, 10 % av råg, 10 % av blandsäd och som representant för ladugården 30 % av smör. För att nu icke höja arrendena mera än vad som motsvaras av penningvärdets fall, har de priser, som markegångstaxan för länet av år 1914 utvisar, använts, varvid vi kommit till det resultatet, att arrendet pr tld stigit från c:a 12 kr. till c:a 30 kr. För att arrendatorn emellertid skall hava garantier vis-à-vis sin viktigaste inkomstkälla körningen, har i ett särskilt arbetskontrakt även körprisen gjorts glidande. Som vi nu ansågo att körprisen voro mest beroende av konjunkturerna för arbetskraft, hö, halm och materiel m. m., utarbetades en särskild skala för körprisen. Vi kommo emellertid då till det resultatet att körpris och arrenden vissa år kunde gå något isär, så att det ena steg och det andra föll, varför denna väg övergavs och körprisen få nu glida i samma proportion och skala som arrendet.

Skogschefen Nilsson påpekade, att markegångstaxan var mindre tillförlitlig. Jag har roat mig med att göra beräkningar så långt tillbaka i tiden som till 1908 och funnit, att priserna enligt detta system överensstämma på ett slående sätt med de priser, som tidigare mera schablonmässigt tillämpats, varför det synes mig antagligt att systemet »glidande arrenden», skulle kunna tillämpas även för skogsarbetare och småbrukare. Vad beträffar tillämpningen av markegångsnämndens eller socialstyrelsens priser tror jag att de förra, som äro bestämda av representanter för länens olika socknar och härader eller skeppslag, torde vara mera tillförlitliga än de senare.

Jägmästare H. Carbonnier: Jag tror, att det framgått av diskussionen, att det är bristen på arbetskraft, som vållar svårigheterna, och det är tydligt, att om det funnes tillräcklig arbetskraft, denna fråga skulle ställa sig lättare för oss. Det gäller för skogsägaren, för staten såväl som den enskilda, att se till, att vi få tillräckligt antal skogsarbetare. Vad beträffar en del skogar i det sydligare Sverige är detta behov bättre tillgodosett och förhållandena därför drägligare. Däremot ha vi vissa delar av landet, där denna brist är påtaglig. I Norrland, där man nu måste bedriva ett ytterst extensivt skogsbruk, där gäller det att skaffa sådan arbetskraft. Men vem skall sörja för detta? Jo, skogsägaren. Men då uppkomma svårigheter. Det finnes skogsägare av olika slag, och om en skogsägare skaffar bostäder för skogsarbetare, så bör han kunna fordra, att denne arbetar för honom. Jag undrar, om man icke kan gå tillväga på det sättet, att man gör dessa arbetare till självägande. Man måste se till, att dessa skogsarbetare få det så drägligt, att de ha det intresset för sitt arbete, att de vilja stanna kvar på den jord, de bruka.

Det har talats om att med de långa arrendekontrakten gällande för 10 eller 15 år det skulle vara omöjligt att reglera arbetspriserna. Det känna vi till. Och det har även talats om olika sätt att lösa denna fråga. Inom industrien

få arbetsgivarna träffa avtal med arbetarna och därvid avgöres, huru priserna för en kortare period skola bestämmas. Det är emellertid skilda förhållanden inom olika delar i landet. Jag undrar därför, om man inte kunde ordna saken så, att arbetarna och arbetsgivarna genom delegerade bestämde den taxa, som skall gälla. Då skulle man kunna gå med på en längre avtalstid.

Överjägmästare Wallmo: En föregående talare har här framkastat ett spörsmål, som möjligen ligger utom ämnet, nämligen rörande sättet för ersättnings utgående till vederbörande brukare för utfört arbete. Den saken är ju icke direkt föremål för diskussion i dag utan här gäller, enligt vad föredraganden påpekade, frågan om arrendelagstiftningen och i vad mån den kan jämkas för att skipa rättvisa mellan de båda parterna och även för att trygga skogsbrukarens ställning. Men efter som man upptagit detta spörsmål och det är åtskilligt av vad som yttrats, som jag icke kan lämna oanmärkt, så måste jag ingå i svaromål. Herr Dybeck framkastade nämligen bland annat det märkliga påståendet, att man borde se till att fasta arbetare, åt vilka byggdes lägenheter, skulle ha mera betalt för utfört arbete i skogen än lösa arbetare. Men detta är väl alldeles avvita, om jag så får säga, ty det måste väl finnas litet rättvisa även i den nytid, som nu inträtt. Det är ju så, att det är icke nog med att de gamla torpen måste ersättas och nya byggas och detta icke endast på kronans mark utan även på enskild mark, men innan man företager sig något sådant, som att lägga ner penningar på torpen — vilket kan vara ganska dyrbart — så måste man väl ha rätt att uppställa kalkyler över bärigheten. Är det så, att man icke kan upprätta sådana kalkyler utan hänvisas till en oviss framtid och brukaren samtidigt tillförsäkras högre ersättning än den lösa arbetaren, då är skogsägaren nästan under isen, och detta kommer att lägga en hämsko även på utvecklingen av skogsarbetaretorpen. Denna utveckling är ju en sak, som gagnar det allmänna, icke endast skogsarbetaren, ty ju mera torp, som kunna anläggas, desto mera gagnas det allmänna. Ett sådant tillvägagångssätt som herr Dybeck skisserat skulle motverka utvecklingen och framför allt skapa ett osäkerhetstillstånd, som för framtiden skulle omöjliggöra anläggningen av skogstorp.

Vad beträffar kolonisationerna i Norrland så måste man söka se till, att kolonisterna därstädes erhålla så fri ställning som möjligt och att de få bestämma, var de vilja arbeta. Men frågan i dag gäller brukarna på skogarna i södra och mellersta Sverige, och då ställer sig frågan på annat sätt. Vi veta beträffande lösa arbetare — det är här icke endast fråga om huggare utan även körare — att de ofta komma långväga ifrån och bo i timmerkojor och upphandla sina varor i den mer eller mindre avlägset belägna handelsboden. Skall man då begära, att de skola utföra sitt arbete för mindre ersättning än de egna brukarna, som bo i varma hus och som ha andra förmåner? Det är väl alldeles orimligt, utan man måste som sagt se till, att det blir litet rättvisa till finnandes.

Beträffande frågan, huru dessa prisnotor skola beräknas, är det en sak, som faller utanför denna diskussion, men även här få vi tänka på konkurrensen, och om det är en jordägare, som håller allt för otillfredsställande pris, så träffas han själv därav därigenom att brukarna gå från honom. Jag tror därför, att denna fråga kan bäst lösa sig själv.

Överjägmästare Holmgren: Väl är ämnet något snävt formulerat och avser endast arrendelagstiftningen för skogsbygdens småbruk, men då föregående talare vidrört frågan om småbruks upplåtande med äganderätt, anser jag mig berättigad att i största korthet beröra den norrländska kolonisationsfrågan, som enligt kolonisationskommitténs förslag går ut på upplåtande av dylika lägenheter med äganderätt.

När det gäller att kolonisera och skaffa skogsarbetare på olika håll, så är det givet, att detta förutsätter olika åtgärder inom olika trakter. Förhållandena äro ju så växlande, att man icke kan använda sig av en enda norm över allt. Kolonisationskommittén, som utarbetat ett förslag till försökskolonisation å vissa statens skogar i Norrland och Dalarna, har tänkt sig, att man skulle gå en annan väg beträffande de kolonat, som här komma ifråga. Kommittén har tänkt sig upplåtelser med en 15-årig arrendetid och att efter denna tid eller ännu tidigare kolonisten skulle ha rätt att övertaga stället med äganderätt. Från skogsmannahåll särskilt i södra Sverige har häremot gjorts invändningen, att skogsägaren då icke får räkna på att få den arbetskraft av dessa personer, som han tänkt sig. Men om man ser på förhållandena sådana de äro däruppe, så skall man finna, att de äro helt andra än i södra Sverige. Där ha vi dessa obygder med långa avstånd till kommunikationsleder och bebyggda orter, och där ha vi dessa sammanhängande kronoparker, som sträcka sig milsvitt över länet. Sätter man en person där uppe i akt och mening att han skall utföra skogsarbete, så behöver man icke vara rädd för att han skall springa bort, och skulle det så vara, att kolonisterna till några procent skulle övergå till annat arbete, exempelvis hantverk eller giva sig till att arbeta hos bolag eller andra skogsägare, så torde det från statens sida sett icke ligga något orätt däri eller åtminstone ej vara att betrakta som en synnerligen stor fara. Jag tror, att om dessa kolonister på statens skogar avlönas på ungefär samma sätt som hos enskilda arbetsgivare, så bör staten ha alla utsikter att få behålla dem och deras arbetskraft. Nu ligger det nog i den norrländska befolkningens lynne att icke vara med om allt för starka band. Vi ha sett, huru det norrländska arrendesystemet utvecklat sig och att folket icke känt sig tillfreds därmed. Beträffande statens skogar tror jag, att ett sådant system, som kommittén tänkt sig, borde ha framtiden för sig. Jag tror att med en kraftigare kolonisation skall man komma till en utveckling, som borde medföra ett gott resultat till förmån för statens skogsvård, vilken eljest i stort torde vara omöjlig att vidare utveckla. Huru denna fråga skall lösas med hänsyn till de enskilda skogarna kan jag icke säga. Det har jag ännu ej bildat mig någon uppfattning om, men det förefaller mig vara ett egendomligt förhållande när skogsägande bolag ägostycka sina egendomar och sälja dem ifrån sig varigenom de frånhända sig de möjligheter, de ha till erhållande av skogsarbetare.

Länsjägmästare Dybeck: Överjägmästare Wallmo påstod, att jag gick utom ämnet, och det erkänner jag, men jag anser likafullt att den av mig framhållna synpunkten är av den vikt, att den bör beaktas i detta sammanhang.

Samtidigt vill jag framhålla, att jag känner ett ganska stort bolag och även mindre skogsägare, som behandla sina arbetare på det sätt, jag nämnde, och att erfarenheterna härav ha varit goda.

Professor Jonson: Denna arrendelagstiftning har ju tillkommit av sociala skäl, nämligen för att bereda arrendatorerna en mera tryggad ställning än förut. Det kan emellertid starkt ifrågasättas, om utvecklingen vad skogsarbetarna angår kommer att gå i den riktning, som lagstiftningen avsett. Jag tänker mig det för framtiden säkerligen mycket vanliga fallet att det icke finnes någon äldre odlad jord att upplåta till skogsarbetare, varför behövlig åker måste skapas genom nyodling. Om nu lagstiftningen går i sådan riktning, att det för jordägaren ställer sig ogynnsamt att upplåta bostad åtföljd av jord, blir ju följden den att jordägaren upplåter så litet jord som möjligt. Utvecklingen kan sålunda gå därhän, varpå flera exempel redan finnes, att lagstiftningen tillskapar något slag baracksystem, utan eller med ett minimum av jord d. v. s. skogsarbetaren kommer att sitta då på alldeles enahanda villkor som våra industriarbetare. Man måste fråga, om icke med denna utveckling av arrendesystemet skulle framskapas en skogsarbetarestam, som i socialt hänseende bleve sämre lottad än den nuvarande. Arbetaren blir i långt mindre grad än nu självförsörjande och måste med arbete och tidspillan hämta förnödenheter från mer eller mindre avlägset liggande orter. Med kanske samma arbete kan han nu producera sina produkter på torpet och enbart tillvaratagandet av den överloppskraft, som finnes i ett skogsarbetarehem är av sådan nationalekonomisk betydelse, att ett försvårande eller förhindrande av upplåtelse av jord till de med tiden allt talrikare skogsarbetarna måste anses synnerligen betänkligt.

Tyvärr kan det ej förnekas att den nuvarande lagstiftningen verkar i dylik betänklig riktning.

Skogschefen J. W. Runqvist: Det var närmast med anledning av överjägmästare Holmgrens yttrande som jag begärde ordet. Han talade om de orsaker, som förmått de norrländska bolagen att ägostycka så mycket, som skett. Jag tror, att vi ha att söka de orsakerna i ikraftträdandet av vanhävds- och arrendelagarna av 1909. Som förhållandena voro där uppe hade de större skogsägande bolagen byggt och underhållit bostäder åt arrendatorerna efter ortens bruk och skick. Så kommer en ny lagstiftning som säger, att småhemmanen och torpen skola utarrenderas på 15 år. Det blir stora kostnader, om en gård skall sättas i fullt förstklassigt skick. Jag har sett, att en ladugård, som skulle utdömts, kan, om den repareras, räcka i sju eller åtta år. Det behöver icke därför vara något, som stöter på vanhävd. Så ha dessa syner ofta tillämpats. Det var givetvis många bolag, som drogo sig för dessa kostnader, som kunde gå på hundra tusentals kronor och därför avhände sig sina egendomar. Jag känner flera som yttrade, att de komme att ångra detta. Sådana voro förhållandena på grund av en ovis lagstiftning. Bolagen sökte att få de större jordbruken uppdelade i småbruk, i hästtorp och skogsarbetaretorp. Vi norrlänningar känna nog till, att det tilltalar befolkningen att bliva självägande, och vi tro också, att utvecklingen kommer att gå i den riktningen. Det är min absoluta övertygelse. I vårt bolag äro vi icke rädda för att giva dessa personer själväganderätt, men det får naturligtvis ske med en viss urskiljning. På kanske de flesta ställen finnas dock sådana förhållanden, att vi kunna göra detta, och där äro vi icke rädda för att göra det, och jag tror, att meningen hos en stor del av de svenska trävarubolagen är, att man bör gå i den riktningen, att försälja med full äganderätt i viss mån

för blivande skogstorp. Men jag vill därför icke säga, att detta *bör ske över allt*, långt därifrån. Vi måste tänka på, att detta sker på sådant sätt, att det icke blir hämmande för den rörelse, som man vill främja.

Skogschefen Nilsson: Beträffande skillnaden mellan bofasta och »främmande» arbetares löner föreligger nog i allmänhet högre verkliga löner för de bofasta än för de främmande, änskönt dessa senares löner utgå med större kontanta belopp. Den bofastes vanliga naturaförmåners värde utöver arrendeavgiftens belopp är ju mycket stort. Enbart byggnadskostnaderna draga ju mellan tio- och tjugotusen kronor pr arbetareställe med en årlig ränta och amortering alltså av mer än 800 kronor pr ställe. Men detta hindrar ju ej att de bofasta arbetarna äro eftersträvansvärda.

Göras dessa lägenheter till egna hem eller bortlämnas de på långtidsarrenden utan möjlighet till ordentliga arbetsavtal, kunna arbetsprestationerna från dessa lägenheter icke på förhand uppskattas och följden måste bli, att vi skulle behöva flera arbetarelägenheter på skogarna än skogsskötseln egentligen kräver för att ernå trygghet för skogsbrukets behov av bofast arbetskraft. Vilka olägenheter sådan anordning skulle föra med sig för såväl arbetare som arbetsgivare ligga ju i öppen dag.

Det är ju möjligt, att det ur ensidigt ideell synpunkt är rätt att eftersträva dessa långa arrendetider, men nog synes denna synpunkt kraftigt motsagd även av annat än arbetsgivareintressen, när frågan icke gäller egentliga jordbrukslägenheter utan skogsarbetareställen. I varje fall måste det, såvitt jag förstår, vara uppenbart, att man åsidosätter *skogsbrukets* intressen om man under nuvarande förhållanden arbetar för långa arrendetider.

Om dessa långa arrendetider likväl komma att införas, blir det givetvis fördelaktigare för skogsägarna att sälja småtorpen, där köpare finnas. Att nedlägga stora kostnader å dessa ställen utan visshet om att disponera arbetskraft från dem, kan väl icke vara förmånligt.

Intendenten Eneroth: Jag ämnar endast beröra förhållandena i Dalarna. Som bekant är där laga och formliga skiften undantag och i regel har endast storskifte, åbodelning och därefter hemmansklyvning övergått fastigheterna. Då dessa jorddelningsformer tillämpats som om samhällslivet, jordbrukssättet och skogsbruket ännu stode kvar på 1800—1850 talets ståndpunkt har följden blivit en synnerligen stark söndersplittring av byarnas och hemmanens ägovidd, såväl in- som avrösningsjord, i många små lotter, blandade om varandra. Utan förutgånget laga skifte kan ju icke, enligt gällande författningar, ägoutbyte ske och icke heller ägostyckning, varigenom inägojord skulle kunna säljas från bolagen till de självägande rågrannarna, vilkas inägojord därigenom skulle få en mycket behövlig förstoring och arrondering. Man har t. v. möjlighet att sälja avsöndringar men endast intill $^1/_5$ av hemmanets areal av varje ägoslag; är avsöndringen större får köparen-bonden ej lagfart. Det ligger givetvis i bolagens intresse att icke nödgas äga dessa spridda små inägolotter och samtidigt i samhällets och den jordbruksidkande befolkningens intresse att de på laglig väg kunna *få* förvärvas av hemmansägare. För dylika spridda skiften torde man alltså kunna säga att det för alla parters vidkommande vore bäst att de icke i all framtid kvarstode som arrendejord i bolagshand utan finge återgå till småbruk eller hemman.

Helt annat är emellertid förhållandet med den inägojord, som ligger inom

området för ett redan m. l. m. arronderat och ordnat skogsbruk, och vilken är nödvändig som jordbruksjord för skogsarbetare, körare m. fl. Att i någon större omfattning sälja dylik jord torde vara en betänklig sak, redan därför, att ägofigurerna söndersplittrades. Man har ju vidare faktiskt ingen garanti för, att de personer som i framtiden komma att äga och bebo dessa inägor i skogen, äro flitiga skogsarbetare eller alls skogsarbetare. Man skulle icke ha någon kontroll över vad slags folk, som bodde på skogen och finge bereda sig på tjuvskytte, åverkan m. m. varjämte skogsarbetarefrågan fortfarande vore olöst.

Det finnes emellertid andra förslag. Då förra året en del av våra arrendekontrakt i skogsbygden utgingo och möjlighet således fanns att förbättra förhållandena, diskuterades, om jag minns rätt, samtliga de förslag, som här varit på tal, men strandade de alla på omöjligheten att fixera arbetslöner och prestationer för längre tid. Vi beslöto oss till slut för att skriva rena arrendeaval, utan någon i kontrakt stadgad arbetsskyldighet. Arrendet sattes då till ett belopp, som skäligen motsvarade vad förmånerna i orten äro värda, således ganska högt. Arrendet skulle alltså motsvara den avgift, som en markägare bör betinga sig av en arrendator, av vilken han icke har att påräkna något arbete. Emellertid bör den arrendator, som är att ständigt påräkna för arbeten i skogen ha ett avsevärt lägre arrende. Vi ha då överenskommit med arrendatorerna att skillnaden (mellan detta fulla arrende och det nedsatta arrendet för en flitig helårsarbetare) gottskrives honom som en nedsättning i det fulla arrendet *i viss proportion* till under arrendeåret utfört skogsarbete.

Det visade sig, att de flitigaste arbetarna funno detta vara rättvist och i sin ordning, medan däremot de, som förut haft förmån av låga arrenden och fria hus utan någon motsvarande arbetsprestation hade en annan uppfattning. Arbetslönerna äro fortfarande föremål för fria avtal och kan ju annat sätt under dessa förhållanden knappast användas.

Hemmansägare Gabrielsson, Umeå: I Västerbotten ha vi skapat fram en stor del skogsarbetare genom att de erhållit lån från statens egnahemslånefond. Om en person får en bit jord med äganderätt, så blir det för honom något helt annat än när han brukar annans jord. Bolagen hade förut upplåtit lägenheter på arrende på förmånliga villkor, men innehavarna hade icke skött dem. Det blir, som jag sade, något helt annat, om de själva få råda om dem. Hos oss, där det finnes så stora skogsvidder, tror jag, att man skulle kunna erhålla en bra skogsarbetarestam, om man lämnade dessa personer odlingsmark och litet skog och virke till byggnader; med äganderätt skulle de säkerligen kunna uppföra byggnaderna själva. På detta sätt skulle bolagen få nytta av dem och de skulle själva komma att trivas där sedan de fått en egen torva och eget hem. Kanske är det svårare att tillämpa ett sådant system i det sydligare Sverige, men i Norrland tror jag, att denna fråga härigenom skulle kunna lösas på ett tillfredsställande sätt.

LARS-GUNNAR ROMELL

NÅGOT OM ARTBILDNINGS-PROBLEM.

Man torde kunna säga, att intet botaniskt eller zoologiskt problem har det dominerande allmänna intresse som artbildningens. Det berör på det intimaste vår uppfattning av hela den levande naturen och därmed av åtminstone en viss sida hos oss själva. Varje ny teori på detta område har ju även alltid blivit känd och diskuterad i vida kretsar och sträckt sina verkningar långt utöver de rent biologiska problemens sfär. Man tänke på DARWIN och hans enorma betydelse — direkt eller indirekt — för snart sagt alla områden av mänskligt tänkande, på DE VRIES' mutationsteori och på mendelismen, som nu som bäst håller på att populariseras genom otaliga tidningsartiklar och böcker.

Vi ha i Sverige på nära håll bevittnat vilka triumfer mendelistiska metoder firat på kulturväxtförädlingens område, och den tanken ligger nära till hands att med samma metoder sätta i gång en förädling av skogsträd. Man har full rätt att vänta, att virkesproduktionen genom framställning och införande i skogsbruket av lämpliga kulturraser med ett slag skulle kunna höjas kvalitativt och kvantitativt med enorma belopp, om också å andra sidan så ofantliga praktiska svårigheter ställa sig i vägen för detta förädlingsarbete, att det hela ännu endast är en framtidsdröm och säkert länge kommer att så förbli. Så mycket är visst, att den skogsman, som har sinne för de långa perspektiven, har även ett speciellt intresse att vaket följa artbildningsproblemets utveckling. Ty man må ej förglömma, att den modärna genetiken ingalunda har löst detta problem i dess helhet. Man bör ej blunda för möjligheten av att en ökad teoretisk insikt i artbildningsfrågorna kan sätta oss metoder i händerna, som bättre kunde ägna sig för skogsbrukets objekt än de korsnings- och isoleringsmetoder, som varit av så stor nytta vid förädlingen av sädesslagen.

Vi dristade oss nyss påstå, att genetiken ej löst artbildningsproblemet i hela dess vidd. Enstaka mendelister äro optimistiska nog att påstå motsatsen. Att deras mening ej delas av majoriteten botanister och

zoologer beror därpå, att det synes logiskt orimligt att tänka sig alla kvaliteter hos den existerande organismvärlden inklusive människan uppkomna uteslutande genom kombination av anlag, som funnits redan hos de primitivaste organismerna. Mendelismen som artbildningsteori leder, för att ta ett groteskt exempel, visserligen ej till den konsekvensen, att uramöban skulle kunnat spela fiol, om den haft armar, men väl därtill att samtliga faktorer eller gener eller låt oss säga anlag för de egenskaper, som äro nödvändiga för att kunna spela fiol, skulle funnits färdiga men skingrade hos de olika urorganismerna och sedan vid sitt sammanträffande i tidens fullbordan »med nödvändigheten av en kemisk reaktion» alstrat en fiolspelare.

Mot mendelismen som artbildningsteori stå, sedan darwinismen i trängre bemärkelse spelat ut sin roll, mutationsteorien och de olika riktningar, som kunna sammanfattas under namnet nylamarckianism. Mutationsteorien antar uppkomsten av nya former fixa och färdiga utan korsning, genom spontan stötvis förändring av förut existerande. Nylamarckianismen antar en ärftlig direkt ombildande inverkan av yttre faktorer i »ändamålsenlig» riktning. Styrkan hos mendelismen gentemot dessa båda teorier är dess teoretiska klarhet och dess fasta förankring i experimentella fakta. DE VRIES *Oenothera*-experiment däremot, som bildade den huvudsakliga grundvalen för hans mutationsteori, innesluta en mystisk oförklarad rest och som helhet har man ungefär lika bra kunnat tolka dem mendelistiskt. Och den av lamarckianismen fordrade ärftligheten av omvärldens »ändamålsenligt» omgestaltande förändringar av organismerna flyr hårdnackat undan alla försök till experimentell bekräftelse.

Mutationer äro likväl säkert konstaterade. Man kan urskilja tvenne grupper, dels sådana som uppkommit — åtminstone skenbart — spontant, dels sådana som framkallats av yttre faktorer. Som exempel på mutationer av det förra slaget må nämnas av NILSSON-EHLE undersökta färgmutationer hos havre och klorofyll-, borst- etc. -mutationer hos vete. Det senare slaget mutationer ha experimentellt framkallats exempelvis av HANSEN hos jästarter, av SCHIEMANN och HAENICKE hos mögelsvampar, av TOWER å skalbaggar. De ha framkommit efter behandling med gifter, hög temperatur etc. och representera oåterkalleliga, fullständigt ärftliga förändringar. Hos de högre växterna kan man efter en annan indelningsgrund urskilja å ena sidan knoppmutationer, då t. ex. å ett träd plötsligt framkommer ett skott av avvikande utseende, med flikiga blad i stället för hela o. s. v., och å andra sidan mutation hos fröplantor, såsom de nämnda av NILSSON-EHLE studerade mutationerna.

Vad som gjort det svårt att utnyttja dessa och andra dylika fall

för en artbildningsteori är, att samtliga representera s. k. förlust-mutationer, d. v. s. mutationens väsen består från mendelistisk synpunkt i bortfallandet av en gen, av en egenskapsfaktor. Detta är en i teoriens form sublimerad omskrivning för den erfarenheten, att de genom mutationerna framkomna nya egenskaperna visat sig recessiva, d. v. s. att den närmaste generationen av avkomman efter mutantens korsning med stamformen bär dennas, ej mutantens, prägel. Man må emellertid komma ihåg, att hela detta betraktelsesätt vilar på en hypotes angående de mendelska anlagsparens natur, den s. k. presence-absence-teorien. Denna uppfattar exempelvis det genetiska underlaget för egenskapsparet grön/gul som anlag för grön resp. saknad av detta anlag, ej som anlag för grön resp. anlag för gul. Enligt denna teori har således en anlagsförändring med avseende på en viss egenskap en objektivt given riktning, förändringen är endera progressiv eller regressiv. En regressiv mutation — som alla säkert konstaterade enligt denna uppfattning äro — kan visserligen bringa nya egenskaper i dagen, men den gör anlagsmassan fattigare, ej rikare. Emellertid hopa sig svårigheterna för presence-absence-teorien och den är f. n. ej så allmänt antagen inom genetiken som för några år sedan. Men låter man den falla, synes skillnaden mellan förlust-mutationer och progressiva mutationer försvinna, och mutationsteorien som artbildningshypotes får åter en bättre ställning.

För att klargöra svårigheterna för nylamarckianismen är det nödvändigt att med några ord förklara det i genetiken gängse begreppet modifikation. Sår man ut frö av samma slag på olika marker får man som bekant olika plantor, somliga kraftigare, somliga sämre, somliga med bredare, andra med smalare blad o. s. v., alltefter jordmån, fuktighet, ljus etc. Tar man nu åter frö av dessa olika kulturer och sår på ett och samma jordstycke, ser man ingen skillnad på plantorna. Förändringen var alltså ej ärftlig. Dylika icke ärftliga, av miljön orsakade förändringar kallas för modifikationer. Vad som förärves, säger den experimentella genetiken, är ej egenskaperna som sådana, utan en komplex av anlag, som betinga rasens sätt att reagera under skilda förhållanden. Detta reaktionssätt är konstant för varje anlagskomplex och röner ingen inverkan av de yttre förhållandena.

Nylamarckianismen omfattas bland botanister mest av växtgeografer, som finna att mendelismen ej är i stånd att förklara den oändligt smidiga anpassning efter allehanda miljöfaktorer, som organismerna i naturen visa. Genetikerna invända med rätta mot lamarckianerna, att de ofta nog ej skarpt skilja mellan modifikationer och rasskillnader samt att det trots ivrigt experimenterande ej föreligger ett enda pålitligt bevis för att modifikationer kunna bli ärftliga. Å andra sidan har

genetiken hittills ej kunnat lämna någon förklaring till den högst anmärkningsvärda parallellismen mellan ärftligt konstanta former och ståndortsformer (modifikationer), som man ofta finner i naturen.

Utan tvivel måste varje försök till en artbildningsteori skärskådas ljuset av den experimentella genetiken, vars kanske största förtjänst är att ha skapat klara och distinkta frågeställningar på ett område, som förr var öppet för fri och okontrollerbar spekulation. Men man får därvid akta sig att råka ut på spekulativa avvägar, som ha sin rot i genetikens egen lärobyggnad. Dylika avvägar äro utan tvivel alla resonnemang, som bottna i presence-absence-teorien, som vi nyss berörde på tal om mutationer. Denna »teori» har, som BAUR träffande säger, sitt upphov helt enkelt i det brukliga beteckningssättet för de mendelska anlagsparen med stora och små bokstäver, men har så småningom, utan att klart uttalas och stödas med skäl, genomsyrat hela det mendelistiska tänkandet. Däremot är utan tvivel det stränga särskiljandet, så långt det går, av modifikationer och ärftliga förändringar eller, med andra ord, av synliga egenskaper och reaktionsnorm en utomordentligt viktig distinktion för att reda upp begreppen. Emellertid är det nog möjligt att även inom denna begreppssfär ett dogmatiskt ord- eller begreppsrytteri kan föra till inbillade svårigheter i stället för till ökad klarhet.

Frågan hänger på, om exempelvis mellan modifikationer och av yttre faktorer framkallade mutationer en så skarp gräns som i den modärna genetikens lärobyggnad objektivt existerar. Intressanta i detta fall synas mig TOWERS ovannämnda försök med en skalbagge (*Leptinotarsa*). Genom att utsätta dessa djur för extrema temperaturförhållanden kunde TOWER framkalla förändringar i deras färgteckning. Utsatte han pupporna för hög temperatur, visade de färdiga skalbaggarna en avvikande färgteckning, som emellertid ej var ärftlig. Färgförändringen var en modifikation. Utsatte han däremot färdiga skalbaggar, som höllo på att utbilda könsceller, för hög temperatur, förändrades ej djuren själva, men en del av avkomman visade samma färgteckning som de nyssnämnda skalbaggarna ur värmepupporna, och denna förändring var ärftlig och konstant. Alltså en inducerad mutation. Detta fall är särskilt intressant därför att det på samma gång tillåter att uppdela den enhetliga effekt, som skulle blivit följden, om djuren t. ex. ute i naturen utsatts för en period med tillräckligt hög hetta, i dels en ej ärftlig modifikation, dels en oåterkallelig, ärftlig förändring, mutation. Exemplet användes också av JOHANNSEN just för att pointera skillnaden mellan modifikation och mutation. Men lika anmärkningsvärd är parallellismen mellan de båda effekterna.

Av stort intresse äro även några försök av den holländske fysiologen

VAN DER WOLK, som jag nu går att referera. Jag gör referatet tämligen utförligt; dels därför att försöken synas mig i många punkter erbjuda intresse ej minst ur skogsbotanisk synpunkt, dels därför att de mig veterligt endast publicerats på holländska (tidskriften Cultura, 1919) vilket gör dem något svårtillgängliga.

Å en lönn, som förut visat ett alldeles normalt utseende, framkommo efter beskärning helt och hållet avvikande skott, vars blad voro vita, fint hariga, med smala, helbräddade, spetsiga flikar, så att hela bladskivan ungefär liknade en femuddig stjärna, och vars blommor blevo rödaktiga, enkönade med dioik könsfördelning (ej mångbyggare), och större än de normala, för att endast nämna de mest iögonenfallande skillnaderna. Kort sagt, de nya skotten representerade en helt ny växt. Vid närmare eftersyn visade det sig, att de avvikande skotten uteslutande funnos invid snittytor, som tagit röta, därför att de bortglömts vid den efter beskärningen verkställda karbolineumstrykningen. Förändringen syntes alltså ha något samband med rötan.

VAN DER WOLK gjorde nu okuleringsförsök med normala, gröna knoppar på avvikande (vitt) underlag och tvärtom. Resultatet blev i bägge fallen vita skott som de ovan beskrivna. Alltså ett resultat i stil med BAURS försök över infektiös kloros och tydande på att förändringen har karaktären av en smittosam sjukdom. VAN DER WOLK gjorde då infektionsförsök med ur rötsåren utskrapad substans, med positivt resultat, och tog så itu med att söka renodla den förmodade »modifikationsbakterien». Även detta lyckades. I kulturerna uppträdde i mängd sex bakterieformer, av vilka fem visade sig overksamma, men den sjätte var verkligen den sökta bakterien.

Med renkulturer av denna bakterie kunde VAN DER WOLK regelbundet framkalla den nya lönnformen och ej blott i gestalt av en knoppmutation utan även hos fröplantor. Det senare skedde på följande sätt. Vissa parceller vattnades med uppslamning av bakteriekulturer, medan andra vattnades med endast vatten som kontroll. Å samtliga parceller utsåddes sedan frukter av normal lönn, varav en del på förhand försetts med rispor medels en preparernål. Å de ej inficierade parcellerna kommo av 900 utsådda frukter 850 plantor till utveckling, alla normala. Å de inficierade parcellerna kommo av 450 rispade frukter 291 plantor upp, alla med den nya formens karaktärer, och ur 450 oskadade frukter 429 plantor, av vilka 287 voro normala lönnplantor och 142 plantor av den nya formen. Om det sistnämnda försöket (med oskadade frön) kan sägas till sin yttre habitus något påminna om en mendelklyvning, så gav samma försök med något annan anordning en bild, som på ett slående sätt erinrade om ett fall av mutation. VAN DER WOLK ympade i detta fall

sina parceller med en mycket svag uppslamning av modifikationsbakterier i vatten, lät sedan parcellerna ligga en månad utsatta för mycket regn och sådde därefter i den så behandlade marken 1 600 lönnfrukter, av vilka alla utom 18 kommo upp. Av plantorna blevo 1 578 normala och 4 den nya formen. I de 4 vita plantorna kunde modifikationsbakterien påvisas.

Redan den yttre bilden av detta försök är mycket intressant, då den ger rum för den förmodan, att åtskilliga mutationer, närmast då klorofyllmutationer, vilka man tolkat som spontana, i själva verket kunnat orsakas på något liknande sätt. Hade VAN DER WOLK ej på förhand känt sina mutationers natur hade han säkert aldrig i dessa 4 plantor sökt och funnit deras »modifikationsbakterie». Om den teoretiska betydelsen i övrigt av resultaten skola vi först tala, sedan vi redogjort för de återstående försöken.

VAN DER WOLK sökte nämligen på ett originellt sätt, med en djärv kombination av fakta, avlägsna bakterien ur de angripna skotten, så att säga sterilisera dem, för att kunna studera deras sätt att förhålla sig, sedan orsaken till förändringen bortfallit.

Å ett fält, där VAN DER WOLK botaniserat sedan år tillbaka, märkte han en dag en sjukdom på några mållor, som vid närmare undersökning visade sig orsakad av en mögelsvamp, vilken från rötterna och rothalsen trängde uppåt genom växtens vävnader. De sjuka mållorna visade nu den egendomligheten, att de stjärnformiga hopar av kalciumoxalatkristaller, som normalt träffas i vävnaderna, förekommo ovanligt sparsamt eller helt saknades. Emellertid återfunnos kristallerna på annat ställe och i annan gestalt än vanligt, nämligen som ytterst små, nästan ultramikroskopiska kristaller, ordnade i form av en cylinder omkring mögelsvampens hyfer. Hos plantor, som överlevat svampangreppet, blevo dessa kristallcylindrar allt trängre emot spetsen av hyftrådarna, och kristallerna kunde till slut iakttagas till och med inuti hyftråden, som då var död. Det hela gav intrycket, att mållan, för att tala teleologiskt, använde oxalatet som försvarsmedel mot parasiten.

VAN DER WOLK isolerade nu genom söndermalning och separering med vatten ett kvantum kristallhopar ur friska mållor och så att säga vaccinerade med denna kristallgröt, utstruken på sterila bomullstussar, vita (alltså bakterieangripna) skott. Han väntade sig att få se skotten återtaga utseendet av normala lönnkvistar för den händelse desinfektionen skulle lyckas. Därav blev emellertid intet. Alla skott blevo vita som förut och behöllo sina andra avvikande kännetecken under hela den tid, observationerna varade, d. v. s. flera år. Emellertid påstår VAN DER WOLK att hans desinfektionsförsök ändock lyckats, detta på följande grunder. I snitt av desinficierade skott kunde i motsats till ej desinficierade inga

bakterier iakttagas. Vid kulturförsök på näragar med snitt eller raspat trä från desinficierade resp. ej desinficierade skott uppträdde alltid de karaktäristiska kolonierna av modifikationsbakterien, när ympmaterialet hämtats från de senare, aldrig när det härstammade från de förra. Man kan bl. a. göra den invändningen, att oxalatet kan ha verkat utvecklingshämmande i kulturerna, och att därför inga bakteriekolonier kommo till utveckling. Dock tyda onekligen resultaten av de korsningsförsök, VAN DER WOLK anställde, på att han ändå har rätt. Jag övergår att redogöra för dessa.

Vid korsning mellan blommor av ej desinficierade vita skott och normala lönnblommor gåvo båda de reciproka korsningarna vit avkomma (13 resp. 9 individ). För korthetens skull kallar jag här och i det följande de på det karaktäristiska sättet ombildade skotten vita, de av normalt utseende gröna. Kontrollförsök med grön × grön resp. vit × vit gåvo uteslutande grön resp. vit avkomma (22 resp. 19 individ). Vid korsning mellan desinficierade vita skott och gröna blev resultatet däremot en intermediär (mosaik-) bastard (13 individ).

Detta resultat synes onekligen, trots det beklagligt ringa individtalet, övertygande tala för att den originella kemoterapien lett till ett positivt resultat. Under sådana förhållanden få VAN DER WOLKS experiment ett ytterligare stegrat teoretiskt intresse. Innan vi övergå till en liten diskussion härav, må emellertid först redogöras för ett av VAN DER WOLKS korsningsförsök, som gav ett från de andra avvikande resultat. I ett fall hade VAN DER WOLK med sin bakteriekultur ympat ej en hel kvist, utan endast en ung blomställning. Efter $2^1/_2$ veckor var denna utvecklad, men förrådde till det yttre ej något om närvaron av bakterierna. Den användes nu till korsning med normala lönnblommor, och resultatet blev:

oympad som fader, ympad som moder: 7 vita plantor,
ympad som fader, oympad som moder: 6 gröna plantor.

Tyvärr utfördes endast ett dylikt försök.

Om vi nu till sist skulle försöka oss på en diskussion av den teoretiska betydelsen av VAN DER WOLKS försök, så börja vi kanske bäst genom att söka klassificera hans resultat efter genetikens kategorier. Låt oss se: genom ympning av lönnskott med en viss bakterie förändras i 100 % av fallen dessas karaktär på ett ytterst karaktäristiskt, väldefinierat sätt. Detta är ingenting principiellt nytt eller ovanligt. Det är alldeles en parallel till det ofta anförda fallet med *Primula sinensis rubra*, som vid 20° alstrar röda, vid 30° vita blommor. Det är en klar modifikation. Lönnens ärftliga konstitution är sådan (varför angår oss icke; vi äro nu endast genetiker), att den utan bakterier (vid de

t. ex. i Holland härskande temperaturförhållandena etc. etc.) bildar skott med blad och blommor av det utseende, vi känna som lönnens normala; med denna speciella bakterie i sina vävnader däremot, d. v. s. under inflytande av den nya »inre miljö» denna skapar, skott med vita, smalflikiga etc. blad, enkönade blommor o. s. v. Avlägsna vi nu bakterien, förbli de modifierade skotten fortfarande modifierade, även de nyutväxande bladen äro fortfarande vita, smalflikiga etc. Detta är redan en smula märkligare, dock ej så farligt. Parallelen med *Primula sinensis rubra* räcker ännu till något så när. Om en sådan primula odlats en tid vid 30° och utvecklat vita blommor men sedan flyttas exempelvis till 20°, förbli de vita blommorna alltjämt vita. Endast de blommor, som växa ut sedan växten flyttats till 20°, få åter den röda färgen.

Låt oss nu gå till korsningsförsöken. Vid korsning av bakteriehaltiga, vita skott med normala blev avkomman till 100 % vit, modifierad. Här räcker ej parallelen med vår primula längre, men det är ej farligt, vi ha andra att tillgå. Vi kunna förklara resultatet som en överföring av modifikationsorsaken, vilken intet har med äkta ärftlighet att göra, eller i värsta fall som en »efterverkan». Det sista av de försök, vi refererade ovan, där endast blomställningen ympats och där avkommans utseende städse följde moderindividets, är från genetikens synpunkt särskilt tilltalande, då det erbjuder osökta paralleler både med CORRENS' och BAURS resultat över plasmatisk nedärvning av vitbrokighet hos blad och med TOWERS *Leptinotarsa*-försök, där förändringen genom värme ej syntes på föräldradjuren, men väl på (dock, obs.!: en del av) avkomman. Men övergå vi till VAN DER WOLKS korsningsförsök mellan desinficierade vitmodifierade skott och normala gröna, så svika oss alla paralleler. Här är modifikationsorsaken avlägsnad, om vi anse VAN DER WOLKS resultat och slutsatser riktiga, och likväl är avkomman ingen vanlig lönn, utan vitspräcklig, med smala spetsiga bladflikar, i bladformen mera lik modfikationen än normal lönn. Nu är olyckan den, att VAN DER WOLK ej följt denna bastard längre än i en generation, eljes hade vi haft mera material till spetsfundiga utläggningar. Så mycket är säkert, att det möter svårigheter redan med hänsyn till dessa ärftlighetsresultat att längre använda etiketten modifikation, som i början av vår diskussion passade så bra. Här skulle mutation passa bättre som etikett, men då möter den svårigheten, att den nya formen visade sig åtminstone halvdominant, vilket ej rätt anstår en förlustmutation (och andra finns det ju icke, åtminstone enligt presence-absence-teorien, som visserligen redan ligger i dödsryckningarna). Vidare är man ej så van vid en mutationsprocent av storleken 100.

Hur man vänder på saken, är det alltså litet svårt att rangera in VAN DER WOLKS resultat i genetikens kategorier. De synas vilja spränga gränserna mellan modifikation och mutation, vilka den modärna genetiken murat så grundfasta.

Dessutom synas flera detaljer i undersökningen intressanta och lovande ur skogsbotanisk synpunkt. Jag tänker först på det märkliga förhållandet, att närvaron av en viss organism i en växts vävnader kan, utan att verka märkbart skadligt (annat än indirekt; en helt vit lönnplanta måste ju dö av svält), så genomgripande förändra denna växts, man kan säga, samtliga synliga karaktärer. Med tanke på hur vanligt symbiosfenomenet är i naturen (mykorhiza!) är detta ett resultat, som förtjänar hållas i minnet. Vidare är vaccineringen med kalciumoxalat ett intressant nytt uppslag, som kanhända kan byggas vidare på. Närmast för trädgårdsodlingen kunde en användbar kemoterapi för växter få stor betydelse. VAN DER WOLK är själv sysselsatt med att utföra detta uppslag närmare. I övrigt blevo hans vackra försök tyvärr hastigt och omilt avbrutna som en indirekt följd av kriget: marken, där han hade sina kulturer, plöjdes under matbristens dagar upp för plantering av matnyttigare saker. Det skulle vara därför som särskilt korsningsförsöken lida av den genomgående svagheten, att materialet är så sparsamt. Man vill gärna hoppas, att det ej är bokstavligt sant, när VAN DER WOLK uppger, att allt hans material blev offer på krigsgudens altare.

Litteratur.

Till allmän orientering i den modärna ärftlighetsläran kan för svensk publik först och främst anbefallas JOHANNSENS klara, kritiska och lättlästa bok: Arvelighed (Köpenhamn 1917; även i svensk översättning av R. Larsson), Den mest ortodoxa mendelismens ställning till artbildningsproblemen är kort och klart framställd i HERIBERT-NILSSONS »Naturens ändamålsenlighet» (Bonniers pop.-vet. avh. 43, Stockholm 1917). NILSSON-EHLE, representant för en moderatare ståndpunkt, har behandlat samma sak fängslande och inom en snäv ram ganska uttömmande i en liten uppsats, som ej kan nog varmt anbefallas ej minst intresserade skogsmän »Vilka erfarenheter hava hittills vunnits rörande möjligheten av växters acklimatisering?»; Lantbruksakademiens handl. och tidskr. 1914, sid. 537).

GUNNO KINNMAN

REDOGÖRELSE FÖR EN VID GARPENBERGS SÅGVERK ÅR 1918 UTFÖRD PROVSÅGNING.

Med understöd från Fonden för skogsvetenskaplig forskning.

Skogsmannens arbete leder honom ofta in på frågor, som nära höra samman med virkets förädling, och vilka alltså egentligen ligga utom hans arbetsfält. Sålunda måste han vara inne i de träförbrukande industriernas arbetssätt, för att vid trädens aptering kunna giva den för förädlingen lämpligaste formen åt varje del av stammen. Såväl vid aptering som vid värdering av skog är det icke tillräckligt att känna medelvärden, vi måste även veta utbytet ur och omkostnaderna för var särskild dimension, för olika trädslag och kvaliteter, för att få fram sortimentsgränser och verkliga värden. Dessa detaljer ger sig industrien icke så ofta in på, enär den för sina kalkyler i allmänhet kan reda sig med medelkostnader, medelvärden samt genomsnittlig virkesåtgång.

Vad sågtimmer beträffar, har man i allmänhet endast att följa de köptimmernotor, som finnas. Men dessa äro ofta olika för varje älvdal, ja t. o. m. för olika verk inom samma älvområde. Jämföras de sinsemellan, kan man nog finna en del drag gemensamma, t. ex. höjda priser för de tumtal, som lämna kuranta dimensioner, och sänkta för de mindre begärliga tumtalen. Men t. o. m. härom varierar uppfattningen, och ännu mer växla meningarna om t. ex. längdens inverkan på priset. Den som har att uppställa en apteringsinstruktion kan knappast göra detta utan att känna till den omfattande utredning, som ligger till grund för prisnotan i form av provsågningar och postningskalkyler.

De arbeten som kunna tjäna till ledning vid ett studium av hithörande frågor äro mycket fåtaliga. Främst bland dem stå nog de handböcker och hjälpmedel för utbytesberäkningar, som utarbetats av O. ERICSON, nämligen »Den praktiska posteringskalkylen» och »Grafisk handbok för skogs- och sågverksmän». Tabeller angivande det ungefärliga utbytet finnas

även i N. REIERSEN: »Praktisk handbok i trävaruhanteringen» samt i J. DAHLGREN och G. KUYLENSTIERNA: »Skogskalendern».

I en uppsats »Till frågan om skogsbrukets ekonomi» i Skogsvårdsföreningens tidskrift 1914 beröras dessa frågor av O. ENEROTH. För övrigt finnes i tryck en enda fullständig utredning om utbyte och värde å sågtimmer, nämligen från Kronans sågverk Bjurfors och Karlsby, utförd av dåvarande jägmästaren ADOLF WELANDER[1].

Då sålunda tillgången på verkliga undersökningar i denna viktiga fråga är så ringa, har jag ansett att föreliggande redogörelse möjligen kan vara av intresse.

Det var från början för att bereda de elever vid Skogshögskolan, vilka stå under min ledning, tillfälle att sätta sig in i virkets försågning samt att göra beräkningar över sågtimmers värde, som jag sommaren 1918 hos jägmästaren i Garpenbergs revir ERNST JANSSON anhöll om tillstånd att utföra provsågningar å Kronans tvåramiga sågverk därstädes. Jag står till honom i den största tacksamhetsskuld för att han berett möjligheter för undersökningen; jag har även honom att tacka för de flesta sifferuppgifter, som erfordrats för värdeberäkningarna.

Provsågningen anordnades så, att stockarna vid uppfordringsbanorna uppmättes till längd i eng. fot och tum, diameter i kvartstum, dels i topp inom bark, dels å mitten på bark. Noggranna anteckningar gjordes även om materialets fördelning i rot- och toppstockar, fel å timret, såsom krökar, röta, kvistighet m. m., postning i ramarna, tidsåtgången, samt uppehåll i sågningen genom spiksågning, för ramarnas smörjning m. m. Tab. 1 visar den uppställning som användes.

Den sågade varan följdes sedan ut i brädgården, där virket uppmättes. För att den vid sågen vanliga sorteringen skulle kunna följas, biträdde förman eller sågställare vid mätningen. En tänkt justering utfördes därvid, för att utbytet i justerad vara och i splittved skulle kunna ungefärligen beräknas, så gott sig göra lät efter virkets utseende i rått tillstånd. Den bortgång, som sker genom torksprickor i brädgården, har alltså icke kunnat exakt bestämmas, ej heller har hänsyn kunnat tagas till eventuellt uppkommande blåyta. — Anteckningarna hava införts i en längd enligt tab. II.

För timmer av 5" och 6" har den vid justeringen erhållna splittveden hänförts till ved, på grund av dess dåliga beskaffenhet.

Den för varje dimension utfallande mängden käpp och stav har även uppmätts. Ribb och bakar kapas direkt i 1,2 meters längder och lastas på »rävar», varefter veden går direkt till järnvägsvagnar och där uppmä-

[1] ADOLF WELANDER: Är sågverksdrift å Kronans skogar lönande? Skogsvårdsföreningens Tidskrift 1916, sid. 719.

Tab. I. **Formulär för längd över provsågade stockar (10″).**

Stock N:r	Trädslag rot ell. topp	Stockens längd i fot ell. tum		Toppdiameter i tum inom bark		Mittdiameter i tum på bark		Anmärkningar	Tidåtgång	
				högkant	lågkant	högkant	lågkant			
1	″	17	1	$10^{3}/_{4}$	$10^{1}/_{4}$	12	$11^{1}/_{2}$		2^{11} - 2^{19}	8 min.
2	″	19	3	$11^{1}/_{2}$	$11^{1}/_{4}$	$12^{3}/_{4}$	$11^{1}/_{2}$		2^{24} - 3^{11}	80 »
3	″	12	8	$9^{3}/_{4}$	$9^{3}/_{4}$	$10^{1}/_{2}$	$10^{1}/_{2}$	2″ krök	4^{00} - 5^{48}	108 »
4	″	16	8	$11^{1}/_{4}$	11	13	$12^{3}/_{4}$			S:a 196 min.
o. s. v.										3 tim. 16 min.

Tab. II. **Formulär för längd över sågutbytet (10″, O/S. kortlängder).**

Fot	3″				$1^{1}/_{2}$″								1″								$^{3}/_{8}$″												S:a Kbf	S:a Kr.
	8″		9″		6″		$6^{1}/_{2}$″		7″		8″		9″		$4^{1}/_{2}$″		5″		$5^{1}/_{2}$″		6″		$6^{1}/_{2}$″		7″		8″		9″		3″		$3^{1}/_{2}$″		4″		$4^{1}/_{2}$″		5″		$5^{1}/_{2}$″		6″			
	st.	lpf.	st.	lpf.	st.	lpf.	st.	lpf.	st.	lpf.	st.	lpf.	st.	lpf.	st.	lpf.	st.	lpf.	st.	lpf.	st.	lpf.	st.	lpf.	st.	lpf.	st.	lpf.	st.	lpf.	st.	lpf.	st.	lpf.	st.	lpf.	st.	lpf.	st.	lpf.	st.	lpf.	st.	lpf.		
6′																																													
7′																																													
8′																																													
S:a lpf																																													
S:a Kbft																																													
å Kr.																																													
S:a Kr																																													

Tab. III. Sammanställning över virkesutbytet vid provsågning, Garpenberg 1918.

Tumtal enligt sågningstrukt	Provsågade stockars Tumtal i topp	Längd fot	Kubikfot toppmätt	Kubikfot på bark mittmätt	Postering	Medelstockens utbyte i engelska kubikfot: 6–8'	9–18'	5:te sort 6'–8'	5:te sort 9'–18'	Utskott	S:a kubikfot	% av toppmätta massan	Kappämnen + stav	[illegible]ved	S:a kubikfot	% av toppmätta massan	Kl.-ved fast mått	Sågspån fast mått	Summa summarum	Träslag
5 × 5¾	5.[illegible]''	15.[illegible]	2.1[illegible]	3.[illegible]	1'' × 2'' × 1''	0,01[illegible]	1,1[illegible]	0,0[illegible]	0,1[illegible]	0,117	1,[illegible]	63.[illegible]	0,[illegible]	—	1,[illegible]	63.[illegible]	0,[illegible]	0,[illegible]	2.54	Gran
5 × 5¾	5.30''	15.12	2.[illegible]	3.[illegible]	¾'' × 1'' × 2'' × 1'' × ¾''	0,017	1,102	0,0[illegible]0	0,[illegible]7	0,[illegible]	1,40[illegible]	58.7	0,04[illegible]	—	1,44[illegible]	60.[illegible]	0,[illegible]	0,[illegible]	2,[illegible]	Tall
6 × 6¾	6.[illegible]	14.[illegible]	3.1[illegible]	4.1	1'' × 1½'' × 1½'' × 1''	0,015	1,[illegible]	0,004	0,117	0,0[illegible]7	2,0[illegible]	63.1	0,[illegible]	—	2,[illegible]7	63.[illegible]	1,[illegible]	0,514	3,[illegible]	Gran
7 × 8¼	7.4[illegible]	15.7[illegible]	4.[illegible]	6.[illegible]	¾'' × 1'' × 2'' × 2'' × 1'' × ¾''	0,032	3,[illegible]5	0,0[illegible]	0,34[illegible]	0,1[illegible]	3,570	76.1	0,0[illegible]	0,1[illegible]7	3,[illegible]	78.[illegible]	1,[illegible]	0,[illegible]	5,[illegible]	Gran
8½ × 9½	8.[illegible]	16,[illegible]	6.[illegible]	9.8	k. ¾'' × 7'' × ¾'' D. ¾'' × 1'' × 2½'' × 2½'' × 1'' × ¾''	0,064	4,0[illegible]3	0,337	0,781	0,[illegible]4[illegible]	5,[illegible]4	71.7	0,110	0,1[illegible]	5,[illegible]	76.[illegible]	1,[illegible]4	0,827	7,7[illegible]	Tall
8½ × 9½	9.1[illegible]''	15.1[illegible]	6.[illegible]	8.9	k. ¾ × 7'' × ¾'' D. ¾'' × 1'' × 2½'' × 2½'' × 1'' × ¾''	0,077	4,1[illegible]	0,0[illegible]	0,377	0,28[illegible]	4,[illegible]	71.[illegible]	0,[illegible]	0,[illegible]	5,[illegible]	76.[illegible]	1,[illegible]	0,[illegible]	7,714	Gran
9¾ × 10¼	10.1[illegible]''	14.7[illegible]	8.[illegible]	10,4[illegible]	k. ¾'' × 9'' × ¾'' D. 1'' × 1½'' × 3'' × 1½'' × 1''	0,074	5.[illegible]	—	0,[illegible]	0,131	5,[illegible]2	71.7	0,[illegible]	0,1[illegible]	6,[illegible]	76,4	2,1[illegible]	1,1[illegible]	9,5[illegible]	Gran
9¾ × 10¼	10.1[illegible]''	15.13	8.53	11.[illegible]	1'' × 1½'' × 3'' × 1½'' × 1''	0,053	5,[illegible]3	—	0,154	0,5[illegible]4	5,054	60.8	0,000	0,2[illegible]4	6,317	74.[illegible]	1,050	0,[illegible]	9,[illegible]	Gran
10½ × 10¾	10.50''	15.44	9.28	12,0[illegible]	k. ¾'' × 9'' × ¾'' D. ¾'' × 1¼'' × 2½'' × 2½'' × 1¼'' × ¾''	0,055	5.774	0,[illegible]03	0,307	0,725	6,021	74.[illegible]	0,1[illegible]4	0,368	7,30[illegible]	79.7	2,397	1,[illegible]3	10,[illegible]1	Tall
10½ × 10¾	10.51''	15.[illegible]	9.[illegible]	12.4	k. ¾'' × 9'' × ¾'' D. ¾'' × 1¼'' × 2½'' × 2½'' × 1¼'' × ¾''	0,05	5,8[illegible]	0,03	0,56	0,[illegible]	6,51[illegible]	70.5	0,11	0,[illegible]	6,[illegible]	74.[illegible]	2,7[illegible]	1,[illegible]5	10,[illegible]	Gran
11''	11.[illegible]''	16,39	11.[illegible]	14.4	k. 1'' × 9'' × 1'' D. 1'' × 1¼'' × 3'' × 3'' × 1¼'' × 1''	0,02[illegible]	7,00[illegible]	0,[illegible]44	0,71[illegible]	0,889	8,[illegible]77	77,4	0,1[illegible]	0,[illegible]	9,[illegible]7	83.7	4,[illegible]	1,[illegible]	14,[illegible]4	Gran
13''	13.[illegible]''	16,[illegible]''	15.8[illegible]	21.[illegible]	k. 1'' × 1'' × 9'' × 1'' × 1'' D. 1'' × 1'' × 3'' × 3'' × 3'' × 1'' × 1''	0,1[illegible]	9,1[illegible]	0,040	2,077	0,685	11,4[illegible]	72.1	0,290	0,353	12,10[illegible]	76,2	2,78[illegible]	1,5[illegible]	16,[illegible]	Tall
14''	14.[illegible]	16.[illegible]	17,8[illegible]	23.8	k. 1'' × 1'' × 9'' × 1'' × 1'' D. 1'' × 1'' × 3'' × 3'' × 3'' × 1'' × 1''	0,0[illegible]	11,1[illegible]3	0,0[illegible]	1,3[illegible]	—	12,[illegible]5	71.[illegible]	0,500	0,3[illegible]	13,5[illegible]	75.[illegible]	3,4[illegible]	1,767	17,719	Tall
15''	15.1[illegible]''	16.7[illegible]	21.[illegible]	27.[illegible]	k. 1'' × 1'' × 1½'' × 9'' × 1½'' × 1'' × 1'' D. 1'' × 3'' × 3'' × 3'' × 3'' × 1''	0,103	12,7[illegible]5	0,0[illegible]	1,954	0,3[illegible]	15,1[illegible]	72,2	0,750	0,057	16,8[illegible]7	80.[illegible]	3,743	2,[illegible]	22,6[illegible]	Tall
16''	16.88''	16.7[illegible]	20.[illegible]	34.7	k. 1'' × 1'' × 1½'' × 9'' × 1½'' × 1'' × 1'' D. 1'' × 1'' × 3'' × 3'' × 3'' × 3'' × 1'' × 1''	0,37[illegible]	12,58[illegible]	0,007	3,555	0,[illegible]9	17,11[illegible]	65.7	0,840	1,[illegible]75	19,[illegible]0	73,[illegible]	7,001	2,[illegible]0	28,[illegible]	Tall
6'' × 6¾	6.57''	15.03	3.54	4.[illegible]	k. ¾'' × 5'' × ¾'' D. 1'' × 5'' × 1''	—	1,920		0,400	0,400	2,879	81.[illegible]	0,0[illegible]	—	2,[illegible]	82,1	1,334	0,[illegible]	4,[illegible]7	Gran
Kortslipers	9,1[illegible]''	9,[illegible]	4.1[illegible]	5.7	1'' × 1'' × 6'' × 1'' × 1''	0,190	slipers 3,510	0,0[illegible]7	—	0,34[illegible]	4,[illegible]	99.[illegible]	0,0[illegible]	0,000	4,1[illegible]7	100,1	0,[illegible]	0,347	5,124	Tall
Långslipers	8.7[illegible]''	18,[illegible]	7.[illegible]	10.1	1'' × 1'' × 6'' × 1'' × 1''	0,0[illegible]	0,167 7,042	0,004	0,[illegible]	0,[illegible]3	7,25[illegible]	96.7	—	0,[illegible]4	7,302	97.[illegible]	1,4[illegible]	0,535	3,[illegible]	Tall

tes. Även sågspånsmängden har uppskattats, genom att den ur spånledningen i pannrummet kommande spånen samlats och mätts i en låda, 0,1623 m^3 stor.

Särskilda undersökningar hava utförts för att bestämma fastmasseprocenten hos ribbved och sågspån. Med den travning, ribbveden erhöll å rävarna inne i sågen, utgjorde fasta massan 39,4 %; samma fasta massa höll även den å järnvägsvagn inlastade veden. Genom noggrann upptravning i ram ökades talet till 49 %. — Mätningarna utfördes med xylometer.

Sågspånets fasta massa undersöktes genom vägning av sågspån och jämförelse med specifika vikten hos timret. Om sågspånet fick fritt falla i lådan, uppgick fastmasseprocenten till 30,90 %, skyfflades det in: 34,18 %; packades det med skyffeln: 39,38 %.

Försäljningen av ribbveden sker efter mätning i järnvägsvagn, varför även uppmätning skett där, och reduktion till fast massa utförts. Vid spånmätningen har spånen direkt fått falla ur ledningen i lådan, vilket måste antagas giva det jämnaste resultatet.

Utbytet i sågad vara.

Det provsågade stockmaterialet utgjordes av 435 st. talltimmer, fördelade på 9 olika poster, samt 652 st. grantimmer i 9 olika poster. Timret var obarkat, vilket måste medföra ett jämförelsevis högt utbyte av ribbved. En del bark lossar dock vid stockens gång genom ramen och köres bort utan att uppmätas. Mängden sålunda förlorad bark har möjligen blivit något hög, genom att en del av timret legat i vattnet tvenne somrar.

Apteringen av timret syntes vara mycket omsorgsfullt utförd. Skador av olika slag samt krökar förekommo ytterst sällan.

Det vid provsågningen erhållna virkesutbytet framgår av tab. III. För att få talen mer jämförliga har uträknats, hur många löpfot och kubikfot rundvirke som åtgår till en std skeppningsfärdig vara (plank, battens, bräder, käpp, stav, samt splittved från grövre timmer än $6\frac{1}{2}$"). Se tab. IV och fig. 1. Förhållandet mellan mittmätta och toppmätta massor framgår av fig. 2.

Om utbytessiffrorna uttryckta i procent (tab. V och VI) granskas närmare, måste det förvåna, hur ojämna de äro. Delvis beror detta på ojämnheter i stockmaterialet, vilket visar, att det skulle erfordras synnerligen omfattande provsågningar för erhållande av säkra och jämna resultat. Särskilt måste uppskattningen av ribbved och sågspån i löst mått vara osäker, men en noggrannare metod har icke kunnat användas, för att icke sågningen skulle hindras, och på grund av bristande

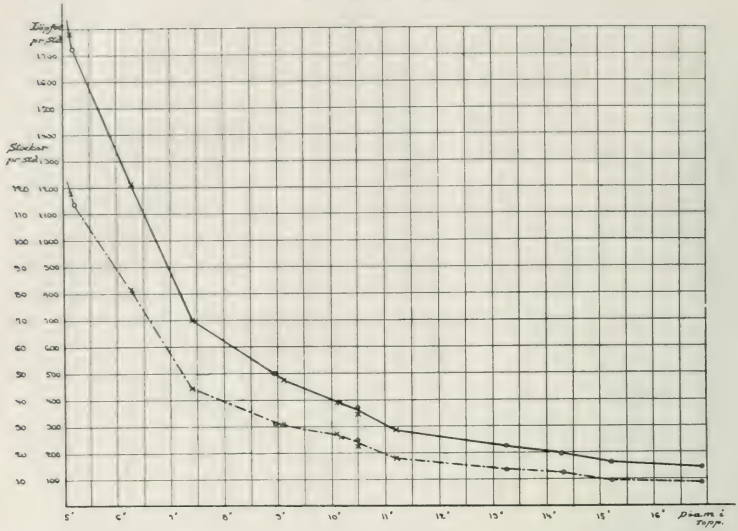

Fig. 1. Grafisk framställning av sågutbytet. Antal löpfot pr std. skeppningsfärdig vara (den övre linjen) och antal stockar pr. std. skeppningsfärdig vara (den nedre linjen).

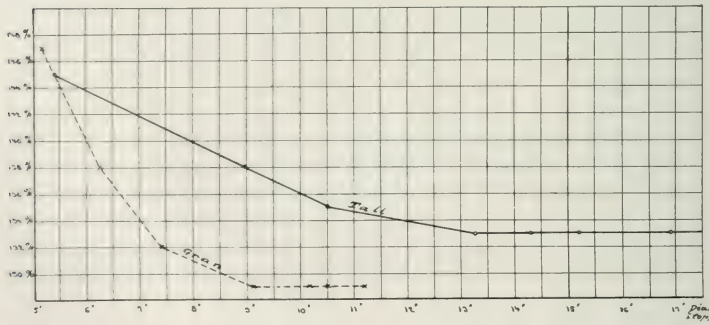

Fig. 2. Förhållandet mellan stockarnas verkliga massa (mittmätt på bark) och toppmätt massa inom bark (mätning i kvartstum).

tillgång på folk. I en tvåramig såg möter det även stora svårigheter att hålla isär utbytena från de olika ramarna; i fråga om sågspånsmängden har detta givetvis icke låtit sig göra, utan spånmängden uppmätts gemensamt och sedan fördelning skett efter posternas sågskär.

Utbytet *plank, battens och bräder* stiger tydligt från 5" upp till 7". För 16" är siffran anmärkningsvärt låg, antagligen beroende därpå, att i denna postning alla i magasinet befintliga stockar över 16" sammanfördes. Den höga medeldimensionen tyder på, att om de i stället upp-

Tab. IV. **Antal löpfot rundv. och stockar pr std. skeppningsfärdig vara.**

Tumtal i topp	Trädslag	Utbyte i % av toppmätt massa	Utbyte i kbft skeppn. färd.	Därtill åtgår löpfot	Till 1 std. åtgå alltså löpfot	Antal stockar pr std.	Antal kbf. rundvirke pr std. efter toppmått	Antal kbf. rundvirke pr std. efter mittmått
5.16"	Gran	63,9	1,394	15.05′	1,781′	118.3	258	379
5,39"	Tall	60.6	1,448	15.12′	1,723′	113.9	272	399
6,26"	Gran	63.9	2,027	14,86′	1,209′	81,4	258	358
7.40"	»	78,5	3,680	15,7[illegible]	704′	44,8	210	278
8,95"	Tall	76,1	5,321	16.00′	497′	31.1	217	305
9.11"	Gran	76.6	5,250	15,15′	476′	31,4	215	279
10.13	»	76,4	6,266	14,75′	388	27,2	223	283
10.17	»	74,1	6,317	15.13′	395′	26,1	223	287
10,50"	»	79,7	7,396	15,44′	345′	22,3	207	269
10,51"	Tall	74,4	6,870	15.33′	377′	24,6	227	305
11,20"	Gran	83.7	9.387	16.32′	288′	17,6	197	253
13,26"	Tall	76,2	12,103	16,58′	226′	13,6	216	288
14,31"	»	75,5	13,501	16,03′	196′	12,4	222	295
15.18"	»	80,3	16,887	16.73′	164′	9,8	206	273
16,88"	»	73,0	19,030	16,78′	145′	8,7	227	302

Tab. V. **Virkesutbyte i % av toppmätt massa.**

Medelstockens Diam. i topp	Medelstockens Kbf toppmätt	Trädslag	Plank, battens bräder %	Käpp, stav %	Splittved %	Ribbved %	Sågspån %	S:a %	Anmärkningar
5,16"	2,18	Gran	63,6	0.4	—	34,4	18.4	116,8	Genomsågning.
5,39"	2,39	Tall	58.7	1,9	—	35.5	14.1	110.2	»
6,26"	3,17	Gran	63.1	0,8	—	33,4	17.2	114,5	»
7,40"	4,69	»	76,1	0,0	2,3	21,6	17,1	117.2	»
8,95"	6,99	Tall	71,7	1,6	2,8	23,1	12,7	111.9	Fyrsågning.
9,11"	6,85	Gran	71,2	1.3	4,1	22,7	13.3	113.1	»
10,13	8,20	»	71,7	2,7	2,0	26,5	14.2	117.1	»
10,17"	8,53	»	69,8	1.2	3,1	23,0	11,5	108,6	Genomsågning.
10,50"	9.28	»	74,6	1,1	4,0	25,8	10,9	116,4	Fyrsågning.
10,51"	9,23	Tall	70,5	1,2	2,7	29,5	11,3	115.3	»
11,20"	11,20	Gran	77,4	0.9	5,4	39.5	9,9	133.1	»
13,26"	15,89	Tall	72,1	1,8	2,2	17,5	9,8	103.4	»
14,31"	17,89	»	71,0	2,8	1.7	19,3	9.9	104.7	»
15,18"	21,02	»	72.2	3.6	4,6	17,8	9,5	107.7	»
16,88"	26,06	»	65,7	3,2	4,1	26,9	11.1	111,0	»
6,57"	3,54	Gran	81.3	0,9	—	37,7	17,0	136,9	5"×5", fyrsågning.
9,16"	4,12	Tall	99.5[1]	0,7	0,2	15.5	8.4	124,9	Slipers — kort.
8,76"	7,53	»	96,7[1]	—	0,2	19.5	7.1	123.5	» — lång.

[1]) Häri ingå även slipers.

Tab. VI. **Virkesutbyte i % av mittmätt massa.**

Medelstockens Diam. i topp	Kbf mitt-mätt	Träd-slag	Plank-battens bräder %	Käpp, stav %	Splitt-ved %	Ribb-ved %	Såg-spån %	S:a %	Anmärkningar
5.11"	3.2	Gran	43.3	0.2	—	21,4	11,5	76,4	Genomsågning.
5.39"	3.5	Tall	40.1	1.3	—	24.2	9.7	75,3	
6,26"	4.4	Gran	45.5	0,6	—	24,0	12,4	82,5	»
7.4"	6,2	»	57.5	0,0	1.7	16,3	12.9	88,5	»
8,95"	9.8	Tall	51.2	1.1	2,0	16,5	9,1	79,9	Fyrsågning.
9,11"	8,9	Gran	54.8	1.0	3.2	17.4	10,6	87,0	»
10.13"	10.4	»	56.1	2,1	1,6	20,6	11.2	91,6	»
10.17"	11.	»	54,1	0,9	2.4	17,8	8.9	84,1	Genomsågning.
10,5"	12.0	»	57.7	0.9	3,1	20,0	8.0	89,7	Fyrsågning.
10,51"	12,4	Tall	52.5	0.9	2,0	22,0	8,4	85,8	»
11.2"	14.2	Gran	61,0	0.7	4,3	31,2	7.8	(105,0)	
13,2"	21,2	Tall	54,6	1.4	1.7	13,1	7.3	78,1	
14.31"	23.8	»	53.3	2,1	1,3	14,5	7,4	78,6	
15.18"	27.9	»	54.4	2,7	3,4	13.4	7.2	81,1	»
16.88"	34.7	»	49,3	2,4	3.1	20.2	8,3	83,3	
6.85"	4.9	Gran	58,8	0.7	—	27.2	12,2	98,9	5" × 5", fyrsågning.
9,16"	5.7	Tall	71.0	0,5	0.2	11.2	6,1	89,9	Slipers kort.
8.76"	10.1	»	72,2	—	0,1	14.5	5.3	92.1	» — lang.

delats i två eller flera poster — vilket på grund av det ringa antalet icke kunde ske — en större kubikmassa plank skulle kunnat uttagas ur de grövre och alltså utbytet blivit bättre.

Såsom var att vänta, blev utbytet mycket vackert vid sågning av fyrkantvirke och slipers.

Utbytet *käpp och stav* är i allmänhet högre för tall än för gran och stiger med stigande dimension.

Utbytet av *splittved* är synnerligen ojämnt. I jämförelse med från större sågar kända utbytessiffror äro nog de här erhållna ganska låga, beroende på att sågens tillverkning säljes osorterad, varför justeringen icke utföres lika strängt som vid en exportsåg.

Utbytet av *ribbved och sågspån* faller med stigande dimension. Tydligen har ribbveden blivit för högt uppskattad i fråga om 11". För 16" är utbytet högt, beroende på det förut anmärkta låga utbytet plank — bräder.

Bruttovärden.

Vid uträknandet av de provsågade stockarnas bruttovärden hava följande priser lagts till grund, avseende hösten 1918 och leverans fritt banvagn Herrgårdens anhalt:

Plank, battens och bräder:

Bräder:	O/S:	V:	Utskott:
3—3½"	1:70	1:53	1:25
4—4½"	1:80	1:62	1:35
5—5½"	1:85	1:67	1:40
6—6½"	1:90	1:71	1:45
7"	1:95	1:75	1:50
8"	2:—	1:80	1:55
9"	2:10	1:90	1:65

För kortlängder av o/s och V: $^2/_3$:s pris.

Käppämnen:

	1¾"×1¾", 1½"×1½", 1¼"×1¼", 1"×1", ½"×1";
Brutto	1:85
Netto (efter 1:15 avdrag för särskilda kostnader.)	1:05

Stav:

	Medelvärde brutto:	Medelvärde netto:
Furustav	1:33	0:76
Granstav	1:10	0:65

Splittved:

Netto: 0:65 kr. för furu.
» 0:58 kr. för gran.

Ribbved:

Furu: 9:— kr. pr lm³ á 0,394 fm³ = 0:65 kr. pr kbf. fast mått.
Gran: 8:— » » » » » = 0:58 » » » » »

Sågspån:

3 kr. pr lm³ à 0:31 fm³ = 0:27 kr. pr kbf. fast mått.

De med ledning härav beräknade bruttovärdena framgå av tab. VII. Av denna synes, att värdet pr kbf. sågad vara stiger med stigande dimension, på grund av utfallande högre bredder. Dels av samma anledning, dels på grund av mindre bortgång i ribb och sågspån stiger även värdet pr kbf. rundvirke. För 11" har detta värde möjligen blivit något för högt, och för 16" för lågt på grund av motsvarande fel i virkesutbytet.

Tab. VII. Sammanställning över bruttovärden vid provsågning Garpenberg 1918.

Timmertal		Medelstockens tum i topp	Medelstockens längd i eng. fot	Medelstockens värde i kronor: 5:e sort 6′–8′	6′	8′	9′	Ø	Utskott	Sma Kr	Per kbf sågat vara	Per kbf runt toppen	Per kbf	Kapp och stav	Spältved	Sa Kr.	Sa Ø varum Kr	Per kbf sågat vara	Per kbf runt toppen	Per kbf	Ribbved	Sågspån	Sa Kr.	Sa Ø varum Kr	Per kbf runt toppen	Per kbf runt m rot	Per kbf
5″ × 5¹/₄	Gran	5,16″	15,56′	0,01	2,00				0,19	0,15	2,35	1,70	1,68	0,15	—	0,05	0,05	2,40	1,61	1,10	0,15	0,15	0,10	0,45	2,85	1,91	1,30	0,86	0,18
5″ × 5¹/₄	Tall	5,32″	15,12′	0,02	1,96	0,02			0,32	0,07	2,30	1,70	1,00	0,16	0,03	-	0,03	2,40	1,67	1,01	0,16	0,22	0,00	0,64	3,04	1,98	0,17	0,20
6″ × 6¹/₄	Gran	6,26″	14,86′	0,02	3,04	—			0,35	0,13	3,54	1,77	1,12	0,24	0,02	0,05	0,07	3,61	1,71	1,14	0,24	0,37	0,11	0,71	4,32	1,80	0,25	0,29
7″ × 8′/₄	»	7,40″	15,7′	0,04	5,08	0,01			0,56	0,17	6,40	1,82	1,38	0,41	—	0,06	0,06	6,58	1,78	1,44	0,42	0,54	0,22	0,76	7,31	1,76	1,18	0,17
8¹/₂ × 9¹/₄	Tall	8,28″	16,00′	0,08	7,82	0,04			1,31	0,06	9,29	1,85	1,33	0,58	0,08	0,11	0,21	9,58	1,70	1,36	0,59	1,05	0,24	1,29	10,73	1,54	1,16	0,67
8¹/₂ × 9¹/₂	Gran	9,11″	15,15′	0,09	7,82	0,01			0,03	0,30	9,01	1,85	1,31	0,59	0,07	0,16	0,23	9,24	1,76	1,35	0,61	0,90	0,25	1,15	10,39	1,51	1,17	0,64
9¹/₄ × 10¹/₄	»	10,13″	14,75′	0,09	10,13	—			1,23	0,13	11,64	1,99	1,42	0,79	0,15	0,09	0,24	11,88	1,89	1,45	0,81	1,24	0,31	1,55	13,44	1,64	1,29	0,91
9¹/₄ × 10¹/₄	»	10,17″	15,13′	0,07	10,52				0,29	0,77	11,65	1,98	1,37	0,77	0,07	0,13	0,22	11,87	1,88	1,34	0,78	1,14	0,28	1,40	13,27	1,56	1,21	0,82
10¹/₂ × 10³/₄	»	10,50″	15,41′	0,07	11,00	0,01			0,06	0,01	13,51	1,95	1,46	0,88	0,07	0,21	0,28	13,79	1,87	1,49	0,89	1,39	0,27	1,65	15,45	1,60	1,29	1,00
10¹/₂ × 10³/₄	Tall	10,51″	15,33′	0,08	11,90	0,03			0,08	1,11	12,08	1,96	1,41	0,85	0,09	0,16	0,25	13,23	1,93	1,43	0,86	1,77	0,26	2,05	15,28	1,66	1,23	1,00
11″	Gran	11,20″	16,1′	0,03	14,32	0,05			1,27	1,25	16,04	1,95	1,51	1,03	0,06	0,33	0,41	17,33	1,85	1,55	1,06	2,57	0,30	2,87	20,20	1,80	1,17	1,23
13″	Tall	13,20″	16,58′	0,15	18,71	0,05			3,76	0,12	22,59	1,99	1,44	1,37	0,21	0,23	0,44	23,23	1,92	1,46	1,40	1,81	0,42	2,23	25,46	1,60	1,19	1,54
14″	»	14,31″	16,03′	0,10	23,01	0,06			2,56	—	25,67	2,02	1,43	1,60	0,36	0,20	0,56	26,43	1,96	1,48	1,65	2,24	0,48	2,72	28,95	1,69	1,22	1,81
15″	»	15,18″	16,73′	0,13	26,17	0,09			3,38	0,44	30,38	2,00	1,45	1,82	0,64	0,62	1,26	31,64	1,87	1,51	1,89	2,43	0,54	2,97	34,61	1,65	1,24	2,07
16″	»	16,88″	16,78′	0,47	26,05	0,08			6,68	0,81	34,09	1,99	1,31	2,03	0,76	0,76	1,40	35,49	1,86	1,35	2,12	0,46	0,78	1,24	36,73	1,41	1,06	2,19
6 × 6³/₄	Gran	6,57″	15,03′	—	3,17	—			0,73	0,58	4,48	1,56	1,27	0,30	0,02	0,10	0,12	4,60	1,50	1,30	0,31	0,72	0,16	0,88	5,48	1,53	1,12	0,36
Slipers	Tall	9,16″	9,00′	0,23	6,75	0,00			—	0,30	7,34	1,79	1,78	0,82	0,04	0,01	0,05	7,39	1,79	1,79	0,82	0,42	0,09	0,51	7,90	1,92	1,39	0,88
»	»	8,76″	18,00′	0,01	13,80	0,01			0,05	0,05	13,92	1,91	1,85	0,77	—	0,01	0,01	13,93	1,91	1,85	0,77	0,95	0,17	1,12	15,05	2,00	1,51	0,84

Ehuru priset för 5"×5" beräknats till endast 1:65 öre pr kbf., och därigenom medelvärdet för den sågade varan blivit lågt, har värdet pr kbf. rundvirke blivit 19 öre högre än vid vanlig genomsågning.

En slipers har beräknats vara värd 6:75 kr. pr st., vilket ger ett synnerligen vackert värde å rundvirket. Oaktat det provsågade partiets långsliprar hållit lägre topptumtal än kortslipers, har värdet å långslipersämnena blivit något högre pr kbf., vilket man även kunnat vänta.

Omkostnader.

Vid omkostnadernas beräknande utgå vi från den verkliga arbetsprestationen i sågen, sådan den framträdde genom provsågningarna. Under den tid ramarna varit i gång har sågningseffekten beräknats, uttryckt i löpfot pr minut (se tab. VIII, fig. 3). Av tabellen framgår:

1) att sågningseffekten på den större ramen, kallad n:o I, är lägre än på den mindre, en s. k. snabbram, n:o II.
2) att sågningshastigheten är högre vid fyrsågning än vid genomsågning, varför sågens sammanlagda prestation icke såsom man ofta beräknar sjunker till hälften vid fyrsågning.
3) att en post med ett mindre bladantal medger en större sågningshastighet än en med flere blad (jämför t. ex. vid fyrsågning).
4) att sågningshastigheten sjunker betydligt med stigande dimension.
5) att sågningshastigheten stiger med stigande längd på rundvirket (jfr. t. ex. kortslipers och långslipers).

Prestationen vid slipersågning är anmärkningsvärt låg, i det den även för långslipers ligger lägre än man av övriga siffror kunnat vänta. Kanske beror detta på, att den lilla snabbramen, som här användes, »överanstränges» vid sågning av det grovbarkiga furutimret.

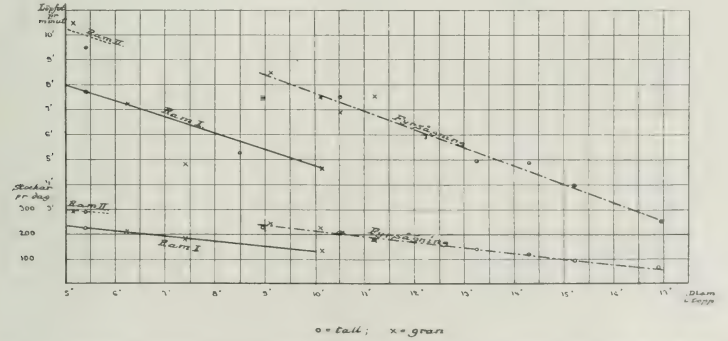

Fig. 3. Grafisk framställning av sågningseffekten uttryckt i löpfot pr minut (de övre linjerna) och i stockar pr 10 timmars arbetsdag (de nedre linjerna, avjämnade värden.)

I tabellen har även beräknats, huru stor del av den beräknade arbetstiden, 10 timmar, som ramarna varit i gång. Uppehållen äro beroende på smörjning (i samband med kaffes intagande), fel i maskineriet, spiksågning m. m. Under den tid provsågningen pågick, voro ramarna i gång 73 % av den nominella arbetstiden, eller 438 minuter pr dag. För normala förhållanden torde denna siffra vara för låg. Sågen var nybyggd och gjorde nu sin första säsong, en hel del fel uppstodo därför, vilka helt visst icke normalt behöva förekomma.

Sedan värdena på sågningseffekten grafiskt avjämnats, kan nu beräknas ramarnas prestation i stockar pr dag, vilket sedan blir avgörande för hela sågens prestation. (Tab. IX.)

För beräkningen av arbetslönerna pr stock utgå vi från summan av arbetslönerna år 1918 i såg och bradgård, incl. grovkapning och utlastning. Den dagliga kostnaden stiger till 240 kr. utom vid fyrskärning under 10", då antalet stabblaggare minskas med en, och avlöningarna alltså endast uppgå till 231 kr. Se tab IX. Vid genomskärning a båda ramarna skall summan delas på hela det antal stockar, som passerar

Tab. VIII. **Sågningshastighet och effektiv sågningstid.**
(= den tid ramarna äro i gang.)

Tum i topp	Trädslag	Sågningssätt	Täplot per minut	Effektiv tid i minuter	Nominell tid (10 tim.) i minuter	Effektiv tid i % av nominell	Anmärkningar
5.[illegible]"	Gran	Genomsågning	10,50'	150	205	73	Ram II.
5.[illegible]"	Tall	»	7,70'	172	240	72	Ram I.
			9,83'				Ram II.
6,26"	Gran	»	7,21	212	240	88	Ram I.
7,40"	»	»	4,50'	187	240	78	»
8,95"	Tall	Fyrsågning	7,47'	88	120	73	
9,11"	Gran	»	8,46'	172	240	72	
10.[illegible]"	»	»	7,15	196	240	82	
10,17"	»	Genomsågning	4,83'	161	240	67	Ram I.
10,50"		Fyrsågning	6,88'	110	167	66	
10,51"	Tall	»	7,50	45	85	53	
11,20"	Gran	»	7,53'	87	97	90	
13.[illegible]"	Tall	»	4,01'	108	149	72	
14.[illegible]"	»	»	4,55'	33	33	100	
15.[illegible]"	»	»	3,45'	220	315	70	
16,88"	»	»	2,50'	95	100	59	
6,57"	Gran	5 s. fyrsågning	9,50'	103	125	82	
9.[illegible]"	Tall	Slipers, kort	5,41'	163	240	68	Ram II.
8.[illegible]"	»	» lång	6,40'	180	240	75	»
				2.286	3,136	73	Summa och medeltal.

Anm. Effektiv tid = den tid ramarna äro i gång.
Nominell tid = 6,30—8,30 f. m.; 9 f. m.—1 e. m.; 2—6 e. m. = 600 min.

Tab. IX. **Beräkning över omkostnader vid sågning.**

Diam. i topp:	5.16″	5.39″		6,26″	7,40″	8,95″	9,11″	10,13″	10,17″	10,50″	10,51″	11,20″	13,26″	14,31″	15,19″	16,88″
Ram o. sågningssätt:	R. II	R. I	R. II	R. I	R. I	F	F	F	R. I	F	F	F	F	F	F	F
Löpfot per minut ...	10,1	7,7	9,9	7,2	6,40	8,40	8,3	7,5	4,6	7,2	7,2	6,7	5,2	4,4	3,8	2,5
» » dag à 438 min.	4,423,8	3,372,6	4,336,2	3,153,6	2,803,2	3,679,2	3,635,4	3,285,0	2,014,8	3,153,9	3,153,6	2,934,6	2,277,6	1,927,2	1,664,5	1,095,0
Stockar per dag.....	203,9	223,1	286,7	212,2	178,4	229,9	239,0	222,0	133,1	204,3	205,7	179,0	137,1	120,2	99,4	65,2
Summa arbetslöner...	120,00	120,00	120,00	120,00	120,00	231,00	231,00	240,00	120,00	240,00	240,00	240,00	240,00	240,00	240,00	240,00
Arbetslön per stock	0,41	0,54	0,42	0,57	0,67	1,00	0,98	1,08	0,90	1,17	1,17	1,34	1,75	2,00	2,41	3,68
» » std...	48,50	61,51	47,84	46,40	30,02	31,10	30,77	29,38	23,49	26,00	28,78	23,58	23,80	24,80	23,61	32,02
Sågaccord: Ram I...		2,0	—	2,1	2,5	—	—	—	3,4	—	—	—	—	—	—	—
» Ram II...	1,5	—	1,6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
» Fyrskärning	—	—	—	—	—	3,9	3,8	4,1	—	4,4	4,4	5,0	6,6	7,5	9,1	13,7
Allmänna tillverkningskostnader i grupp I: per dag	130,00	130,00	130,00	130,00	130,00	260,00	260,00	260,00	130,00	260,00	260,00	260,00	260,00	260,00	260,00	260,00
» per stock	0,44	0,58	0,46	0,61	0,73	1,14	1,08	1,17	0,98	1,27	1,27	1,45	1,90	2,16	2,62	3,99
» per std	52,05	66,06	52,30	49,65	32,70	35,45	33,91	31,82	25,58	28,32	31,24	25,52	25,84	26,78	25,68	34,71
Allmänna tillverkningskostnader i grupp II: per stock	0,42	0,13	0,13	0,18	0,30	0,45	0,43	0,50	0,55	0,04	0,04	0,84	1,00	1,20	1,44	1,53
» per std	14,20	14,81	14,81	15,14	13,44	14,00	13,50	15,23	14,36	14,27	15,74	14,78	14,42	14,88	14,16	13,31
Skatter, vinst, risk, per st.	0,57	0,61	0,61	0,86	1,46	2,16	2,08	2,69	2,05	3,05	3,00	4,04	5,00	5,70	6,42	7,35
» per std	67,43	69,48	69,48	70,00	65,41	67,18	65,32	73,17	69,17	68,02	76,01	71,10	69,22	71,80	67,82	63,95
S:a avdrag, per stock	1,54	1,86	1,62	2,22	3,16	4,75	4,57	5,50	5,08	6,13	6,17	7,07	9,80	11,15	13,39	16,55
» » per std...	182,28	211,86	184,52	180,71	141,57	147,73	143,50	149,60	132,50	136,70	151,78	134,99	133,28	138,26	131,22	143,01
» räknat per kbf rundvirke:																
Genomskärning, R. I toppm.	—	0,78	—	0,70	0,68				0,60	—	—	—	—	—	—	—
Genomskärning, R. I mittm.	—	0,53	—	0,50	0,51	—		—	0,40	—	—	—		—	—	—
R. II toppm.	0,71		0,68			—	—	—		—	—	—	—	—	—	—
R. II mittm.	0,48	—	0,46	—	—	—	—	—		—	—	—	—	—	—	—
Fyrskärning toppm.			—			0,68	0,67	0,67		0,66	0,67	0,60	0,62	0,62	0,64	0,63
Fyrskärning mittm.		—		—		0,48	0,51	0,53		0,51	0,50	0,53	0,46	0,47	0,48	0,48

1 Grafiskt avjämnande värden, se fig 3.

sågen, alltså kommer endast hälften eller 120 kr. på varje ram. I dessa summor ingå kostnaderna för grovkapning och utlastning med 5:80 kr. pr std. ($3^1/_2$ öre pr kbf.) samt diverse arbetslöner, såsom takning, städning m. m. 2:20 kr. pr std.

Den dagliga kostnaden pr ram fördelas nu på det antal stockar som passerar ramen, varigenom arbetskostnaden pr stock erhålles. Med kännedom om det antal stockar, som erfordras för att få en std skeppningsfärdig vara (tab. IV och fig. 1) beräknas *arbetslönerna pr std.*

Även ackordet pr stock kan räknas ut. Om dagsverkspriset för försågare är 9 kr., fördelas denna summa på det stockantal, som passerar pr dag, eller, om man vid genomsågning å båda ramarna önskar skilja deras effekt, fördelas hälften d. v. s. kr. 4:50 på vardera ramens sågningsprestation. Detta är försågarens ackord, och beräknas övriga arbetares förtjänst i procent härav (se tab. X).

Tab. X. **Accordslista för 2-ramig såg.**

1 Sågställare	à 110 %		110 %
2 Försågare	à 100 %		200 %
1 Kantare	à 100 %	=	100 %
1 Tummare	à 100 %	=	100 %
3 Stabbläggare	à 100 %		300 %
1 Vagnskjutare	à 100 %		100 %
1 Maskinist	à 100 %		100 %
2 Hjälpsågare	à 85 %	=	170 %
1 Hjälpkantare	à 80 %	=	80 %
1 Eldare och smörjare	à 75 %	=	75 %
2 Ribblastare	à 90 %	=	180 %
2 Timmerspelare	à 40 %	=	80 %
1 Hjälptummare	à 70 %		70 %
2 Ribbkapare	à 70 %		140 %
1 Grovkapare	à 70 %	=	70 %
1 Vagnlastare	à 90 %	=	90 %
1 Särare	à 40 %		40 %
1 Bakkapare	à 50 %		50 %
25 man	Summa		2,055 %

Anm. Vid all fyrskärning under 10″ minskas antalet stabbläggare med *en*. Försågarens dagsförtjänst = 9,00 kr.

Förestående sätt att fördela arbetskostnaderna kan vara berättigat i en mindre såg sådan som denna, där alla accord utom för grovkapning och utlastning äro beroende av försågarens förtjänst och ramarnas prestationsförmåga. Fullt egentligt är beräkningssättet icke, enär alla arbeten i brädgården äro beroende av den erhållna sågade kubikmassan, med någon reduktion för grövre, bredare och längre virke. I en min-

dre brädgård kan det icke undvikas, att vid vissa tumtal och postningar en överhopning av virke uppstår, under det vid andra folket icke har full sysselsättning. Genom en lämplig hopställning av tumtalen samt genom ompostning minst en gång om dagen utjämnas dock detta.

Av tab. XI framgår, att vid fyrskärning över 10" brädgården tillföres omkr. 1,500 kbf. pr dag (3 stabbläggare), vid fyrskärning under 10": 1,160 kbf. (2 stabbläggare), vid genomskärning av t. ex. 5" å snabbramen och 7" å den större (3 stabbläggare) kommer 1,044 kbf. till brädgården. Virkesmassan pr stabbläggare växlar alltså något.

På en större såg, där särskilda ackordslistor finnas för arbetena i brädgården samt för justering och utlastning, ställa sig möjligen siffrorna något annorlunda. — I förestående arbetslöner ingå icke kostnader för småvirke och splittved, vilka upptagits till sitt nettovärde (se ovan).

De *allmänna tillverkningskostnaderna* böra delas i tvenne grupper:

1) sådana som äro beroende av den tid, sågen är i gång, och alltså kunna beräknas till en viss kostnad per dag, vilken sedan fördelas på olika dimensioner efter sågningseffekten.
2) sådana som äro beroende av det erhållna utbytets värde, alltså av stockarnas bruttovärde.

Vid ett Kronans sågverk äro dessa kostnader skenbart ganska låga, i det att varken försäkringar, räntor eller försäljningskostnader direkt framträda. Det har därför synts mig riktigare att söka beräkna kostnaderna under år 1918 vid ett enskilt, under skogsförvaltning hörande sågverk.

Grupp I:

Administrationen finnes redan förut för skogarnas förvaltning, men bör av skogsförvaltarens lön (1918) 1,000 kr. föras på sågen. Med en sågningstid av 100 dagar pr år och 6 standards pr dag blir kostnaden 1:66 kr. pr std.

Avlöning till förman beräknas till 2,300 kr. pr år = 3:80 kr. pr std.

Avgiften för arbetarförsäkring och sjukvård uppgår till 28 kr. pr 1,000 kr. arbetsförtjänst. Om denna är 240 kr. pr dag, blir avgiften pr dag 6:72 kr. och kostnaden pr std 1:12 kr.

Reparationer, sågblad, remmar, olja m. m. stiger till 2,500 kr. pr år, alltså 4:16 kr. pr std.

Av medelstocken erhålles 22 öre i sågspån, varav $^3/_4$ = 0:165 kr. åtgår till bränsle för sågens drivande. Bränslekostnaden pr. std. beräknas därav till 9:08 kr.

Anläggningskostnaden för en tvåramig såg, (*icke* nuvarande kostnad, vilken antagligen stiger till 250,000 kr. pr ram) har upptagits till 150,000

kr. Med 20-årig amorteringstid och efter 6 % blir årliga amorteringen 13,077 kr. eller 21:78 kr. pr std.

Brandrisk å fastigheter beräknas efter 6:25 kr. pr 1,000 kr. För 150,000 kr. gör detta 937:50 kr. eller pr std. 1:56 kr.

Grupp II:

Brandrisk å lagret beräknas till 6:50 kr. pr 1,000. Om lagrets storlek uppgår till 600 stds à 300 kr. = 180,000 kr. och detta ligger inne i 4 månader, kan hela brandrisken beräknas till 390 kr. pr år eller 0:65 kr. pr std.

Ränta å förlag och lager beräknas, efter 6 % under 4 månader å 180.000 kr., till 3,600 kr. eller pr std. 6:00 kr.

Vid smärre sågar är det brukligt, att hela tillverkningen försäljes till agenter, som sedan i sin tur exportera varan. Bruttopriserna bliva därigenom något lägre än i öppna marknaden, men i stället försäljningskostnaderna mindre. Kronan lämnar anstånd med betalningen i t. ex. 3 månader, vilket för den enskilde motsvaras av kassarabatt. Försäljningskostnaderna i övrigt bestå i kostnaderna för varans utbjudande, för prövning av anbud och beloppens indrivande, i den mån dessa arbeten icke utföras av skogsförvaltaren; för den enskilde motsvaras detta av provisioner och kostnader av olika slag. I stället för de 5 %, som vanligen beräknas vid direkt export, upptages här försäljningskostnaden endast till 3%, motsvarande pr std. kr. 9:00.

Summan av allmänna tillverkningskostnaderna i grupp I, 43:16 kr. pr std., beräknas med en daglig försågning av 6 stds utgöra 258:96 kr. eller i runt tal 260 kr. pr dag, varav vid genomsågning å båda ramarna hälften = 130 kr. påföres vardera ramens sågning. Då sågningseffekten i stockar pr dag (se tab. IX) ävensom åtgången av rundvirke till en std. (se tab. IV) äro kända, kunna nu kostnaderna pr stock och pr std beräknas (tab. IX).

Summan av allmänna tillverkningskostnaderna i grupp II, 15:65 kr. pr std., utgöra 4:16 %, räknat i procent av medelstockens bruttovärde (medelstocken = $15^1/_2' \times 7''$). Med detta tal uträknas nu allmänna tillverkningskostnaderna i grupp II (se tab. XII) varefter de införas i tab. IX.

För de i tabellen icke upptagna dimensionerna beräknas värdet sålunda:

	Brutto-värde.	Omkost-nader.	Netto-värde.	Netto pr kbf. toppm.	Netto pr kbf. mittm.
Vid sågning av 5" × 5	5.48	3.14	2.34	0.66	0.49
» » kortslipers	7.90	2.96	4.94	1.20	0.87
» » långslipers	15.05	5.44	9.61	1.28	0.95

Tab. XI. **Beräkning över den kubikmassa plank, battens och bräder, som pr dag tillföres brädgården.**

Diam. i topp:	5,20	5,39 R. I	5,39 R. II	6,26	7,40	8,95	9,11	10,12	10,17	10,50	10,51	11,20	13,26	14,31	15,19	16,88
Antal sågade stockar pr dag och ram	293,0	223,1	286,7	212,2	178,4	229,0	239,0	222,0	133,1	204,3	205,7	179,0	137,1	120,2	99,4	65,2
Utfallande kbf plank battens, bräder, pr stock	1,386	1,402	1,402	2,002	3,570	5,014	4,870	5,882	5,954	6,510	6,924	8,677	11,460	12,695	15,180	17,115
D:o pr dag:																
I *genomsågning* { Ram I	—	312,8	—	424,8	636,0	—	—	—	792,5	—	—	—	—	—	—	—
I *genomsågning* { Ram II	407,3	—	402,0	—	—			—	—	—	—	—	—	—	—	—
II *fyrsågning*	—	—	—	—		1,152,7	1,170,5	1,305,8		1,330,0	1,424,3	1,553,2	1,572,2	1,525,0	1,508,9	1,115,0

Tab. XII. **Provsågade stockars allmänna omkostnader i grupp II: brandrisk på lager, räntor å förlag och lager, samt försäljningskostnad.**

Eng. tum i topp:	5,16″	5,39″	6,26″	7,40″	8,95″	9,11″	10,12″	10,17″	10,50″	10,51″	11,20″	13,26″	14,31″	15,19″	16,88″
Bruttovärde pr stock.....	2,85	3,06	4,32	7,31	10,79	10,30	13,44	13,27	15,28	15,45	20,20	25,46	28,95	34,61	36,73
Allmänna omkostnader, pr stock, 4,16 %	0,12	0,13	0,18	0,30	0,45	0,43	0,56	0,55	0,64	0,64	0,84	1,06	1,20	1,44	1,53

Tab. XIII. **Beräkning över nettovärdet.**

	5,16″	5,39″ R. I	5,39″ R. II	6,26″	7,40″	8,95″	9,11″	10,12″	10,17″	10,50″	10,51″	11,20″	13,26″	14,31″	15,19″	16,88″
Bruttovärde pr stock	2,85	3,06	3,06	4,32	7,31	10,79	10,39	13,44	13,27	15,28	15,45	20,20	25,46	28,95	34,61	36,73
Avgår: omkostnader, skatter och vinst	1,54	1,86	1,62	2,22	3,16	4,75	4,57	5,50	5,08	6,13	6,17	7,67	9,80	11,15	13,30	16,55
Återstår: köptimmerpriset pr stock ...	1,31	1,20	1,44	2,10	4,15	6,04	5,82	7,94	8,19	9,15	9,28	12,53	15,66	17,80	21,32	20,18
D:o pr kbf toppm. rundvirke	0,69	0,59	0,69	0,69	0,88	0,86	0,82	0,97	0,96	0,99	1,00	1,12	0,99	0,99	1,00	0,77
D:o pr kbf mittm. rundvirke	0,41	0,34	0,41	0,48	0,67	0,62	0,65	0,76	0,74	0,74	0,77	0,87	0,74	0,74	0,76	0,58

Slutligen upptagas skatter, vinst och risk, vilka poster vid en rörelse av detta slag och med nuvarande högt uppdrivna priser, höga skatter och ovissa framtidsförhållanden icke gärna kunna beräknas till lägre be-

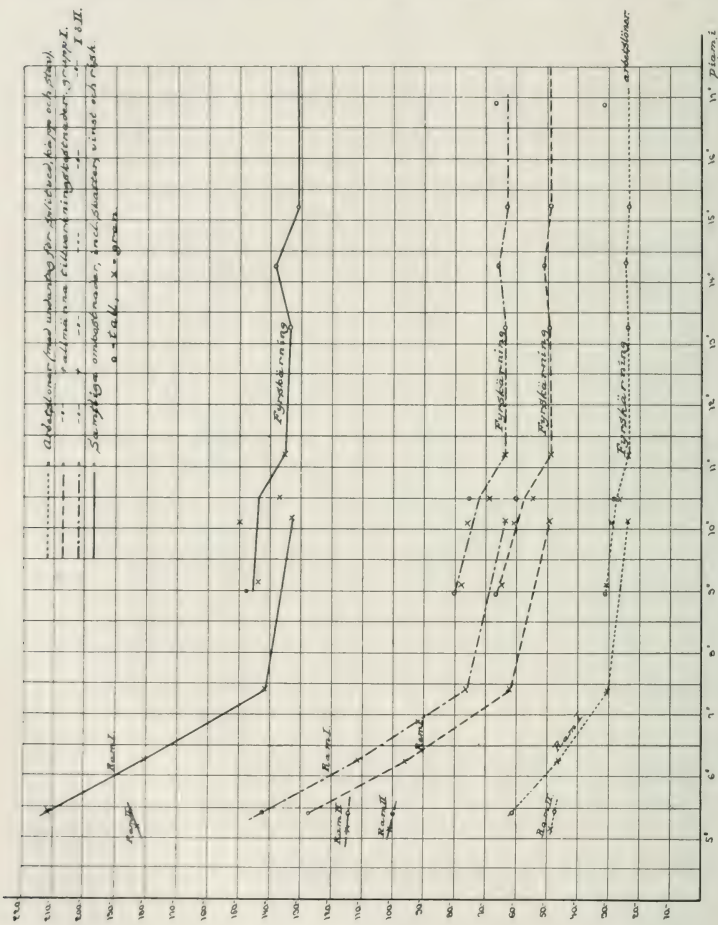

Fig. 4. Grafisk framställning av omkostnaderna pr standard vid sågning.

lopp än 20 % å bruttovärdet. Häri ingår då även den risk, som förefinnes att virket skall blåna under förvaringen i brädgården, vartill hänsyn icke kunnat tagas vid provsågningen.

Samtliga omkostnadsgrupper hava nu uträknats pr std. och värdena upplagts grafiskt (fig. 4). Bilden visar bl. a. vilken stor betydelse för småvirkets omkostnader den lilla snabbramen har. Avdragen hava även beräknats pr kbf. rundvirke (tab. IX).

Nettovärdet.

Bruttovärdet (tab. VII) minskat med omkostnaderna (tab. IX) ger nettovärdet pr stock (tab. XIII). Detta har även uträknats pr kbf. toppmätt och mittmätt massa rundvirke.

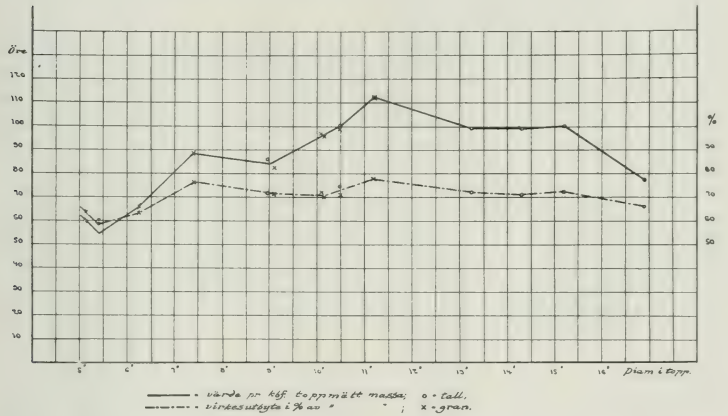

Fig. 5. Grafisk jämförelse mellan nettovärdet pr kbf. rundvirke och virkesutbytet av plank, battens och bräder i procent av toppmätt massa.

En granskning av värdesiffrorna visar, huru känsligt rundvirkespriset är för ändringar i sågutbytet (se fig. 5). Det låga utbytet ur 16" har medfört, att kubikfotspriset icke blir högre än för 6" å 7".

Det höga utbytet ur 11" har medfört högst avsevärd höjning i priset. Värdet å 9" ligger lågt, beroende därpå, att den begagnade postningen bäst lämpar sig för 8" och $8^1/_2$", men medeldimensionen för det provsågade materialet kommit att ligga högre. För 9" hade, då fyrskärning här använts, postningen bort vara 1 st. 3", 1 st. $2^1/_2$". Av värdena framgår alltså med all tydlighet vikten av att utbytet sågad vara hålles vid det högsta möjliga genom noggranna beräkningar över lämpligaste postningen, samt genom högt uppdriven skicklighet hos försågare och kantare.

Det framgår även, att en betydande förlust kan uppstå genom en

oriktig tumning, d. v. s. om stockarna komma igenom en postning, dit de ej borde gå.

Då utbytet växlar betydligt för olika tumtal, bör man även kunna genom provsågningar visa, vilka tumtal giva det bästa utbytet. Härvid är det emellertid även en annan sak som spelar in, nämligen huru kuranta och lättsålda de av olika topptumtal fallande dimensionerna äro; det är olikheter härutinnan, som vanligen få bestämma de vid apteringen i skogen önskvärda tumtalen.

Av en provsågning sådan som föreliggande få icke dragas alltför djupgående slutsatser, enär utbyten och omkostnader växla betydligt för olika sågar och stockmaterial.

Smärre provsågningar som denna kunna däremot få stor betydelse för fortsatta detaljerade undersökningar enligt enklare metod. Genom på rummet utförda beräkningar på grundval och med kontroll av provsågningar, torde det vara möjligt att vinna klarhet i ett flertal av de problem, vilkas besvarande är av så stor vikt för såväl industri som skogsbruk.

Genom samarbete mellan dessa bleve det då möjligt att noga avpassa apteringen i skogen efter växlingarna i prisen å de olika dimensionerna på världsmarknaden samt efter den därav följande postningen i sågen. Helt visst skulle detta samarbete på många håll kunna leda till en förbättrad aptering och ett högre värde å virket.

IN MEMORIAM

EDWARD GUSTAF KINBERG.

* $^{22}/_{10}$ 1839 ∴ $^{27}/_{1}$ 1920.

Av den äldre generationens skogsmän hade ett särskilt stort antal 1839 till födelseår. De allra flesta av dessa hava tidigare gått bort, bland dem Cnattingius, von Hedenberg, Holmerz, Hallgren, de Frese, Gyllenhammar m. fl. Och den 27 januari fick även f. byråchefen EDWARD KINBERG ingå i den eviga vilan efter att sistlidet år ha överskridit 80-årstalet. Man hade nog i allmänhet väntat, att Kinberg på grund av sitt livliga lynne och ovanligt spänstiga kropp skulle bli mycket gammal. För ett par år sedan blev dock hans förut så goda hälsa vacklande med antydningar om, att hans levnad icke skulle komma att bliva så lång som man förut velat antaga. Sitt ungdomliga utseende och sin spänstiga hållning bibehöll han dock ända till slutet.

Med byråchefen EDWARD KINBERG bortgick en av nyssnämnda generations mest bemärkta skogsmän. Genom en lång och arbetsfylld livsgärning i det svenska skogsväsendets tjänst hade han i hög grad bidragit till dess utveckling, särskilt i fråga om Norrland, varest hans föregående praktiska verksamhet i huvudsak varit förlagd.

Son till konsuln Jacob Niclas Kinberg och Maria Sophia Laurin föddes Kinberg i Visby, där han avlade studentexamen 1858. Från skogsinstitutet utexaminerades Kinberg 1861 och utnämndes 1867, efter att hava tjänstgjort i Kopparbergs och Norrbottens län och 1865 ha avlagt även lantmäteriexamen, till jägmästare i Västerbottens län (Degerfors), och till jägmästare i Degerfors revir 1869. År 1877 transporterades Kinberg till jägmästare i Ume revir och blev samma år förordnad att uppehålla skogsinspektörsbefattningen i Norrbottens distrikt under den ordinarie innehavarens ledighet för flerårigt särskilt uppdrag. Vid domänstyrelsens tillkomst år 1882 kallades Kinberg till föredragande i styrelsen för ärenden rörande särskilt Norrland och Värmland och utnämndes 1884 till byråchef därstädes, vilken befattning

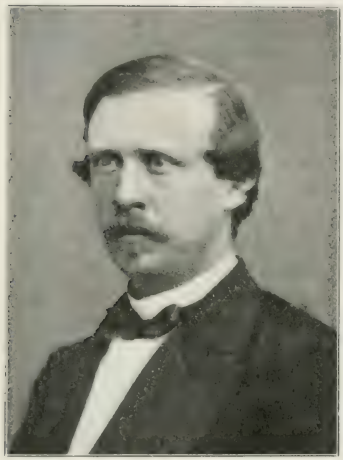

F. KINBERG omkr. 30 år.

han bekläddе till sitt avsked den [illegible]/11 1904. — Bland andra uppdrag av mera allmän natur, som Kinberg under sin krafts dagar mottog, må här erinras om följande. 1891 kallades K. till ledamot av kommittén för utredning av frågan om möjlighet för obemedlade och mindre bemedlade att bilda egna jordbruk, den s. k. jordbruksläge nhetskommittén; 1893 blev K. ledamot av kommittén för utarbetande av förslag till omorganisation av Djurgårdens styrelse och reglering av Djurgården; 1901 kallades K. till ledamot av den stora s. k. Norrlandskommittén och 1907 till ledamot av den s. k. Norrländska skogsvårdskommittén. Åren 1904—09 var Kinberg ledamot av riksdagens första kammare såsom representant för Västerbottens län.

Då Kinberg år 1866 fick sin tjänstgöring förlagd till övre Norrland hade där ännu inga som helst ansatser till verklig skogsskötsel hunnit att göra sig gällande. Visserligen utstämplades skogen för avverkningen, men, då endast de grövre träden hade saluvärde, kunde icke vid stämplingen beståndsvårdens fordringar tillgodoses genom ett skogligt sett riktigt uttagande av avverkningen. Det blev i stället att blott taga med alla träd till den lägsta dimension, som förmådde att uppbära avverknings- och flottningskostnaderna. Detta tröstlösa förhållande försköade personalen och många vågade icke hoppas på någon förbättring i detta avseende under överskådlig tid. För åtskilliga nitiska tjänstemän blev därför deras förnämsta uppgift att på allt sätt söka stävja det rådande baggböleriet å de allmänna skogarna, vilket då pågick i en skala, som den nuvarande generationen knappast kan tänka sig. Kinberg hade dock en mera optimistisk syn ifråga om de framtida möjligheterna för en bättre skogsskötsel och därmed följande uthållig skogsavkastning även för det övre Norrland. För mitt minne står livligt ett sammanträffande med Kinberg i Luleå sommaren 1879, då han med ungdomlig livlighet sökte i detta avseende övertyga några, som ställde sig mera tveksamma beträffande möjligheterna för en mera utvecklad skogsskötsel i Norrbotten. Som t. f. skogsinspektör därstädes

E. KINBERG vid 70 år.

sökte han på allt sätt använda varje tillfälle att komma detta mål närmare. Och sedan han år 1882 som ledamot ingått i domänstyrelsen, blev han i tillfälle att däråt kunna ägna ett mera målmedvetet arbete. Det var ock på hans initiativ som de först av Holmerz och Örtenblad tillsammans företagna undersökningarna »Om Norrbottens skogar», vilka publicerades som bihang till domänstyrelsens årsberättelse år 1883, och de sedan av Örtenblad fortsatta undersökningarna »Om skogar och skogshushållning i Norrland och Dalarna», likaledes såsom bihang åtföljande domänstyrelsens årsberättelse år 1893, kommo till utförande. Resultatet av dessa undersökningar ådagalade nogsamt, att Kinbergs mera optimistiska syn på möjligheterna för skogshushållningens utveckling i Norrland icke skulle komma på skam. För Kinberg blev det nu i första hand att söka verka för en bättre utveckling av flottlederna med billigare flottningskostnader och därmed förenad möjlighet att tillvarataga även smärre virkesdimensioner, utan vilket villkor ingen början till verklig skogsskötsel är möjlig. Dock får medgivas, att arbete i denna riktning redan förut hade påbörjats. Emellertid krävde flottledsbyggandet likasom åtskilligt annat ökade utgifter. Därför blev det nödvändigt att även tillföra statskassan ökade inkomster från de norrländska skogarna. Konkurrensen om kronans virke i övre Norrland var rätt svag, varför nu stora miljonstämplingar gjordes i avsikt att inbjuda till bildande av nya bolag, som ock i vissa fall lyckades.

Tidigt insåg Kinberg betydelsen av att genom dikning återbörda Norrlands stora försumpade marker åt skogsproduktion likasom att genom föryngringshuggningar, markberedningar och kulturåtgärder skaffa nya växtkraftigare bestånd, men med hänsyn till de av riksdagen under denna tid beviljade små reservationsanslagen kunde då endast en svag början till dessa så nödvändiga åtgärder komma till stånd. Kinberg ställde sig också genast förstående till den opinion, som efter hand började uppväxa mot den ofta slentrianmässigt utförda dimensionsavverkningen, och de jägmästare, som trotsande oförståndiga hushållningsplaner så

förlade och uttogo avverkningarna, att de bättre motsvarade skogshushållningens och beståndsvårdens krav an hushållningsplanernas bestämmelser, behövde icke frukta efterräkningar från byråchefen Kinbergs sida. Kinberg var ingen formskärare utan såg mera till det praktiska resultatet, varför han i detta avseende skilde sig från många av den tidens skogsmän som ibland hade en allt för stor vördnad för utan framtidssyn uppgjorda skogshushållningsplaner. Kinberg var ock synnerligen intresserad för frågan om bättre grunder för indelning av de norrländska skogarna än de då gällande. Den snart sagt oöverstigliga svårigheten låg däruti, att endast grövre virke kunde avsättas. Sedan Örtenblad framlagt sitt kända förslag att med vissa modifikationer grunda avverkningsberäkningen på normalskogsreformen, upptog domanstyrelsen på Kinbergs initiativ detta uppslag i det nya indelningscirkulär för Norrland, som år 1902 utgavs. Jämfört med förut gällande lämnade detta möjlighet till en betydligt riktigare beräkning av avverkningen likasom det gav goda och kloka anvisningar för avverkningens förläggande både i avseende å ett bättre vårdande av bestånden och ett bättre tillgodoseende av föryngringen. Att cirkuläret sedan i många fall slentrianmässigt tillämpades utan iakttagande av de nödvändiga modifikationer, varom detsamma gav anvisning, var icke Kinbergs fel. Den häftiga kritik, som sedan riktades mot detta cirkulär, skot betydligt över målet, enär den dömde cirkuläret efter den mängen gang uppenbart oriktiga tillämpningen med förbiseende av dess bestämmelser om iakttagande av vissa modifikationer.

Ett annat exempel på Kinbergs framsynthet var hans ställning till skogstorpsfrågan. Gentemot åtskilliga av de dåtida skogsmännen, som förmenade, att tillkomsten av sådana torp endast skulle befordra åverkningar och olaga jakt, ställde sig K. genast mycket förstående och intresserad för denna fråga. Utom betydelsen av kolonisation i Övre Norrlands stora ödebygder insåg han, att i framtiden avsevärt ökad arbetskraft skulle behövas för dessa skogars skötsel.

Med sitt varma intresse för våra skogar, sin initiativförmåga och stora arbetsamhet samt sin vida framsynthet har Kinberg skapat sig ett namn i vårt skogsväsendes historia, som städse med tacksamhet skall ihågkommas.

Byråchefen Kinberg var sedan 1872 gift med Maria Elisabeth Forsell och sörjes närmast av henne samt sonen, notarien i kammarrätten Knut Heribert Kinberg och dottern Lisa Maria Olivia, anställd i domanstyrelsen.

Karl. Fredenberg.

SKOGSPOLITISKA INLÄGG

KRIGETS SKADEGÖRELSE I DE ALLIERADES SKOGAR.

Under krigsåren ha vi här hemma var och en i sin stad fått en på personliga erfarenheter grundad uppfattning om vilken oerhörd betydelse våra skogar ha för oss. Tack vare dem ha vi ej behövt frysa, oaktat kol- och koksimporten nedgått till ett minimum. Tack vare dem ha järnvägarna i stor utsträckning kunnat genom eldning med ved lösa sin bränslefråga och genom ökad träkolning blev det möjligt att driva upp produktionen av järn.

Det är därför lätt att förstå, vilken avgörande roll skogarna spelat för de krigförande länderna. Trä och skogsprodukter behövdes till snart sagt tusentals olika ändamål, och de länder, som ej kunde inom sina egna gränser anskaffa vad de behövde, befunno sig, särskilt efter u-båtskrigets begynnelse, på grund av transportsvårigheterna i en synnerligen vansklig situation.

Krigets inverkningar på skogarna inskränkte sig emellertid ej till att en stor del av dem måste avverkas. På stora arealer nedmejades skogen inom krigszonen av de krigförandes artilleri och denna skövling var så mycket mera kännbar, som samtidigt marken till den grad förstördes, att det blir förenat med stora vanskligheter att åter uppdraga skog på dessa områden.

Såväl i Frankrike som ännu mera i England var det omöjligt att med egna krafter bedriva avverkningarna i ett så forcerat tempo, som nödvändigt var, varför amerikanare och canadensare måste träda hjälpande emellan. Från några av de ledande amerikanska skogsmännen, som på detta sätt fingo göra bekantskap med de allierade ländernas skogar, föreligga numera i »American Forestry» orienterande skildringar över skogshushållningen i allmänhet, sådan den gestaltade sig före kriget, samt krigets inverkningar på densamma och dess framtidsutsikter. I det följande skall det väsentligaste av dessa artiklar i korthet återgivas.

Italien.

Skogsskötseln har i Italien i hög grad påverkats av landets politiska och ekonomiska utveckling. Under den gamla regimen, då landet var uppdelat i en mängd småstater, var det helt naturligt, att ingen ordnad skogsskötsel kunde förekomma, utan skogarna fingo i hög grad sitta emellan. Annars vet man genom uttalanden hos PLINIUS och HORATIUS, att det redan hos de gamla romarna existerade ett slags skogsskötsel. Man vet vidare, att Italien en gång var klätt av stora skogar, vilka betäckte större delen av Apenninerna.

När 1870 Italiens enhet genomfördes, randades också en ny dag för skogsskötseln, och myndigheterna började uppgöra planer för en förbättring av denna, men dessa strävanden försvårades dels av bristande kapital dels därav, att de flesta skogar voro till den grad uthuggna, att endast sparsamma

rester av det ursprungliga skogsbeståndet återstodo. Dessutom hade den sedan gammalt praktiserade metoden att hugga ned ungskog för att bränna träkol ett mycket ödesdigert inflytande på skogarna. Omedelbart före krigsutbrottet hade det emellertid kommit nytt liv i skogsvårdssaken i Italien, rikliga penningmedel hade anslagits för densamma och skötseln och bevakningen av skogarna hade nyorganiserats.

Italiens yta är, Sicilien och Sardinien inberäknade, nära 29 miljoner har, och på detta område bor en befolkning av omkring 36 miljoner.

Av denna areal är f. n. endast 17,64 % täckta av skog, under det att fackmännen anse, att åtminstone 32 % borde vara skogklädda. Virkesproduktionen utgör emellertid endast en av flera viktiga anledningar till att Italiens skogsvård behöver förbättras. En annan, mycket viktig anledning är den roll, som skogen spelar för vidmakthållandet av en konstant vattentillgång för alla kraftanläggningar, varjämte skogens betydelse som hinder för erosionen av de branta bergssluttningarna är en annan viktig sida av dess inflytande. Slutligen får man ej förbise den rent estetiska sidan av saken, vilken hittills kanske blivit mera sidosatt i Italien än i något annat land, men som är predestinerad att spela en mycket betydande roll i ett land, som är så rikt på rekreationsplatser som Italien. Redan nu ha vissa statsskogar blivit reserverade för dylikt ändamål, så att avverkning endast är tillåten i den utsträckning, som skogens vård nödvändiggör.

Av de något över 5 miljoner har skogbärande mark, som finnas i Italien, ligger en stor del eller 2,7 miljoner i bergstrakterna, under det att omkring 1,5 miljon finnes på de lägre höjderna och resten i dalarna eller på slätterna. Endast 3,8 % av skogsarealen tillhör staten, men många skogar, sammanlagt 43,2 %, ägas av städer och kommuner, under det att enskilda ägare och bolag råda om 53 %. Stora skogsområden höra till de gamla adelsgodsen och enstaka av dessa skötas efter fullt vetenskapliga principer, men de flesta förete ett bedrövligt utseende.

Lövträden upptaga 89 % av skogsarealen och ek samt kastanje bilda huvudmassan av dem. Barrträden däremot upptaga ej mer än 6,9 % av hela skogsarealen, men denna lilla areal producerar likväl den allra bästa delen av virket. Dessa barrskogsområden finnas i de högre delarna av Apenninerna och Alperna. Man finner där granar och silvergranar, som nå en höjd av 42 m. och en diameter av 1 m. Bestånd av silvergran planterade för 100 år sedan hålla 440—580 kubikmeter pr har. Av ekarna förekomma fyra arter, *Quercus sessiliflora, Q. pedunculata, Q. cerrus* och *Q. ilex*. I allmänhet bliva dessa träd ej högre än 20 m. och nå en diameter av 50 cm. Sannolikt 40—80 % av träden avverkas redan efter 15—30 år för träkolstillverkningen, och träden få därför sällan växa, tills de nå timmerträdsdimensioner.

Näst efter eken är silvergranen och den nordiska granen de för virkesproduktionen viktigaste trädslagen och dessa träd finnas, som nämnt, företrädesvis på de högst belägna delarna av Apenninerna och i Alperna på gränsen till Schweiz och Österrike. Några få granskogar finnas visserligen även i Calabrien, men de äro så svårtillgängliga, att det ställer sig billigare att importera virke än att avverka dem. De ovan nämnda silvergrans- och granbestånden äro synnerligen vackra, ja, i själva verket torde några av de tätaste och mest virkesrika skogarna i hela Europa befinna sig vid Boscolungo, Valombrosa och Mandrioli på omkring 700 m. h. ö. h.

Av tallen finnas fem arter i Italien, vilka huvudsakligen förekomma i kusttrakterna. En av dessa, Cembra-tallen, skattas högt på grund av det virke det lämnar för träsniderier av alla slag, vilka utgöra en viktig exportartikel särskilt i Toskana. Näst efter tallen spelar boken den viktigaste rollen och finner stor användning vid träkolsfabrikationen. Av övriga viktigare trädslag må särskilt nämnas den italienska poppeln, som finner stor användning i aeroplantillverkningen, och kastanjeträdet, som odlas mera för kastanjernas skull än för virkesproduktionen. Träden bliva nämligen i regel allt för krokiga och vanskapta för att kunna lämna något värdefullt virke, under det att de 800,000 ton kastanjer, som produceras (1918) av de omkring 400,000 har omfattande kastanjeskogarna, spela en stor roll för folkhushållningen.

Italien är ett av de europeiska länder, som importera mest virke. Det har en årlig brist på 2,36 miljoner kubikmeter att täcka, och värdet av denna import uppgår till omkring 130 miljoner. Under kriget voro emellertid praktiskt taget alla möjligheter att importera virke avstängda. De inhemska skogarna måste därför fylla ej blott en stor del av det normala behovet utan även täcka alla de extra behov, som kriget i så stort mått alstrade. Till följd härav ha Italiens skogar under kriget blivit mycket illa åtgångna, och medan de tidigare förmådde täcka nära hälften av landets behov, kommer i framtiden den inhemska produktionen endast att spela en obetydlig roll.

Först blevo gran- och silvergransbestånden vid fronten nedhuggna och därefter ek-, bok , och kastanjeträdsskogarna i Lombardiet, Venetien och Piedmont. Det var nämligen nödvändigt att offra de skogar, som lågo närmast krigsskådeplatsen, emedan transportsvårigheterna omöjliggjorde alla längre transporter. Ty de italienska järnvägarna hade att sörja ej blott för framskaffande av trupper och förråd av alla slag till fronten utan togos även i anspråk för forslandet av engelska och franska trupper, vilka skulle sändas till Macedonien, Mesopotamien och Palestina. Till att börja med fälldes endast de största och bästa träden, men så småningom fingo även de sekunda träden göra sällskap, och avverkningarna fortskredo successivt över mellersta till södra Italien. Till slut nödgades man fälla även sådana skogar, som förut varit fullständigt fredade på grund av sin naturskönhet; de härliga skogarna vid Valombrosa, Camaldoli, Boscolungo, m. fl. ställen måste falla för yxan, och de präktiga statsskogarna i Toscana, Abruzzerna och t. o. m. i Calabrien måste offras för att tjäna de fem miljoner man, som kämpade vid fronten.

Krigets verkningar på Italiens skogar är därför mycket iögonfallande. Den italienska skogsvården, som började få allt större betydelse före kriget, har fått så djupa sår, att det kommer att taga minst ett århundrade, innan landets skogar åter nått det skick, vari de befunno sig före kriget.

Redan under kriget började man med skogskulturer på hyggena, och det är huvudsakligen silvergran och den nordiska granen, som användes, alltid i rena bestånd. Vid skogsförsöksanstalten i Boscolunga finnas exempelvis numera plantskolor, som rymma en miljon plantor. Silvergranen anses vara det träd, vars odling bäst lönar sig, emedan det lätt föryngrar sig, växer hastigt, är jämförelsevis fritt från skadeinsekter och svampar samt lämnar ett utmärkt virke. Bestånden avverkas vanligen efter 90—100 år medelst kalavverkning, varefter hyggena omedelbart planteras med femåriga plantor, vilka sättas med 1—1,5 m mellanrum. Gallringar utföras vart 10:de år. Under

kriget utfördes dessa arbeten i stor utsträckning av österrikiska krigsfångar, varigenom kostnaderna väsentligt nedbringades.

Det var år 1867, som den italienska skogsvården organiserades, och i juni 1912 hade 40,000 har blivit skogsodlade; man har nu för avsikt att ytterligare skogsodla omkring 80,000 har, så snart pengar finnas tillgängliga för ändamålet. Man beräknar, att endast längs fronten 400,000 har skog blivit fullständigt skövlade under kriget och det är klart, att även dessa områden måste skogsodlas.

För att täcka sitt oerhörda virkesbehov måste landet numera importera från Schweiz, Förenta staterna och Canada. Tidigare importerades omkring 75 % av virket från Österrike och 7/9 av massaveden från Österrike och Tyskland. Schweiz kan emellertid ej längre fortsätta exporten, då det under normala förhållanden själv måste importera, varför Italien i framtiden måste vända sig till Förenta staterna och Canada för att täcka sina behov.

Frankrike.

Redan år 1660 yttrade Colbert, att Frankrike skulle komma att gå under på grund av brist på virke. Dessa farhågor av den framsynte ministern hade kanhända besannats under det nu avslutade kriget, om ej Frankrike i tid genom lagstiftning vidtagit åtgärder till sina skogars skydd. Redan under »l' ancien regime» inskränktes den enskilda skogsägarens rätt att avverka sin skog genom en mångfald av bestämmelser, vilka avsågo ej blott att förekomma en minskning av den skogbärande arealen utan även att kontrollera avverkningsmetoden och det sätt, varpå virket användes. Skottskogar av lövträd fingo sålunda ej avverkas förrän efter tio år och ett visst antal träd måste därvid alltid reserveras för timmerproduktionen. Skogslagarna på den tiden voro i samklang med hela tidens lagstiftning. Konungen ansåg sig som landets fader, och det ålåg honom att skydda sina undersåtar mot de faror, som hotade deras intressen, även om det skedde mot deras vilja.

Vid franska revolutionen kastades alla dessa förordningar över bord. En lag av år 1791 förklarade, att de privata skogarna ej längre stodo under statens kontroll, utan att ägarna hade rätt att använda dem som de ville. Under de därpå följande decennierna försvunno också ett stort antal enskilda skogar, och även efter det att staten åter började utöva kontroll över avverkningarna, var denna under många år mycket slapp. Efter år 1828 har inalles lämnats tillstånd till avverkning av omkring 490,000 har skog. Uppgifter saknas om huru mycket som tidigare höggs ned. I norra Frankrike sammanhängde uthuggandet av skogarna med det ökade behovet av sädesodling, enär många områden, tidigare bevuxna med skog, lämpade sig för åkerbruk. I södra Frankrike åter, särskilt i bergstrakterna, ledde boskapsskötseln till en gradvis minskning av skogsarealen till följd av betningen.

Det anses allmänt, att övergången från den gamla regimen till den nya skedde för brådstörtat, och att skogsägarna voro för dåligt förberedda för att kunna göra ett förnuftigt bruk av sin nyförvärvade frihet. Men i stort sett var denna övergång ett viktigt och nödvändigt led i utvecklingen. Den sträckte sig för övrigt även till de gamla statsskogarna och konfiskerade skogar, som tillhört furstar och adelsmän. Särskilt under tiden från 1814 till det andra kejsardömet avhände sig staten ett stort antal skogar, utgående från

den principen, att det var nationalekonomiskt fördelaktigare att förvandla dem i reda pengar och låta det privata initiativet fritt råda. De på detta sätt sålda skogarna blevo i allmänhet avverkade.

Men fransmännens sunda omdöme och samhällsbevarande instinkter dröjde ej att göra sig gällande även under den demokratiska styrelseformen. Redan 1803 stiftades en lag, varigenom avverkningen å de privata skogarna ställdes under statens kontroll, och år 1827 antogos de skogslagar, som förblivit hörnstenen i fransk skogspolitik. Genom dessa reglerades den enskilda skogshushållningen efter ett uthålligt skogsbruks principer på ett sätt, som bjärt stack av mot den frihet, som andra näringsgrenar åtnjöto. En åkerbrukare fick opåtalt göra en vall av ett åkerfält eller en betesmark av en vingård, men skogsägaren måste bevara sin skog, även om han skulle skörda större vinst genom att avverka den och övergå till någon annan kultur.

Straffbestämmelserna i dessa lagar äro talrika och minutiösa och ofta nästan ordagrant tagna ur »l'ancien regime's» lagar. Så t. ex. äro böterna för olaga skogsavverkning mycket drygare, om avverkningen ägt rum nattetid och med såg, emedan den då blir svårare att upptäcka.

Detta system av restriktioner utgör emellertid blott *en* sida av Frankrikes skogspolitik. Lika anmärkningsvärd är den stora skala, i vilken skogsodlingar verkställts. Genom dessa ha bl. a. ett område av omkring 140,000 har längs södra delen av Atlanterkusten — tidigare en öde sträcka av träsk och sanddyner, vilka vandrade med en hastighet av 10—25 meter inåt landet varje år, begravande byar och bondgårdar — blivit ett av landets produktivaste områden. Försök att binda sanden med örter och strandtall påbörjades redan 1784, men först 1820 var tiden mogen för att utarbeta en systematisk plan för arbetet, vilket efter omkring 60 år var slutfört. Dessa skogsodlingar hade betydelse ej blott för den trakt där de utfördes, utan genom dem stimulerades även den privata skogsodlingen, så att tallskogar nu kläda den största delen av de sandiga slätterna i sydvästra Frankrike. I departementen »les Landes» och Gironde finnas nu över 600,000 har skogar, av vilka de flesta äro planterade.

Genom skogsodling av dessa väldiga arealer, som förut varit ej blott nästan improduktiva utan även hälsovådliga malariahärdar, har Frankrike ökat sitt skogskapital med en tredjedel.

En liknande kamp mot naturen, ännu ej avslutad, ha fransmännen fört mot de vattendrag, som hotade att erodera alpsluttningarna och genom översvämningar ödelade åkerbruket i dalgångarna. Länge försvårades en lösning av denna fråga genom de stridiga intressena hos bergsborna, som behövde betesmarker för sina boskap, och bönderna, som fingo sina åkrar ödelagda genom översvämningarna. De fruktansvärda översvämningarna 1859 påskyndade emellertid antagandet av en lag om skogsodling i bergstrakterna, vilket skedde 1860.

Jämsides med restriktionerna i de privata ägarnas förfoganderätt över sina skogar samt positiva åtgärder för skogsodling från statens sida finnas också en rad bestämmelser, som direkt gynna skogsodlingar, t. ex. skattefrihet för dylika odlingar under de första trettio åren o. s. v. Genom sin verksamhet har staten i hög grad uppmuntrat den privata skogsodlingen och över $^2/_3$ av skogsarealen tillhör också enskilda. 18,7 % av landets areal eller omkring 9,5 miljoner har äro skogsodlade; av dessa tillhöra 12 % staten, vilken ytter-

ligare administrerar 20 %, som ägas av kommuner o. d., det övriga är i enskild ägo.

Trots skogshushållningens höga ståndpunkt i Frankrike är dock den åsikten förhärskande, att landets skogsareal behöver ytterligare ökas. Av hela skogsarealen är endast en tredjedel verklig timmerskog, omkring 25 % utgöres av skottskog, med en omloppstid av 25—30 år, som användes till bränsle. Det övriga är en blandning av dessa båda skogstyper. När man talar om 3 miljoner har timmerskog, måste man även ihågkomma, att endast en del av denna har sådana dimensioner, att den kan lämna timmer, resten utgöres av medelålders skog eller ungskog.

Den sammanlagda årstillväxten uppgick före kriget till omkring 25,5 miljoner m^3, och ungefär lika mycket konsumerades årligen. Av denna kvantitet bestod dock endast 22 miljoner m^3 av timmer, det övriga utgjordes av sleepers, pit-props, bränsleved och biprodukter. Under det landets behov av smärre virkesdimensioner äro väl tillgodosedda, fanns ett årligt underskott av 22 miljoner m^3 timmer, som måste täckas genom import.

Virkesproduktionen är koncentrerad till vissa områden, av vilka det största är de sandiga slätterna norr om Pyreneerna med omkring 800,000 har havstall. Ett annat centrum är Vogesernas sluttningar med omkring 80,000 har och Jura-bergen med motsvarande areal. Här utgöres skogen av silvergran, blandad med gran, bok och ek. Strödda över hela landet finnas också skogar av ek och bok samt nordisk gran.

Dessa siffror angiva dock ej hela den virkeskvantitet, som fanns disponibel i Frankrike vid krigets början, ty fransmännen hade under de senaste åren ej tagit ut allt, som kunnat tagas ut, varför ett sparat överskott motsvarande ungefär två års avverkningar fanns. Tack vare denna försiktiga skogspolitik skulle Frankrike kunnat tillfredsställa de oerhörda behov, som ställdes på dess skogar både av deras egna och de allierades härar, ett eller två år längre, än vad som blev fallet, utan att *allvarligt* skada sina skogar.

Sådana voro i stort sett skogstillgångarna i Frankrike före kriget. Kriget inverkade på skogarna på två sätt. De skogar i norra Frankrike, som låga i krigszonen, delade byarnas och städernas öde. De bokstavligen skötos sönder. Några splittrade stumpar, några sönderskjutna stammar är allt som finnes kvar av dem. Frontlinjen böljade fram och tillbaka med fullständig ödeläggelse av allt levande i dess spår. Sammanlagt omkring 500,000 har skog befann sig inom det område, som tyskarna ockuperade, häri inbegripet vad som vanns genom framstöten 1918, och av denna skog finnes praktiskt tagit intet kvar.

Men ödeläggelsen av skogarna inskränkte sig ej till själva krigszonen. Från kusten till gränsen mot Schweiz, från fronten till Pyreneerna voro skogarna fulla av skogsarbetare, vilka med febril brådska fällde träd och sågade timmer och bräder för att fylla arméens och flottans omätliga behov.

I och med amerikanarnas inträde i kriget ökades virkesåtgången så enormt, att det blev nödvändigt att rekvirera amerikanska skogsarbetare, för att avverkningen skulle kunna forceras. Dessa operationer utfördes så, att fransmännen förbehöllo sig kontrollen över avverkningarna. De voro visserligen villiga att offra alla träd, som voro mogna, eller till och med framflytta avverkningen ett visst antal år, men de tillåto ingen skövling av skogen, så att densamma ej skulle kunna repa sig igen, och särskilt i statens skogar ut-

märktes vart träd, som fick fällas. I fråga om de enskilda skogarna köptes träden av en interallierad kommitté, men underhandlingarna mellan köparen och säljaren sköttes av fransmännen, som, ifall man ej kunde komma överens, använde sin rätt att rekvirera till ett pris, som de själva åsatte skogen. Härigenom sparades många miljoner, och den talrika skara av jobbare, som sökte göra sig extra förtjänster, hölls effektivt på avstånd.

I allmänhet avverkas träden ej förrän efter 70 år, men nu nödgades man offra alla träd över 40 år. I statsskogarna gick man dock mera varsamt tillväga, så att träden endast avverkades fem år för tidigt. I stort sett kan man därför säga, att i de ej direkt av kriget skövlade trakterna kommer det att taga 10—20 år, innan skogen återhämtat sina förluster.

Minskningen i skogskapitalet kommer att ha vittgående följder för landet. Först och främst kommer det importerade virket naturligtvis att ställa sig dyrare. Men minst lika svåra komma följderna att bliva för de talrika hemindustrier, som finnas överallt på landet i intimaste förening med traktens skogstillgångar. Även den stora terpentinindustrien i södra Frankrike är i huvudsak en inkomstkälla för bönderna, vilka tjäna en del av sitt uppehälle genom att samla kåda. Den officiella statistiken visar, att före kriget funno 700,000 personer sysselsättning som skogsarbetare och i denna siffra äro ej medräknade många tusen bönder och lantbrukare, vilka tidvis arbetade i skogen eller i hemindustrien. En av de första följderna för dessa hemindustrier är, att många av dem bliva tvungna att nedläggas och en koncentration och industrialisering av detta slag av träindustri kommer att äga rum, vilken på det kännbaraste kommer att inverka på det ekonomiska livet i många delar av landet.

Före kriget erhöll Frankrike ungefär hälften av sitt virkesbehov från Ryssland, $^1/_4$ från Sverige, $^1/_8$ från Förenta staterna o. s. v. De länder, som efter kriget äro de naturliga leverantörerna av virke, äro Sverige, Norge och Ryssland och i andra hand Förenta staterna och Canada.

Storbritannien.

I detta land hade skogshushållningen sedan länge lidit av närheten till de virkesexporterande skandinaviska länderna och den därav följande möjligheten att importera billigt virke i snart sagt obegränsade kvantiteter. Till följd härav lönade det sig ej att odla skog, och det var först mot slutet av 1800-talet, när virkespriserna alltmer började att stiga, som den ekonomiska förutsättningen för en lönande skogshushållning började inträda.

Hela skogsarealen i Storbritannien uppgår ej till mera än 1,2 miljoner har d. v. s. omkring 3,8 % av landets areal, och av denna äger staten ej fullt 3 %. Det är under sådana förhållanden ej förvånande, att landets egen produktion före kriget ej förmådde att täcka mera än 8 % av det årliga behovet. Likaledes är det lätt att förstå, i vilken desperat situation landet befann sig, när kriget började, och ännu mera sedan det oinskränkta u-båtskriget proklamerats. Ty förutom till vanliga ändamål konsumerar landet en mängd timmer som pitprops i kolgruvorna, och detta behov måste till vad pris som helst täckas, ty utan kol var flottan värdelös och därmed landets öde också beseglat.

För att möta de genom omöjligheten att importera virke enormt ökade behoven av inhemskt virke höggo engelsmännen ned hälften av sina timmerskogar eller omkring 110,000 har och resten hade säkerligen också offrats, om det blott varit möjligt att ordna transporten av träden till sågarna. Men då alla hästar och automobiler vid krigets början togos i beslag av staten, blevo transportsvårigheterna så oöverkomliga, att endast de skogar, som lågo i närheten av sågar, kunde avverkas. Härigenom räddades hälften av landets skogar undan förstörelse.

Liksom i Frankrike blev det nödvändigt att importera arbetskraft för att kunna tillräckligt forcera avverkningarna. Det var canadensarna, som trädde hjälpande emellan. Härigenom ökades takten så, att Storbritannien till slut var i stånd att själv producera 40,000 av de 100,000 ton, som var månad behövdes till gruvorna, under det att resten importerades till Wales' kolgruvor från Frankrike. Man får en livlig föreställning om, huru allvarlig situationen var, när man hör, att till och med den gamla historiska skogen vid Windsor offrades. En stor canadensisk såg uppfördes i hjärtat av skogen, och det var enbart den omständigheten, att sågen brann ned, när 1,800 av dess 2,800 har voro avverkade, som räddade återstoden.

Man beräknar, att under åren 1916, 1917 och 1918 avverkades i England, Skottland och Wales 17 miljoner ton färskt timmer, d. v. s. omkring 20 gånger så mycket, som annars årligen fälldes. Detta representerar dock endast en del av de förluster, som skogen lidit, enär avverkningarna ofta ej kunde företagas enligt sådana metoder, att den framtida återväxten skyddades.

Genom kriget öppnades allas ögon för den oerhörda faran av att ej äga tillräckligt med skog, och ett storslaget projekt att råda bot på denna brist och återskänka landet dess skogar har sett dagens ljus, för vilket tidigare redogjorts denna tidskrift.

I. T—dh.

RIKSDAGEN

KUNGL. PROPOSITIONER.

Ändrad lydelse av 1 § i 1903 års skogslag. I proposition n:r 135 föreslår Kungl. Maj:t, att i 1 § av lagen den 24 juli 1903 ang. vård av enskildes skogar skall som tredje stycke införas följande bestämmelse:

I fråga om skogsmark, som är underkastad bestämmelserna i denna lag och belägen inom området för stad, som icke deltaga i landsting, utövas tillsynen av skogsvårdsstyrelsen inom det landstingsområde, varav staden omgives.

Ändring i lagen om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige. I proposition n:r 37 föreslår Kungl. Maj:t riksdagen följande ändring i slutbestämmelserna av ovannämnda lag: »Från utfärdandet av denna lag tills vidare intill utgången av år 1922 skall i fråga om lappars bosättning å kronojord inom lappmarkerna och renbetesfjällen i Jämtlands län gälla, förutom vad särskilda författningar innehålla om bosättning å kronomark, att tillstånd till uppförande av boningshus med eller utan någon därmed sammanhängande, på eget äventyr för åverkan av renar upptagen odling jämte ladugård må beviljas av Konungen, som därvid i varje särskilt fall prövar, på vilken plats och i vad mån anläggningen må äga rum.»

Användande av sax för fångst av djur. I prop. n:r 110 föreslår Kungl. Maj:t riksdagen avgiva yttrande över av sakkunniga verkställd utredning i ärendet. Jordbruksministern föreslår följande grunder för användande av sax vid djurfångst:

»Sax må ej användas för fångande av andra djur än dels varg, järv och sälhund samt vid vatten, där fiskodling bedrives, utter, dels räv inom Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, dels ock sådana fåglar, som omförmälas i 13 § i lagen om rätt till jakt, vid hönsgård, fasaneri, hargård eller dylik anläggning eller eljest under tiden från och med den 1 november till och med februari månads utgång. Djurfångst med sax må icke företagas av annan än den, som erhållit särskilt tillstånd av vederbörande länsstyrelse.

Sax med tandade skalmar må ej brukas för fångande av räv. Vid sälfångst med sax skall denna vara gillrad under vattenytan. Till fångst av fåglar må ej brukas trampsax utan allenast sax med bulvan.

Gillrad sax skall vittjas minst en gång varje dygn.»

Allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst. I prop. n:r 95 föreslår Kungl. Maj:t anvisande av ökade anslag till dyrtidstillägg efter 1 juli 1920 samt anslag för år 1921. Rörande grunderna för dyrtidstillägget yttrar finansministern i kungl. propositionen följande:

Vid övervägande av de ifrågavarande framställningarna och under gemensam beredning med övriga departementschefer har jag kommit till den uppfattningen, att något måste göras för att mera effektivt bispringa statens befattningshavare i deras ekonomiska betryck och därvid i första rummet dem, vilka under de gångna åren fått i högre grad än andra själva bära förlusten av en stor del av lönernas realvärde. Ju längre dyrtiden varar, desto tydligare framstår detta som en nödvändighet.

En åtgärd, som därvid främst synes böra vidtagas, är den, att nuvarande maximigräns för den avlöning, varå dyrtidstillägg utgår, eller 7,200 kronor per år, avsevärt höjes. Sättes maximigränsen till 15,000 kronor i stället för 7,200 kronor, komma med ytterst få undantag alla statstjänstemän i åtnjutande av dyrtidstillägg å hela sin avlöning. Kostnaden för en dylik utsträckning av dyrtidstilläggen är också överkomlig; den har vid nu gällande grundtal och med bibehållande i övrigt av bestämmelserna rörande dyrtidstilläggens beräkning ansetts belöpa sig till omkring 1,500,000 kronor.

Vad beträffar de framförda kraven på grundtalets bestämmande till det belopp, som anger prisstegringen, utan avdrag för den niondel därav, som nu utgör skillnaden mellan prisstegringssiffran och grundtalet, synas mig skäl icke föreligga att nu frångå den princip, som ligger till grund för ifrågavarande begränsning av grundtalet, eller att i varje fall åtminstone någon del av dyrtidsbördan skall bäras av tjänstemännen själva.

Vidkommande slutligen de anmärkningar, som riktats mot den avsevärda begränsningen av dyrtidstillägget å högre lönebelopp än 100 kronor i månaden, synas mig dessa, sedan en viss stabilisering av dyrtidsläget inträtt vara mera berättigade än förut. Jag tvekar icke heller att tillstyrka en höjning av den procent, efter vilken dyrtidstillägget å belopp över 100 kronor i månadslön beräknas. Vid avvägande av den höjning, som här skulle kunna ifrågakomma, har det för mig framstått som en bjudande nödvändighet att tillse, att andra lika berättigade krav icke få stå tillbaka för kravet på höjda löner åt tjänstemännen. I betraktande härav och med hänsyn tagen till statens högst bekymmersamma finansiella ställning kan jag icke se någon utväg att höja dyrtidstilläggen för lönebelopp över 100 kronor i månaden, vilka nu utgå efter ett procenttal lika med en tredjedel av grundtalet, mera än till ett procenttal, som motsvarar hälften av grundtalet. Med nuvarande grundtal av 141 skulle en dylik ökning, innefattande jämväl befattningshavare med högre lön än 7,200 kronor, betyda omkring 26 miljoner i merutgift.

Provisorisk förhöjning av dagtraktamentena i resereglementet. I prop. n:r 43 föreslår Kungl. Maj:t att dagarvodena må utgå med 24 kr. i första klassen i resereglementet, 22 kr. i andra, 19 kr. i tredje, 15 kr. i fjärde, 12 kr. i femte och 9 kr. i sjätte klassen.

Med avslag av i frågan väckt motion (se nedan) har riksdagen bifallit Kungl. Maj:ts förslag att gälla dock först från 1 mars 1920.

MOTIONER I SKOGS- OCH JORDFRÅGOR M. M.

Uthålligt skogsbruk å enskildes skogar. Hr C. Lindhagen (första kammaren, motion n:r 140) yrkar, att riksdagen ville hemställa, att regeringen, utan avseende å skogslagstiftningskommittens uppfattning, måtte sna-

rast möjligt för riksdagen framlägga förslag till ny lagstiftning rörande vård av enskildes skogar, byggd i sin grundsyftning på rationell skogshushållning efter hushållningsplan (uthållighetsbruk) och med iakttagande att sådan skogsvård fullständigt genomföres för skogar av mera betydande omfattning.

Förslaget har av jordbruksutskottet avstyrkts med hänvisning till väntat lagstiftningsförslag med anledning av skogslagstiftningskommitténs utredningar och av riksdagen avslagits.

Avkastningen från häradsallmänningarna. Hr C. Lindhagen (första kammaren, motion n:r 141) hemställer att riksdagen ville hos regeringen anhålla:

1) att vid revision av författningarna om häradsallmänningar måtte övervägas

att deras avkastning må efter rättvisa grunder komma ortsbefolkningen i sin helhet till godo;

att, därest detta ej kan bifallas, behållna avkastningen må enligt de ursprungliga stadgandena i 1734 års byggnadsbalk i första rummet tilldelas de hemmansägare, som på egna ägor ha brist på »mulbete, timmer, ved, gärdsel, löv, näver, torrbast och annat» och ej såsom numera mest de rikaste delägarne, samt ägare av jordavsöndringar lika väl som ägare av i mantal satt jord,

att i häradsallmänningars förvaltning ärendena må avgöras efter lika rösträtt såsom numera gäller för kommunala val och avgöranden; samt

2) att enahanda övervägande måtte äga rum beträffande andra genom kronans försorg tillkomna allmänningsskogar.

Även detta förslag har av riksdagen avslagits.

Förändrad lydelse av dimensionslagen. Hr H. Rogberg med instämmande av hrr N. J. F. Almkvist, O. Bergqvist, D. Hansén och Bernhard Rutqvist (första kammaren, motion n:r 73) samt hr Ad. Wiklund med instämmande av 20 kammarledamöter (andra kammaren, motion n:r 131) hemställa, att Kungl. Maj:ts proposition n:r 4 (se förra häftet sid. × 23) med förslag om ändrad lydelse av 1 och 9 §§ i förordningen den 18 juni 1915 om förekommande av överdriven avverkning å ungskog inom de delar av Västerbottens och Norrbottens län, som ej höra till lappmarken, ej må av riksdagen bifallas.

Entomologiska undersökningarna vid Statens Skogsförsöksanstalt. Hrr G. Sederholm och Åke Ingeström (första kammaren, motion n:r 72) och hr P. H. Sjöblom (andra kammaren, motion n:r 187) hemställa, att riksdagen behagade besluta, att föreståndaren för de entomologiska undersökningarna vid Statens skogsförsöksanstalt måtte likställas med föreståndarne för övriga avdelningar och erhålla professors titel, samt

att som följd härav å skogsförsöksanstaltens stat för 1921 anvisa ett belopp av ytterligare 1,900 kronor.

Flottledslånefond. Hr E. A. Enhörning (första kammaren, motion n:r 155) föreslår, att riksdagen ville anslå ett belopp av fem miljoner kronor att upplåggas som en flottledslånefond, ur vilken lån mot ränta skulle beviljas dels för anläggande av nya flottleder och dels för utvidgande och förbättrande av redan befintliga sådana leder, eller därest denna hemställan icke anses böra bifallas, att riksdagen ville bemyndiga riksbanksfullmäktige att i

mån av prövat behov bevilja flottningsföreningar förlagslån från riksbanken för allmänna flottleders utvidgande och förbättrande utan annan säkerhet än som enligt flottningslagarna tillerkännes förlagsgivare till sådan led.

Rätt för flottningsförening att använda sig av allmän flottleds egendom. Hr E. A. Enhörning (första kammaren, motion n:r 156) anhåller, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om utredning, huruvida och i vilken ordning det må kunna tillstädjas flottningsförening att som säkerhet för lån, som erfordras för allmän flottleds förbättrande, använda sig av allmän flottleds egendom, samt att därefter för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Avsättande av medel till väganläggningar, telefonledningar m. m. å statens skogsdomäner. Hr Alvin (andra kammaren, motion n:r 256) upprepar i huvudsak sin motion från förra året om begäran om instruktion för domänstyrelsen att årligen av skogsdomänernas bruttoavkastning avsätta 2 à 3 procent för utförande av behövliga väganläggningar, telefonanläggningar m. m. — Motionen har av jordbruksutskottet avstyrkts och avslagits av riksdagen.

Försäljning av virke från kronans skogar till egna hem. Hr O. L. Johansson i Vittinge med instämmande av hrr Gottfr. Jansson, Swen Jonsson, Adolf Jansson, K. A. Westman, Gottfrid Karlsson, Gustaf Olsson, Ernst Hage, Gust. Skagerberg och K. A. Borg anhålla, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, om möjlighet finnes och på vilket sätt skog från de under kronans förvaltning stående skogarna kunde försäljas i mindre lotter direkt till dem som själva ville uppföra bostadshus och egna hem.

Användande av ved m. m. vid Statens järnvägar. Hr Gustav Rosén (första kammaren, motion n:r 200) hemställer, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa skyndsam utredning angående användande vid statens järnvägar av ved och torv som lokomotivbränsle samt att Kungl. Maj:t måtte vidtaga de åtgärder, vartill utredningen kan föranleda.

Bondebefolkningens rätt till kreatursbete å renbeteslanden. Hr D. Viklund med instämmande av hrr Ing. Bergman, P. S. Hedlund och N. O. Olsson föreslå, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller, att Kungl. Maj:t i samband med den pågående allmänna revisionen av de bestämmelser, som reglera lapparnas förhållanden inom riket, även måtte utreda, huruvida icke i och för fäbodsystemets vidmakthållande i vissa delar av riket rätten till kreatursbete å renbeteslanden i våra fjälltrakter bör till bondebefolkningen upplåtas i vidsträcktare grad och under mer betryggande former än hittills skett.

Tilläggsbidrag till innehavare av odlingslägenheter och skogstorp. Hrr Ivar Vennerström, Sten Berglund och C. O. Johansson hemställa (andra kammaren, motion n:r 32), att riksdagen måtte besluta en sådan ändring i kungl. kungörelsen av den 1 juli 1918 angående tilläggsbidrag till vissa innehavare av odlingslägenheter och skogstorp i de sex nordligaste

länen, att även lägenhetsinnehavare, som fått sina lägenheter upplåtna efter dagen för denna kungörelses trädande i kraft, medgivas rätt till tilläggsbidrag.

Skydd för rätt till husbehovsvirke å annans mark. Hrr IVAR VENNERSTRÖM, STEN BERGLUND och C. O. JOHANSSON föreslå, att riksdagen ville hos K. Maj:t anhålla om framläggande för riksdagen av en sådan lagstiftning, varigenom innehavare av rätt till husbehovsvirke å mark, som äges eller disponeras av annan person, kan erhålla tillräckligt skydd mot en sådan avverkning som inkräktar på denna rätt.

Förslaget har av andra lagutskottet avstyrkts och av riksdagen avslagits.

Värnpliktigas användning vid skogsvårdsarbeten m. m. Hr EMIL MOLIN (andra kammaren, motion n:r 126) hemställer, att riksdagen på vederbörande utskotts förslag måtte besluta sådana ändringar i värnpliktslagen, att viss procent av värnpliktiga på frivillighetens väg kunna uttagas såsom s. k. kulturtrupper för att inom landet verkställa väg-, diknings-, odlings-, skogsvårds och andra allmängagneliga arbeten, eventuellt i berörda syfte avlåta skrivelse till Kungl. Maj:t om begäran om utredning och förslag, i sistnämnda fall hemställa, att Kungl. Maj:t ville gå i författning om sådana åtgärder på administrativ väg att de i motionen angivna syftena må kunna nås redan under innevarande år.

Sulfitsprittillverkningens betydelse. Hrr ARVID LINDMAN, P. NILSSON i Bonarp, SVEN LÜBECK, DAVID NORMAN, CARL HEDERSTIERNA, S. WELIN, E. NYLANDER, CORNELIUS OLSSON och E. O. MAGNUSSON (andra kammaren, motion n:r 302) hemställa, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte med beaktande av i motionen anförda synpunkter föranstalta en skyndsam och allsidig utredning rörande:

1) Potatisbränningens och sulfitsprittillverkningens betydelse och ställning dels var för sig, dels ock i sin helhet och i förhållande till varandra;

2) vad som kan och bör göras från statens sida dels till befrämjandet av vårt lands potatisodling, dels till upprätthållande av den sulfitspritindustri, som under senare år uppstått inom landet,

samt i samband därmed och efter omständigheterna dels vidtaga de åtgärder i motionens syfte, som Kungl. Maj:t finner påkallade, dels ock för riksdagen snarast möjligt framlägga förslag i frågan.

Om rekognitionshemmanens oskiljaktighet från bruken. Hr BERNH. ERIKSSON (andra kammaren, motion n:r 197) hemställer, *att* riksdagen för sin del måtte besluta det Kungl. Maj:ts förordning av den 22 december 1898 om upphävande av rekognitionshemmanens oskiljaktighet från de bruk, varunder de lyda, måtte upphöra att gälla; samt

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla om framläggande för riksdagen snarast möjligt av förslag till åtgärder i syfte att till kronans fria disposition återföra rekognitionsskogshemman, gruvskogar och andra naturvärden, som av kronan upplåtits till olika industriföretags stödjande.

Revision om bestämmelserna om skatteköp. Hr NILS WOHLIN (första kammaren, motion n:r 154) föreslår, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att vid den ifrågasatta eller påbörjade utredningen rörande revision av gällande bestämmelser om skatteköp den grundsatsen måtte följas, att personer, vilka själva bruka och bebo jordbruksfastighet,

måtte erhålla rätt att enligt förut gällande bestämmelser till skatte lösa av dem under stadgad åborätt innehavd jordbruksfastighet jämte för jordbrukets bedrivande nödig hagmark och skogsmark.

Återförande till kronan av vissa donationer till industrien. Hr O. LIND (första kammaren, motion n:r 204) och hrr A. HANSSON och IVAR VENNERSTRÖM (andra kammaren, motion n:r 310) yrka, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla,

dels att Kungl. Maj:t måtte snarast verkställa den ytterligare utredning, som kan erfordras angående återförande till kronan av sådana kronodonationer till industrien, som genom driftens nedläggande eller endast genom uppehållande av skendrift förverkats, samt för riksdagen framlägga förslag härom;

dels att Kungl. Maj:t måtte verkställa undersökning och framlägga förslag om överförande i samhällelig besittning av andra naturvärden såsom malmrikedomar, vattenfall och skogar.

Behörigheten av kronans upplåtelser till bergsbruket av skogar i Hedemora socken. Hr OLLAS A. ERICSSON (första kammaren, motion n:r 203) hemställer, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes snarast möjligt verkställa utredning angående behörigheten av kronans upplåtelser till bergsbruket av skogar inom Hedemora socken i Kopparbergs län, samt att, därest utredningen därtill skulle giva anledning, vidtaga åtgärder i syfte att ifrågavarande skogar, i den mån de äro för hemmanen inom socknen behövliga, må komma dessa hemman till godo.

Förbud i vissa fall för enskild person att besitta fast egendom. Hr C. LINDHAGEN med instämmande i huvudsak av hr NILS WOHLIN (första kammaren, motion n:r 135) föreslå riksdagen antaga särskilt i motionen intaget förslag till lag i ovan angivet syfte till förhindrande av skadliga jordförvärv.

Förbud för bolag att förvärva fast egendom. Hr C. LINDHAGEN (första kammaren, motion n:r 136) hemställer, att riksdagen måtte för sin del bestämma, att vad i lagen ang. förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom den 4 maj 1906 med därtill senare gjorda tillägg är stadgat, skall med undantag för vad i lagens 3 § föreskrives, äga tillämpning även för övriga delar av riket.

Samma motionär (första kammaren, n:r 137) föreslår, att provisoriskt skall tillsvidare upphävas ovannämnda § 3.

Odling av mossar i annans mark. Hr O. LIND (första kammaren, motion n:r 153) hemställer, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte anställa utredning till utrönande av, huruvida och på vilka villkor enskild person må tillåtas å mossar, tillhörande annan person, bolag, förening eller staten, verkställa odling med betryggad besittningsrätt till uppodlat område för sig och arvingar, samt att till riksdagen inkomma med det förslag i ämnet, vartill utredningen må giva anledning.

Andra lagutskottet, som förutsätter, att jordkommissionens förestående utredning kommer att omfatta jämväl föreliggande spörsmål, har avstyrkt motionen, och riksdagens beslut har gått i överensstämmelse härmed.

Utsträckt rätt till jakt och fiske för arrendatorer m. fl. Hr Carl A. Molin i Aspa föreslår (andra kammaren, motion n:r 16), att riksdagen ville besluta sådan ändring av lagen den 8 november 1912, § 6, vid byggningabalkens 23 kap., att uttrycket i 1 mom. »dock må den innehavare av skogstorp eller odlingslägenhet sålunda medgivna jakträtt icke innefatta rätt till jakt å älg» utgår ur lagen, samt att 2 mom. i samma paragraf ändras till: »Är eljest jord åt någon till brukande upplåten, nyttje brukaren den jakt, som till jorden hörer», vadan sålunda bestämmelsen; »*där ej annorlunda avtalats*» utgår.

Hr Ivar Vennerström med instämmande av hrr H. Hansson, Ernst Hage och C. O. Johansson föreslår, att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta utreda, huruvida och i vad mån utsträckt rätt till jakt och fiske för husbehov må, utan skada för en rationell jakt- och fiskevård, kunna beredas arrendatorer, torpare och deras vederlikar i Norrland och Dalarna samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill denna utredning kan föranleda.

Med anledning av dessa båda motioner föreslog jordbruksutskottet, att riksdagen må, i anledning av förevarande motioner, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta utreda, huruvida och i vad mån utsträckt rätt till jakt och fiske för husbehov må, utan skada för en rationell jakt- och fiskevård, kunna beredas arrendatorer, torpare och deras vederlikar i Norrland och Dalarna samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill denna utredning kan föranleda.

Frågan förföll vid riksdagen på grund av avslag från första kammaren.

Användande av sax för fångande av djur. Hr L. Alvin (andra kammaren, motion n:r 330) hemställer, att riksdagen måtte besluta bifalla Kungl. Maj:ts proposition n:r 110 med sådan ändring, att fångande av räv medelst sax må vara tillåtet inom hela Norrland, Kopparbergs och Värmlands län.

Pension åt e. jägmästare B. L. E. Rossanders änka och minderåriga barn. Hrr Gustav Rosén, Gust. Barthelson och O. Bergqvist vädja (i motion n:r 28, första kammaren) att med behjärtande av föreliggande ömmande omständigheter besluta, att extra jägmästaren Bror Ludvig Eugen Rossanders änka Rut Astrid Rossander, född Sundqvist, samt makarnas minderåriga barn Bengt Eugen och Bror Ludvig Eugen må, de båda förstnämnda från och med 1 oktober 1918 och den sistnämnde från och med den 1 maj 1919 uppbära årliga understöd, änkan med 500 kronor, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, och vartdera av barnen med 125 kronor till och med det år, under vilket de fylla 18 år.

Provisorisk förhöjning av dagarvodena i resereglementet. Hr Gustaf Strömberg (första kammaren, motion n:r 214) föreslår dagarvoden till 24 kr. i första klass, 22 kr. i andra, 20 kr. i tredje, 17 kr. i fjärde, 14 kr. i femte och 11 kr. i sjätte klass. — Motionen har avslagits, se ovan.

SKOGSFORSKNINGEN

OLIKA VEDS VÄRDE FÖR PAPPERSFABRIKATION.

Pappersmassekontoret har tillsammans med jägmästare G. Kinnman, som härtill erhållit understöd av Fonden för skogsvetenskaplig forskning, samt Uddeholms vetenskapliga laboratorium vid Skoghall påbörjat en större undersökning för att söka få några hållpunkter vid bedömande av olika veds värde för pappersfabrikation m. m. samt för skogsskötseln (t. ex. omloppstider, gallringsmetoder m. m.

Det är tänkt, att undersökningen skall omfatta:

1) Bestämning av förhållandet mellan rå eller torr vikt och volym samt barkens volym. 2) Bestämning av cellulosahalt. 3) Bestämning av max. fiberlängden. 4) Bestämning av fett och harts. 5) Bestämning av vattenlöslgt socker. 6) Bestämning av pentosaner. 7) Bestämning av ligninhalt.

1 utföres av jägm. Kinnman, 2, 3, 4, och 5 bestämmes å Pappersmassekontoret, 6 och 7 å Skoghall.

Materialet uttages av jägm. Kinnman och översändes i form av två och två intill varandra uttagna trissor, den ena till Skoghall och den andra till Pappersmassekontoret.

Pappersmassekontorets exemplar vägas, slipas och fotograferas. Prov uttages i såvitt möjligt fibrernas längdriktning och undersökningen utföres (i den mån de erhållna provens storlek det tillåta) å:

a) Årsringens olika delar (höstved, vårved, tjurbildning etc.)
b) Olika radieavstånd (kärna, splint, grupper årsringar).
c) Ovanstående i olika väderstreck samt generalprov i olika väderstreck.
d) Olika höjd ovan marken.
e) Olika grovleksklasser i samma bestånd (härskande, undertryckta etc.)
f) Gallringsgrad (fullslutet och glest.)
g) Tall och gran (silvergran, lärk).
h) Skador, abnormiteter o. d. (rötor, vresved, töre).
i) Olika klimat (Småland, nedre Norrland etc., nord- eller sydsluttning).
k) Olika markslag (morän, torv etc.)

Om liknande undersökningar pågå eller äro planerade på annat håll, vore det önskvärt, att Pappersmassekontoret bleve underrättat härom. Ett samarbete kunde då ordnas såsom nu med Skoghall-laboratoriet, särskilt för val av provtagnings- och analysmetoder etc., så att resultaten bleve bättre jämförbara.

Då området för undersökningen är så stort, att kontoret tänkt sig densamma utsträckt flera år framåt, är det ju lämpligt, att så många som möjligt deltaga i arbetet. Följes då en gemensam plan, inses lätt resultatens ökade värde.

Medd. från Pappersmassekontoret nr. 16, 21 dec. 1919.

RECENSIONER.

PHILIPP FLURY: **Aus dem Gebiete unserer Forsteinrichtung.** Bern 1918.

Skogarna i Schweiz indelas allt efter höjdläget i tre olika slag: bergsskogarna, slättlandsskogarna och en klass, som ligger emellan, (Hügelland). Skogsskötseln, såväl som andra förhållanden, blir givetvis rätt olika å dessa olika lokaler, och även uppskattningsmetoderna ha rönt inflytande av de växlande förhållandena. Sålunda uppvisa de kantoner, vilkas skogar äro övervägande av det förstnämnda slaget metoder, som skilja sig från slättlandets. Över huvud taget kan man säga, att förhållandena i Schweiz äro sådana, att de fordra noggranna uppskattningsmetoder. Redan den omständigheten att största delen av skogsarealen utgöres av allmänningar av skilda slag — stadsskogar korporationsskogar etc. -- med i förhållande till folktätheten relativt knapp virketillgång och med utpräglat behov av jämn, uthållig avkastning, har verkat i denna riktning. Om vi jämföra Schweiz med till exempel Sachsen, där man kan räkna med i huvudsak rena, likåldriga och stora bestånd, måste man säga, att Sachsen lättare kan reda sig med schablonmässiga metoder, exempelvis okulärbedömning, än vad fallet skulle vara med Schweiz, där föryngringen till stor del är naturlig, där blädning tillämpas i stor utsträckning, och där bestånden alltså äro blandade och olikåldriga.

Såsom ovan nämndes, äro uppskattningsmetoderna icke i samma grad utvecklade i de olika kantonerna. Av samtliga 25 sakna ännu 12 st. officiellt indelningscirkulär, och i 6 st. äro indelningsföreskrifterna 30 år gamla eller äldre. På en del håll är en utpräglad centralisation genomförd med särskilda indelningsbyråer och taxatorer, å andra ställen får revirpersonalen i mån av tid utföra skogsindelningsarbetena. De mest moderna cirkulären i detta avseende äga Zürich, Solothurn, Graubünden, Waadt och Bern.

Det är nu ett aktuellt problem i Schweiz att få till stånd ett *system* för hela landet, som dock bör vara tillräckligt smidigt för att kunna anpassas efter de varierande förhållandena. D:r FLURY har i sin bok velat sammanfatta en del av de ledande principerna för ett sådant system och dessutom ge en exposé över en del brukliga metoder för uppskattning av skog i och för planläggning av dess skötsel. En del av hans allmänna synpunkter äro att anse såsom särskilt viktiga för Schweiz, såsom det starka betonandet av skyddsskogsprincipen, tillgodoseendet av landets behov av bränsle och vissa huvudsortiment, höjandet av urproduktionen och ersättandet av finansiella reserver.

I och för indelningen erfordras kännedom om virkesförrådet och dess tillväxt, och FLURY lägger så stor vikt vid tillväxten, att han anser avverkningens storlek böra rätta sig därefter. Denna princip vore emellertid riktig endast under förutsättning av en fixerad omloppstid, som är den bästa möj-

jiga, och en viss fastställd idealisk gallringsmetod samt med normal åldersklassfördelning. Det kan dock ej förnekas, att tillväxten å ett ej alltför abnormt fördelat virkesförråd ger någon uppfattning om den tillåtna skörden. FLURY rekommenderar för den likåldriga skogen medeltillväxten $\binom{M}{a}$ såsom måttstock, men för blädningsskogen kan endast den löpande tillväxten komma till användning. Förf. anser ej metoden med stamanalyser vara att rekommendera för tillväxtberäkningar annat än i fråga om specialundersökningar, då man alltid får ett alltför högt värde, om resultaten skola tillämpas på beståndet vid tidigare år, eftersom det endast blir de bästa stammarna, som kunna analyseras — de sämre ha dött ut eller bortgallrats.

Då det gäller uppskattningen av virkesförrådet uppställer sig frågan om huru stora delar av förrådet, som böra direkt mätas. För blädningsskogar sätter FLURY en diametergräns, och anser att alla träd över 15 cm böra mätas, vilket skulle innebära att c:a 80 % av kubikmassan klavades vid brösthöjd. För skog under trakthyggesbruk böra alla bestånd över en viss ålder direkt mätas. Om omloppstiden är 100 år och alla bestånd över 60 år mätas direkt, skulle normalt uppklavning ske av c:a 70 % av hela virkesmassan. Återstoden uppskattas enligt erfarenhetstabeller eller genom utlagda provytor.

För att få kubikmassan från de genom klavning erhållna grundytorna användas i Schweiz huvudsakligen 4 olika metoder, nämligen med hjälp av provstammar, massatabeller, formhöjdstabeller eller formtalstabeller. Provstammarna uttagas enligt URICHS eller HARTIGS metod med lika stamantal, resp. lika grundyta i varje klass samt fällas och sektioneras. Denna metod användes numera i ringa utsträckning. Massatabellerna äro uppställda efter diameter och höjd eller för lokalt bruk endast efter diameter. Hellre än de nu nämnda metoderna användas emellertid formhöjdstabeller, där för ett visst trädslag formhöjden är uppställd som funktion av höjden. Här, liksom i fråga om formtalstabellerna, fordras kännedom om höjderna, som mätas på de stående träden.

FLURY anger noggrannheten av de olika metoderna på följande sätt:

Metod	Medelfel
Provstammar	± 1 à ± 3 %
Tabellerna	± 3 à ± 7 %

Vid samtliga metoder ha de positiva felen visat sig mera sannolika än de negativa.

SVEN PETRINI.

TIDSKRIFTSÖVERSIKT.

Skogsteknologi.

Nyare riktlinjer inom natroncellulosaindustrien. H. BRAHMER: Föredrag. Tekn. Tidskrift, avd. Kemi- och Bergvetenskap, n:r 11, 1919.

De viktigaste erinringar, som främst ur värmesynpunkt kunna göras mot de äldre förfaringssätten äro:

Veden är ofta våt, vilket medför att betydande mängder vatten införas i den blivande avfallsluten.

Kokningen sker oftast med direkt införd ånga, vilket även sänker svartlutens koncentration.

Diffusörerna äro vanligen för stora, vilket medför att mer än nödigt vatten tillföres för tvättningen.

Diffusörångans kondensering genom dess direkta inledande i vatten kan lätt leda till detsammas förorenande, dessutom går den i ångan befintliga terpentinoljan och metylalkoholen till spillo.

Torkningen av cellulosan på torkmaskinen sker med ånga av onödigt stort värmeinnehåll eller av onödigt hög kvalitet.

Mot konstruktionen av avdunstningsapparaterna, varporna samt sodaugnen kunna en hel del erinringar göras ur värmeekonomisk synpunkt. Särskild olägenhet vålla de illaluktande ämnen, som bildas i varporna.

Kalkmixar och mesatvättning äro onödigt vidlyftiga. Varmvattnet för tvättning av mesa och massa är otillräckligt.

Till förbättrande av värmeekonomien hava nu införts förändringar enligt Sundblad—Sandbergska systemet. Svartluten koncentreras indirekt i multipel-avdunstningsapparater, drivna med högtrycksånga, så mycket, att den kan utan varpor såsom mellanled direkt införas i roteraren för att där dels intorkas fullständigt, dels genom granulering erhålla sådan fysisk beskaffenhet, att den är lämplig till brännmaterial i smältugnar. Förbättringarna i övrigt hava gått ut på att veden lufttorkas genom att lager för ett års konsumtion finnes upplagt. Veden barkas vanligen, varigenom kollringen kan anses onödig; i stället defibreras massan i jordankvarnar och marschallholländare. Avloppsvattnet från urvattnarna och torkmaskinerna kan med viss fördel behandlas med stoffångare, varigenom fiberförlusten avsevärt nedbringas. I torkmaskinen ernås en betydande värmebesparing genom att vattenhalten med allt starkare mekaniska pressar nedbringas före torkningen.

Även vid lutens återvinning hava många förenklingar och förbättringar genomförts i samband med ovannämnda koncentrering av luten. Lösarna hava anordnats såsom kombinerade lösare och kalkmixar, varigenom de senare såsom sådana kunnat uteslutas. Mesatvättningen utföres helt medels dekantrering. Även biprodukternas tillvaratagande har förbättrats.

På annat håll, särskilt av d:r Rinman, arbetas på den organiska svartlutsubstansens användning såsom råmaterial för åtskilliga kemiska produkter under samtidig regeneration av alkalit. Han tänker sig sulfatmetoden helt övergiven till förmån för det rena natronförfarandet. Efter särskild behandling indunstas vätskan, den tjocka blandningen av organisk substans, alkali, kalk och vatten uthälles på plåtar och torrdestilleras i särskilt konstruerad kolugn. Förutom kol i blandning med soda och kalk erhålles metylalkohol, aceton, petroleumliknande oljor, smörjoljor och asfalt. Pr ton cellulosa beräknas 150 kg aceton och träsprit, samt c:a 100 kg oljor, terpentin och hartssåpa till ett sammanlagt värde minst lika stort som värdet av cellulosan. På utgiftssidan har man att räkna med ökad bränsleåtgång, motsvarande c:a 700 kg stenkol samt något ökade anläggningskostnader.

G. K.

Halmcellulosa och halmpapp. Alf. Larson. Föredrag hållet vid Sveriges allmänna lantbrukssällskaps årsmöte den 6 nov. 1919, Svensk Pappers-tidning, h. 22, 1919.

Innan trä blev den viktigaste råvaran för pappersmassa, användes förutom lump även höstsädeshalm, som sönderskars, och kokades med kalkmjölk samt maldes sönder i kollergång. Av denna halmmassa tillverkades det s. k. halmpapperet. Även kemisk massa har tillverkats efter alkalimetod; det framställda papperet är värdefullare än det av träcellulosa framställda, varför priset å halmcellulosa kan beräknas till 550 kr. då lättblekt sulfit står i 450 kr. Utbytet av lufttorr halm med 12 % vatten beräknas till 40 à 42 % lufttorr cellulosa med 10 % vatten, under det att fullt torr ved ger 36 % i vikt lättblekt sulfatmassa. En fabrik för tillverkning av 3,000 ton årligen skulle endast taga i anspråk 2 % av Skånes halmproduktion.

Nuvarande kostnad för framställning av 1 ton cellulosa beräknas sålunda:

Massaved, 2.5 ton	150: —
Bränsle och kraft med ett kolpris av 100 kr. pr ton och 800 kg kol pr ton massa	80: —
Kemikalier och kalksten	22: —
Material och underhåll	10: —
Filtar, viror, remmar, slangar, packningar	2: —
Smörjoljor, trassel, emballagetråd	3: —
Arbetslöner	50: —
Administration	5: —
Hyror, brandförsäkringar, skatter, räntor, diverse	17: —
Avskrivningar	10: —
Summa pr 1 ton cellulosa	349: —

Om trä ersättes med samma vikt halm, kan alltså 1 kg halm vid fabriken betalas med 6 öre. En halmcellulosafabrik beräknas erfordra ett kapital av 2,5 milj. kronor.

G. K.

Skogsarbetarnas organiserande. Svensk Trävarutidning 1919, häft. 20. Under de senare åren har bedrivits en intensiv agitation, i syfte att få skogsarbetarna organiserade under sågverksindustriarbetarförbundet. Å flera trakter i Bergslagen har det även lyckats, och nu då arbetspriserna nått toppen och en återgång måste ske, torde organiserandet gått betydligt framåt i södra och mellersta Sverige. I Norrland däremot står köraren som närmaste arbetsgivare, och är det därför svårt att samla huggarna till en fast organisation mot dessa. Skulle emellertid huggningen komma att direkt bortsättas av virkesägaren, skulle han säkert inom kort finna arbetarna organiserade mot sig.

Det blir en svår sak att samla skogsbrukets arbetsgivare på samma sätt som industriens, men hava redan privata sammanslutningar bildats mellan skogsägare i syfte att åstadkomma enhetliga prislistor. Planer äro även å bane att upprätta en central registrering av och statistik över de avtal, som av skilda arbetsgivare ingås med skogsarbetarna.

G. K.

Transportväsen och byggnader.

Skogshanteringen och järnvägarnas frakttaxor. Svensk Trävarutidning 1919, häft. 21.

I anledning av den förhöjning till 250 % å de före kriget gällande frakttaxor, som den 1 aug. trädde i kraft, har Sveriges Industriförbund liksom förut Sveriges Skogsägareförbund gjort framställning till regeringen om sänkning av taxorna å statens järnvägar. Även om sågtimret, särskilt det grövre, ännu kan om än med nöd bära transportkostnaden har taxehöjningen i hög grad betungat industrien, särskilt då det gäller småvirke och de på flottleder fattiga södra delarna av landet. Avverkningskostnaderna å dessa dimensioner ställa sig så höga, att någon sänkning i försäljningspriset, som kunde tänkas motsvara taxehöjningen, icke är tänkbar. Detsamma gäller i fråga om kolveden. Utgår man från ett pris av 35 kr. pr läst fritt köparens station, vilket är det högsta som bruken kunna betala, så erhålles med nuvarande frakter följande värden å kolen vid följande stationer:

Bastuträsk c:a	18: 80	kr.	pr	läst
Vännäs	20: 30	»	»	»
Ånge	25: 40	»	»	»
Ljusdal	25: 60	»	»	»

Om stybbningsförlust och lastningskostnad medräknas, kunna kolen på 2 vännors körväg ej tillverkas och levereras fritt banvagn under ett pris av c:a 22 kr. Först någonstädes mellan Ånge och Vännäs börjar alltså försäljningspriset att täcka tillverkningskostnaden. Med nuvarande järnvägsfrakter är det alltså blott i den egentliga Bergslagen, som kolningen kan ge något rotnettovärde, medan kolningen praktiskt taget måste upphöra i hela Norrland. Att detta kommer att få ytterst menliga följder såväl för järnhanteringen som för skogsvården är tydligt.

G. K.

Skogsekonomi.

Eine Untersuchung zur Bestimmung der Umtriebszeit in württembergischen Fichtenbeständen von Oberforstrat Holland in Stuttgart. Tharandter Forstliches Jahrbuch, 6 Heft., 1919.

Ifrågavarande utredning avser att fastställa den lämpligaste omloppstiden för rena granskogar på cirka 600 meters höjd över havet. Skogarna äro samlade i driftsklasser på omkring 1,000 har och ha sedan 100 år föryngrats genom sådd eller plantering, varför de uppvisa likåldriga, jämna beståndstyper. På grund av den noggranna indelningen — kartskala dels 1:2,500 dels 1:10000, rationellt ordnat vägnät, fasta beståndsgränser — och den minutiösa bokföringen, fanns pålitligt undersökningsmaterial för kalkyler av ifrågavarande slag. — Ett par av siffrorna kanske äro av intresse. Årliga förvaltningskostnaden uppgick till 18,36 Mark per har, kulturkostnaden till 131,04 Mark per har. Av allt stamvirke måste på grund av röta etc, kapas 5,2 % och värdet av detta avkapade virke beräknas vara 88 % av det genomsnittliga timmerpriset. Förhållandet mellan värdet av det avverkade stamvirket och allt avverkat virke (inkl. ris och bark) är i genomsnitt 100:110. På grund av kalamiteter beräknas årligen uttagas per har omkring 1 fastmeter som extra avverkning utöver gallringarna.

Med hjälp av uppgifter om beståndens kubikmassor, stamfördelning och sortimentsutbyten vid olika åldrar, gallringsutbyten etc., uppställdes en räntabilitetskalkyl med utgångsåret 1916 för priserna. Markvärden beräknades

och beständen värderades, varvid skogen under 40 års ålder värderades efter kostnadsvärden med ränta på ränta efter 3 %, varpå utjämning verkställdes grafiskt. Såsom resultat erhöllos de räntabilitetsprocenter som återgivas nedan.

Omloppstid	Bonitet I	Bonitet II	Bonitet III
	%	%	%
50	2,88		
60	3,01	2,99	
70	3,01	3,03	3,14
80	2,87	3,03	3,15
90		2,87	3,10
100			2,80

Högsta värdet på procenten nåddes alltså vid resp. 70, 80 och 90 år å resp. Bon. I, Bon. II och Bon. III.

En specialundersökning över procenten normalt ingående friskt stamvirke vid olika omloppstider har givit vid handen, att maximum inträder vid resp. 80, 90 och 100 år på de ovannämnda boniteterna, och vid dessa senare omloppstider inträder likaledes den högsta värdeproduktionen. Detta har givit HOLLAND anledning föreslå en förlängning av omloppstiderna till något över den tidpunkt, då den högsta räntabiliteten uppnås, varför han anser omloppstiderna å de ifrågavarande områdena böra sättas till följande antal år:

Bon I	Bon II	Bon III	Bon IV
75 år	90 år	90 år	100 år

S. P.

Bodenverbesserungen oder Waldrodungen? PH. FLURY. Schweizerische Zeitschrift für Forstwesen, 70, 1919, sid. 117—124, 139—155.

Uppsatsen ger en god inblick i lantbrukets och skogsbrukets konkurrens med varandra, vilken särskilt under krigstiden blivit aktuell i Schweiz. Sedan en lång tid tillbaka har därstädes en ivrig strävan gjort sig gällande att öka den odlade landarealen. Under världskriget blev denna strävan ännu betydelsefullare på grund av den livsmedelsbrist, vilken här som annorstädes uppstod. Nya arealer åker och betesmarker kunna erhållas på två sätt: genom att kultivera myrmarker eller andra ekonomiskt utnyttjade arealer eller genom uppodling av skogsmark. Beträffande det sistnämnda har en viss konflikt yppat sig mellan lantbrukets och skogsbrukets representanter. FLURY visar med siffror upp, att en uppodling av skogsmark i genomsnitt ställer sig dubbelt så dyr, även om det befintliga beståndets värde drages från odlingskostnaden, som uppodling, av myrmark. För den förra proceduren beräknar FLURY 6000 franc per har, för den senare 3000 francs, allt överslagsberäkningar. Han framhåller vidare, att den skogsmark, som man i allmänhet önskar uppodla, mången gång blir en ganska svagt produktiv mark som åker, medan den som skogsmark förmår bibehålla en nöjaktig produktivitet. Han betonar därför nödvändigheten av att göra ingående markundersökningar, innan man bestämmer sig för att omvandla en skogsmark i åker. Skogens allmänna betydelse för landet framhålles, liksom omöjligheten av att hastigt gottgöra vad en välment men missriktad jordpolitik kan förorsaka, när det gäller avverkning av befintliga skogar. FLURY framhåller till sist, att först sedan lantbruket genom ökad intensitet i driften och genom uppodlande och

förbättrande av vissa tillgängliga skoglösa arealer tagit vara på befintliga resurser bör uppodling av skogsmark i större skala ifrågakomma.

O. T—M.

Wald und Rente: R. Wilbrand. Allgemeine Forst- und Jagd-Zeitung, Oktober—November 1919.

Förf. utgår från det faktum, att staden Düsseldorf inköpt ett större skogskomplex i närheten av staden för att bevara skogen därstädes. Priset var så pass högt, att ej mera än $^3/_4$ % ränta påräknas. Staden underkastar sig alltså en betydande utgift endast för att naturskog skall finnas i närheten, eftersom människorna behöva det. Nu säger W., att alla människor behöva detta, speciellt alla städer och samhällen. För de mindre städer och samhällen, som ej äga skog själva, är detta ofta ombesörjt genom statsskogar, vilka då måste skötas med hänsyn till naturskönhetens bevarande. Tager man hänsyn härtill, säger Wilbrand, så är det ju klart, att räntabilitetskalkylen är i de flesta fall ofullständig, då endast de ekonomiska faktorerna medräknas. Och genom hänsynstagande till de ideella värdena måste alltid en förlängning av omloppstiden bliva följden, ty den 120-åriga omloppstiden är i detta avseende oerhört överlägsen den 70- eller 80-åriga.

S. P.

Reinertragslehre und Hönlingertheorie? E. Kreutzer. Oesterreichische Forst- und Jagd-Zeitung, Nummer 6, 1920.

Ing. Hönlingers kritik av markräntelärans formler har vunnit en del anhängare inom Centraleuropa och framkallat åtskillig diskussion. Senast år 1919 har Forstmister Wilhelm Sauer-Hochberg skrivit en artikel med ovanstående titel i »Berichte des Forstvereins für Ober-Österreich und Salzburg» där han tar ståndpunkt för den s. k. Hönlingerteorien. Kreutzers uppsats innebär kritik av såväl den ortodoxa markräntelärans som av Hönlinger och Sauer. Som en jämförelse mellan de båda teorierna kan tjäna ett tankeexperiment med 1-årig omloppstid. Markräntelärans ställer då upp formeln för markvärdet enl. formel (1) och Hönlinger enl. formel (2).

$$(1)\quad \frac{A_1 - v - c\ 1{,}0p}{0{,}0p}\ ;\quad (2)\quad \frac{A_1 - v - c}{0{,}0p}\ ;$$

A är inkomsterna framräknade till omloppstidens slut, v är årliga förvaltningskostnaden och c är kulturkostnaden. Övergå vi till u-årig omloppstid får man enligt markräntelärans (3) det till nutiden reducerade markvärdet, men Hönlinger kommer till det uttryck, som återgives i formel (4).

$$(3)\quad \frac{A_u - c\ 1{,}0p^u}{1{,}0p^u - 1} - \frac{v}{0{,}0p}\ ;\ (4)\quad \frac{A_u - uv - c}{1{,}0p^u - 1}\ :$$

Hönlinger räknar sålunda omloppstiden såsom enhet och inför ränta på räntaräkning först då det gäller den oändliga serien, som omloppstidernas inkomster och utgifter bilda, om summan av dem för varje omloppstid bildar en term.

Kreutzer anför vidare, att både markräntelärans och Hönlinger felaktigt använda begreppet skogskapitalets värde (A), då de sätta detta som en funk-

tion av markvärdet B enligt formeln $\frac{R}{0{,}0p} - N + B$, där R är nettoinkomsten, och att HÖNLINGER icke befriat sig från de fel, som K. anser vidlåda markräntelärans. Ifråga om SAUER konstaterar K., att det icke räcker med att ha gått igenom ett forstligt institut, då man vill producera avhandlingar — man måste också ha anlag.

S. P.

Skogsbiologi och marklära.

Neuere Untersuchungen über den landwirtschaftlichen Wert der Waldstreu (Rechstreu). L. TSCHERMAK. Centralblatt für das gesamte Forstwesen 45, H. 9—10, sid. 193—218, 1919:

I Österrike (m. fl. länder) har det sedan lång tid tillbaka varit vanligt att jordbrukare i stor utsträckning tillgodogöra sig avfallet av skogsträden och markvegetationen i mer eller mindre förmultnat tillstånd (skogsförnan och humuslagret) för att som strö användas vid kreatursskötseln. Föreliggande arbete avser att utreda detta skogsströs verkliga värde ur lantbrukssynpunkt. Förf. har undersökt ett stort antal ströprov från flera lokaler med hänsyn till uppsugningsförmågan samt värdet som gödselämne. Han kommer till den slutsatsen, att vissa slag av strö, nämligen starkt multnat boklövsströ och mosströ äro lika bra eller bättre, andra såsom tall- och granbarrströ sämre än råghalm. Starkt multnat strö är bättre än oförmultnat. Ur skogens synpunkt anser förf. att en försiktig ströfångst ej behöver vara skadlig på marker, som äro benägna för råhumusbildning, särskilt om bortkörandet av ströet ur skogen kombineras med en tillförsel av kalk, vilket borde kunna ske utan större kostnader. Förf. stöder sig på undersökningar av P. E. MÜLLER o. WEIS samt särskilt HESSELMAN, vilka visa kalkens gynnsamma inverkan på råhumus, speciellt med hänsyn till åstadkommande av nitrifikation i densamma. På så sätt skulle skogsbrukets och lantbrukets intressen kunna förenas.

O. T—M.

Ein Forstdüngungsversuch in einer verheideten Fichtenpflanzung. Forstrat LUDWIG, Bonn. Zeitschr. für Forst- u. Jagdw. 52, s. 42—51, 1920.

Förf. meddelar resultatet av ett ytterst intressant och mycket omsorgsfullt utfört försök att förbättra marken i ett tynande unggransbestånd. I en svag NO-sluttning av Osburger Hochwald, en 500—600 m hög bergrygg i trakten av Trier, hade år 1903 planterats gran. Marken var ursprungligen i mycket gott tillstånd, ehuru den består av ganska tunn, sandig vittringsjord på kvartsitgrund. Emellertid hade ljung vandrat in och bildade vid försökets början 1914 en tät matta. Uppenbarligen på grund härav voro granarna tynande; de hade endast nått 40—50 cm:s höjd och deras barr företedde symptom av kvävehunger. Förf. anlade en 120 × 160 m stor försöksyta, som indelades i 48 små rutor av 4 ars storlek. Varannan ruta lämnades alldeles orörd; de övriga indelades i rader på längden och på tvären. Av de tre längdraderna behandlades en med 40 kg tomasfosfat och 40 kg kainit på varje parcell, en annan endast med 40 kg tomasfosfat och den tredje lämnades ogödslad. De åtta tvärraderna, vardera med tre parceller, som be-

handlats på ovan angivna sätt, bearbetades efter olika metoder. Å den första avmejades ljungen och jorden luckrades med hacka. Å den andra avmejades blott ljungen. Å den tredje inplanterades gråal, på den fjärde blev ljungen avlägsnad, marken upphackad och besådd med perenna lupiner samt ympad med nitragin. N:r 5 förblev orörd, n:r 6 besåddes med ginst. I n:r 7 blev ljungen endast betäckt med tjockt lager tallris, i n:r 8 med ris av ginst.

Resultatet av försöket, som inspekterades varje år t. o. m. 1919, visade att granarna voro så gott som okänsliga för enbart gödslingen. Ej heller ljungen försvann efter gödslingen så som man hade väntat. Däremot voro alarna bättre på de gödslade parcellerna och torde kunna inverka även på granen. Liknande tedde sig försöken med lupiner och ginst. Här syntes ljungen på de gödslade ytorna försvinna och granarna ha fått frisk färg och skjuta kraftiga skott. Allra bäst lyckades emellertid försöket att täcka ljungen med tallris eller ginstris. Här hade granen överallt fått en mörkgrön färg och hade årsskott av 47 cm:s längd. Att märka är att ifråga om försöken med ris var resultatet fullkomligt lika på de ogödslade och de gödslade parcellerna.

Om det instruktiva försöket gjorts till föremål för ingående markundersökningar, skulle säkerligen intressanta resultat ernåtts. Beträffande risets gynnsamma inverkan på marken föreligga i vårt land som bekant talrika erfarenheter. O. T—M.

Skogspolitik och skogsstatistik.

Ett outnyttjat fält för svensk företagsamhet. Framtidsutsikter för Sibiriens handel och Industri. Svensk export 1919, h. 20.

Om skogsbruket säges här: »En stor och praktiskt taget orörd rikedom ligger i Sibiriens oerhört vidsträckta skogar. Utefter järnvägarna ha de dock blivit skövlade och vanskötta, då bönderna icke vidtagit några åtgärder för tryggande av återväxten. Ingen export eller ens ett systematiskt utnyttjande av skogen torde bli möjlig, förrän järnvägsnätet utsträckts över hela landet, och särskilt järnvägen i nordvästra Sibirien, som skall förbinda Tobolsk med Vita havet, blir färdig. Under mellantiden finns alltid tillräckligt med timmer för befolkningens och järnvägarnas behov. Såsom bränsle användes å lokomotiven träkol och på sista tiden även ved. Stenkol har ännu icke kommit till användning i någon större utsträckning.»

G. K.

Skovbruget i de krigsførende Lande under Krigen. C. W. Møller. Dansk Skovförenings Tidskrift 1919, h. 2.

Genom krigsutbrottet avbröts med ett slag många viktiga handelsvägar. Europa delades i tre olika områden: Västeuropa, Mellaneuropa och Osteuropa, mellan vilka endast några neutrala länder samt Norra Ishavet förmedlade en föga effektiv förbindelse. I synnerhet för trävaruhandeln medförde denna isolering en fullkomlig katastrof, som delvis även återverkade på skogarna. Dessa fingo även sitta hårt emellan i krigszonerna; de nedhöggos för att förse härен med virke eller av taktiska skäl, dessutom ödelades hela landområden genom artillerield och skogsbrand.

Tysklands årliga konsumtion av trävaror utgjorde före kriget 42,7 milj. m³, varav 28 milj. importerades (därav från Ryssland 50,5 %, från Österrike-Ungern

27,0 %, från Sverige 5,9 %). Under det andra krigsåret började brist på trävaror uppstå, beroende på att alla skogstjänstemän voro mobiliserade, ävenså ett betydande antal arbetare och hästar. På grund av förändring i krigföringssättet fingo trävaror en allt större efterfrågan. Ur skogen hämtades dessutom en stor mängd surrogat för varor, som landet led brist på. Resultatet blev en betydligt ökad avverkning, som delvis måste uttagas på ett sätt, som stred mot en god skogsvårds krav. Avverkningen i hemlandet var dock mindre än den normala, vilket var möjligt tack vare ett intensivt utnyttjande av de erövrade områdenas skogar.

Österrike-Ungern har i fredstid en betydande exportmängd. Genom mobiliseringen minskades dock produktionen så betydligt, att exportförbud måste utfärdas; detta gällde dock icke Tyskland, som erhöll en betydande tillförsel från detta land. — I Galizien ledo skogarna i någon mån skada genom kriget.

Balkanstaternas och Turkiets skogar voro redan förut illa åtgångna, och därför märkas mindre de ödeläggelser och skogseldar, som här talrikt förekommo.

Storbritanniens import av trävaror utgjorde:

	1913	1899
Från Ryssland	5,401,644 loads	2,241,928 loads
» Sverige	1,808,852 »	2,305,599 »
» Norge	452,360 »	836,127 »
» Canada	c:a 1,000,000 »	c:a 2,000,000 »

På grund av den stora roll, som Ryssland kommit att spela för Storbritanniens förseende med virke, blev situationen genom krigsutbrottet mycket kritisk, särskilt för kolgruvorna. Importen gick ned från 11,6 milj. ton år 1913 till 2,8 milj. ton år 1917, i stället måste landets egna sparsamma skogstillgångar utnyttjas genom en ökning i avverkningarna från 1 milj. ton år 1913 till 6 milj. ton år 1918. Det beräknas att $^1/_3$ av landets skogsareal, och givetvis den värdefullaste, avverkats vid utgången av år 1918. Kraftiga åtgärder synas dock vara planerade för att åter bota skadorna och för att utvidga skogsarealen, så att i händelse av ett nytt krig landet kunde vara mindre beroende av tillförseln.

Frankrikes skogstjänstemän äro liksom Tysklands reservbefäl och blevo därför allmänt inkallade. Även trävaruindustrien drabbades hårt av inkallelser, så att 64 % av fabrikerna måste inställa driften.

På grund av de stora arméer, som landet måste härbärgera, blevo dess skogar hårt anlitade. Virkesförlusten genom kriget beräknas sålunda:

Frankrikes och dess allierades avverkningar för krigsbehov	40 milj. m³
Tyskarnas avverkningar	7 » »
Förstört genom krigsoperationerna	6 » »
Summa	53 milj. m³

Frankrikes skogar hava alltså lidit kolossalt, och landet utgår ur kriget virkesfattigt och med nedsatt skogsproduktion.

Belgiens skogstillgångar utnyttjades till det yttersta av tyskarna, liksom även de erövrade delarna av *Ryssland*. I detta sistnämnda land lära även svåra skogseldar hava rasat i samband med oroligheterna, dessutom ledo skogarna svårt i krigszonen. För landets betydande trävaruindustri medförde krigsutbrottet en katastrof, som blott under år 1915 bragte 600 företag på obestånd. Lokalt rådde även här brist på virke.

Förenta staternas och Canadas trävaruexport har minskat under kriget, men nu stå dessa länder med ett överskott av virke, som beräknas få god avsättning för att täcka den trähunger, som måste uppstå i Europa efter kriget.

G. K.

Zur forstlichen Statistik: WIMMER: Forstwissenschaftliches Centralblatt, H. 11, 1919.

Prof. WIMMER framhåller i sin artikel fördelarna av en genomförd och pålitlig prisstatistik för virke och föreslår införandet av rapporter från statsskogarna i hela riket enligt mönster från Württemberg och Baden. I Baden meddelas nämligen var 14:e dag vintertid och en gång i månaden under andra årstider uppgifter om försålt virke, dess kvantitet efter trädslag och sortiment och genomsnittspris. En viss prisskala fastställes varje år för olika sortiment och vid de verkställda försäljningarna angives den procentuella förhöjningen eller sänkningen i förhållande till den fasta skalan.

S. P.

NYUTKOMNA BÖCKER.

Acta horti bergiani. Tom VI. Meddelanden från Kungl. Svenska Vetenskaps-Akademiens Trädgård Bergielund. Stockholm 1919. 24+40+12+19+7+48 sid.+106+1+1 tavl.+2 kartor. Pris 17 kr. Innehåller bl. a. ROB. E. FRIES: Strödda iakttagelser över Bergianska Trädgårdens Gymnospermer.

Betänkande avgivet den 9 december 1918 av Skogslagstiftningskommittén. Del. II. Stockholm 1920. 343+4 sid. Innehåller reservation av K. S. HUSBERG sid 3—335 och särskilt yttrande av A. SAHLBERG sid. 337—343.

ENGLUND, GÖSTA: Berättelse om Jernkontorets kolareskolor vid Nyhammar år 1919. Norrköping 1919, 7 sid.+1 tabellbilaga.

HUBENDICK, C. E. L.: Undersökning rörande sulfitspriten som motorbränsle. På uppdrag av Kungl. Kommerskollegium verkställd. Stockholm 1920. 44 sid.

Jordkommissionen. Förslag till lag om förlängning av vissa arrendeavtal. Stockholm 1920. 31 sid. 4:o.

SCHOTTE, GUNNAR: Beskrivning över Statens Skogsförsöksanstalts försöksytor å Omberg. (Skogsförsöksanstaltens exkursionsledare 1) Stockholm 1920. 40 sid. med 5 fig., därav en kartskiss över Omberg. Pris häftad 2 kr., kartonerad i fickformat 3 kr. Rekvireras från Statens Skogsförsöksanstalt.

SCHOTTE, GUNNAR: 1919 års skogslitteratur. Sep. ur Skogsveckans program. 22 sid. Pris 50 öre.

Skogsveckan 16—20 mars 1920. Program. Stockholm 1920. Sv. Skogsv. förlag. 64 sid. Pris 1 kr.

Sveriges skogsägareförbund. Styrelse- och revisionsberättelse för år 1919. Stockholm 1920. 16 sid.

Tvenne föredrag i arrendefrågan, hållna vid de av Sveriges skogsägareförbund anordnade kurserna för enskilda skogstjänstemän den 25—27 november 1919.

I. Några synpunkter på förhållandet mellan jordägare och nyttjanderättshavare enligt norrländska och allmänna arrendelagarna av Gerh. Alexandersson.

II. Principerna för uppgörandet av arrendeavtal av Åke Joachimsson. (Sveriges Skogsägareförbunds cirkulär n:r 2 år 1920). 31 sid. Pris 75 öre.

Wahlgren, A.: Skogskultur och kvalitetsproduktion. Föredrag hållet vid de av Sveriges Skogsägareförbund anordnade kurserna för enskilda skogstjänstemän den 26 november 1919. (Sveriges skogsägareförbunds cirkulär n:r 1 år 1920). Stockholm 1920. 23 sid. Pris 50 öre.

Wibeck, Edvard: Det norrländska tallfröets grobarhet [Die Keimfähigkeit des Norrländischen Kiefernsamens] och Mellström, Gösta: Skogsträdens frösättning år 1919 [Samenertrag der Waldbäume in Schweden im Jahre 1919]. Meddelanden från Statens Skogsförsöksanstalt, h. 17 n:r 1—2. Stockholm 1920. 48 sid. Pris 1: 50 kr.

* * *

Behm, Emil: Die preussischen Forstverwaltungsbeamten des Staates und der Hofkammer. Behördennachweis und Personallisten nach dem Stande vom 1. Januari 1920. Neudamm 1920. J. Neumann. 116 sid. Pris 5: 50 mark.

Dienstanweisung für die Preussischen Staatsförster vom 7. juli 1919. Neudamm 1919. J. Neumann. 44 sid. Pris 1: 90 mark.

Engler, Arnold: Untersuchungen über den Einfluss des Waldes auf den Stand der Gewässer. [Mitteilungen der Schweizerischen Zentralanstalt für das forstliche Versuchswesen. XII. Band.) Zürich 1919. 626 sid. med 52 fig. på tavlor och i texten samt 127 tabeller.

Henry, Augustine: Forests, Woods, and Trees in relation to Hygiene. XII + 314 sid., 40 illustr. och kartor. London 1919. Constable Co. Pris 18 s.

Giannoni: Naturschutz und Verkehr. (Bd. 3 h. 1 (21) av »Naturdenkmäler», Vorträge und Aufsätze herausgegeben von der Staatlichen Stelle für Naturdenkmalpflege. Berlin 1919. Gebrüder Borntræger. 46 sid. Pris 1: 60 mark.

Grundner, F. u. Schwappach, A.: Massentafeln zur Bestimmung des Holzgehaltes stehender Waldbäume und Waldbestände. Nach den Arbeiten der forstlichen Versuchsanstalten des Deutschen Reiches und Österreichs. Berlin 1919. 5. Aufl. Paul Parey. 136 sid.

Petersen, O. G.: Forstbotanik. Paa Grundlag af Forelæsninger ved den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole. Anden Udgave. Kjøbenhavn 1920. Gyldendalske Boghandel — Nordisk Forlag. 474 sid. och 242 fig. i texten.

The Swedish Chamber of Commerce for the United Kingdom: Designs and Descriptive Notes illustrating The New Building. Published by the Building Committee Jan. 1920, 5. Lloyd's Avenue. London 1920. 4 sid. + 12 plancher 4:o.

MEDDELANDEN
FRÅN SVENSKA SKOGSVÅRDSFÖRENINGEN

INBJUDAN TILL PRISTÄVLAN.

Undertecknade, som av Skogsvårdsstyrelsernas ombudsmöte och Svenska Skogsvårdsföreningen utsetts att anordna pristävlan och bedöma tävlingsskrifter i skogliga frågor, få härmed inbjuda intresserade författare till deltagande i tävlan i nedan anförda ämnen.

Tävlingsskrifterna skola vara avfattade i populär form samt böra innehålla de viktigaste rönen angående de ämnen, som behandlas. Framställningen bör vara kortfattad samt i lämpliga delar väl illustrerad. Tävlingsskrift bör genom sitt framställningssätt vara lämplig till massutdelning genom skogsvårdsstyrelserna i landet.

Förlagsrätten till prisbelönad eller inlöst tävlingsskrift tillhör Svenska Skogsvårdsföreningen, som äger rätt att publicera den i den form och på det sätt, som Föreningen och Skogsvårdsstyrelsernas ombudsmötes förvaltningsutskott anse vara lämpligt för att befordra det ändamål, som pristävlingen avser att gynna. Vid bedömning av tävlingsskrifts sidantal lägges som norm den stil och sidstorlek, som användes i tidskriften Skogen.

Tävlingsskrift insändes *med posten* till fröken S. Martin, adr. Svenska Skogsvårdsföreningen, Jakobsbergsgatan 9, Stockholm.

Tävlingsskrift skall vara maskinskriven, försedd med motto eller pseudonym samt förseglad namnsedel.

Tävlingsämnena äro med hänsyn till sin beskaffenhet indelade i fyra grupper.

Grupp 1.

Skogens betydelse för Sverige.
Skogsträdens fordringar på ljus, klimat och jordmån.
Skogens ändamålsenliga avverkning.
Skogens föryngring.
Avverkat virkes tillredning och uppmätning.

Tävlingsskrift inom denna grupp skall omfatta sexton sidor. Första pris utgår med 1 000 kr., andra pris med 750 kr. och tredje pris med 500 kr.

Grupp 2.

Skyddsåtgärder mot skador å skog.
Skogsmarkens försumpning och åtgärder för dess torrläggning.
Uppskattning av skogens virkesmassa och tillväxt.
Råd vid skogsförsäljningar.
Husbehovsvirket.

Tävlingsskrift inom denna grupp skall omfatta sexton sidor. Första pris utgår med 800 kr., andra pris med 600 kr. och tredje pris med 400 kr.

Grupp 3.

Skogens vård under uppväxttiden.
Skogssådd.

Skogsplantering.
Insamling av skogsfrö.
Vinsten av skogsodling å äldre kalmarker.
Tävlingsskrift inom denna grupp skall omfatta 8 sidor. Första pris utgår med 500 kr., andra pris med 400 kr. och tredje pris med 300 kr.

Grupp 4.

Skogshushållning vid ett mindre jordbruk i Norrland.
Skogshushållning vid ett mindre jordbruk i mellersta eller södra Sverige.
Tävlingsskrift inom denna grupp skall omfatta 48 sidor. Första pris utgår med 1 500 kr., andra pris med 1 000 kr. och tredje pris med 750 kr.
I det för tävlingsskrift uppgivna sidantalet skall även inberäknas utrymme för illustrationerna.
Prisnämnden förbehåller sig rätt att inlösa goda, men icke prisbelönta tävlingsskrifter med 350 kr. inom grupp 1, med 300 kr. inom grupp 2 och med 200 kr. inom grupp 3 samt med 500 kr. inom grupp 4.
Tävlingstiden utgår för grupp 1 $^{1}/_{10}$ 1920, för grupp 2 $^{1}/_{11}$ 1920 och för grupp 3 $^{1}/_{12}$ 1920 samt för grupp 4 $^{1}/_{2}$ 1921.
Stockholm den $^{26}/_{2}$ 1920.

HENRIK HESSELMAN. ÅKE JOACHIMSON. G. PFEIFF. PER ODMAN.

Skogsveckans allmänna sammanträde äger rum fredagen den 19 mars kl. 11 f. m. i Röda kvarn, Biblioteksgatan, Stockholm. Härvid förekommer:
1. *Hälsningsanförande* av Svenska Skogsvårdsföreningens ordförande konteramiral ARVID LINDMAN.
2. *Skogslagstiftningens mål och möjligheter.* Föredrag av läraren i skogspolitik vid Skogshögskolan, juris licentiat PER JACOBSSON.
3. *Några erfarenheter från timmerkörning med traktorer.* Föredrag (med kinematografbilder) av skogschefen W. STRANDBERG.

Svenska Skogsvårdsföreningens årsmöte avhålles å Läkaresällskapets stora sal, Klara O. Kyrkogata 10.
Härvid förekomma följande diskussionsämnen:
Skogslagstiftningskommitténs förslag.
a) *Föreskrifter ang. återväxten och skogens skydd.* Inledare: Skogschefen ARVID NILSSON.
b) *Om organen och sättet för skogslagarnas handhavande.* Inledare: Revisionssekreterare V. WISÉN.
c) *Om allmänningar.* Inledare: Godsägare G. SEDERHOLM.
Lagarna om härbärgen för skogs- och flottningsarbetare samt deras tillämpning. Inledare: Specialinspektören inom yrkesinspektionen, jägmästare O. WALLNER. (skioptikonbilder).
Eventuellt (beroende på kommunalskattefrågans läge i Riksdagen.)
Lämpligaste beskattningsformen för skogsbruket från skogsvårdssynpunkt. Inledare: överjägmästare U. WALLMO.

Skogsveckans middag äger rum på lördagen den 20 mars kl. 7,30 e. m. å Strand hotell.

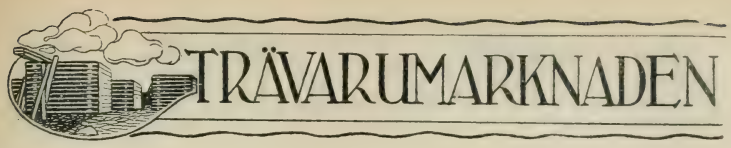

Under senare delen av februari har rått ett visst stilleståndi marknaden. Emellertid synes intresset för affärer ånyo börja att inträda, om ock ej omsättningen är lika livlig som före den omförmälda perioden av stiltje. Det torde för övrigt hava varit ganska naturligt, att en viss avmattning inträdde efter det liv som karaktäriserade marknaden i januari och början av februari. Omkring 500,000 standards äro sålda för 1920 till under loppet av försäljningstiden stigande priser. Priserna äro som sagt fasta, och ingen som hälst anledning till en återgång kan föreligga.

Inom vår sågverksindustri har intresset varit starkt taget i anspråk beträffande uppgörelserna om arbetslöner för 1920. Det har tidvis sett mycket hotande ut, att en större arbetskonflikt skulle utbryta. Dess bättre har så ej blivit fallet, i det arbetsvillkoren blivit överenskomna emellan arbetsgivares och arbetares organisationer. Det är att hoppas att dessa överenskommelser skola överallt respekteras, och att en välbehövlig arbetsro kan erhållas. För visso skulle vårt land ej hava råd att en av dess allra viktigaste exportindustrier bleve lamslagen för någon tid framåt.

Avverkningarna hava under januari och februari gått förhållandevis dåligt. Från norra Sverige omförmäles osedvanligt stora snömängder, under det att södra delarna av landet lida brist på snö. Möjligen torde för Norrlands vidkommande det vårliga vädret medföra en förbättring i avverkningsresultaten.

Stockholm 12 mars 1920.

—M.

NOTISER

Vacker gåva till Skogshögskolan. På Skogshögskolans kollegium sammanträdde fredagen den 5 mars överraskades man att finna skogshögskolans rektorsrum prytt av en samling utomordentligt vackra målningar i olja, föreställande bilder från gamla skogsinstitutet. Det är rektorn, professor A. Wahlgren, som överlämnat dessa av honom själv utförda tavlor som gåva till skogshögskolan. De komma att på den nya högskolan ständigt minna om det kära gamla Skogis, och de äro också ett uttryck för de starka band, som hålla givarens tankar och känslor fästade vid samma gamla Skogis.

De sju tavlorna i sina smakfullt enkla ekramar göra en starkt konstnärlig verkan mot de med blå väv spända väggarna.

När man kommer från kollegiirummet mötes blicken av en stämningsfull kvällsdis över Djurgårdsbron samt på samma vägg en tavla av den i senare tider tillkomna skogsteknologiska byggnaden i vackert månsken, vilket endast diskret belyser den arkitektoniskt sett mindre lyckade byggnaden. På väggarna å ömse sidor om utgången hänger en nattstämning av institutsbyggnaden och en bild över Djurgårdsbron i rik sommargrönska. Å stora väggen över soffan finna vi en tavla över ekonomibyggnaden med blommande syrenbuskar i gräsmattan samt en gårdsinteriör av själva institutsbyggnaden. Över rektorns skrivbord är slutligen placerad en delikat vinterbild av skogsinstitutet med mjuk snö på trädgrenar och buskar.

Alla bilderna genomandas de för Wahlgrens konstnärslynne så karaktäristiska stämningarna med mjuka belysningseffekter. Flera av bilderna ge kanske också ett något vemodsfullt intryck, återspeglande de känslor, som konstnären pietetsfullt erfarit vid de skilda verkens fullbordan.

Som redan nämnts giver den storartade gåvan en sällsport konstnärlig dekorering åt det vackra rektorsrummet. Men gåvan har också ett betydande kulturhistoriskt värde genom att återgiva bilder av de byggnader, där Sveriges skogsmän under 90 år danats för sitt viktiga kall.

Helt säkert skall mången skogsman söka att under stundande skogsvecka få tid till ett besök på denna i så många avseenden enastående konstutställning i den nya skogshögskolan.

Tilläggas bör att professor Wahlgren redan tidigare låtit Skogshögskolan få del av hans pensel genom de två pannåer, vilka som dörröverstycken pryda kollegierummet. G. Sch.

Jägmästare A. N. Cedergrens resestipendier för från Skogshögskolan utexaminerade elever av jägmästarkursen, vilka önska bedriva skogliga studier i utlandet, kan även i år utdelas på grund av donators frikostighet att ställa 500 kr. till förfogande utom fondens ränteavkastning. Berättigade att söka stipendiet äro elever, som utexaminerats från högskolan under tiden $^1/_5$ 1919 —$^1/_5$ 1920. Ansökan om delfående av stipendiebeloppet bör med bifogande av resplan vara till Skogshögskolans rektor insänd före 1 instundande maj.

SKOGSADMINISTRATION

SKOGSSTATENS LÖNEREGLERING.

Domänstyrelsens yttrande över Kommunikationsverkens lönekommittés förslag.

Genom nådig remiss den 8 januari 1920 har Eders Kungl. Maj:t infordrat domänstyrelsens underdåniga utlåtande över kommunikationsverkens lönekommittés betänkande angående lönereglering för domänverket. Till åtlydnad härav får domänstyrelsen med remissaktens återställande i underdånighet anföra följande.

I stort sett finner styrelsen det lönesystem, varpå kommitténs förslag är grundat, riktigt. Sålunda anser styrelsen, i likhet med kommittén, att avlöningsbestämmelserna för domänverkets hela ordinarie personal böra sammanföras i ett enhetligt reglemente. Ej heller har styrelsen något att erinra mot förslaget till avlöningsreglemente, i vad det avser allmänna bestämmelser för tjänsternas tillsättande, villkoren för avlöningarnas åtnjutande, tjänstemännen åliggande skyldigheter eller dem, utöver den kontanta avlöningen, tillkommande förmåner .

Men styrelsen kan icke underlåta att mot förslaget framställa en grundväsentlig anmärkning, riktad mot det centrala i hela systemet, nämligen löneplanen. Det lärer enligt styrelsens förmenande icke kunna bestridas, att den allmänna strävan att alltmera utvidga den statliga verksamheten vid utnyttjandet av landets naturtillgångar leder till, att staten i sin tjänst måste söka anställa de allra bästa arbetskrafter. Men om detta skall kunna genomföras, fordras med nödvändighet, att staten tillförsäkrar sina tjänstemän, åtminstone innehavarna av de viktigaste befattningarna, sådana löneförmåner, att statstjänsten, trots konkurrens från enskilda företag, kan bliva eftersträvansvärd. Å andra sidan måste lönesystemet vara så avpassat, att det möjliggör en skillnad i avlöningsförmåner för innehavare av likvärdiga befattningar. I intet av dessa avseenden är förslaget sådant att det kan av styrelsen anses tillfredsställande. Särskilt gäller detta beträffande de föreslagna avlöningarna för jägmästarna. Enligt styrelsens bestämda uppfattning äro dessa avlöningar över huvud för låga, och synnerligast är latituden mellan den högsta och lägsta lönegruppen för snävt tilltagen för att lämna tillräckligt utrymme för ett rättvist värdesättande av revirförvaltarnas individuellt olika arbetsprestationer.

Ett uppbyggande av löneskalan inom jägmästaregraden efter nu nämnda grunder måste dock föranleda en förskjutning uppåt av lönesatserna för de befattningar, som i löneplanen äro upptagna i högre grader än jägmästarnas. Enär emellertid en sådan förskjutning skulle medföra, att vissa högre befattningar vid domänverket i avlöningshänseende skulle komma att intaga en förmånligare ställning än motsvarande befattningar vid övriga affärsdrivande

verk, har styrelsen likväl — då enligt styrelsens förmenande för domänverkets del för närvarande icke kunna ernås högre avlöningar än de som av riksdagen bestämts för de övriga affärsdrivande verken — nödgats i stort sett ansluta sig till det av kommittén framlagda förslaget.

Styrelsen har i övrigt vid granskning av förslaget funnit anledning till vissa anmärkningar, i det stora hela sammanfallande med vad byråchefen Hermelin och överjägmästaren Björkbom i deras vid kommittébetänkandet fogade reservation anfört.

Utöver den generella anmärkning, som förut framställts, finner styrelsen sig föranlåten till en erinran beträffande kommitténs utredning rörande domänverkets ställning i det statliga lönesystemet. Kommitterade erkänna visserligen, att domänverkets uppgifter »måste uppfattas såsom avseende en verklig affärsrörelse, där det gäller att med noggrant aktgivande på inspelande ekonomiska faktorer söka ernå största möjliga behållning, dock utan åsidosättande av en god och rationell skogsskötsel». Och kommitterade tillägga, att denna verkets uppgift blir »så mycket mera maktpåliggande som verksamheten ifråga måste bedrivas under viss konkurrens med den enskilda skogsindustrien».

Styrelsen anser, att kommittén med detta uttalande givit uttryck åt en fullt riktig uppfattning av domänverkets ställning inom administrationen. Uttalandet kan nämligen, enligt styrelsens förmenande, icke tolkas på annat sätt än att kommittén — utan meningsskiljaktighet för övrigt — velat inrangera domänverket bland de affärsdrivande verken. Kommittén betonar detta ytterligare, då den gör gällande, att intet tvivel synes böra råda därom, att domänverket, såsom affärsdrivande verk betraktat, kan jämställas med de övriga affärsdrivande verken.

Styrelsen, som givetvis icke har något att i huvudsak erinra mot denna uppfattning, tillåter sig dock, i likhet med ovannämnda reservanter inom kommittén, kraftigt betona, att domänverket i långt högre grad än post- och telegrafverken kan betraktas såsom affärsdrivande verk. Dessa senare äro nämligen, enligt styrelsens förmenande, rena monopolföretag, vilkas betydelse för statens affärsverksamhet i intet avseende kan jämföras med domänverket. Därest en jämförelse med andra verk synes erforderlig, torde det ligga närmast till hands att likställa domänverket med vattenfallsverket, med vilket domänverket, såsom affärsdrivande verk, har många beröringspunkter.

I stort sett sammanfaller dock, såsom av det sagda framgår, styrelsens och kommitténs uppfattning om domänverkets ställning. Men då det gäller att draga konsekvenserna av denna utgångspunkt, kan styrelsen icke följa kommittémajoriteten.

Kommittén förmenar nämligen, att domänverkets ställning såsom affärsdrivande verk icke i och för sig är avgörande för frågan, huruvida verkets tjänstemän skola i avlöningshänseende jämställas med de övriga affärsdrivande verken. Styrelsen åter vill kraftigt göra gällande att så är förhållandet, och styrelsen vill till och med gå så långt, att styrelsen anser, att domänverkets befattningshavare — åtminstone det stora flertalet av dem — i långt högre grad än tjänstemännen vid övriga affärsdrivande verk, vattenfallsverket möjligen undantaget, kunna göra anspråk på de förmånligare avlöningar, som numera allmänt anses böra tillkomma de affärsdrivande verkens tjänstemän.

Längden av den dagliga tjänstgöringstiden å tjänsterummet kan av styrelsen — i motsats till kommittén — icke tillmätas någon avgörande betydelse

vid jämförelse med övriga affärsdrivande ämbetsverk. Beträffande domänverkets centrala myndighet erkänner styrelsen visserligen, att den normala tjänstgöringstiden för dess tjänstemän för närvarande är en timme kortare än vid kommunikationsverken. Men styrelsen finner det helt naturligt, att denna tjänstgöringstid bör utsträckas till 7 timmar om dagen, så snart avlöningsförmånerna vid domänverket bliva likställda med övriga affärsdrivande verk. En sådan förlängd daglig arbetstid är önskvärd även från ämbetsverkets egen sida, enär det ifråga om en ganska stor mängd ärenden är av synnerlig vikt, att de avgöras samma dag de inkomma. I övrigt anser sig styrelsen böra erinra om den betydelse en utsträckt tjänstgöringstid har vid lösningen av den för domänverket trängande lokalfrågan. Ehuru redan nu de sex fastslagna arbetstimmarna på tjänsterummet för många av verkets befattningshavare är en minimitid, vars överskridande ingalunda är att betrakta såsom undantagsfall, torde likväl för personalens stora flertal den för närvarande fastställda arbetstiden i regel icke överskridas. Då styrelsens personal för närvarande uppgår till 111 personer, skulle en timmes längre tjänstgöring om dagen betyda ett ganska avsevärt arbetstillskott, varigenom en minskning av personalen möjligen skulle kunna företagas, vilket å sin sida skulle göra behovet av ökat lokalutrymme mindre trängande.

I fråga om lokalförvaltningen är en jämförelse i detta avseende svårare att uppdraga. Väl må det erkännas, att den dagliga tjänstgöringstiden för det stora flertalet av den förvaltande personalen icke är så strängt bunden som vid exempelvis kommunikationsverken. Men detta ligger ju i sakens natur, då hela den verksamhet, varom här är fråga, förutsätter tjänstemannens vistelse utanför tjänsterummet, mången gång under en oavbruten längre tid. Att detta ingalunda kan betraktas såsom en fördel för den enskilde tjänstemannen utan i regel tvärtom, hava reservanterna med många och tydliga exempel visat.

Ehuru sålunda någon bestämd tjänstgöringstid icke kunnat fastställas för skogsstatens personal, utesluter icke detta förhållande, att dess arbetstid i verkligheten är lika lång om icke längre än vid kommunikationsverken. De besvärligheter och umbäranden, som skogsstatspersonalen på grund av sin tjänst måste underkasta sig, torde vara utan jämförelse med vad som gäller för de övriga affärsdrivande verkens personal, och böra, enligt styrelsens förmenande, mer än väl uppväga de olägenheter en tjänstgöring å bestämda tider givetvis medför. Reservanterna hava också påvisat, att för skogspersonalens vidkommande natt- och söndagstjänstgöring ingalunda är utesluten, även om de icke äro bundna till regelbundet återkommande fall.

En annan omständighet, som kommittén tillmätt en viss betydelse vid bedömandet av avlöningsförmåner för domänverkets personal, är den ganska stora rörelsefrihet, som denna personal äger vid val av bostadsort. Även i detta avseende hava reservanterna visat — och styrelsen kan vitsorda detta — att åtminstone numera denna rörelsefrihet är så begränsad, att man praktiskt taget kan bortse från denna förmån.

Det synes styrelsen för övrigt som om kommittén underskattat en del omständigheter, som, enligt styrelsens förmenande, äga nog så väsentlig betydelse vid bestämmandet av avlöningsförmåner för domänverkets befattningshavare. Dit hör bland annat det förhållandet, att den förvaltande personalen — i motsats till flertalet tjänstemän vid kommunikationsverken — är högskoleutbildad, och att den bevakande och med den likställda personalen erhållit en ingående

specialutbildning vid fackskolor. Dit hör även, såsom reservanterna framhållit, den konkurrens om skogshögskoleutbildad personal, som faktiskt råder och som förorsakat en konstant brist på dylik personal inom verket. Uppenbar är den fara, för vilken statens skogsväsende utsättes, då dess bästa arbetskrafter till följd av lockande anbud från enskilda skogsägare lämna statstjänsten för att ägna sig åt enskild tjänst, där man visat sig bättre uppskatta betydelsen av en skicklig och driftig skogsman. Domänstyrelsen, som är satt att vårda statens skogar, anser sig icke stå till svars med att icke så kraftigt som möjligt framhålla för statsmakterna den stora risk, som vidlåder denna flykt av de bästa utav den högskolebildade skogspersonalen från statstjänsten. Det enda botemedlet däremot är, att skogsstatens personal erhåller en ekonomisk ersättning, som åtminstone i någon mån motsvarar den, som bjudes från enskilt håll.

Huru beaktansvärda nu nämnda omständigheter än äro, då det gäller att reglera skogsstatspersonalens avlöning, vill det dock synas styrelsen som om det viktigaste skälet för denna personals jämställdhet i avlöningshänseende med det av de övriga affärsdrivande verken, med vilket domänverket närmast torde vara att jämföra, nämligen vattenfallsverket, är att söka på ett annat område. Reservanterna hava påvisat, att affärsförmåga, initiativ och företagsamhet krävas av domänverkets snart sagt samtliga tjänstemän, lägre såväl som högre. Och dessa egenskaper måste förefinnas icke blott inom den centrala ledningen utan även inom den lokala förvaltningen, enär — såsom reservanterna framhålla — domänstyrelsen liksom enskilda affärsföretag måste åt sina underlydande överlämna att på egen hand, efter eget omdöme och på eget ansvar besluta och handla i en utsträckning, som torde vara rätt betydligt större än den, som i allmänhet kan ifrågakomma inom kommunikationsverken.

Domänstyrelsen anser sig med det nu sagda hava givit fullgoda skäl för den principiella invändningen mot lönekommitténs slutsats, att domänverkets personal, trots verkets av kommittén erkända egenskap av affärsdrivande verk, icke i avlöningshänseende bör jämställas med motsvarande tjänstemän vid övriga affärsdrivande verk.

Såsom en given följd av den ståndpunkt, kommittén intagit, hava avlöningarna till domänverkets skilda tjänstemän satts i ett genomgående lägre plan än beträffande de övriga affärsdrivande verken. Domänstyrelsen, som — med här nedan nämnda undantag — finner sig icke böra göra någon erinran emot kommitténs förslag i vad det avser den lönegrad, till vilken varje särskild befattningshavare skall hänföras, anser sig dock böra på det enträgnaste framhålla, att, med bibehållande av det utav kommittén föreslagna antalet löneklasser i varje lönegrad, begynnelselönerna i skilda lönegrader måste bestämmas till de belopp, som äro föreslagna för den inom varje lönegrad närmast högre löneklass. Med tillämpning härav och med komplettering av felande tal från den löneplan, som enligt nådiga avlöningsreglementet den 19 juni 1919 fastställts för kommunikationsverkens befattningshavare, skulle 9 § i förslaget till avlöningsreglemente för tjänstemän vid domänverket erhålla följande lydelse:

9 §.

Vid uppdelning i lönegrupper av vissa befattningar inom den lokala skogsförvaltningen har kommittén kommit till den slutsatsen, att, om den ur alla

synpunkter fördelaktigaste befattningen inom varje tjänstekategori betecknas med 0 och den mest ogynnsamt ställda befattningen med 10, de särskilda faktorer, vilka böra vara grundläggande vid denna uppdelning, böra ingå, dyrort med fyra poäng, samt kallort, ödslighet och svårsköttheт med var och en två poäng. Styrelsen kan icke dela denna kommitténs uppfattning. Det visar sig nämligen vid en jämförelse med lönereglerингen för kommunikationsverken, att kallortsmomentet i fråga om dessa verk erhållit en annan plats vid lönernas utmätande än då det gäller domänverket. Vid de förstnämnda verken utgår nämligen kallortsersättningen i form av särskild gottgörelse vid sidan av lönen, medan vid domänverket åter kallortsmomentet endast beaktats vid själva lönens bestämmande. Det enda skäl kommittén anför såsom stöd för denna olikhet är den stora rörelsefrihet, som skogsstatstjänstemännen förmenas äga i bostadsavseende. Då styrelsen, såsom redan framhållits, är av den uppfattningen, att denna rörelsefrihet numera praktiskt taget icke existerar, bortfaller, så vitt styrelsen kan finna, detta enda skäl för nu berörda olikhet mellan de fastställda avlöningarna vid kommunikationsverken och de föreslagna avlöningarna vid domänverket. På grund av det nu sagda får styrelsen föreslå, att kallortsmomentet icke måtte ingå såsom faktor vid grupperingen av befattningarna inom den lokala skogsstatspersonalen, utan i stället kallortsersättning finge till samma belopp som vid kommunikationsverken utgå i form av särskild gottgörelse vid sidan av lönen, och synes denna styrelsens uppfattning så mycket mera motiverad som personalen vid statens järnvägar i viss utsträckning äga rätt till fria järnvägsresor och frakter, vilken förmån med hänsyn till nu gällande högre järnvägstaxor särskilt för Norrlands vidkommande är av stor betydelse.

Därest detta styrelsens förslag vinner beaktande, böra vid grupperingen av avlöningarna dyrort ingå med fyra poäng, ödslighet med två poäng och svårsköttheт med fyra poäng. Genom att öka svårsköttheтsmomentet med två poäng vinnes fördelen av vidsträcktare latitud mellan högsta och lägsta lönegruppen inom i övrigt likvärdiga befattningar.

Domänstyrelsen har redan tidigare, i skrivelse till lönekommittén den 21 november 1919 tillstyrkt att notarierna på styrelsens två jordbruksbyråer måtte likställas med byråjägmästare, och något skäl att nu frångå denna uppfattning föreligger icke. Lönekommittén, som i sak ej haft något att erinra mot detta förslag, har dock velat göra gällande, att styrelsens tillstyrkande icke kan anses innebära ett förbehållslöst vitsordande av att en uppflyttning av dessa notarier för närvarande vore oundgängligen påkallat. Styrelsen anser sig böra betona, att en sådan tolkning av styrelsens tillstyrkande uttalande icke överensstämmer med vad styrelsen däri velat inlägga. Tvärtom finner styrelsen det synnerligen påkallat, att en sådan uppflyttning äger rum. Kommittén erkänner själv, att åtminstone vissa av notariernas göromål äro av den art, som eljest tillkommer sekreterare inom de centrala ämbetsverken, och att ifrågavarande befattningshavare såsom varande byråchefs närmaste man med skyldighet att vid förfall för byråchef inträda såsom föredragande i viss mån intaga en särställning i förhållande till notarier i allmänhet. Då styrelsen fullt delar denna uppfattning, finner styrelsen det också angeläget, att de båda ifrågavarande notarierna beredas en tjänsteställning, som motsvarar deras nog så ansvarsfulla uppgift. Att på sätt lönekommittén föreslagit till en obestämd framtid uppskjuta denna uppflyttning av notarierna i en högre

lönegrad för att därigenom icke föregripa en eventuell allmän lönereglering för personalen vid de centrala ämbetsverken, synes styrelsen fullständigt sakna varje grund. Styrelsen anser sig i detta sammanhang böra framhålla såsom ytterligare skäl för denna uppflyttning dels det förhållandet, att befordringsmöjligheterna för dessa befattningshavare inom domänstyrelsen äro avsevärt sämre än för motsvarande tjänstemän inom andra ämbetsverk, dels den omständigheten att enligt kommitténs förslag notarie skall vara skyldig att utan ersättning under viss tid bestrida byråchefsgöromål.

Vad som gäller om notarierna å jordbruksbyråerna gäller givetvis i lika hög grad om notarien å kameralbyrån. Att denne skulle intaga en i avlöningshänseende sämre ställning än övriga notarier saknar, enligt styrelsens förmenande, varje berättigande och kan icke motiveras av det utav kommitteréservanterna anförda förhållandet, att å kameralbyrån från och med år 1920 redan anställts två tjänstemän i andra normalgraden. Dessa båda tjänstemän — domänkamreraren och domänstatistikern — med deras rent speciella arbetsuppgifter intaga ju en ställning, som i intet avseende inverkar på behovet av en sekreterare å ifrågavarande byrå.

Styrelsen får, med stöd av det nu anförda, på det livligaste tillstyrka, att notariebefattningarna å de båda jordbruksbyråerna och kameralbyrån ombildas till sekreteraretjänster med avlöning i samma grad som byråjägmästare.

Vad domänfiskalen beträffar framhåller kommittén, att för innehavaren av denna befattning fordras högre juridisk utbildning, varjämte med samma befattning är förenad självständig föredragningsskyldighet ävensom skyldighet att bevaka och utföra kronans rätt och talan i ärenden, som röra styrelsens förvaltning. Riktigheten av denna uppfattning av domänfiskalens kvalifikationer och åligganden kan av styrelsen vitsordas. Men då kommittén från denna utgångspunkt drager den slutsatsen, att domänfiskalstjänsten kan anses jämförlig med de beslutade första sekreterarbefattningarna vid kommunikationsverken, kan styrelsen icke längre följa kommittén. Det synes styrelsen nämligen alldeles påtagligt, att arten av domänfiskalens arbete, som för övrigt blir alltmera omfattande och krävande i samma mån styrelsens verksamhetsområde utvidgas, ger berättigande åt den slutsatsen, att domänfiskalsbefattningen bör placeras i samma lönegrad som ombudsmannen vid statens järnvägar. Såsom ett ytterligare skäl härför får styrelsen framhålla att, därest denna befattning icke beredes avlöningsförmåner, som motsvara de stora krav, som ställas på dess innehavare, svårigheter helt säkert skola uppstå för erhållande av fullt kompetent sökande till densamma. På grund därav anser styrelsen det angeläget, att domänfiskalsbefattningen uppföres i 22:a löneklassen enligt kommitténs löneplan för domänverket.

De för generaldirektören och överdirektören av kommittén föreslagna avlöningsförmånerna, 25,000 respektive 17,000 kronor finner styrelsen för låga i förhållande till de synnerligen stora krav, som måste ställas på dem. Styrelsen får därför tillstyrka, att arvodet för generaldirektören måtte bestämmas att utgå med samma belopp, som för generaldirektören och chefen för statens vattenfallsverk eller 30,000 kronor och för överdirektören med samma belopp som för överdirektör och souschef vid statens järnvägar eller 18,000 kronor, båda för år räknat.

Vad beträffar årsarvodet till domänfullmäktige bör detsamma fastställas till 4,000 kronor eller samma arvode, som anvisats åt telegraffullmäktige.

Lönegrad	Löne-klass	Tjänstemän vid lokalförvaltningen — Lönegrupper A	B	C	D	E	F	G	Tjänstemän i domänstyrelsen
A. *För manliga tjänstemän.*									
3:e lönegraden kronojägare och tillsyningsmän	5	2,460	2,574	2,688	2,802	2,916	3,030	3,144	
	6	2,580	2,700	2,820	2,940	3,060	3,180	3,300	
	7	2,730	2,856	2,982	3,108	3,234	3,360	3,486	
	8	2,880	3,012	3,144	3,276	3,408	3,540	3,672	
	9	3,060	3,198	3,336	3,474	3,612	3,750	3,888	
4:e lönegraden skogrättare	8		3,012						
	9		3,198						
	10		3,384						
	11		3,600						
	12		3,816						
5:e lönegraden överjägmästare-assistent	13			5,256	5,454	5,652	5,850	6,048	
	14			5,580	5,790	6,000	6,210	6,420	
	15			5,952	6,168	6,384	6,600	6,816	
	16			6,324	6,546	6,768	6,990	7,212	
6:e lönegraden notarie, registrator, revisor, skogstaxator	14			5,580	5,790	6,000	6,210	6,420	6,420
	15			5,952	6,168	6,384	6,600	6,816	6,816
	16			6,324	6,546	6,768	6,990	7,212	7,212
	17			6,756	6,984	7,212	7,440	7,668	7,668
7:e lönegraden byråjägmästare skogsingenjör	17			6,756					7,668
	18			7,188					8,124
	19			7,620					8,580
	20			8,100					9,060
8:e lönegraden skolföreståndare	18		6,954						
	19		7,380						
	20		7,860						
	21		8,340						
9:e lönegraden jägmästare	19	7,140	7,380	7,620	7,860	8,100	8,340	8,580	
	20	7,620	7,860	8,100	8,340	8,580	8,820	9,060	
	21	8,100	8,340	8,580	8,820	9,060	9,300	9,540	
	22	8,580	8,820	9,060	9,300	9,540	9,780	10,020	
10:e lönegraden domänfiskal flottledsingenjör	21			8,580					9,540
	22			9,060					10,020
	23			9,540					10,500
	24			10,020					10,980
11:e lönegraden överjägmästare	22			9,060	9,300	9,540	9,780	10,020	
	23			9,540	9,780	10,020	10,260	10,500	
	24			10,020	10,260	10,500	10,740	10,980	
	25			10,500	10,740	10,980	11,220	11,460	
12:e lönegraden byråchef	23								10,500
	24								10,980
	25								11,460
	26								11,940
B. *För kvinnliga tjänstemän.*									
1:a lönegraden	1			1,656	1,692	1,728	1,764	1,800	1,800
	2			1,860	1,896	1,932	1,968	2,004	2,004
	3			2,064	2,100	2,136	2,172	2,208	2,208
	4			2,256	2,292	2,328	2,364	2,400	2,400
2:a lönegraden	3								2,208
	4								2,400
	5								2,604
	6								2,808
3:e lönegraden	5								2,604
	6								2,808
	7								3,000
	8								3,204

I samma lönegrad som domänfiskalen har kommittén uppfört flottledsingenjören. Styrelsen har häremot intet att erinra, och denna styrelsens uppfattning rubbas icke av det förhållandet, att den först nämnda befattningen nu föreslagits bliva uppflyttad i 22:a löneklassen enligt löneplanen för domänverket. De skäl, som föranleda styrelsen att föreslå även flottledsingenjörens uppflyttande i nämnda löneklass äro dels den högre tekniska utbildning, som erfordras för denna befattning, dels kravet på praktisk skolning hos innehavaren av nämnda tjänst, dels ock det förhållandet, att flottledsingenjören har att syssla med stora ekonomiska värden — allt omständigheter, som enligt styrelsens förmenande väl motivera en avsevärt högre avlöning åt denne befattningshavare än vad kommittén föreslagit.

Vad skogsstatspersonalen i övrigt beträffar har kommittén velat göra gällande, att den för närvarande till nämnda personal utgående dagersättningen måste tillmätas högre värde än motsvarande ersättning åt vissa kategorier av kommunikationsverkens befattningshavare. Uppenbarligen har kommittén låtit sig påverkas av denna uppfattning vid fastställandet av de löneklasser, till vilka de särskilda befattningshavarna böra hänföras. Gentemot detta betraktelsesätt hava reservanterna Hermelin och Björkbom hävdat den uppfattningen, att nu nämnda förhållande i varje fall icke bör tillmätas något inflytande vid bestämmandet av tjänstemäns löner. Därest kommitténs uppfattning, att i vissa fall domänverkets tjänstemän erhålla mer än skälig ersättning för sina tjänsteresor, är riktig, böra enligt reservanternas förmenande gällande bestämmelser om rese- och traktamentsersättning åt domänverkets personal bliva föremål för revision. Till detta uttalande får styrelsen på det livligaste ansluta sig. Vad särskilt kronojägarna och med dem jämställda befattningshavare beträffar har styrelsen föreslagit deras uppflyttning i högre löneklass under den bestämda förutsättningen att en revision av till dem utgående dagersättningar företages. Ty då en stor del av dessa befattningshavare har sin tjänstgöring så förlagd, att dagarvoden utgå för de flesta av deras tjänstgöringsdagar, skulle, därest nuvarande bestämmelser om traktamentsersättning förbleve orubbade trots den föreslagna löneregleringen, driftkostnaderna för statens domäner i alltför hög grad belastas; och denna belastning bleve än mera kännbar, därest genom det under utarbetning varande resereglementet dagtraktamentet för den lägre personalen bleve avsevärt förhöjt.

På sätt framhålles i annan underdånig skrivelse denna dag, tillåter styrelsen sig slutligen erinra, att kostnaderna för denna lönereglering, lagd efter av styrelsen föreslagna grunder, överstiga, i vad de avse driftkostnaderna för statens domäner, med omkring 270,000 kronor det av lönekommittén framlagda förslaget.

I detta ärendes avgörande hava deltagit överdirektören, de båda domänfullmäktige, som avgivit här bilagt särskilt yttrande, och samtliga byråchefer med undantag av byråchefen Hermelin. Föredragande har varit t. f. byråchefen Johanson. Stockholm den 21 januari 1920.

(Av typografiska skäl äro lönegraderna 1 och 2 omfattande vaktmästarnas i domänstyrelsen avlöning uteslutna i tabellen å sid. × III. *Red.)*

Yttrande av domänfullmäktige med anledning av Domänstyrelsens behandling den 21 januari 1920 av särskilda kommitterades förslag angående löneregl. ering för domänverket.

Undertecknade domänfullmäktige ha vid det sammanträde av domänstyrelsen, vid vilket det av särskilda kommitterade den 18 december 1919 avgivna löneregleringsförslaget för domänförvaltningen upptogs till behandling, för sin del icke velat reservera oss mot det beslut, som av styrelsen fattades, då vi anse de genom detsamma föreslagna lönerna på intet sätt vara för höga, men vi ha för vår del tillrått domänstyrelsen, att med frångående av själva grunderna i förslaget uppgöra och till Kungl. Maj:t ingiva ett helt nytt förslag fotat på helt andra utgångspunkter än kommitténs. Styrelsen har emellertid icke ansett sig kunna biträda detta vårt yrkande av hänsyn till att ärendet så långt fortskridit och att utsikten för en mycket snar framgång för de principer vi förfäkta, vilka styrelsen för sin del icke på något sätt synes underkänna, möjligen icke är att påräkna. Under sådant förhållande ha vi ansett oss i ett särskilt yttrande, avsett att åtfölja styrelsens utlåtande över löneregleringsförslaget, böra framlägga förslag till en avlöningsstat lagd efter något större och enligt vår mening riktigare linjer än den nu förslagsvis föreliggande. Vi ha så mycket mera ansett oss böra göra detta, som domänfullmäktigeinstitutionen synes oss vara upprättad för att i statens skogshushållning låta åsikter och förslag bli hörda, vilka kunna bringa densamma i möjligast intima samband med det praktiska livet och dess krav.

Den 6 december 1918 uppdrogs åt den förut för utredning beträffande löne- och organisationsförhållandena vid statens järnvägar, vid telegrafverket och postverket samt vid statens vattenfallsverk tillsatta kommittén att ävenledes avgiva »förslag ifråga om löne- och organisationsförhållandena vid domänstyrelsen, skogsstaten och statens skogsskolor».

I kommitténs uppdrag ingick ursprungligen också, enligt herr statsrådets och chefens för jordbruksdepartementets yttrande till statsrådsprotokollet att utreda och beakta i samband med löneregleringen sådana organisationsfrågor med hänsyn till domänstyrelse och skogsstat, som kunde vara av betydelse för en riktig uppfattning om löneförhållandena. På grund av kommitténs »skrivelse till domänstyrelsen den 14 juni 1919 angående uppgift om de organisatoriska förändringar beträffande domänverket, som styrelsen kunde anse böra underställas 1920 års riksdags prövning eller som i övrigt borde komma till beaktande i samband med nu ifrågavarande löneregleringe», svarade styrelsen, att den »icke ansåge sig böra nu ifrågasätta några ytterligare» förändringar utöver de under de senaste åren genomförda.

Härigenom kom hela löneregleringsfrågan från ett självständigt plan in på en linje, som synes oss synnerligen litet fruktbringande, i det att kommitténs arbete kom att till huvudsaklig del utgöra ett försök, att på möjligast samvetsgranna och omsorgsfulla sätt sammanställa och med varandra i varje petitess jämföra skogsstatens och övriga affärsdrivande verks, framför allt dock trafikverkens, olika tjänstemannagrader. Intet kan för en rationell och lycklig utveckling av de skilda affärsdrivande verken vara olyckligare. Den kompakta misstämning och vi våga säga besvikelse, som inom skogsstaten råder över det framlagda förslaget, har kanske mindre sin grund i själva lönebeloppens

avvägande än i den undervärdering av skogsmannaarbetets samhälleliga betydelse, vilken mången tror sig ur kommitténs betänkande kunna utläsa, ehuru avsikten helt säkert ingalunda varit denna.

Genom detsamma går för den, som är bekant med förhållandena, en brist på kunskap om den svenska skogens och ej minst de svenska statsskogarnas inneboende möjligheter att rikligt förränta vad som i ena som i andra avseendet i desamma nedlägges, märk dock väl, vad som på ett klokt och omtänksamt sätt i desamma nedlägges.

Rent principiellt sett stå vi här öga mot öga med ett av det moderna samhällets största, svåraste men också viktigaste problem, nämligen *huru av statens egendom och affärsdrift skall kunna uttagas största möjliga avkastning till samhällets fromma.* Huru än åsikterna växla om det lämpliga och riktiga i saken, vare sig man är optimist eller pessimist inför själva faktum, är det obestridligt att nutidens demokratiska samhällsutveckling under lång tid framåt kommer att karaktäriseras av en alltmer omfattande statsdrift. Inför detta oundvikliga faktum måste alla partier och ej minst de, som anse denna utveckling innebära stora samhälleliga fördelar och möjligheter till lyckligare förhållanden, se sig om efter medel, att inom ramen av statsverksamhet i största möjliga grad tillgodogöra sig den under den nuvarande samhällsordningen så starkt drivande kraft, som ligger i den enskildes personliga fördel och belöning för ett särskilt gott och resultatrikt arbete. Man må hur troende som helst predika altruismens satser om att belöningen skall vara det inre medvetandet om ett väl utfört arbete, så lär dock dagligen erfarenheten, att den egna fördelen på mänsklighetens nuvarande utvecklingsstadium alltjämt är en faktor, som samhället ur det helas synpunkt gör klokt i att räkna med. *Staten bör därför, synes det oss, vid planläggande och fastställande av sina lönesystem med den största omsorg söka anpassa dem efter det arbete, som vederbörande lönetagare har att utföra, och icke schablonisera dem mera än alldeles oundgängligt är.*

Detta synes oss emellertid i hög grad skett i nu föreliggande förslag, där tvenne verksamheter av den mest skilda art, som gärna är tänkbar, äro inpressade i samma lönesystem, nämligen å ena sidan handhavandet av ett trafikmedel som järnvägarna med dess för det stora antalet befattningsinnehavare ständigt och jämt i vissa korta intervaller sig upprepande huvudarbeten och å andra sidan vården samt utnyttjandet av skogen, ett arbete som under oändligt skiftande nyanser utspelar sig under årtionden.

Huru konstgjort ett sådant inpressande är av domänförvaltningens personal i trafikverkens löneskala, vilken vi antaga vara väl avvägd och lämplig för dessa, finner man lätt nog vid en detaljgranskning av löneplanen. Endast med svårighet låter sig skogsstaten uppdela i nödiga kategorier, för att fylla de många olika löneklasser, som i ett stort verk som statsjärnvägarna uppenbarligen äro synnerligen lämpliga.

Att ingå på en närmare detaljdiskussion om de utredningar angående värdet från lönesynpunkt av viss arbetstid på tjänsterummet, nattjänst m. m., som intar huvuddelen av kommitténs motivering, liksom av reservanternas reservation, torde vara föga av nöden, då det gäller skogsstatens tjänstemän. Den som ej inser, att det ej är från dessa utgångspunkter en löneregelering för skogsstaten bör ske, *om man vill vinna målet, starkt ökade inkomster för staten*

av det väldiga kapital statsskogarna representera, den har ringa möjlighet att bidraga till detta högst önskvärda mål uppnående.

Då det för oss gäller att klarlägga vad som av skogsmannakårens arbete särskilt bör betalas, utgå vi lämpligast *från revirförvaltarens* eller som han i dagligt tal oftast torde kallas jägmästarens ställning, arbete och betydelse i verket. Han är den axel, kring vilken varje lönereglering måste vända sig, ty han är den axel, kring vilken ytterst hela skogsarbetet tar sin definitiva form. Först måste man taga ställning till vilken avlöning han bör komma i åtnjutande av, sedan är det åtminstone i flertalet fall jämförelsevis lätt att avgöra, vad såväl över- som underordnade böra hava.

Med synnerlig styrka bör framhävas, att *i ingen annan del av statsförvaltningen ett mellanskikt av tjänstemännen äger den dominerande roll för förvaltningens resultat som revirförvaltarna inom skogsstaten,* detta beroende på förvaltningsobjektets, skogens, hela art och natur. Göra de ledande inom exempelvis vattenverket uppriktigt uttänkta, genialt och väl genomarbetade planer för vattenkraftens utnyttjande vare sig i allmänhet eller i ett speciellt fall, kunna de utan svårighet kontrollera att deras idéer och planer bli till punkt och pricka genomförda, ha de sett till att ritningarna äro riktiga kunna de underordnade ingenjörerna ytterst lätt kontrolleras därutinnan, att de verkligen följt dessa ritningar. Sedan allt är färdigt och instruktioner för skötseln äro utfärdade förtälja de självregistrerande apparaterna i stor omfattning noga för den högsta ledningen om dessa instruktioner av sina handhavare intelligent och riktigt följas. Varom icke, ögonblickligen på vederbörande med ett: varför? Den högsta ledningens duglighet blir härigenom oerhört betydelsefull, de underordnade kunna av en sådan pressas och kontrolleras ofantligt skarpt och målmedvetet. Lika eller mycket likartat gestaltar sig förhållandena med få om ock viktiga undantag inom järnväg, telegraf och post.

Ytterst beror detta därpå, att det är mekaniska inrättningar som handhavas, lydande kända lagar. Vad duglighet, omsorg och plikttrohet ytterligare kunna giva i de mellersta och lägre befattningsgraderna är, att arbetet kan inom vissa dock vid duglig överledning jämförelsevis trånga gränser bliva mera ekonomiskt givande än om blott slö pliktuppfyllelse sker.

Vid statsskogarnas förvaltning ställer sig förhållandena helt annorlunda. Här spelar naturligen en duglig och framstående ledning även en mycket stor roll, men dennas möjligheter att utan ett icke blott synnerligen sakkunnigt, dugligt och intensivt utan ock verkligt hängivet och uppoffrande arbete av revirförvaltarna nå bästa möjliga resultat äro oändligt mycket mindre än inom de förenämnda verken. Detta beror därpå, att objekten, som skogsstaten handhar, äro levande varelser, äro träden, över vilkas handhavande inga detaljritningar, dessvärre och dessbättre kunna vi säga, låta sig utarbetas, lika litet som några självregistrerande apparater, kortsystem eller andra medel kunna konstrueras, som säkert berätta den högsta ledningen, om huru dess underordnade tjänstemän handhaft sitt arbete. En konsekvens av denna förvaltningsobjektets biologiska natur även av skogarnas geografiska fördelning inom landet, är att ett lyckligt statligt handhavande av statens stora skogsarealer fordrar ett i möjligaste mån plastiskt och individualiserbart lönesystem, således ett alldeles principiellt olika det som åtminstone för exempelvis vissa huvuddelar av statsbanornas arbetsfält torde vara det riktigaste och lämpligaste.

Vi ha genom det nu anförda framhävt det grundväsentliga felet i det nu framlagda förslaget. Frågan är emellertid av den vikt, att det torde vara lämpligt att belysa den genom några detaljexempel. Våra 140 revirförvaltare omhänderha i närvarande stund förvaltningen av en skogsareal, som växlar för var och en mellan lägst 2,033 hektar och högst 129,723 hektar produktiv skogsmark, ecklesiastika skogar och allmänningar m. m. oberäknat, vilka emellertid även fordra mycket arbete. Varje revirförvaltare har visserligen i många fall s. k. hushållningsplan att »lända till ledning», han får ock vissa regler i årets förvaltningsförslag fastställda av domänstyrelsen, han har över sig överjägmästare och styrelse, men ändock tveka vi ej att påstå, att han är i mycket stor omfattning okontrollerbar och okontrollerad, han är i högre grad än någon svensk ämbetsman en »småkonung» inom sitt ofta ganska stora och värdefulla rike. På hans omdöme, kunskap, flit, skicklighet, om vi nämna människans goda egenskaper, eller hans dumhet, okunnighet och lättja, om vi nämna hennes svagheter, hänga tiotusentals, ja hundratusentals kronor inom vart revir och många millioner årligen, om vi räkna med de 3,757,000 hektar skogsmark som statsskogarna omfatta (övriga allmänna skogar under skogsstatens egentliga förvaltning torde vara omkring 490,000 hektar produktiv skogsmark). Att *det lönar sig* för staten att på allt sätt söka stödja och göra för revirförvaltaren fruktbringande den kunskap, duglighet och arbetsförmåga han kan äga, framgår tydligt och skarpt av ett par exempel, som varje sakkunnig lätt nog kan kontrollera.

På ett revir avverkas 100,000 timmer eller 50,000 träd, ett ingalunda särskilt stort parti. Genom försummelse tillses ej, att träden avsågas så nära marken som möjligt utan tre tum för höga stubbar lämnas. Detta gör på hela avverkningen 10,000 kubikfot och med ett rotpris av 80 öre per kubikfot en förlust av låt oss säga minst *4,000 kronor*. Fallet är ingalunda sällsynt. Men, säger man, det skall väl överjägmästaren tillse. Denne kan omöjligen gå över vartenda hygge i sitt distrikt. För övrigt kan frågan om vad som är för höga stubbar bli föremål för meningsskiljaktigheter. Den högsta straffpåföljd, som torde kunna följa, är ett ogillande från överjägmästaren eller i allra värsta fall från generaldirektören och det kan man taga rätt lugnt när man sitter med kunglig fullmakt. Vad som däremot är säkert är, att staten är av med de 4,000 kronorna. Hos en enskild, väl skött firma kunde påföljden för den felande blivit en annan vida värre.

Ett annat exempel. En lika stor avverkning som den föregående eller om 100,000 timmer och därtill 10,000 kubikmeter trämasseved har beräknats till ett avverkningspris av 2 kronor per stock och 6 kronor per kubikmeter ved. Den oklanderlige revirförvaltaren finner detta gott och riktigt och ingen kan i tjänsten därpå anmärka. Den synnerligen vakne och intresserade tycker att priset dock är väl högt och spekulerar över saken samt undersöker, om ej basvägarna skulle kunna läggas på annat och bättre sätt än förut brukligt varit haver. Han gör sig en del extra, »onödigt» arbete — fullt så besvärligt som både nattarbete och 7 timmar på tjänsterummet — och lyckas lägga vägarna så, att han kan bortsätta utkörningen 10 öre billigare per stock, och 30 öre per kubikmeter massaved. Han har minskat avverkningskostnaden med en bagatell av 5 % men *åt statsverket har han intjänat 13,000 kronor*. Vem tackar honom för det? Troligen ingen. Vad får han för det? Kommer han i högre löneklass och får den därmed förenade fördelen av 220—440 kronor?

Nej, han får nöja sig med samvetstillfredsställelse. Det räcker för en tid, men gör han ett antal sådana drag blir det kanske bekant att han är en duglig man och en dag kommer ett bolag och bjuder honom några tusen kronor mera per år än han har i statens tjänst och då tar han det, och staten är av med både honom och kanske flera gånger 13,000 kronor; efterträdaren gitter troligen icke möda sig särskilt för att intjäna dem till det allmänna.

Slutligen ännu ett exempel av annan art. Vi ha i svenska statsskogarna många tusental hektar yngre skog, som borde varit gallrad men icke är det. Rätt utförd medför sådan gallring en för lekmannen åtminstone alldeles förunderlig tillväxtökning, sällan mindre än 1 kubikmeter fast mått årligen i något så när växtliga bestånd. 10,000 tunnland mogna för gallring torde ej vara ovanliga på mellan- och sydsvenska revir. Att genomföra sådan gallring är dock förenad med mycket omak och besvär för revirförvaltaren. Han kan och han har med mer eller mindre stort fog mången gång avväpnat kritik mot bristande gallring med beskedet att »det är omöjligt få folk», med att »jag har så mycket arbete att jag ej hinner» o. s. v. Om han offrar den egna bekvämligheten, om han sliter och arbetar och genomför denna gallring under kortast möjliga tidsperiod, vilket blir då resultatet? För staten givetvis det, att den får 10,000 kubikmeters tillväxt per år mera så mycket tidigare av dessa skogar, vilket efter det måttliga priset av 5 kronor per kubikmeter fast mått — bränslekommissionens pris var 8: 50 och 6: 50 per kubikmeter *löst* mått — *blir omräknat i pengar 50,000 kronor per år.* För revirförvaltaren blir resultatet att han får ligga ute i skogen i ur och skur, kanske får reumatism och andra skogsmännens plågoris, försummar sin familj och *icke får ett öre mera i inkomst* än om han låtit dessa gallringar draga ut låt oss säga ett årtionde längre, ty småningom hade ju domänstyrelsen alltid kunnat driva fram dem, sedan staten utom räntorna förlorat låt oss säga en halv million.

Den som vill se sakerna sådana de verkligen äro, måste ovillkorligen medgiva sanningen av vad som nyss påstods, att ingen svensk ämbetsmannakår *i motsvarande tjänsteställning* har den möjlighet som revirförvaltarekåren, att utan att begå något som helst tjänstefel tillföra eller avföra statsverket inkomster flerdubbelt större än dess egen lön. *Detta gör att det blir en synnerligen dålig affär för statsverket att underbetala revirförvaltarna.*

Regering och riksdag får emellertid i våra dagar till leda angående så gott som alla befattningshavare höra detta resonemang och det är på intet sätt vår avsikt att föreslå åtgärder, som helt enkelt och utan vidare tillföra revirförvaltarna i jämförelse med övriga statstjänare oproportionerligt höga löner. Vi känna alltför väl att ökade inkomster ej äro nog att förmå en var att uttaga största möjliga arbetskraft och arbetsduglighet. En likformig lönereglering för alla revirförvaltare, sådan som kommittén föreslagit, är helt enkelt en lönereglering motsvarande en viss del av penningvärdets fall, men *innehåller ej den minsta sporre för de framstående och dugliga att öka statens inkomster av sina stora och värdefulla skogar.*

För oss framstår därför som förnämligaste och viktigaste målet att söka uttänka ett sådant lönesystem, att detsamma innebär en sporre till ett intensivare, ekonomiskt genomtänkt och för staten vinstgivande arbete. *Lönen skall stå i intimast möjliga samband med arbetsresultatet* och då detta som ovan visats i särskilt hög grad kan påverkas genom individuell duglighet och offrande

av den personliga bekvämligheten, skola dessa egenskaper genom lönesystemet premieras.

Inom industri, bankverksamhet m. fl. det praktiska livets arbetsområden har ju sedan länge ett ganska enkelt system för att premiera förenämnda samband mellan dugligheten och duglighetens resultat praktiserats, nämligen tantiemsystemet. I sin primitiva form duger detta absolut icke att tillämpas på skogsmannens verksamhet, alldenstund årets nettovinst på intet sätt behöver stå i beroende av att exempelvis ett revir är väl eller illa skött. Att låta hugga skog, där sådan finnes, och få stor ögonblicklig nettovinst är ingen konst och föga arbete.

Innan vi ingå på frågan om huru de härvid mötande vanskligheterna skola kunna i ett klokt avvägt lönesystem övervinnas, måste ett viktigt sakförhållande rörande den högre bildade skogspersonalen beröras.

Den fackligt utbildade skogsmannakåren består av dels »jägmästare», som genomgått Skogshögskolans längre kurs (cirka $3\,^1/_2$ år), dels »forstmästare», som genomgått dess kortare kurs ($1\,^3/_4$ år). För vården av statens skogar användes för närvarande endast jägmästare, detta i alla grader. Under de senare åren förtjäna dessa visserligen ganska bra så snart de utexaminerats, således även under de egentliga utbildningsåren för den praktiska verksamheten, men den första i egentlig mening självständiga, fasta plats, som de kunna erhålla och som naturligen alla sträva till, är revirförvaltaresysslan. Låt oss säga att denna motsvarar socialt sett ungefär kaptensgraden inom armén. Till denna slutpunkt bör ock varje normalt begåvad, oförvitlig jägmästare med fog kunna göra anspråk att förr eller senare nå. Befordringsgrunderna äro även sådana, att då han samlat ett visst antal år i »meriter» (för närvarande ungefär 6—8), är han ganska säker att »erhålla revir». Då emellertid dessa *principiellt sett äro lika avlönade* komma alla i statstjänst anställda högre fackbildade skogsmän i samma ämbets- och lönestadium och där få de gå och stampa hela livet utan möjlighet att komma vidare, med undantag för det lilla fåtal, som kan vinna befordran som överjägmästare eller byråchefer i domänstyrelsen. Alla, begåvade och mindre begåvade, praktiska och mindre praktiska, energiska och mindre energiska, alla köras in i samma stora fålla, ingen skall med fog mot denna framställning anmärka att reviren äro olika avlönade, ity att de nordliga eller på annan grund särskilt besvärliga ha något högre tjänstgöringspengar. Denna löneskillnad är visserligen ej ens så stor, att icke nästan varenda en begagnar första möjliga tillfälle att söka sig till bekvämare, ehuru lägre avlönade revir.

Under allt erkännande av att varje normalt begåvad jägmästare, som oförvitligen tjänstgjort sin tid i extra eller i lägre ordinarie befattningar bör ha möjlighet att till sist bli revirförvaltare, anse vi emellertid *att det är oundgängligen nödvändigt att uppdela reviren i skilda klasser med avsevärt olika löneförmåner.*

Detta är nödvändigt från skogshushållningens synpunkt, därför att reviren äro och alltid måste bliva så olika ej blott med hänsyn till arealstorlek, markförhållanden, virkesförråd, etc. utan även med hänsyn till avsättningsförhållanden, industriella anläggningar och skogliga arbeten, som under olika tidsskeden å dem böra utföras, att ytterst olika krav måste ställas på de personers kvalifikationer, som rätt förmå att handhava deras skötsel.

En olika klassindelning med avsevärt olika löneförmåner är absolut nödvändig för beredande av befordringsmöjligheter, vilka nu — till skillnad från så gott som alla andra statens verk — praktiskt taget saknas i domänverket och enligt vårt förmenande äro den enda verkliga sporren för den stora massan av revirförvaltare, att sätta in sitt yttersta på arbetet. Finnes det möjlighet att inom revirförvaltaregraden avancera från revirförvaltare av 1:sta graden till revirförvaltare av 2:dra graden och 3:dje graden, så skall det helt säkert bli en vida större fart i arbetet i våra statsskogar. Samtidigt löser man även problemet *att ha en slutlig placering för de mindre dugliga,* vilka man icke kan göra sig av med, men som nu dessvärre mången gång bekläda revir, som de icke äro i stånd att väl sköta. De böra aldrig avancera längre än till revirförvaltare av 1:sta graden. Det säger sig självt, att vid befordran till högre revirförvaltareklass hänsyn *endast* bör tagas till skicklighet, ej till det nu till synes outrotliga systemet med »meriter», delvis en förklädd tjänsteålders-favorisering, dold under grundlagens ord om »förtjänst».

Förslagsvis tänka vi oss under nu rådande förhållanden lämpligt att av hela antalet revir 65 % böra vara första gradens, 25 % andra gradens och 10 % tredje gradens eller efter nuvarande reviruppdelning respektive 89, 35 och 14. Vi vilja emellertid vid angivandet av dessa tal klart framhålla att de icke grunda sig på en ingående undersökning av de olika revirens beskaffenhet, utan mera utgå från ett ungefärligt bedömande av huru stort antal personer som inom en kår av den nu ifrågavarandes storlek i genomsnitt kan väntas besitta särskild duglighet och lämplighet för mera fordrande uppdrag klart bör framhållas, att vad som skall betalas är det utförda arbetet, ej det arbete, som visserligen behöver göras men icke blir inom kortaste tid och för billigaste pris utfört. Med en sådan uppställning bör ock en begränsning av det hittills ständiga revirdelandet kunna ske, ty det är ingalunda önskvärt att minska förvaltningsenheterna i för hög grad. En duglig och driftig, väl betald revirförvaltare bör kunna handhava även ett mycket stort revir, där så erfordras under hjälp av billigare, mindre högt kvalificerad arbetskraft. Ej heller bör fastslås en gång för alla, vilka revir som tillhöra respektive klasser, utan bör bestämmandet härav läggas i domänstyrelsens eller eventuellt Kungl. Maj:ts hand. Detta därför att exempelvis ett illa skött men utvecklingsbart revir bör kunna göras till ett andra eller tredje gradens revir.

På det att vikten av revirens uppdelning i klasser må klart framstå, må våra synpunkter på denna fråga ytterligare något utvecklas. Endast sådana revir, som genom stor virkesrikedom, genom gynnsamt geografiskt läge eller i övrigt genom säregna betingelser ge säker förhoppning om stor omedelbar eller framtida avkastning böra principiellt och beständigt föras till 2:dra eller 3:dje graden. Men där dessa förutsättningar finnas påfordras och på sådant revir särskilt duglig revirförvaltare, vilken ock har sig ålagt ett mycket fordrande arbete, vadan han i den mån sådan duglig kraft inom kåren står att uppdriva bör vara av andra eller tredje grad. Det torde emellertid ock numera allt oftare inträffa att revir genom förbättrade kommunikationer, genom nya industriella anläggningar i trakten eller andra förhållanden komma att äga vida större möjligheter att underkastas ett intensivt bruk än tidigare varit fallet. Även då gäller det, att dit må kunna placeras särskilt dugande, för uppgiften särskilt lämplig person av högre grad.

På den korta tid vi haft till vårt förfogande för utarbetande av detta för-

slag, har det naturligen varit oss omöjligt medhinna en i detalj gående granskning av de olika nuvarande revirens ställning i nu berört avseende, men vi vilja dock med några ord antyda vår uppfattning om natur, beståndsbeskaffenhet med mera hos de skilda revirklasserna.

Uppenbart är att det kan finnas flera revir, som borde tillhöra 2:dra och 3:dje klass, än det finnes revirförvaltare, som på grund av duglighet och framstående förmåga böra uppflyttas i 2:dra och 3:dje grad. I sådant fall får man nöja sig med att besätta de revir, som äro mest i behov av sådana krafter, med desamma. De övriga få hur beklagligt detta än i och för sig kan vara fortfarande handhavas av revirförvaltare av 1:sta graden.

Revir av 1:sta klassen böra representera genomsnittstypen. Således många norrländska revir där ej stora och särdeles värdefulla virkesförråd finnas samt i södra Sverige särskilt sådana med smärre spridda parker, rika på ungskogar. Mera typiska exempel synas vara Pärlälvens revir, Sorselerevirен, Arjeplugs, Enköpings, Vartofta, Göteborgs, Norra Skånes.

Revir av 2:dra klassen. Hit bör föras sådana med goda marker, med talrika slutna bestånd i växlande åldersklasser, från vilka virke med fördel kan avyttras under skilda förhållanden och sätt, varför ock stor omsorg och påpasslighet från revirförvaltarens sida påfordras, om ett verkligt gott resultat av såväl skogsvård som försäljningen skall nås. Exempel på dylika revir synas oss vara Älvsby, Bräcke, Hamra, Gästriklands, Tivedens, Aspelands, Kalmar revir.

Revir av 3:dje klassen böra utmärkas av synnerligen goda skogsmarker med betydande virkestillgångar och goda avsättningsmöjligheter, ej minst efter förädling i egna verk och industrier. Exempel synas vara, Bodens, Västra Jörns, Garpenbergs, Gullbergs, Karlsby.

Än en gång bör kanske betonas, att under viss tid rådande förhållanden kunna göra det önskvärt, att för exempelvis ett årtionde flytta upp ett första klassens revir i högre klass, men sedan låta det återgå i den klass dit det på grund av naturbetingelserna hör.

Förorda vi sålunda en rörlighet med hänsyn till revirens klassificering, så bör däremot revirförvaltarna, där de icke enligt allmän lag gjort sig skyldiga till tjänstefel, om de en gång utnämnts till revirförvaltare vare sig detta är av första eller av andra eller tredje grad icke kunna berövas de därigenom dem tillförsäkrade löneförmåner. Däremot bör staten förbehålla sig *full rätt till deras förflyttning på för verkets rationella skötsel lämpligaste sätt.*

Ingen överordnad myndighet är ofelbar och erfarenheten har till fullo visat, att inom skogsstaten betänkliga och för staten synnerligen dyrbara misstag äro gjorda därigenom att orätt person placerats på orätt plats och sedan mot sin vilja icke kunnat omplaceras, så snart han icke gjort sig skyldig till tjänstefel i egentlig mening. Ja, mången som på den plats han suttit kostat staten tiotusentals, ja kanske hundratusentals kronor, skulle sannolikt å ett annat för hans gåvor och psyke mera lämpat revir blivit en fullgod revirförvaltare.

I det av kommitterade föreslagna avlöningsreglementet har ock i § 14 antagits den redan för trafikverken gällande bestämmelse om tjänstemans skyldighet att underkasta sig förflyttning. Detta finna vi synnerligen välbetänkt. Frågan är emellertid om med den formulering som givits § en förflyttning ej får karaktären av strafförflyttning, något som på allt sätt bör undvikas.

Inom domänverket göra sig vid många tillfällen bjudande lämplighetsskäl

gällande för förflyttning. I ett fall kan genom nya kommunikationer med mera stora och viktiga icke förut befintliga krav för visst revir på en särskilt dugande person framställa sig, ja ej sällan torde det fallet möta, att den som lämpar sig väl under de gamla förhållandena ej motsvarar de nya. Under sådana omständigheter bör naturligen ett utbyte kunna ske, alldeles såsom sker vid ett väl skött enskilt företag. Detta blir till båtnad för både sak och person.

I ett annat fall kan en förut kraftig och energisk revirförvaltare på ett svårskött revir bliva så nedbruten av överansträngning, reumatism eller dylikt, att han snarast bör förflyttas till en lugnare befattning. Som redan framhållits anse vi det i dylika fall givetvis vederbörande bör vid förflyttning till ett lägre klassens revir få kvarstå i den eventuellt högre lönegrad, som han en gång kommit upp i.

Genom ansökan i vanlig ordning bör kompetent sökande i tur och ordning erhålla ett första klassens revir. Ledig revirförvaltarebefattning av andra och tredje klass besättes även i regel efter ansökan, men vid befordran till dylika revir bör avseende endast fästas vid sökandens större eller mindre skicklighet för tjänsten, men icke vid tjänstetur eller så kallade meriter. Domänstyrelsen bör dock också till en sådan befattning förutom sökande kunna föreslå särskild förtjänt person även om han ej sökt befattningen, men på domänstyrelsens förfrågan förklarat sig villig flytta till det avsedda reviret.

Reviren besättas sålunda ej som nu fast utan endast tillsvidare. I regeln blir det naturligen för lång tid, men kan även vara för kortare tid, så att revirförvaltare, liksom till exempel tjänsteman vid statsjärnvägarne må kunna placeras vid det arbete där han kan anses göra den för verket största nyttan. Han är garanterad viss lön men icke visst arbete och viss arbetsplats. Mången befattningsinnehavare skall möjligen anse denna sats hård, men det måste väl ihågkommas, att befattningarna äro upprättade för det allmännas nytta, ej för befattningshavarens bekvämlighet. Den nu ofta med så stor avund omtalade enskilda verksamheten arbetar helt efter denna utgångspunkt. I själva verket blir blotta medvetandet om, att det ej går an att somna av, om man skall få behålla vad man har och få det bättre, en sådan sporre, att de faktiska förflyttningarna torde bli få. Det är ock för överordnad myndighet så pass obehagligt att verkställa sådan mot vederbörandes vilja, att detta säkert blott då verklig anledning föreligger kommer att ske.

Förflyttas revirförvaltare utan egen ansökan fordrar emellertid billigheten, att han i enlighet med kommitténs förslag erhåller av statsverket full ersättning för de med flyttningen förenade kostnaderna.

Att angiva bestämda lönebelopp för de nu av oss föreslagna 3 revirförvaltaregraderna är synnerligen svårt, då ingen ledning finnes för vilka dyrtidstillägg som därvid böra tänkas ifrågakomma. Utgå vi emellertid från kommitténs siffror synas oss lämpliga grundlöner i rundat tal vara.

1:sta klassens revirförvaltare	.....	7,000	kronor
2:dra » »	.....	8,500	»
3:dje » »	.....	10,000	»

vartill bör komma de dyrorts-, kallorts- och ödslighetstillägg, som kunna vara betingade av för de affärsdrivande verken i allmänhet godkända grunder även som de dyrtidstillägg, som kunna komma att utgå till befattningsinnehavare

med motsvarande nyreglerade löneförmåner och tjänsteställning. Däremot bör en omreglering av rese- och dagarvodestraktamenten ske i sådan riktning, att de i möjligaste mån täcka verkliga utgifterna och ej medföra extra inkomster av sportelnatur.

Med de föreslagna grundlönerna skulle de olika klassernas avlöningsförmåner med ålderstillägg och olika lönegrupper efter den för kommunikationsverken gällande typen bliva:

Revirförvaltare av 1:sta graden.

A	B	C	D	E	F	G
7,140	7,380	7,620	7,860	8,100	8,340	8,580
7,620	7,860	8,100	8,340	8,580	8,820	9,060
8,100	8,340	8,580	8,820	9,060	9,300	9,540
8,580	8,820	9,060	9,300	9,540	9,780	10,020

Revirförvaltare av 2:dra graden.

A	B	C	D	E	F	G
8,580	8,820	9,060	9,300	9,540	(9,780)	(10,020)
9,060	9,300	9,540	9,780	10,020	(10,260)	(10,500)
9,540	9,780	10,020	10,260	10,500	(10,740)	(10,980)
10,020	10,260	10,500	10,740	10,980	(11,220)	(11,460)

Revirförvaltare av 3:dje graden.

A	B	C	D	E	F	G
10,020	10,260	10,500	10,740	(10,980)	(11,220)	(11,460)
10,500	10,740	10,980	11,220	(11,460)	(11,700)	(11,940)
10,980	11,220	11,460	11,700	(11,940)	(12,180)	(12,420)
11,460	11,700	11,940	12,180	(12,420)	(12,660)	(12,900)

I andra graden ha vi satt lönegrupperna F och G samt för tredje graden grupperna E, F och G inom parentes, då enligt de principer vi ovan skisserat, det säkerligen dröjer tiotal av år innan revir i värsta kallorterna kunna skötas så intensivt, att de berättiga en uppflyttning i respektive 2:dra och 3:dje klass. Praktiskt taget skulle en jägmästarelön under de mest krävande förhållanden kunna komma upp till tio à tolvtusen kronor, vilket vi anse för ett minimum.

De löneförmåner, vi ovan föreslagit äro emellertid med hänsyn till de värden som revirförvaltarna handhava och till den enastående betydelsen dessa som ovan visats äga för dessa värdens ökande eller minskande så väl med hänsyn till kapitalvärde som till avkastning, ingalunda lysande om man jämför dem med vad de enskilda skogsägarna bjuda för motsvarande arbete kvalificerade personer.

Vill man att staten med så låga löner ändock skall vinna lika goda resultat som de enskilda ur sina skogar, då dessa som bäst handhavas, måste man enligt vår mening påbygga nu angivna lönesystem med ett system av *förvaltningspremier*, varigenom inom alla tre revirklasserna den synnerliga duglighetens och flitens kan belönas.

Som redan visats är det ej möjligt att bedöma ett revirs skötsel efter ett eller några få års nettovinst å detsamma, utan därför fordras en ingående undersökning av alla de åtgärder av vikt, som under ett antal år å detsamma företagits och av vilka många ge utbyte först i en kanske avlägsen framtid. Då vi föreslå förvaltningspremier, ha vi därför tänkt oss, att sådana skola kunna utgå till en revirförvaltare först efter 5 års skötsel av reviret.

Söker man överväga huru dessa förvaltningspremier lämpligast böra utdelas, äro olika vägar tänkbara.

Enklast är att revirförvaltaren har rätt att när en femårsperiod förflutit sedan han mottog reviret eller sedan han sist erhöll förvaltningspremie, då han anser sig ha presterat ett verkligt gott arbete, själv anmäla sig till erhållande av sådan förvaltningspremie. Kompletterad med bestämmelsen att domänstyrelsen, där den anser revirförvaltare, som själv icke anmält sig, böra komma i åtanke, förordnar om att han skall medtagas vid prövningen, bör ett tillfredsställande urval kunna göras. Genom den senare bestämmelsen kan ock blygare och förnämare naturer, som ha en inre motvilja mot att själv anmäla sig, komma under omprövning.

En annan väg är att vart femte år en synnerligen grundlig inspektion av särskild nämnd sker på varje revir och att denna nämnd föreslår visst antal av revirförvaltarna, som under femårsperioden utfört det dugligaste arbetet till förvaltningspremies erhållande. Detta är kanske det bästa tillvägagångssättet och torde icke innebära några oöverkomliga svårigheter, då det ej bleve mera än 25—30 revir årligen att inspektera, något som för nämnden ej torde behöva taga en tid av mera än omkring 3 månader, i all synnerhet om jägmästare ålåge, att vart femte år utarbeta en ingående redogörelse över sin förvaltning.

Inspektionen företages av och förslag till förvaltningspremiernas utdelande utarbetas av en nämnd bestående av tre i skogshanteringen synnerligen förfarna personer, av vilka förslagsvis tillsvidare en utses av domänstyrelsen, en av föreningen Sveriges ordinarie jägmästare samt en av Sveriges skogsägareförbund. Med denna sammansättning vinnes trygghet för att allsidiga och ej minst praktiska intressen bli avgörande. Bland de föreslagna tilldelas av domänstyrelsen, vars beslut ej kan överklagas, de revirförvaltare, tillgängliga förvaltningspremier, som därav kunna anses ha gjort sig fullt förtjänta. I den händelse förvaltningspremierna äro färre än de förtjänta, tilldelas sådana dem, som i första rummet därtill äro berättigade. Givetvis böra skolrevirens föreståndare i rätten att tävla om förvaltningspremie jämställas med övriga revirförvaltare. Detta så mycket mera som deras lön enligt kommittéförslaget kan sägas vara i svagaste laget.

Om sådana förvaltningspremier skola göra avsedd nytta, böra de naturligen göras tämligen stora och vilja vi föreslå 10,000 kronor, motsvarande för revirförvaltaren en årlig lönetillökning under femårsperioden av 2,000 kronor. Det lämpliga antalet är naturligen för närvarande mycket svårt att bestämma, då denna löneform är alldeles ny och praktisk erfarenhet torde böra vinnas. Anslås försöksvis första gången 10 dylika förvaltningspremier att utgå det första året för vilka sådana beslutas, torde man vinna ytterligare erfarenhet innan nytt beslut därom behöver fattas. Godkännes detta förslag bör sålunda från och med de år den nya staten gäller årligen anslås ett belopp av exempelvis 25,000 kronor till förvaltningspremier.

Det kan synas mången vara en stor summa, om i dylika förvaltningspremier årligen skulle utgå 100,000 kronor, men därvid bör beaktas, att det gäller ett affärsdrivande verk, som 1918 lämnade staten ett driftöverskott av 41,620,000 kronor. Om vi icke taga alldeles fel, något som vi ha väl grund för anledning antaga icke vara fallet, kan denna inkomstsiffra, om statsmakterna förstå att på rätt sätt elda och entusiasmera skogsstatens tjänstemän, lätt nog ökas med ett ganska stort antal millioner och vi äro förvissade om, att det belopp, som nyss nämndes som förvaltningspremie, skall återvinnas av statsverket mångfaldiga gånger.

Ett rättvist och likformigt utdelande av förvaltningspremierna förutsätter självfallet en noggrant genomtänkt och utarbetad instruktion för den utdelande nämnden, vari vederbörlig hänsyn tages till de faktorer, som på längden här äro avgörande för ett ekonomiskt framgångsrikt skogsbruk. Det kan naturligen ej vara oss möjligt att här framlägga ett slutgiltigt förslag till en sådan instruktion, men det borde vara lämpligt att i största korthet beröra de huvudsynpunkter, som synes oss vid utarbetandet av en sådan vara vägledande.

Först och främst gäller det att noga fasthålla att skogsvården ej gäller ögonblicket utan en lång följd av år. Främst böra de mark- och beståndsvårdande åtgärder, som genom åren göra reviret givande, belönas, då de klokt och med ekonomisk blick planlagts och genomförts. Emellertid är det ej blott skogen som sådan, som bör vårdas, utan hänsyn bör ock tagas till handhavandet av det levande material på vars förefintlighet skogsvården dock ytterst blir beroende. Vi mena sättet, på vilket inom reviret belägna torp, skogsarbetareboställer med mera handhafts.

Mycket stor hänsyn bör uppenbarligen också tagas till vad vi skulle vilja kalla den ögonblickliga ekonomiska skötseln. Därmed förstå vi alla skogsarbeten, främst avverkningarnas och utdrivningarnas ledning och utförande. Detta ej blott i den mån, att dessa gjorts klokt och praktiskt, utan ock att revirförvaltaren förmått tillpassa sig efter köparnas behov och önskningar i den mån ett sådant tillpassande för staten medfört ökade priser å det salubjudna virket.

I det föregående ha vi av ovan anförda grunder helt fäst oss vid revirförvaltarnas löneförhållanden. Nödigt är emellerid att med utgångspunkt i de förslag, som för dessa framlagts även angiva vilka konsekvenser dessa synas oss medföra med hänsyn till så väl under- som överordnad personal. Vi anse oss därvid dock endast behöva behandla å ena sidan kronojägarna, å andra sidan överjägmästarna och byråcheferna i domänstyrelsen, då vi för övriga fåtaliga grader icke ha något väsentligt att invända mot det sätt, på vilket de av kommittén inordnas i lönesystemet.

Beträffande kronojägarna vilja vi tillstyrka domänstyrelsens förslag angående deras löneförmåner, dock vilja vi härvid liksom beträffande revirförvaltarna kraftigt betona nödvändigheten av en omreglering av nu utgående rese- och dagtraktamenten i sådan riktning, att de i möjligaste mån täcka de verkliga utgifter, utöver vad vistelse i hemmet skulle medföra, som vederbörande få vidkännas, men ej lämna en betydande vinst av sportelnatur. Granskar man hur saken nu i verkligheten gestaltar sig, skall man finna, att en alldeles abnormt stor procent av kronojägarnas inkomster härröra av dessa dagtraktamentsersättningar, något som icke kan vara förenligt med ett sunt och riktigt

lönesystem. Den inkomst, på vilken en tjänsteman har att leva bör vara en väl avvägd och tillräcklig lön, ej sportler av ena eller andra slaget.

Utöver denna anse vi emellertid att även kronojägaren liksom revirförvaltaren bör ha möjlighet att erhålla en ökad inkomst i de fall, då han genom särskild duglighet och flit gör sig därav förtjänt. Detta anse vi på väsentligen likartade grunder som anförts för revirförvaltarna. Omsorg och flit samt ekonomisk blick äro egenskaper, som göra det möjligt även för kronojägaren att för det allmänna tillvarataga mycket betydande belopp, vilka om det brister härutinnan lätt gå förlorade.

För kronojägarna ha vi tänkt oss *flitpremier* att utdelas högst vart 3:dje år till en och samma person, sättas dessa till ett belopp av 1,000 kronor, skulle detta innebära 333 kronor årligen.

För dessa flitpremiers utdelande torde av lätt insedda skäl ej samma metod kunna användas som för revirförvaltarna, alldenstund denna skulle ställa sig alldeles för tidsödande och dyrbar med det stora antal bevakningstrakter, som här måste övergås. Därtill kommer att det mindre blir själva resultaten än det dagliga arbetet, som bör bedömas. Förslagen till flitpremium för kronojägare måste därför väsentligen läggas i överjägmästarens hand, vilken stödd på revirförvaltarnas rapporter och förslag ävensom på egna iakttagelser vid personligt besök inom bevakningstrakten har att framlägga ett förslag för domänstyrelsen, vilken slutligt utdelar flitpremierna. Nödigt torde bliva att domänstyrelsen på förhand bestämmer huru många sådana, som varje gång skola inom varje distrikt utdelas.

Till sist ha vi att taga ställning till frågan, om vilka löneförmåner överjägmästare och byråchefer rättvisligen och lämpligen böra åtnjuta jämförda särskilt med de ovan föreslagna jägmästarna av högre grad, särskilt av 3:dje graden.

Vår uppfattning av de krav, som böra ställas på nämnda befattningsinnehavare, är att icke någon grundväsentlig skillnad med hänsyn till duglighet och kunskaper m. m. bör finnas, utan att det förvisso mera är i viss mån andra egenskaper, som böra föra till överjägmästareplatserna än till revirförvaltarebefattningarna av 3:dje grad. Vid de förra är det av synnerlig vikt att dess innehavare har förmågan att vinna den underordnade personalens förtroende, att han har en snabb och säker uppfattning, så att han, vid de ju dock rätt kortvariga inspektionerna träffar rätt i sina råd och anordningar m. m. Vi föreställa oss att befordran till överjägmästare icke bör komma in i den banan, att varje 3:dje gradens revirförvaltare utan vidare avancerar till överjägmästare, utan att yngre dugligare sådana bland 2:dra och 1:sta gradens revirförvaltare böra ha alldeles samma möjlighet till överjägmästarebefordran, för såvitt de ådagalagt därför lämpliga egenskaper, som 3:dje gradens. Under sådana omständigheter bör och kan med fog löneskillnaden sättas rätt ringa mellan revirförvaltare av 3:dje graden och överjägmästare. Något mera borde de senare ha, på grund av det större ansvaret och den ju ofta med rätt mycket obehag förenade ställningen. Vi ha tänkt oss att en löneskillnad av i runt tal 1,000 kronor härvid skulle vara lämplig och sålunda överjägmästarnas grundlöner utgöra omkring 11,000 kronor, dock med samma dyr- och kallortstillägg m. m. som ovan för revirförvaltare äro omtalade.

Vill man även här följa den av kommittén föreslagna löneklassindelning,

som tillämpas inom kommunikationsverken, skulle överjägmästarnas löneförmåner vid olika ålder m. m. ställa sig på nedanstående sätt:

Grupp						
A	B	C	D	E	F	G
10,980	11,220	11,460	11,700	11,940	12,180	12,420
11,460	11,700	11,940	12,180	12,420	12,660	12,900
11,940	12,180	12,420	12,660	12,900	13,140	13,380
12,420	12,660	12,900	13,140	13,380	13,620	13,860

Vi ha även övervägt frågan huruvida förvaltningspremier lämpligen borde kunna erhållas även av överjägmästare. Vid närmare prövning synes det oss emellertid vara förenat med nästan oövervinnerlig svårighet att bland så ringa antal som det rör sig om finna objektiva grunder för att särskilt belöna en eller ett par av dem för särskild duglighet och skicklighet, vadan vi icke anse oss böra föreslå andra löneförmåner än de ovan angivna.

Till sist komma vi till byråcheferna i domänstyrelsen. Frågan om deras ställning och avlöningsförmåner står naturligen i närmaste samband med domänstyrelsens hela organisation och arbetssätt. Vi äro av den uppfattningen, att den för närvarande icke är på lyckligaste sätt anordnad. Här är emellertid ej platsen att närmare ingå på våra åsikter i detta avseendet, utan må det vara nog att uttala som vår uppfattning, att upprättandet av en överdirektörsbefattning var ett lyckligt grepp. Denna väg bör fullföljas genom inrättandet av ännu en sådan befattning, vilkens innehavare har att fungera som chef för en nu icke befintlig verklig affärsavdelning, vilken har den närmaste ledningen av de för verket så utomordentligt viktiga försäljningarna av virke, men även för inköpen av vad som för gemensam räkning för reviren kan och bör inköpas. Blir som vi hoppas inom icke alltför avlägsen tid den verkliga ledningen av domänverket lagd i händerna på utom generaldirektören, tvenne souschefer under honom, en för förvaltningen och en för försäljningarna, blir vidare de nuvarande byråchefernas arbete i högre grad än nu är fallet fördelat efter arbetets art än efter geografiska grunder, torde byråchefens arbete och ställning mera komma att bliva byrådirektörens i övriga affärsdrivande verk. Vi kunna ej finna att under sådana förhållanden dessa tjänster böra betraktas såsom principiellt krävande någon högre avlöning än överjägmästarnas, i all synnerhet som ett utbyte efter ett antal år av dessa tjänster mot varandra i många fall ingalunda torde vara olämpligt. Så har ju ock redan i åtminstone två fall på extra stat anställda byråchefer utbytt sin befattning mot överjägmästaretjänster. Någon svårighet att få platserna lämpligt besatta synes oss under ovan angivna förutsättningar knappast vara att befara, så mycket mera som säkert mången duglig man kommer att sätta stort värde på att komma till Stockholm för sina barns uppfostran och av andra orsaker. Det säger sig själv, att byråchef eller byrådirektör i domänstyrelsen kommer att åtnjuta det dyrortstillägg, som Stockholm medför utöver vad flertalet överjägmästare får uppbära. Därjämte synes oss emellertid i hög grad önskvärt, att härutöver tillkommer ett icke för knappt avmätt hyresbidrag, ej minst därför att hyrorna i huvudstaden under de närmast följande åren kunna väntas komma att avsevärt stiga, även i jämförelse med vad fallet kan bliva inom andra orter.

Med stöd av vad vi sålunda ovan anfört anse vi oss böra tillråda domänstyrelsen, att till Kungl. Maj:t avgiva ett yttrande över nu ifrågavarande löneregleringsförslag, som går ut på

att styrelsen avstyrker det framlagda förslaget på ovan anförda grunder,

att styrelsen hos Kungl. Maj:t anhåller att Kungl. Maj:t behagade låta utarbeta och om möjligt för årets riksdag framlägga ett förslag i väsentlig överensstämmelse med ovan framlagda, vilkets huvudgrunder äro revirförvaltaretjänsternas uppdelning i tre väsentligen olika avlönade lönegrupper, tilldelande av förvaltningspremier högst vart femte år åt särskilt förtjänta revirförvaltare och flitpremier högst vart tredje år åt förtjänta kronojägare, och förhöjd avlöning åt överjägmästarna,

att Kungl. Maj:t i den händelse det skulle visa sig, att propositionen om en så beskaffad omläggning av domänstaternas löneförmåner ej hinner utarbetas i så god tid, att den kan föreläggas årets riksdag, behagade till denna framlägga förslag om en provisorisk löneregleringungefär motsvarande det förslag domänstyrelsen nu behagat tillstyrka såsom definitivt.

Stockholm den 11 februari 1920.

GUNNAR ANDERSSON. WILH. EKMAN.

AVGÅNGEN UR STATSTJÄNST ÅREN 1913—1918.

Referat av Kungl. Socialstyrelsens utredning i vad densamma berör Kungl. Domänstyrelsen och Skogsstatens personal.

INLEDNING.

Med anledning av gjord framställning uppdrog Kungl. Maj:t år 1918 åt Socialstyrelsen att skyndsamt verkställa utredning, i vilken omfattning och under vilka förhållanden avgång från statstjänst ägt rum under de senare åren. Utredningen slutfördes år 1919 och finnes publicerad i tidskriften Sociala Meddelanden n:ris 6, 7—8 och 9—12, inalles 52 sidor.

Omfattningen av avgången utröntes genom direkta hänvändelser till olika ämbetsverk och myndigheter rörande de ordinarie och extra befattningshavare, som under tiden 1 januari 1913—1 december 1918, utan att hava uppnått stadgad ålder för pension, avgått till annan verksamhet utanför statstjänst. För vinnande av nöjaktiga upplysningar rörande hithörande spörsmål, var det emellertid erforderligt att jämväl erhålla kunskap om under vilka ekonomiska betingelser avgång från statstjänst ägt rum, d.v.s. att få veta, dels vilka inkomster vederbörande hade av sin befattning i statens tjänst, dels inkomsterna å den nya verksamheten. Fördenskull utsändes frågeformulär till personer, som under dessa år lämnat statstjänsten. Detta omfattade inalles 12 olika frågor rörande såväl de ekonomiska förhållandena som orsakerna i övrigt till statstjänstens lämnande.

Utredningen sönderfaller fördenskull i två delar, dels en allmän undersökning, grundad på uppgifterna rörande avgången från myndigheter och ämbetsverk, dels en specialundersökning, byggd på de från uppgiftslämnarna erhållna upplysningarna. I det efterföljande skall i största korthet lämnas en redogörelse för undersökningens resultat, i vad densamma berör Domänstyrelsens och Skogsstatens personal.

DEN ALLMÄNNA UNDERSÖKNINGEN.

Avgången från Domänstyrelsen och Skogsstaten utgjorde under tiden från den 1 januari 1913—1 december 1918 sammanlagt 161 personer, nämligen resp. 13, 16, 14, 44, 44 och 30 under de olika åren. Av dessa voro samtliga befattningshavare manliga samt 66 av högre grad och 95 av lägre grad. Icke mindre än resp. 58 och 87 personer av de olika tjänstemannagraderna utgjordes av extra personal. Beträffande examenskvalifikationerna innehade 2 personer juridisk examen, 64 examen från skogshögskola (skogsinstitut), 1 person enbart studentexamen samt slutligen 94 avgångsbetyg från folkskola eller annan lägre läroanstalt.

De avgående befattningshavarnas åldersfördelning framgår av tab. I (uppgifter saknas för 6 personer). Åldersförskjutningarna från ett år till ett annat hava visat sig vara mycket obetydliga. Majoriteten har, som synes av tab., överskridit 30 år.

Tab. I. De från Domänstyrelsen och Skogsstaten avgående befattningshavarnes ålder.

Ålder, år	Antal	Procent
20—29	73	47
30—39	72	46
40—ω	10	7

Tab. II. De från Domänstyrelsen och Skogsstaten avgående befattningshavarnes anställningstid.

Anställningstid, år	Antal	Procent
2	39	25
2—5	58	37
5—10	40	26
10—ω	18	12

I tab. II äro befattningshavarne fördelade efter anställningstid vid statstjänstens lämnande (uppgifter saknas även här för 6 personer). Icke mindre än 62 procent av samtliga avgående hava lämnat statstjänsten, innan de uppnått 5 års tjänstetid. Då ordinarie anställning inom Skogsstaten som bekant i regel ernås först efter en längre tids tjänstgöring som extra befattningshavare, framgår även av denna tab., att avgången varit störst bland de extra tjänstemännen, vilket förhållande ju ej är ägnat att överraska.

SPECIALUNDERSÖKNINGEN.

Uppgiftslämnarnes inkomst- och levnadsställning.

Materialet till den speciella undersökningen utgjorde, som ovan nämnts, av individuella uppgifter från befattningshavare, som lämnat statstjänsten. I fråga om tjänstemän av högre grad hava uppgifter inhämtats från såväl ordinarie som extra personal, medan däremot i fråga om personal av lägre grad undersökningen begränsats till sådana, som innehaft ordinarie statstjänst, vilket förhållande fullt motiveras med hänsyn till att ett ombyte av levnadsbana för lägre, extra tjänstemän icke är av samma betydelse som för icke ordinarie, högre befattningshavare, vilka ju före inträde i statens tjänst genom studier och utbildning i allmänhet mera ingående förberett sig för denna levnadsbana och därför kunna förutsättas icke lämna densamma utan mera vägande skäl.

Större delen eller omkring 75 procent av samtliga från skogshögskolan (skogsinstitutet) utexaminerade befattningshavare, vilka lämnat statstjänsten, hava inkommit med uppgifter. Av dessa finner man, att 21 personer övergått

till handel och industri (skogschefer m. m.), 18 till kommunal tjänst (huvudsakligen länsjägmästare m. m.), 4 till enskilda organisationer (arbetsgivar- och yrkesorganisation, tidskrifter m. m.), 3 till fria yrken (konsulterande verksamhet m. m.), o. s. v. Genomsnittliga årsinkomsterna för denna personal, inalles 47 uppgiftslämnare, utgjorde före avgången från statstjänsten enbart av denna 3 602 kr. samt inklusive biförtjänster 3 902 kr. Efter inträde i enskild tjänst voro motsvarande siffror resp. 8 252 och 8 424 kr. eller en inkomstökning av resp. 129,4 och 115,9 procent. Åtskilliga befattningshavare hava emellertid anfört, att den erhållna lönen vid övergången till enskild tjänst endast varit att betrakta såsom begynnelselön, vilken redan ett eller annat år efter anställningen undergått förhöjning och avsevärt överstigit, vad staten efter motsvarande tjänsteår hade kunnat betala. Genomsnittliga inkomstökningen vid övergången till enskild tjänst har bland samtliga undersökta tjänstemannagrupper varit störst för skogsstatspersonalen. Framhållas bör dock, att inkomstsiffrorna i någon mån äro missvisande med hänsyn till att de uppgivna inkomsterna i flera fall avse å ena sidan året före avgången, å andra sidan närmast följande år. Med den starka förskjutning av lönenivån, som under ifrågavarande år ägt rum, blir en dylik jämförelse följaktligen icke fullt riktig.

Orsakerna till avgången ur statstjänst.

Huvudorsaken till avgången ur statstjänst har helt naturligt i de flesta fall varit av ekonomisk natur. I de utsända frågeformulären till tjänstemännen hade emellertid plats även beretts för upplysning av orsakerna till avgång från statstjänst, i den mån denna ej varit enbart av ekonomisk art. På grundval av dessa uppgifter har tab. III upprättats, varvid grupperingen närmast verkställts med hänsyn till de motiv, som vid sidan av den direkta undersökningen anförts såsom avgångsorsaker, varför man icke omedelbart av tabellen kan utläsa, huru stor del av de avgångna befattningshavarne låtit motiv av ekonomisk natur vara för sig bestämmande. Till denna kategori torde i första hand vara att hänföra det stora flertalet av de fall, som i tabellen upptagits under rubriken andra eller icke angivna orsaker. Enbart till denna grupp höra c:a 27 procent av hela antalet uppgiftslämnare. Även inom några av de andra grupperna hava de ekonomiska motiven emellertid uppenbarligen varit dominerande. Särskilt gäller detta de befattningshavare, vilka såsom avgångsorsak uppgivit dåliga befordringsutsikter och i stor utsträckning de, vilka som medverkande orsaker anfört missförhållanden i tjänsten såsom befordringskonflikter, missnöje med tillämpning av vissa lönebestämmelser, otillfredsställelse med tjänsteförhållandena, o. s. v.

Givet är, att en sammanställning av detta slag icke kan göra anspråk på mer än att lämna en ytterligt förenklad bild av de faktorer, undersökningen avser att belysa. Rubriceringen av de enskilda fallen måste också i viss mån bliva subjektiv, särskilt då en kombination av olikartade motiv förelegat. Förekomsten av dylika samverkande orsaker, som i tabellen ej kunnat komma helt till uttryck, framgår närmare av det efterföljande, mera ingående referatet av utredningen.

Bland de förvaltningsgrenar, utredningen omfattar, hava befordringsutsikterna tett sig särskilt mörka vid Skogsstaten. Huru de avgångna

Tab. III. Uppgiftslämnarnes fördelning efter de uppgivna orsakerna till avgången från skogsstatstjänst.

Uppgivna orsaker	Antal
Sjukdom	—
Avskedande eller arbetets upphörande	—
Statstjänsten oförenlig med innehavd bisyssla	—
Övertagande av familjegods, familjebolag o. d.	—
Studier	1
Andra skäl av privat natur	1
Osäkerhet med hänsyn till utkomstmöjligheter och pensionsålder	—
Dåliga befordringsutsikter	11
Bristande teoretisk kompetens för vidarebefordran	—
Befordringskonflikt	3
Missnöje med tillämpning av lönebestämmelser	2
Annan konflikt med överordnade	—
Betungande tjänstgöringsförhållanden	—
Vantrevnad eller bostadsbrist å tjänstgöringsorten	2
Otillfredsställelse med tjänsteförhållanden	11
Politiska orsaker	—
Mera intressant eller självständig verksamhet	7
Andra eller ej angivna orsaker	14

befattningsinnehavarne själva sett sina framtidsperspektiv, framgår bäst av ett urval av deras egna yttranden:

»Avgången från statstjänsten skedde delvis av det skäl, att ordinarie eller självständig befattning ej syntes kunna nås inom rimlig tid (ålder vid avgången 31 år).»

»Som statstjänsteman kunde jag ej tänka på att gifta mig inom rimlig tid.»

»De ringa utsikterna att inom rimlig tid kunna erhålla ordinarie tjänst med fast bostadsort.»

»Den ringa utsikten till befordran och framför allt en assistents beroende av sin chef utan möjlighet för honom att göra sig gällande.»

»Omöjligheten att i statstjänst på ett tiotal år framåt kunna förskaffa mig bättre ekonomisk existens, även om man genom samvetsgrant arbete eller energisk företagsamhet sökte göra det bästa möjliga på sin plats.»

»Orsakerna till avgången: förutom låg avlöning, de små utsikterna till befordran.»

»Snabbare befordran inom skogsvårdsstyrelserna, utsikt till löneförbättring inom kort Självständigare och mera omväxlande arbete.»

»Utsikterna att erhålla ordinarie tjänst annat än i avlägsna norrlandsbyggder med enformig verksamhet voro synnerligen små.»

»Extraordinariesystemet».

I jämförelse med andra kårer, utom beträffande sjöofficerarne, synes befordringskonflikter såsom orsak till avgång ur statstjänst vara talrikast representerade inom Skogsstaten. I detta sammanhang kunna också anföras ett par fall vid Skogsstaten, varvid såsom närmast anledning till avgången anförts vissa speciella missförhållanden i avlöningshänseende. Sålunda anmärker en uppgiftslämnare:

»Statens åtgörande att utnyttja överproduktionen av jägmästare åren 1911—1914 till tjänstemännens nackdel genom tillämpande av ett särskilt skogsindelningsarvode, understigande revirassistenternas.»

I ett annat fall framhålles såsom bidragande orsak:

»De nya bestämmelserna rörande reseersättningen åt skogsstatspersonalen, vilka bestämmelser såsom symptom betraktade komma mig att fullständigt misströsta om vederbörande statsmyndigheters förmåga att se saker och ting en smula i stort.»

Det mindre tillfredsställande sätt, varpå skogsstatstjänstemännens resekostnader anses gottgöras, beröres även av ett par andra uppgiftslämnare, vilka framhålla, att de i sina nuvarande befattningar — såsom länsjägmästare — erhålla överskott av sina resetraktamenten, medan i statens tjänst däremot resekostnaderna icke blevo betäckta.

Bland de fall, där avgången ur statstjänst står i samband med vantrevnad eller bostadsbrist å tjänstgöringsorten, äro de ur statsintressets egen synpunkt mest beaktansvärda otvivelaktigt sådana, som beröra rekryteringssvårigheterna i övre Norrland. Vad Skogsstaten beträffar, hava anförts en del yttranden, som giva vid handen, hurusom särskilt tanken på en långvarig tjänstgöring i översta Norrland för åtskilliga befattningshavare framstått såsom mindre tilltalande. Det rådande transportsystemet synes ej heller väckt odelad tillfredsställelse på alla håll. Dessutom har omöjligheten att på den anvisade tjänstgöringsorten anskaffa bostad uppgivits såsom avgångsorsak för ett par skogsstatstjänstemän.

Under rubriken otillfredsställelse med tjänsteförhållanden hava i huvudsak sammanförts sådana fall, där övergången till enskild tjänst motsvaras av otillfredsställelse med arbets- och löneförhållandena inom uppgiftslämnarens verksamhet.

En f. d. skogsstatstjänsteman anför i fråga om förhållandet mellan stats- och privattjänst följande:

»Privattjänsten erbjuder friare arbetsformer och möjlighet till större personlig insats i arbetet. Överkvalificerad arbetskraft undvikes.»

Ett annat yttrande tager sikte på de extra tjänstemännens osäkra och osjälvständiga ställning:

»Ehuru jag hade goda utsikter till befordran, tack vare goda examina m. m., måste jag, fastän ej alldeles beroende av några tusen kronors löneförhöjning, med hänsyn till studier och utvecklingsmöjligheter lämna statstjänsten, vilket jag hittills icke någon gång behövt ångra, enär staten, efter vad jag kunnat finna, är den sämste arbetsgivaren, isynnerhet med hänsyn till extrasystemet i Skogsstaten, där ingenting göres för ens egen pensionering eller änkepensions erhållande.»

Ytterligare en annan uppgiftslämnare anför:

»Missnöje med statens långsamma befordringssystem och tråkiga arbetsmetoder, mångskriveri, klavbindande av initiativlust, brist på arbetsglädje; dessa orsaker vägde hos mig mer för övergång från statstjänst än de till synes vid tillfället hopplösa, ekonomiska framtidsutsikterna.»

Av förutvarande befattningshavare vid skogsstaten hava vid sidan av de skäl, som ovan angivits, i åtskilliga yttranden framhållits privattjänstens företräden framför statstjänsten med hänsyn till mångsidigare utbildningsmöjligheter, särskilt uti ekonomiska frågor. Som exempel kunna anföras följande uttalanden:

»Min avgång från statstjänst berodde på, att jag, trots att jag trivdes utmärkt med min förra befattning, önskade erhålla revirförvaltarebefattning för att därigenom komma till självständigt arbete under friare former än i statstjänst, ävensom för att komma under en instruktiv ledning av framstående skogschef.»

»Större utsikt till högre lön efter viss tid samt möjligheter till sysselsättning med ärenden av ekonomisk natur för att erhålla en mera mångsidig utbildning.»

»Tillfälle till en allsidigare utbildning i vad till norrländskt skogsbruk hörer, enär assistenter och extra skogsingenjörer i Norrbotten huvudsakligen sysselsättas med stämplingar»

I samband med förevarande undersökning har Socialstyrelsen från olika statsmyndigheter, bl. a. Domänstyrelsen, inhämtat uttalanden angående tillloppet till statstjänst under senaste år, vilken utredning även finnes publicerad i Sociala Meddelanden för 1919, n:ris 9—12, inalles 34 sidor.

Domänstyrelsen har härvid bl. a. meddelat, att antalet sökande till ledigförklarade tjänster vid Skogsstaten under de senaste åren avsevärt minskats, och att svårigheter yppat sig att numera förvärva kvalificerade arbetskrafter. Beträffande sådana tjänster, vartill högskoleutbildning erfordras, uttalar Styrelsen den uppfattningen, att någon förbättring i rekryteringsförhållandena ej kan påräknas, förrän utjämning sker i förhållandet mellan avlöningsförmåner vid Skogsstaten och vid enskild tjänst av motsvarande art. I fråga om rekryteringen av skogstjänstemän med lägre utbildning anser man sig hava anledning påräkna en viss förbättring, sedan avlöningsförmånerna för denna kategori numera blivit höjda.

Såsom Socialstyrelsen själv framhåller i sin utredning, bilda de avgångna befattningshavarnes egna uppgifter, sammanställda med Domänstyrelsens yttrande, ett värdefullt material för bedömande av utvecklingstendenserna å det område, undersökningen avsett att omfatta.

MAGNUS NORDQUIST.

ANSLAG AV MEDEL.

Lån till skogsstatens förvaltande personal för inköp av motorcyklar och automobiler. Domänstyrelsen har bemyndigats att för 1920 använda 120,000 kr. till lån till belopp av högst 3,000 kr. till skogsstatens förvaltande personal för inköp av motorcyklar, automobiler eller andra motorvagnar, avsedda för resor i tjänsten. Lånen skola återbetalas inom fem år och löpa med 5 % ränta. Säkerhet skall av sökanden ställas och godkännas av Domänstyrelsen.

AVLÖNINGS- OCH ERSÄTTNINGSFRÅGOR.

Ang. förhöjning av arbetspriser till hyresgäster och arrendatorer av inägor å kronoparker och vissa andra skogar. K. Maj:ts skrivelse till domänstyrelsen den 20 februari 1920.

På därom av Eder i skrivelse den 22 januari 1920 gjord framställning i ärendet, varöver kammarkollegium den 5 februari 1920 avgivit infordrat utlåtande, har Kungl. Maj:t vid ärendets föredragning denna dag medgivit, att skälig förhöjning av de arbetspris, som enligt nu gällande kontrakt skola betalas till hyresgäster och arrendatorer av inägor å kronoparker och under skogsstatens förvaltning ställda skogar till civila boställen och utarrenderade kronodomäner samt ecklesiastika boställen, må under det arrendeår, som börjas den 14 mars 1920, utgå för verkställt arbete, som utföres utöver den arbetsmängd, för vilken betalningen, beräknad efter i respektive kontrakt bestämda priser, motsvarar den i samma kontrakt bestämda årliga kontanta avgälden, samt under villkor i övrigt att brukarna skola ordentligt och väl utföra dem anvisat arbete samt att det skall tillkomma vederbörande överjägmästare att på förslag av respektive jägmästare bestämma prisförhöjningen och att bestämmandet av arbetslön alltså ej må på något sätt tillkomma vederbörande arrendator eller brukare.

CIRKULÄR.

N:r 14 år 1919, rör förenkling i Kungl. Domänstyrelsens föreskrifter angående de allmänna skogarnas indelning till ordnad hushållning den 27 maj 1916 (1916 års indelningscirkulär); givet den 31 december 1919.

N:r 1 angående sparsamhet med tjänstetelefonsamtal m. m.; den 26 januari;

Av förekommen anledning vill Kungl. domänstyrelsen erinra samtliga befattningshavare vid skogsstaten om nödvändigheten att iakttaga största sparsamhet vid användandet av in-

terurbana telefonsamtal i tjänsten. Sålunda bör särskilt ilsamtal beställas endast då verkligt behov av snabb expediering föreligger. I mindre brådskande fall bör, därest detta skulle medföra minskad kostnad, en anmälan eller en förfrågan lämpligen ske medelst telegram, för så vitt icke meddelandet är av den art, att detsamma utan olägenhet kan befordras med allmänna posten.

Därjämte finner Styrelsen, även av förekommen anledning, skäl att fästa personalens vid skogsstaten synnerliga uppmärksamhet på de i punkt 136 i reglementariska föreskrifter, sådan denna punkt lyder jämlikt beslut den 24 januari 1919 (infört i Domänstyrelsens cirkulär n:r 1 år 1919), givna bestämmelser rörande formen för annonser och kungörelser, på det att onödigt stora annonskostnader må undvikas.

N:r 2 ang. ändrad lydelse av punkt 9 i reglementariska föreskrifterna den 31 januari 1910; givet den 13 februari 1920. Med upphävande av gällande bestämmelser uti ovannämnda punkt av de av Kungl. domänstyrelsen den 31 januari 1910 utfärdade Reglementariska Föreskrifterna till efterrättelse vid skogsstatens tjänsteförvaltning vill Kungl. styrelsen härmed föreskriva, att samma punkt skall hava följande lydelse:

9. Överjägmästarassistent åligger att biträda i överjägmästarexpeditionen, och har han i sådant avseende att på eget ansvar dels handlägga och expediera sådana ärenden, vilka icke påkalla särskilt yttrande eller beslut av överjägmästaren, dels föra eller genom å expeditionen fast anställt skrivbiträde låta föra de böcker, liggare och journaler, som enligt gällande bestämmelser eller överjägmästarens särskilda föreskrift, där skola föras. I övrigt har överjägmästarassistenten att utreda och förbereda de ärenden, som av överjägmästaren till honom för sådant ändamål överlämnas, samt att uppsätta koncept till skrivelser i desamma, och har han att härutinnan ävensom uti sin tjänstgöring i övrigt ställa sig till noggrann efterrättelse de föreskrifter, som meddelas av överjägmästaren.

Sådana ärenden, som av överjägmästarassistent handlägges på eget ansvar, undertecknas av denne »För överjägmästaren».

N:r 3. Ang. allmänna bestämmelser för bokföringsmässigt ordnande av affärstransaktioner mellan redogörare inom skogsstaten; givet den 16 febr. 1920 till Skogsstatens förvaltande tjänstemän. (På grund av de höga tryckningskostnaderna avtryckes ej här cirkuläret, som omfattar 3 trycksidor och som i tryck finnes tillgängligt hos Kungl. Domänstyrelsen.)

N:r 4. Ang. ändringar och tillägg till reglementariska föreskrifter till efterrättelse vid skogsstatens tjänsteförvaltning den 31 jan. 1910, givet den 17 febr. 1920. (Cirkuläret omfattar 5 trycksidor och berör huvudsakligen skogstaxators och skogsindelningsassistents resejournaler, rapporter och andra skyldigheter.

CIRKULÄRSKRIVELSER.

N:r 1 ang. formulär vid anmälan om olycksfall i arbete; den 19 januari.

Överlämnande ett exemplar av Svensk författningssamling n:r 805 år 1919, innefattande riksförsäkringsanstaltens kungörelse den 15 december 1919 angående fastställelse av vissa formulär, vill Kungl. domänstyrelsen fästa den förvaltande skogspersonalens uppmärksamhet därpå, att de nya formulären, vartill blanketter under den närmaste framtiden kunna rekvireras hos Kungl. styrelsen, skola användas vid anmälan om olycksfall, som inträffar efter den 31 december 1919

N:r 2 angående inköp genom Domänstyrelsen av stubb-brytare och Widéns kulturplogar. Till samtliga överjägmästare: den 26 januari.

Sedan Kungl. domänstyrelsen vidtagit anordningar för tillhandahållande till nedsatt pris av stubb-brytare och Widéns kulturplogar, vill Kungl. styrelsen härigenom föreskriva att, därest inköp av ifrågavarande inventarier i enlighet med förut lämnat bemyndigande ännu icke skett, dylikt inköp skall göras genom Kungl. styrelsen.

FÖRSÄLJNINGS- OCH PRISFRÅGOR.

Ang. inköp av barrträdskott. För undvikande av konkurrens och onödig prisförhöjning vid anskaffning av kott för fröklängningsanstalterna vid Hällnäs och Finnerödja har

Domänstyrelsen anmodat överjägmästarna i Umeå och Västra distrikten att träda i förbindelse med skogsvårdsnämnd och skogsvårdsstyrelser för att söka åstadkomma gemensamma skäliga uppköpspriser oberoende om kotten levereras till kronan, skogsvårdsnämnd eller skogsvårdsstyrelse.

KASSA- OCH BOKFÖRINGSFRÅGOR.

Likvidering av virke till kronans enskilda flottleder. Sedan flottledsingenjören P. Silfverbrand, med förmälan, dels att enligt Kungl. domänstyrelsens skrivelse N:r S. I: 778 den 3 maj 1913 sådant virke, som utstämplas från kronans skogar till flottledsbyggnader i kronans enskilda flottleder, icke skall betalas, utan endast av jägmästaren anteckna, samt i flottledsingenjörens årsredogörelse angivas till mängd och rotvärde, dels att vederbörande revirförvaltare i skrivelse till honom begärt likvid för sådant virke, hemställt om förhållningsorder härutinnan, har Domänstyrelsen med anledning härav föreskrivit att, där kronans enskilda flottleder skola insynas såsom allmänna, från kronans skogar erhållet virke skall betalas till respektiv revir och anslag härtill begäras.

LAGAR OCH FÖRORDNINGAR.

Domänstyrelsens utlåtande över Skogsvårdsstyrelsens i Stockholms län und. **framställning om proposition rörande tillfällig lagbestämmelse till skydd för skogar i havsbandet.** Hos Eders Kungl. Maj:t har skogsvårdsstyrelsen i Stockholms län på anförda skäl hemställt, att Eders Kungl. Maj:t — »oberoende av om lagen den 13 juni 1919 om tillfälliga åtgärder till förekommande av skövling av skog å fastighet i enskild ägo av Eders Kungl. Maj:t anses böra prolongeras» — måtte för riksdagen framlägga proposition om provisorisk lagstiftning för skogar i exponerade lägen eller att förenämnda lag den 13 juni 1919 måtte, därest densamma erhölle förlängd giltighetstid, kompletteras med en paragraf av följande lydelse:

»Där på grund av belägenhet i havsbandet förhållandena äro sådana, att det måste befaras, att i händelse av ovarsam avverkning av befintlig skog, återväxt skulle omöjliggöras eller ock återväxt, som kunde förväntas uppkomma, skulle bliva oskäligt sen eller underhaltig, må på framställning av skogsvårdsstyrelse Kungl. Maj:ts befallningshavande förordna att å dylika fastigheter avverkning av skog ej får äga rum, i fall den strider mot grunderna för en god skogsvård eller fastigheten därigenom skulle komma att lida brist på behövlig skog efter ortens förhållanden.»

Genom nådig remiss den 18 december 1919 anbefalld att häröver avgiva underdånigt utlåtande får Domänstyrelsen, med återställande av remissakten, i underdånighet anföra följande.

Skogsvårdsstyrelsen i Stockholms län synes ha grundat sin förevarande framställning på viss del av det förslag om särskilda bestämmelser angående skyddsskogar och skogar i exponerat läge, som framlagts i del I av 1911 års skogslagstiftningskommittés betänkande och den fara, som för vissa skogar av dylikt slag, särskilt skogar i havsbandet, kan uppstå under den tid, som kan komma att förflyta intill dess en lagstiftning i nyssnämnda förslags syfte eventuellt blir genomförd. Styrelsen anser för sin del fog finnas för den av skogsvårdsstyrelsen sålunda uttalade farhågan och att det vore behövligt att en interimistisk bestämmelse, i avvaktan på en definitiv lag bjöde skydd för skogar av ifrågavarande art.

Uti skogslagstiftningskommitténs betänkandes första del träffas under förslaget till lag angående vård av enskildas skogar uti §§ 9—11 förslag till särskilda bestämmelser angående skyddsskogar i exponerade lägen. Därvid omnämnes uti 9 § mom. 1 sådana skogar, för vilka lägen angående skyddsskogar sedan den 24 juli 1903 är gällande. Uti samma paragraf mom. 2 omnämnas ej blott sådana speciella skogar, för vilka skogsvårdsstyrelsen nu hemställer om tillfällig lagstiftning utan jämväl skogar »på höjder eller eljest särskilt exponerat läge» samt skogar med svagare reproduktionsförmåga, av låg bonitet o. s. v. Skogsvårdsstyrelsens förevarande hemställan innebär sålunda endast att en viss kategori, nämligen skogar i havsbandet, av de i berörda mom. 2 omförmälda skogarna skulle bliva föremål för tillfällig lagstiftning. För Stockholms läns vidkommande, likasom för de flesta kustläns, är helt visst den art av exponerade skogar, som träffas i den yttre skärgården, särskilt i behov av skydd för forcerade avverkningar. Men så väl i Stockholms som andra län finnes innanför den yttre skärgården belägna skogar å höjder eller särskilt svaga marker, som äro i ej mindre behov av skydd mot ovarsamma avverkningar än nämnda skärgårdsskogar. Domänstyrelsen har härmed velat framhålla, att en tillfällig lagstiftning i av skogsvårdsstyrelsen angiven rikt-

ning följdriktigt helst borde taga hänsyn till ej blott skogar i havsbandet utan även till andra slag av i merberörda mom. 2 upptagna skogar.

Styrelsen har endast varit i tillfälle att taga kännedom om första delen av skogslagstiftningskommitténs betänkande. Då styrelsen torde komma att i sinom tid få avgiva utlåtande över betänkandet i dess helhet anser sig styrelsen icke böra nu närmare uttala sig om kommitténs hittills framlagda förslag om bestämmelser för skogar i exponerade lägen. Styrelsen anser sig dock redan nu kunna uttala, att styrelsen för sin del finner en sådan lagstiftning erforderlig, som medför mera effektivt skydd för skogar i andra höjdlägen än fjälltrakter och i havsbandet än det skydd nuvarande lagstiftning bjuder. I vad mån sådant mera effektivt skydd kan vinnas på de vägar skogslagstiftningskommittén anvisat, därom anser sig styrelsen icke böra uttala sig förrän efter slutlig granskning och prövning av kommitténs förslag i dess helhet. Styrelsen får emellertid framhålla, att kommitténs hittills framlagda förslag, i vad det berör skyddsskogar och skogar i exponerade lägen, redan varit utsatt för en rätt anmärkningsvärd kritik ej blott från sådana personer, som i allmänhet torde företräda statens synpunkter när det gäller bedömandet av en skogslag, utan jämväl från representanter för skogsägare.

Ehuru styrelsen, såsom av det sagda torde framgå, anser icke blott skogar i havsbandet utan även skogar av annan expositionsart vara i behov av det skydd för ovarsam behandling, som en interimistisk lagstiftning kan lämna, anser styrelsen dock, intill dess kommitténs förslag slutligt kunnat prövas, hinder ej möta, att en lagstiftning av sistnämnda slag tillsvidare inskränktes att gälla skogar i havsbandet, då dessa dels i allmänhet torde vara att hänföra till en kategori av mera påtaglig och lättare definierbar art än andra exponerade skogar, dels ock den av skogsvårdsstyrelsen uttalade farhågan dessutom måhända är större ifråga om skärgårdsskogar än andra exponerade skogar. Styrelsen får på grund härav, trots den ofullständighet som komme att vidlåda en tillfällig lagbestämmelse i av skogsvårdsstyrelsen föreslagen riktning, uttala, att det vore önskligt att åtgärder snarast vidtoges till skydd för skogar i havsbandet.

Dylika åtgärder synas emellertid böra gå ut på en komplettering i huvudsaklig överensstämmelse med skogsvårdsstyrelsens senare alternativ av meranämnda lag den 13 juni 1919 i samband med förlängning av dess giltighetstid. En särskild provisorisk lagstiftning för skogar i exponerade lägen enligt skogsvårdsstyrelsens första alternativ anser sig styrelsen icke kunna tillstyrka, då detta skulle innebära ett godtagande i viss mån, utan föregående verklig prövning, av ett genomgripande lagförslag, vars halt ännu icke vederbörligen kunnat prövas.

Med stöd av vad sålunda anförts får styrelsen i underdånighet på det sätt tillstyrka skogsvårdsstyrelsens i Stockholms län förevarande framställning, att gällande lag om tillfälliga åtgärder till förekommande av skövling av skog å fastighet i enskild ägo måtte, i samband med förlängning av dess giltighetstid, på det sätt kompletteras, att lagen kommer att medföra särskilt skydd jämväl för skogar i havsbandet i huvudsaklig överensstämmelse med det av nämnda skogsvårdsstyrelse därom framlagda förslaget.

I ärendets handläggning hava deltagit överdirektör af Wåhlberg, byråcheferna Giöbel, Hermelin och Cassel, t. f. byråchefen Aminoff som föredragande samt domänfiskalen Lillieskköld. Stockholm den 31 december 1919.

I svensk författningssamling utkomna författningar berörande skogsväsendet:

K. Förordning ang. upphandling och arbeten för statens behov samt försäljning av staten tillhörig lös egendom; given den 10 januari 1920 (N:r 10. Utkom den 30 januari).

K. kung. ang. fortsatt provisorisk höjning av de i taxan på arvode för skogsindelningar och vissa andra förrättningar, som efter särskilt förordnande verkställas av tjänstemän vid skogsstaten m. fl. den 15 april 1919 (N:r 181) bestämda arvoden; given den 6 febr. 1919 (N:r 25. Utkom den 7 februari).

K. Kung. ang. statsbidrag till anläggande av ödebygdsvägar; given den 6 februari (N:r 32. Utkom den 14 februari).

K. Kung. ang. undantag från gällande förbud att i allmän flottled framflotta obarkat virke; given den 31 dec. 1919. (N:r 869 utkom från trycket den $^{28}/_{2}$ 1920.)

K. Kung. ang. provisorisk förhöjning av den jämlikt resereglementet den 13 december 1907 (N:r 131) för extra förrättningar i statens ärenden utgående traktamentsersättning; given den 27 februari. (N:r 57 utkom från trycket den $^{20}/_{2}$.)

PERSONALFRÅGOR.

Angående framställning att få mottaga allmänt uppdrag. Sedan viss jägmästare hos Domänstyrelsen gjort framställning om tillstånd att få mottaga uppdrag dels såsom ordfö-

rande i visst taxeringsdistrikts taxeringsnämnd, dels eventuellt såsom ledamot i prövningsnämnden, beslöt styrelsen att, då för mottagandet av dylika uppdrag styrelsens tillstånd icke erfordrades, framställningen icke skulle föranleda till någon dess vidare åtgärd.

Angående rätt för Domänstyrelsen att under år 1920 till e. jägmästare förordna från Skogshögskolans jägmästarkurs utexaminerad skogselev utan föregående praktisk verksamhet efter avgångsexamen från Skogshögskolan. K. Maj:t har medgivit, att, utan hinder av bestämmelserna i första punkten av 80 § i instruktionen för skogsstaten den 8 oktober 1918 (n:r 950) den, som vid Skogshögskolans jägmästarkurs avlagt fullständig avgångsexamen, må under år 1920 på ansökan och efter prövning i varje särskilt fall av Domänstyrelsen i mån av behov anställas såsom extra jägmästare inom visst distrikt, dock under villkor att extra jägmästare, som sålunda förordnas, under första tiden av sin tjänstgöring skall tjänstgöra under erfaren skogsstatstjänstemans ledning.

ÖVRIGA ÄRENDEN.

Distribution av tidskriften Skogen. Sedan Svenska Skogsvårdsföreningen förklarat sig villig att direkt till kronojägarna distribuera tidskriften Skogen, har Domänstyrelsen antagit erbjudandet samt anhållit att sagda förening under år 1920 måtte åtaga sig detta uppdrag, och torde distribuering direkt till kronojägarna komma att ske från och med marshäftets utsändande.

Ang. utstämpling av virke till flottledsbyggnader. Sedan statens flottledsingenjör anmärkt att vid utförande av regleringsarbeten i en flottled vissa förseningar åsamkats desamma på grund av att revirförvaltningen strax före arbetenas början utstämplat all intill bäcken befintlig skog så att för regleringsarbetena behövligt virke måst tagas längre bort, har Domänstyrelsen, sedan vederbörande jägmästare och överjägmästare häröver avgivit yttranden, erinrat jägmästaren tillse att å under hans förvaltning ställda skogar, vilka angränsa till vattendrag, vilka skola eller anses böra regleras såsom flottleder, avverkningarna ordnas i avsikt att dels å lämpligaste platser tillhandahålla för flottledsbyggnader erforderligt och lämpligt virke dels sedan leden blivit färdig och öppnad för allmän trafik tillföra densamma största möjliga virkesmassa för amorteringens av byggnadskapitalet behöriga genomförande.

Ang. vedavverkning å allmänna skogar. Till överjägmästarna i Bergslags, Stockholm—Gävle, Östra, Västra, Smålands och Södra distrikten den 5 mars.

Kungl. domänstyrelsen vill härigenom på grund av nådigt beslut anmoda Eder att omedelbart föranstalta därom att avverkning av ved, för tillgodoseende av behovet inom landet under nästkommande bränslesäsong, snarast möjligt kommer till utförande i största möjliga utsträckning å allmänna skogar inom Edert distrikt, som äro ställda under skogsstatens vård och förvaltning.

Denna avverkning skall avse prima och sekunda ved upphuggen och upplagd såsom kastved i kubikmetermått eller, där detta med hänsyn till avsättningsförhållandena kan finnas lämpligare, såsom långved.

Avverkningarna, som så vitt möjligt skola koncentreras, må i första hand ske genom gallring och annan genomhuggning samt förläggas till trakter, varifrån utforsling till lastplats eller avsättningsort kan ske utan alltför stora svårigheter och kostnader.

Vid avverkning å sådana skogar, som ha att tillgodose husbehov eller annat särskilt ändamål, skall noga tillses att detta icke för framtiden äventyras.

PLATSNOTISER FÖR SKOGSTJÄNSTEMÄN

Domänstyrelsen.

Till **biträde** har förordnats e. kronojägaren Gustaf Andersson å kameralbyrån ytterligare under mars.

Skogsstaten.

Tjänstledighet har beviljats:

skogstaxatorn i Smålands och Södra distrikten Folke Dahlberg $^1/_3$ tillsvidare för att uppehålla jägmästaretjänsten i Sunnerbo revir;

överjägmästareassistenten i Övre Norrbottens distrikt R. Hollander för sjukdom 1—15 mars med skogstaxatorn i Skellefteå distrikt Einar Heijer som vikarie:

överjägmästareassistenten i Södra distriktet E. J. Sökjer-Petersen för sjukdom 1—31 mars;

underläraren vid Hällnäs skogsskola och assistenten i Hällnäs skolrevir Th. Arosenius fortfarande under mars månad med e. jägmästaren C. A. Axelsson som vikarie;

underläraren vid Bjurfors skogsskola och assistenten i Bjurfors skolrevir P. G. Lindbeck för sjukdom under mars månad med e. jägmästaren Matts Juhlin-Dannfelt som vikarie.

Till t. f. överjägmästare har förordnats:

jägmästaren i Värends revir M. von Schantz i Smålands distrikt fr. o. m. $^{19}/_2$ tillsvidare under vakansen.

Till t. f. jägmästare ha förordnats:

e. jägmästaren O. H. Lundborg i Karlsby revir under mars månad;

e. jägmästaren Folke Dahlberg i Sunnerbo revir fortfarande så länge jägmästare U. R. Falck kvarstår i Bränslekommissionens tjänst;

e. jägmästaren V. von Arnold i Värends revir under den tid jägmästaren M. von Schantz uppehåller överjägmästartjänsten i Smålands distrikt.

Till **revirassistenter** ha förordnats:

e. jägmästaren Gustaf Söderberg i Västerdalarnas revir $^1/_3$—$^{30}/_4$;

e. jägmästaren M. W:son Lilliehöök i Dalslands och Uddevalla revir $^1/_3$ tillsvidare;

e. jägmästaren Leif Övergard i Tivedens och Granviks revir $^1/_3$ tillsvidare till dess befattningen blir tillsatt;

e. jägmästaren Erik Wadman i Kinne revir $^1/_3$ till dess tjänsten blir tillsatt;

Till e. jägmästare ha förordnats:

utex. skogseleverna Birger Ramström i Dalarnas distr; Nils Undén i Stockholms — Gävle distrikt; Harald Eriksson i Bergslagsdistriktet och Erik Wadman i Västra distriktet.

Återkallade förordnanden:

det e. jägm. B. Elof Andersson meddelade förordnandet såsom t. f. jägmästare i Värends revir fr. o. m. $^{19}/_2$;

e. jägmästare M. Enanders förordnande såsom t. f. jägmästare i Karlsby revir fr. o. m. 1 mars.

Resestipendier för skogsstatens förvaltande personal har för år 1920 för här nedan angivna studieändamål, av Domänstyrelsen utdelats till:

jägmästaren Eric von Sydow, 700 kronor för att under 4 veckor studera virkesförädling och transportförhållandena i olika delar av landet;

jägmästaren Harald Sjöberg, 500 kronor för att under 3 à 4 veckor studera beståndsvårdande huggningar ävensom markberedningar inom Värmland och Södra Norge;

jägmästaren Magnus Alm, 400 kronor för att under 3 veckor studera driften dels vid ett större sågverk dels vid ett flertal smärre såginrättningar;

jägmästaren Emil Dahl, 600 kronor för att under 3 veckor studera gallringar och kulturer å allmänna och enskildas skogar i södra Sverige;

jägmästaren A. Chatillon-Winberg, 400 kronor för att under minst 2 veckor idka dels skogliga studier i Norge i samband med svenska skogsvårdsföreningens exkursion 1920, dels studier av statlig sågverksindustri vid några sågverk;

jägmästaren S. Dan. Olsson, 600 kronor för att under omkring $2\,^1/_2$ veckor dels deltaga i svenska skogsvårdsföreningens exkursion till Norge dels vid norrländska träförädlingsverk studera rundvirkets behandling med mera;

skogsingenjören E. Hammarstrand, 600 kronor för att under 3 veckor göra iakttagelser ifråga om tillämpningen av gällande skogslagar i södra och mellersta Sverige, ävensom studera gallringar och olika blädningsformer;

skogsskoleföreståndaren Axel Elgstrand, 800 kronor för att under omkring 4 veckor i Eberswalde med flera trakter i Tyskland studera fröklängningsanstalter samt bestånds- och markvård; samt

skogsskoleföreståndaren F. A. Bergman, 400 kronor för att under 2 à 3 veckor dels i Danmark studera för skogsbruket användbara maskiner, redskap och arbetsmetoder, dels i Tyskland taga kännedom om anordningar och metoder för lastautomobilers användande för virkestransporter.

Inom sex månader efter studieresans avslutande har stipendiat att till Kungl. styrelsen avgiva offi-

ciell berättelse åtföljd av resejournal över de rön och iakttagelser, som av honom gjorts under resan.

Skulle stipendiat önska uppskov med resan till nästkommande år skall han i god tid före innevarande års utgång därom göra framställning hos Kungl. styrelsen med angivande av skälen därtill.

Avsked har beviljats:

bevakaren å Torsåkers gruvallmänning L. P. Lundqvist fr. o. m. $^{31}/_{3}$.

Skogvaktaren Th. Elfman har förordnats att handhava bevakningen å Torsåkers gruvallmänning i Gästriklands revir fr. o. m. $^{1}/_{4}$ tillsvidare.

Till kronojägare har förordnats:

e. kronojägaren A. G. Svensson i Lyckebäcks bevakningstrakt av Ölands revir fr. o. m. $^{1}/_{3}$.

Till t. f. kronojägare har förordnats:

f. d. kronojägaren E. G. Andersson i Björsjö bevakningstrakt av Malingsbo revir från $^{1}/_{3}$ till dess tjänsten blir tillsatt.

Till e. kronojägare med arvode ha förordnats:

e. kronojägaren Fridolf Nordström i Bjurholms revir $^{20}/_{2}$—$^{10}/_{6}$;

e. kronojägaren G. Th. Thorgren i Grönbo revir $^{1}/_{3}$ till dess befattningen blir tillsatt.

Till e. kronojägare ha förordnats:

utex. skogslärlingarna K. G. Gabrielsson inom Aspelands revir och K. R. B. D. Eriksson inom Kinne revir.

Till e. tillsyningsman har förordnats:

O. F. Sundberg i Vindelns skogsvårdsområde $^{1}/_{3}$ tillv. 1920.

Lediga tjänster.

Förordnande att tills vidare under år 1920 uppehålla skogstaxatorsbefattningen i Umeå distrikt kungöres härmed till ansökan hos Kungl. domänstyrelsen *senast klockan III på dagen den 29 mars.*

Ansökan skall vara åtföljd av styrkt tjänsteförteckning och betyg.

Kronojägarebefattningen i Inlands bevakningstrakt av Göteborgs revir och Göteborgs och Bohus län kungöres härmed ledig till ansökan hos jägmästaren i Göteborgs revir, adress Göteborg *före klockan XII på dagen den 6 april* skolande ansökan vara åtföljd av prästbetyg och där läkarbetyg icke förut behörigen företetts även av sådant jämte intyg om kompetens.

Fonden för skogsvetenskaplig forskning. Intresserade erinras om att ansökningar om anslag ur fonden, vilken har till uppgift att stödja all forskning, som avser ett djupare förstående av skogens liv, en bättre vård och en ökad ekonomisk avkastning av landets skogskapital samt ett allt fullständigare tillgodogörande av skogens produkter, kunna ingivas när som helst. Tillkännagivande om ansökningstid till den årliga utdelningen 3 maj kommer snart att annonseras. Se i övrigt Skogsvårdsföreningens tidskrift 1919, s. ×75 (årsberättelse för fonden år 1918) och s. ×79 (Uppgifter för skogsvetenskaplig forskning).

Skogsvårdsföreningens Folkskrifter

Populära skrifter i skogsvård. Utgivna i 32-sidiga, rikt illustrerade nummer, varje skrift behandlande ett självständigt ämne och författade av framstående fackmän.

Här uppräknade skrifter finnas att tillgå: Om skogssådd; Skogens viktigaste skadeinsekter; Om skogsfrö och dess insamling; Om skogsbetet; Skogskolning; Skogens vård och avverkning; Skogsplantering; Skogvaktare- och skogsarbetarebostäder; Naturskydd; Om skogens skydd mot yttre faror; Skogsvårdskommittéerna; Svenska skogsträd: Aspen; Samtal om skötseln av ett mindre skogsbruk i Norrland; Ett sydsvenskt skogsbruk; Skogsbeskattningen; Svenska skogsträd: Boken och eken; Jordmånen i Sveriges skogar (dubbelnummer); Svenska skogsträd: Tallen; Skogens viktigaste parasitsvampar; Torvmarkerna och deras avdikning för skogsbörd (dubbelnummer); Från skogen till förädlingsverken; Om hagmarksskötsel och dess ekonomi; Trädstammens byggnad och virkets användning; Svenska skogsträd: Björk och al.

Pris 60 öre pr st. Hela serien 10 kronor.

Rekvireras hos:

SVENSKA SKOGSVÅRDSFÖRENINGEN

Jakobsbergsgatan 9, STOCKHOLM C.

Aspiranter till forstmästarekursen

kunna få praktisk handledning och övning i ägomätning och upprättande av kartor under innevarande år. Vidare meddelas av extra lantmätare

A. TORVALD, Västervik.

Varje intresserad skogsman bör skaffa sig

Studiehandbok för Skogshögskolan

utgiven av dess Lärareråd.

Innehåller uppgift på studiekurserna vid Skogshögskolan, inträdesfordringar m. m. samt lämnar anvisning på lämplig litteratur i olika ämnen.

Pris 4:50 kr.

Rekvireras från

SVENSKA SKOGSVÅRDSFÖRENINGENS FÖRLAG

Stockholm, Jakobsbergsgatan 9.

SKOGSINSTRUMENT

alla slags

ständigt i lager

GEODETISKA INSTRUMENT

INSTRUMENTFABRIKS A.-B.

LYTH

STOCKHOLM

HERRAR SKOGSÄGARE,

som önska fast anställa eller för tillfällig hjälp anlita skogsmän, som genomgått K. Skogsinstitutets kurs för utbildande av privata skogstjänstemän eller Skogshögskolans forstmästarekurs, erhålla kostnadsfritt anvisning å platssökande sådana genom Svenska Forstmästareförbundets ombudsman,

Skogsförvaltaren, Forstmästare

Frank Lyon, Gimo.

Smålands Skogsbyrå

utför skogsindelningar, skogsräkningar, taxeringar och skyndsamma överslagsvärderingar. Upprättar avverkningsplaner och verkställer utstämplingar i enlighet med gällande skogslag. Förvaltar skogar. Anskaffar köpare till avverkningsrätter och skogsegendomar.

Uppdrag mottagas över hela landet.

Forstmästare Frih. Carl Rappe

Kontor: Östra Storgatan 11

JÖNKÖPING. Riks 10 50.

Från Svenska Skogsvårdsföreningens Förlag, Jakobsbergsgatan 9, Stockholm,

kan rekvireras:

Skogsvårdsföreningens tidskrift 1906—1913: 5 kr. pr årgång; **1914—1919:** 10 kr. pr årgång. — Även lösa häften.

Tidskriften Skogen 1914—1919 3 kr. pr årgång; bunden i originalpärm 5 kr. pr årgång. — Vid rekvisition av flera årgångar samtidigt lämnas 20 % rabatt. — Lösa häften 50 öre st.

Skogsvårdsföreningens Folkskrifter, 26 st. à 60 öre pr st. Hela serien (i häften) för 10 kr. Varje häfte behandlar ett självständigt ämne i skogsvård. Rikt illustrerade.

Ritningar till ledning vid husbyggnad å kronoparker m. fl. allm. skogar. Utgivna av K. Domänstyrelsen 1917: 4 kr. För elever vid Skogshögskolan o. skogsskolor 2.50 pr ex.

Om stubbrytning, av Gustaf Lundberg: 0.75.

Om barrträdskulturer i Norrland, av Ferd. Lindberg: 0.75.

Skogar och skogsbruk. Studier tillägnade Frans Kempe på hans sjuttioårsdag. Ur Skogsvårdsf. tidskr. 1917: 5 kr.

Skogsvårdsstyrelsernas berättelser för åren 1906—1908: kr. 2.50 pr årgång; 1909—1917 kr. 3 pr årgång; 1918 6 kr.

Betänkande rörande den lägre skogsundervisningens omorganisation m. m., avgivet av de av K. Domänstyrelsen tillkallade sakkunnige. Ur Skogsvårdsf. tidskr. 1917: 1.50.

Våra skogsprodukter och krigstiden, av Gustaf Lundberg. Ur Skogen 1918: 1.25.

Tysklands nuvarande hartsindustri, av Gustaf Lundberg. Ur Skogsvårdsf. tidskr. 1917: kr. 1.—.

Om våra skogars vård och högre avkastning, av J. O. af Zellén. Ur Skogsvårdsf. tidskr. 1906: kr. 1.—.

Om det inflytande, som våra skogsvårdsåtgärder kunna utöva på skogsmarkens alstringsförmåga, av Henrik Hesselman. Ur Skogen 1917: 1.25.

Omloppstidens inverkan på skogsbrukets ekonomi, av Tor Jonson. Ur Skogsvårdsf. tidskrift 1913: 0.75.

Våra oefterrättliga vedmått, av Tor Jonson. Ur Skogen 1916: 0.15.

Skogsodling. En förmans instruktion till manskapet före och under skogsodling, av Hj. Sylvén. Ur Skogen 1917: 0.15.

Kolning och torrdestillation av ved och därvid framställbara produkter, av Peter Klason. Ur Skogsvårdsf. tidskr. 1919: 3.—.

Skogen och människan i förhistorisk tid, av A. Wahlgren. Ur Skogen 1919: 1.—.

Specialkatalog över skogsavdelningen på Baltiska Utställningen: 0.50.

Program för Skogsvårdsföreningens exkursioner åren 1910—1916: 0.75 pr årgång.

Programmet för 1919 års exkursion. (Litograferat i 200 numrerade exemplar efter handskrift.) 20 kr.

Studiehandbok för Skogshögskolan. Utgiven av dess lärareråd. 1919. Pris 4.50 kr.

Till ovanstående priser komma postförskottsavgift och porto.

PÄRMAR

till denna tidskrifts samtliga årgångar fr. o. m. årg. 1903 finnas till salu. Pris kr. 2: 50 pr st.

Till årg. 1907—1913 2 st. pärmar till varje årg., en pärm för allmänna upplagan och en för fackupplagan. Pris kr. 2: 50 pr st.

Rekvireras hos:

SVENSKA SKOGSVÅRDSFÖRENINGEN

Jakobsbergsgatan 9

STOCKHOLM

A.-B. OTTO HELLSTRÖM

STOCKHOLM

Konsulterande inom träförädlingsindustrien och skogsbruket.

Kontor: **Kungsgatan 56, uppg. A, 3 tr.** Postadr.: **Stockholm 1.**
Telegramadr.: **Trärådgivare.** R. T. **228 13, 228 14.**

Handlägger tekniska och ekonomiska utredningar för företag inom träförädlingsindustrien o. skogsbruket. Upprättar planer för nyanläggning o. ombyggnad av sågverk, brädgårdar, lådfabriker o. andra arbetsföretag inom träförädlingsindustr. Åtager sig kontroll över utförandet av omförmälda byggnader o. anordningar, ävensom skogsförvaltning samt kontroll över arbetsföretag inom skogsbruket.

C. C. SPORRONG & C:o

KUNGSGATAN 17 :: STOCKHOLM 1

KNAPPAR
EMBLEM
FÖRENINGSMÄRKEN
MEDALJER

SVENSKA HANDELSBANKEN

STOCKHOLMS HANDELSBANK EFTER SAMMANSLUTNING MED BANKAKTIEBOL. SÖDRA SVERIGE

Egna fonder: 180,000,000, kr.

Egna kontor: 254, över hela Sverige.

Handelsbankens kontorsnät är fördelat såsom ovanstående kartskiss utvisar. Karta i färger med fullständig ortförteckning erhålles gratis å samtliga kontor.

CENTRALTRYCKERIET, STOCKHOLM 1920